

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”**

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
VI Міжнародної науково-практичної
конференції „Україна-Китай: діалог культур” та
Міжнародної науково-практичної конференції
„Сучасні тенденції сходознавства”
(26-27 квітня 2016, 28-29 квітня 2016,
м. Полтава-Старобільськ)**

**Старобільськ
ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”
2016**

УДК 008(477)(510)

ББК 71.045

З-41

Рецензенти:

- Дмитренко В.І.* – доктор філологічних наук, професор кафедри української та світової літератур Криворізького державного педагогічного університету.
- Шехавцова С.О.* – кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. завідувача романо-германської філології ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції „Україна-Китай: діалог культур” та Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні тенденції сходознавства” (26-27 квітня 2016, 28-29 квітня 2016, м. Полтава-Старобільськ) / за заг. ред. І.М.Чепурної ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Вип. 1. – Старобільськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016. – 274 с.

До збірника увійшли матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції „Україна – Китай: діалог культур” та Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні тенденції сходознавства”.

Збірник розрахований насамперед на студентів і викладачів вищих навчальних закладів. Він буде корисним також науковцям, вчителям та усім, кого цікавлять питання сходознавства і методики викладання іноземних мов.

*Рекомендовано до друку Вченою радою Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 29 квітня 2016 року)*

© Колектив авторів, 2016

© ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2016

ЗМІСТ

ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

1.	Азарова Ю.А. ДІАЛЕКТ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ХАККА (客家话).....	8
2.	Бовсуновська В.В. ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	11
3.	Буйкіна К. О. ОСОБЕННОСТИ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА.....	16
4.	Вінокурова К.Э. ВПЛИВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ НА МИСЛЕННЯ І КУЛЬТУРУ ЙОГО НОСІЇВ.....	21
5.	Гордієнко А. С. ЛПЧИЛЬНІ СЛОВА ЯК ОСОБЛИВІСТЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	27
6.	Гринюк М.А. НЕПРЯМІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ЗАПОЗИЧЕННЯ-КАЛЬКИ У КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	33
7.	Гуань С.С. ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	39
8.	Десятникова О.О. ИСТОЧНИКИ МОДНЫХ НЕОЛОГИЗМОВ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ.....	47
9.	Дзюба К. Є. ДИАЛЕКТИЗМЫ В РАЗГОВОРНОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....	53
10.	Железко М.О. ОСНОВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	58
11.	Калтишева А.О. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА КОНОТАЦІЯ ЗООНІМІВ У КИТАЙСЬКИХ ЧЕН'ЮЯХ ТА РОСІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ.....	63
12.	Корольова А.О. ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ИЕРОГЛИФА 冬.....	66

13.	Куца Ю. С. «КЛЮЧІ» В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ПИСЕМНОСТІ, РОЛЬ У РОЗУМІННІ ЗМІСТУ ІЄРОГЛІФІЧНИХ ЗНАКІВ.....	70
14.	Лебедєва Д. С. ФОНЕТИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ.....	76
15.	Рожкова А.В. СЛОГОВОЕ ПИСЬМО КАК ОСОБЕННОСТЬ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА.....	83
16.	Рощина І.О. СЕМАНТИКА КОЛЬОРІВ У КИТАЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ НА ОСНОВІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ.....	91
17.	Сергієнко Д.О. ЧЕН'ЮЇ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	96
18.	Сіверченко К. В. ОСОБЕННОСТИ ТОНОВ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ.....	102
19.	Швирка Є.О. ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТРЕТ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	107

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

20.	Грабинський Б. П. ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ТЕОРІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ.....	114
21.	Іванова А.І. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ВИВЧЕННІ ІЄРОГЛІФІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	118
22.	Климчук Л.В. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПОСЛУГ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИШІВ.....	124
23.	Пашутинська В.В. ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ.....	127

24. **Черевата А.О.** ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ..... 132

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ СИНОЛОГІЇ

25. **Білашка А.С.** СПЕЦИФИКА ОБРАЗНОГО СТРОЯ СОВРЕМЕННОЙ КИТАЙСКОЙ ГОРОДСКОЙ ПРОЗЫ..... 138
26. **Волкова Н. В.** БОГИНЯ В ДРЕВНЕКИТАЙСКОЙ И ДРЕВНЕСЛАВЯНСКОЙ КАРТИНЕ МИРА..... 142
27. **Плотнікова А.А.** ТЕМА ЛЮБВИ В РОМАНЕ ШАНЬ СА «ИГРАЮЩАЯ В ГО» И РАССКАЗЕ СОМЕРСЕТА МОЭМА «НЕПОКОРЕННАЯ»..... 148
28. **Сухаревска Є.В.** ТЕМАТИЧЕСКОЕ СВОЕОБРАЗИЕ КИТАЙСКОЙ МИФОЛОГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРИАЛЕ МИФОВ КИТАЯ И СТРАН ЕВРОПЫ)..... 153
29. **Чжао Сюехуа**
论俄罗斯文学经典人物形象在《地下人，或当代英雄》中的重现..... 159

ПАТРІОТИЧНЕ, ГРОМАДЯНСЬКЕ І МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КИТАЇ ТА УКРАЇНІ

30. **Домашенко Ю.А.** ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ..... 166
31. **Кириченко В.Ю.** ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА КНР В ОБЛАСТИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В НАЧАЛЕ 21 ВЕКА..... 171
32. **Стрельцова В. Ю.** СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТ ОБУЧЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ..... 180
33. **Федічева Н.В.** ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

	ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....	184
34.	Чепурна І.М. СУТНІСТЬ ТА МЕТА ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ У СУЧАСНИХ ШКОЛАХ КИТАЮ.....	188

ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СХІДНИХ МОВ (ТУРЕЦЬКА, ЯПОНСЬКА, АРАБСЬКА, ІВРИТ)

35.	Бриль А.Ю. АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ.....	194
36.	Воробйов Є. А. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ТУРЕЦЬКОЇ МОВ.....	198
37.	Голованова О. Ю. СЛЕНГ КАК КОМПОНЕНТ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ МОЛОДЕЖИ ЯПОНИИ.....	203
38.	Горбуньова С.О. ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ.....	210
39.	Підниколенко Ю.М. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	216
40.	Садовнікова Я. О. ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКА ВРИТ.....	222

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

41.	Алхасов Я. К. НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА В УКРАИНСКОЙ АУДИТОРИИ.....	228
-----	---	-----

42.	Бикова Д. А. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ВИВЧЕННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ КАНДЗІ.....	234
43.	Гришак С. М. МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ УКРАЇНИ.....	238
44.	Стрельцова В.Ю. TEACHING CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF DIFFERENT SPECIALITIES.....	243
45.	Щаблева А.М. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В КИТАЇ.....	249
46.	Шехавцова С.О. ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	256

САМОБУТНІСТЬ СХІДНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРА КРАЇН СХОДУ

47.	Горошкін І.О. СТАМБУЛ ОЧИМА ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ.....	261
48.	Катренко А. М. КІНЕЦЬ 19 – ПОЧАТОК 20 СТОЛІТТЯ В ТУРЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	265
49.	Накаяма Ю. DARK TOURISM IN JAPAN (COMPARISON OF IDE AKIRA AND RICHARD SHARPLEY WORKS).....	270

ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЗВИТОК КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

УДК 811.581.13

ДІАЛЕКТ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ ХАККА (客家话)

Азарова Ю.А. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Розглядаючи діалекти китайської мови потрібно зазначити, що китайська мова - найважливіший представник сіно-тибетської (китайсько-тибетської) мовної сім'ї. На китайському говорять щонайменше 90% більш ніж мільярдного населення Китаю, він поширений також в Індонезії, Камбоджі, Лаосі, В'єтнамі, М'янмі, Малайзії, Таїланді, Сінгапурі та інших країнах - за даними 1989 року, число мовців на китайській мові за межами Великого Китаю, що включає Тайвань, Макао (Аомінь) і Гонконг (нині Сянган у складі КНР), становило приблизно 50 млн.

Більш того китайською писемністю століттями користувалися в таких сусідніх з Китаєм країнах, як Японія і Корея, мови яких не споріднені з китайською мовою. Для китайського, як і для більшості інших сіно-тибетських мов, характерна наявність тонів які різняться за змістом, моносилабізм майже всіх простих слів і майже повна відсутність словозмінних афіксів.

Саме тому метою наших тез є розглядання основних рис китайського діалекту хакка. Так, діалект Хакка (кит. трад. 客家話, упр 客家话, пиньинь Kèjiāhuà, палл. Кэцзяхуа, назва діалекту хакка Нак-кâ-fa) це діалект китайської мови (за класифікацією, прийнятою в КНР) або окрема мова у складі сіно-тибетської сім'ї (за класифікацією, прийнятою на Заході) [1].

Такий діалект не сприймається на слух носіями класичної китайської мови (путунхуа або «мандаринського»), однак письмовий варіант мови ідентичний. З усіх китайських діалектів хакка фонетично найбільш близький до класичної китайської мови (веньянь). На хакка говорять в основному на півдні Китаю

представники ханьського субетносу хакка або їх нащадки, представники діаспори у Східній та Південно-Східній Азії.

Вимова хакка має деякі відмінності від тайванського. Серед підгруп діалектів хакка свого роду «стандартом» є говір Мейсянь (кит. трад. 梅縣, пінь-інь Méixiàn, палл. Мэйсянь), поширений на північному заході Гуаньдуна [1, с.13].

Етимологія діалекту хакка. Потібно зазначити, що хакка у буквальному розумінні позначає «народ гостей» хак 客 – гість, ka 家 – родина. Таке розуміння діалекту зумовлюється виникненням народу хакка, який утворився в результаті кількох хвиль міграції з півночі Китаю на південь під час воєнних дій й заворушень. Перші хакка прибули з провінцій, та зараз мають назви Хенань і Шеньсі. Переселенці говорили на тих самих китайських діалектах, які надалі розвинулися в путунхуа.

Так, на думку А.Н. Алексахіна діалект хакка досить консервативний і зі всіх інших діалектів він найближче до середньо-китайської. Свідченням цього є збереження кінцевих голосних -p, -t, -k, які втратилися в путунхуа. Якщо порівняти діалект хакка і кантонський, то різниця між ними приблизно така ж, як й між португальським і іспанським; путунхуа ж тоді можна порівняти з французьким, тим більш, що його фонетика такою ж мірою відрізняється від фонетики іспанської та португальської мов [1, с. 13].

Так як міграція проходила поступово, на діалект хакка вплинули й інші діалекти з якими зустрілися переселенці на шляху, такі говірки, як мінь і мови мяо-яо. Деякі дослідники, як наприклад А.Н. Алексахін та Лі Жулун припускають, що на розвиток діалекту хакка вплинув діалект ше [1, с.23; 3, с.69].

Так, звертаючись до роботи О.І. Зав'ялової розглянемо основні характеристики діалекту хакка. До основних аспектів діалекту хакка правомірно на думку дослідника віднести наступні показники:

- Лексеми, які пишуть ієрогліфами 武 (війна, бойові мистецтва) й 屋 (будинок, кімната), вимовляються в середньо-китайській як mvió та uk, під впливом діалекту хакка перетворилися на vu і vuk у путунхуа зазначені лексеми звучать як у;

- Середньо-китайська ініціаль /n/ у словах 人 и 日 злилась з ініціаллю /ŋ/ в хакка (人: ngin, 日: ngit). В путунхуа /n/ перетворилось в г- (人 rén, 日 rì), а в кантонському вона злилась з /j/ (人 yan4, 日 yat6)

- Початковий звук лексем хакка, який позначається 話 (слова, мова) на діалекті хакка вимовляється як f або v (проміжний звук);

- Перший звук 學 hok зазвичай відповідає h (апроксимант «х») в хакка виступає глухим альвеолярним піднебінним фрикативом (x) або задньопіднебінним фрикативом (h) [2, с.123]

Як ми бачимо діалект хакка виступає одним з найбільш розвинутих діалектів китайської мови. Даний діалект виникнув під впливом процесів міграції, але на сучасному етапі розвитку він представляє собою майже сформований варіант китайської мови, який має власну історію, власні правила вимови та історичний базис.

Література

1.Алексахин А.Н. Диалект хакка. / А.Н. Алексахин. - М.: Наука, 1987. – 123с. 2.Завьялова О.И. Диалекты китайского языка / О.И. Завьялова. - М.: Научная книга, 1996. – 234 с. 3.Жулун Ли О лексических различиях между диалектами китайского языка (Перевод Е.Б. Астрахан) / Ли Жулун // Новое в лингвистике. Вып. XXII. Языкознание в Китае. – М.: Прогресс, 1989. – С. 67 – 70.

Азарова Ю.А. Діалект китайської мови Хакка

Тези присвячені короткому експурсу в історію виникнення, етимологію діалекту китайської мови хакка. В тезах приділено увагу окремим найбільш показним розбіжностям діалекту хакка від стандартної китайської мови.

Ключові слова: діалекти, хакка, етимологія, витоки, вимова, особливості діалекту.

Азарова Ю.А. Дialeкт китайского языка Хакка

Тезисы посвящены краткому экскурсу в историю возникновения, этимологию диалекта хакка. В тезисах уделено внимание отдельным наиболее явным расхождениям диалекта хакка от стандартного китайского языка.

Ключевые слова: диалекты, хакка, этимология, истоки диалекта, произношение, особенности диалекта.

Azarova Y.A. Chinese Dialect: Hakka

The thesis discloses the etymology and history of development of hakka dialect. The thesis highlights the differences of hakka dialect and standard Chinese language.

Key words: dialects, hakka, etymology, history of the dialect, pronunciation, the aspects of the dialect.

УДК 811.581.13

ОСОБЛИВОСТІ ДІАЛЕКТІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Бовсуновська В. В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Китайська мова характерна різноманітністю діалектів, але настільки не схожу один з одним, що вихідці з різних провінцій не в змозі зрозуміти один одного. Головною причиною виникнення діалектів в Китаї є міграція. В ході подальшої історії китайської мови діалектна лексика поповнювалася в результаті контактів з мовами сусідніх народів. Таким чином міграції приводили до відокремлення значних груп носіїв китайської мови від їх основної маси з подальшим розвитком мови цих груп в особливі діалекти.

До останнього часу предметом головної уваги як дослідників діалектів китайської мови, так і всіх тих, хто стикається з ними по практичних потреб, були відмінності в їх фонетиці. Однак не менші відмінності спостерігаються також в граматиці і лексиці діалектів. Основна частина лексики китайських діалектів успадкована від давньої китайської мови.

Однак в ході подальшої історії китайської мови діалектна лексика поповнювалася в результаті контактів з мовами сусідніх народів.

Діалекти китайської мови розрізняються між собою на всіх рівнях своїх систем: фонетичному, граматичному, лексичному. До останнього часу предметом головної уваги як дослідників діалектів китайської мови, так і всіх тих, хто стикається з ними по практичних потреб, були відмінності в їх фонетиці. Однак не менші відмінності спостерігаються також в граматиці і лексиці діалектів. Основна частина лексики китайських діалектів успадкована від давньої китайської мови. Однак в ході подальшої історії китайської мови діалектна лексика поповнювалася в результаті контактів з мовами сусідніх народів [1, с.34].

Особливо сильно відрізняються один від одного північні і південні діалекти. Якщо подивитися на карту Китаю, то неважко помітити, що діалектне розмаїття зростає з півночі на південний схід, а своєрідним «вододілом» між північними і південними діалектами служить найбільша річка Китаю - Янцзи (букв. Довга річка) [2, с.9].

Міграції приводили до відокремлення значних груп носіїв китайської мови від їх основної маси з подальшим розвитком мови цих груп в особливі діалекти.

Сучасний діалект (мова) У сходиться до стародавніх народностей У і Юе, які проживали в сучасних провінціях Цзянсу і Чжецзян. Японські читання ієрогліфів походять з того ж регіону, де зараз поширена мова [3].

Після заснування КНР почалося масове просування путунхуа. Діалект У поступово витіснявся зі шкіл і засобів масової інформації, в державних організаціях спілкування і листування велися на путунхуа. В даний час У зустрічається на телебаченні в основному в розважальних передачах. Багато дітей вже не володіють діалектом У.

Діалекти кантонського розрізняються залежно від місцевості. Головний з них - Гуанчжуський діалект, який також називають просто «кантонській». Гуанчжоуський діалект є лінгва-франка не тільки для провінції Гуандун, а й для великої зарубіжної кантонської діаспори. На ньому говорять понад 70 млн

осіб по всьому світу. На гуанчжоуському діалекті також говорять в Гонконзі - фінансовому та культурному центрі південного Китаю.

Відповідності тону жу-шен в діалектах гуаньхуа

історичні ініціали	Південно-західні	Центральної рівнини	північні	Лань-Інь	Пекінського типу	Цзяо-Ляо	Цзян-Хуай
Глухі		Інь-пін	цюй-шэн	ін ь-пін, ян-пін, шан-шэн, ц юй-шэн	шан-шэн	жу-шэн	
сонорні	ян-пін	ін-пін					цюй-шэн
дзвінкі		ян-пін					

Як показує таблиця, діалекти Цзян-Хуай (район межиріччя Янцзи і Хуайхе) відрізняються від інших шести районів гуаньхуа тим, що тут зберігається тон жу-шен, в той час як загальна риса останніх - перехід жу-шен в ян-пін при історичних дзвінких ініціалах.

Район Цзян-Хуай включає такі міста, як Хуайїнь, Нанкін, Хефей, Ань-цин і Хуанган.

Особливість південно-західних діалектів, що відрізняє їх від інших районів гуаньхуа - повний перехід історичного тону жу-шен в тон ян-пін.

На південно-західних діалектах гуаньхуа розмовляють у таких містах, як Ченду, Чунцин, Ухань, Куньмін, Гуйян і Гуйлінь.

Особливість діалектів Центральної рівнини, що відрізняє їх від інших діалектів гуаньхуа,-перехід жу-шен в інь-пін при історичних сонорних ініціалах.

При цьому переході склади із історичними сонорними збігаються зі складами з історичними глухими, в яких також відбувся перехід жу-шен в інь-пін; при дзвінких ініціалах жу-шен перейшов в ян-пін.

Діалекти гуаньхуа Центральної рівнини поширені в таких містах, як Сіань, Юньчен, Лоян, Чженчжоу, Сіньян, Цюйфу, Сюйчжоу і Фуян.

Особливість діалектів Лань-Інь (район Ланьчжоу-Іньчуань) - перехід жу-шен в цюй-шен при історичних глухих ініціалах. (Склади з історичними глухими при цьому збігаються зі складами з історичними сонорні, в яких також відбувся перехід жу-шен> Цюй-шен; при дзвінких ініціалах жу-шен перейшов в ян-пін.) Крім Ланьчжоу і Іньчуань, в зону діалектів Лінь- інь входять Увей, Чжан'е і Цзюцюань. Особливість діалектів Цзяо-Ляо (район Цзяодунського і Ляодунського півостровів) - перехід жу-шен> шан-шен в складах з історичними глухими ініціалами. До особливостей північних діалектів гуаньхуа відноситься перехід жу-шен в інь-пін при глухих і жу-шен в Цюй-шен при сонорні іні-соціал. Особливість діалектів пекінського типу, що відрізняє їх від діалектів інших шести районів гуаньхуа, - розподіл історичного жу-шена між чотирма сучасними тонами - інь-пін, ян-пін, шан-шен і Цюй-шен - при історичних глухих ініціалах. На особливостях власне пекінського діалекту слід зупинитися докладніше. Перш за все, пекінська вимова є стандартним для національної мови путунхуа. Протягом останніх декількох століть гуаньхуа пекінського типу був безпосереднім об'єктом вивчення, загальноновизнаним стандартом, про що явно свідчать так звані «літературні» та «розмовні» варіанти читання ієрогліфів. Ієрогліфи, які мають такі «літературні» та «розмовні» варіанти, зустрічаються в більшій частині діалектів, «літературне» читання при цьому дуже часто виявляється близьким пекінським. Очевидно, що при читанні книг і в процесі навчання грамоті носіїв діалектів відповідні діалектні системи зазнавали впливу пекінського вимови. З іншого боку, пекінські

«розмовні» варіанти часто близькі іншим діалектам; це показує, що пекінська розмовна мова легко піддавалася інодіалектному впливу. Наведемо приклади «літературних» і «розмовних» варіантів читання ієрогліфів в діалекті Пекіна з нашої роботи «Довідник з обстеження китайських діалектів».

Література

1. Коротков М.М. Основні особливості морфологічних буд китайської мови / М.М. Коротков М. – 1968. – 400с. 2. Діалект хакка / А.Н. Алексахін. – М.: Наука, 1987. – 88с. 3. Цянь Цзэнъи и др. Яньтай фанъянь баогао (Доклад о диалекте Яньтая). – Цзинань, 1982.

Бовсуновська В.В. Особливості діалектів китайської мови

Ціль: виявлення особливостей діалектів китайської мови.

Завдання: виявити причину виникнення діалектів пояснити, чим відрізняються діалекти китайської мови. Об'єкт і предмет дослідження: діалекти китайської мови.

Ключові слова: міграція, різновиди, граматика, лексика.

Бовсунувская В.В. Особенности диалектов китайского языка

Цель: выявление особенностей диалектов китайского языка. Задачи: определить причину возникновения диалектов; объяснить различие диалектов китайского языка. Объект и предмет исследования: диалекты китайского языка.

Ключевые слова: миграция, различия, грамматика, лексика.

Bovsunovska V. V. Peculiarities of Chinese Dialects

Object: uncover especially Chinese dialects. Tasks: determine the cause of dialects; explain the difference between dialects. Subject and object: Chinese dialects

Key words: migration, difference, grammar, vocabulary.

ОСОБЕННОСТИ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

Буйкіна К. О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Китайский язык входит в китайско-тибетскую языковую суперсемью и является наиболее распространенным в мире по количеству носителей, на нем говорят более 1,3 миллиарда человек на нашей планете. Наряду с табасаранским, эскимосским и языками чиппева и хайда, китайский язык упоминается в Книге Реккордов Гиннеса как один из самых трудных для изучения.

В современном китайском языке существует десять диалектных групп, различающихся между собой как фонетически, так и по лексическим и грамматическим нормам, однако придерживающихся общих основ, за счет чего носители разных диалектов могут практически без труда понимать друг друга. Классический литературный язык происходит из северных диалектов, а стандартом китайской фонетики является пекинское произношение.

Древнейшими из всех обнаруженных в наши дни артефактами, свидетельствующими о существовании китайской грамоты являются гадательные надписи на черепаших панцирях и костях животных, принесенных в жертву, которые датируются XIV—XI веками до нашей эры.

На основе единой письменной системы вэньянь, отличительной чертой которой являлось то, что символы передавали значения слов, а не звуки, сформировались несколько диалектов, самостоятельно развивавшихся в пределах разных государств. С течением времени большее распространение получили диалекты, образовавшиеся на севере и отличавшиеся от южных значительно большим единообразием. Северные диалекты стали основой для формирования гуаньхуа, официального языка китайской империи, на котором писались все важные документы, и разговаривали чиновники и правители, а так же языка простолюдинов, именуемого байхуа, использовавшегося только в устном общении.

Судьбоносным событием в истории развития китайского языка стало использование байхуа в письменных документах в период с 1610 по 1661 год, а окончательно принятие байхуа в качестве основного языка произошло в начале XX века во время движения за демократизацию грамотности, способствовавшего сглаживанию различий между разнообразными китайскими диалектами.

Лексический состав китайского языка дважды подвергался значительным преобразованиям, пополнившись целым пластом понятий в I веке нашей эры с приходом буддизма и начав принимать в себя адаптированные понятия западной цивилизации с начала XX века.

Для понимания 80% современной китайской речи достаточно выучить 500 наиболее часто употребляемых иероглифов, а зная 2400 символов китайской письменности можно понять до 99% текста. Для свободного чтения неспециализированных периодических китайских изданий понадобится знание 3000 символов китайского алфавита.

Популярность изучения китайского языка с каждым новым годом становится все больше и больше. Но он по праву считается очень сложным для изучения языком, не зря же до сих пор употребляется в речи словосочетание «китайская грамота», что означает что-то непонятное и трудное. Такое мнение бытует, так как сведений о самом китайском языке очень мало. С другой стороны логика в этом все же есть [1, с. 38].

Особенность китайского языка состоит в строгой структуре и порядке слов. Слова имеют четко обозначенное положение, грамматические связи точно определены, в отличие от русского языка, это связано с тем, что слова не изменяются морфологически, именно это приводит к невозможности образования каких-либо, кроме грамматических, отношений между словами. Предложения строятся четко по определенным шаблонам, количество которых не так много и вариации их тоже незначительны.

Китайский язык — это система односложных слов, представленных определенными отдельными иероглифами. В этом и состоит разница с языками, представленными буквами, в

них комбинированию подлежат звуки и знаки. В китайском все практически также, но легче, или труднее, смотря как посмотреть. Имея практически неограниченное количество иероглифов, существует ограниченное количество слогов, а это означает, что и меньше разнообразия в звучании слов [2, с. 56].

Гласные и согласные китайского языка объединены в фиксированное число тонированных слогов определенного состава. Язык путунхуа насчитывает 414 слогов, а если учитывать тоновые варианты, то 1332 (в путунхуа 4 тона, отличающихся по смыслу, каждый слог может произноситься в 1 до 4 тоновых варианта, также есть и нейтральный тон).

Китайский язык – ярчайший представитель изолированных языков. То есть в китайском языке почти полностью отсутствует явление словоизменения. Таким образом, если взять отношения таких единиц как звук – слог – морфема, то для изолирующих языков будет характерно следующее.

Отдельный звук не может быть носителем смысла в изолирующих языках и, в свою очередь носителем смысла не может быть тонированный или не тонированный звук. Слог, являясь носителем смысла, имеет строго фиксированное строение, так как в каждом языке существует определенное количество звуков и сравнительно небольшое количество типов слогов. Слог в изолирующих языках почти не подвержен звуковым видоизменениям и совпадает в границах с морфемой [3, с.14].

Выдвижение слога, как носителя смысла в изолирующих языках на положение важнейшей единицы звукового строя – слогофонемы, некоторыми лингвистами рассматривается как отличительная черта изолирующих языков. Однако данный факт не отрицает смысловыразительной функции у звуков изолирующих языков в широком смысле этого слова, слоги состоят из звуков и тем самым участвуют в выражении смысла. Более того, слоги различаются именно звуковым составом. Они могут, например, различаться за счет одного звука: 当dang «быть» и 帮 bang «помогать», 工gong «работа» и 懂dong «понимать».

Данный факт служит основанием составления минимальных пар и выделения звуков – расчлinitелей смысла, то есть звукофонем.

Тот факт, что слоги в китайском языке являются носителем какого-либо значения, проявляется в законе морфологической значимости слогоделения. Деление на слоги речевой цепи есть обычно одновременное деление на морфемы и простые слова. Морфемная граница в этом случае не проходит внутри слога. Например, в русском языке: слоговое деление – мы-ло, морфемное деление – мыл-о [4, с. 98; 5, с. 46].

В настоящее время лингвисты принимают 3 стадии развития языка: изолирующий, агглютинирующий и флективный тип. Эти 3 типа языка не противостоят друг другу, а развиваются последовательно, друг за другом.

В зависимости от интенсивности обучения, особенностей программы преподавания, количества часов, потраченных на учебу в неделю, жители стран постсоветского пространства учат китайский язык около двух лет. Несмотря на сложности, есть в китайском и некоторые позитивные моменты, облегчающие его изучение – это отсутствие падежей, сложной системы времен, что исключает необходимость запоминать сложные окончания, разные формы слова.

Учитывая особенности родного языка украинцев, очень важным является выбор правильной методики изучения китайского языка. Предпочтение стоит отдавать образовательным центрам и курсам, которые проводят не групповое обучение, а подбирают для каждого ученика индивидуальную программу в соответствии с его способностями, личными предпочтениями, количеством часов обучения и т.д. В данном случае самостоятельная работа исключена (по крайней мере, на первых порах), поэтому каждый час отведенного времени нужно использовать с максимальной пользой.

Литература

1.Курдюмов В.А. Курс китайского языка. Теоретическая грамматика/ В.А. Курдюмов. – М.: Цитадель – Трейд, Лада, 2005. – 576 с. 2.Драгунов А.А. Исследования по грамматике

современного китайского языка / А.А. Драгунов. – М.—Л., 1952. 3.Солнцев В.М. Очерки по современному китайскому языку/ В.М. Солнцев. – М., 1957. 4.Языкознание. Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд. – М.: Большая Российская энциклопедия, 1998. 5.大家来滑 «snowboard» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ski.tw>

Буйкіна К. О. Особливості китайської мови

Цілі: дослідити історію походження та розвитку китайської мови; показати будову китайської мови, її структуру; проаналізувати способи вивчення і викладання китайської мови. Завдання: розглянути і вивчити структуру китайської мови, її історію; показати особливості китайської мови; пояснити складність її вивчення та викладання. Результати дослідження: вивчено історію китайської мови; розглянуто її структуру і системність; доведено факт особливості і складності китайської мови; виявлено найбільш ефективні методи вивчення та викладання китайської мови.

Ключові слова: китайська мова, історія, систематизація, ізольована мова, путунхуа, тон.

Буйкина Е. О. Особенности китайского языка

Цели: исследовать историю происхождения и развития китайского языка; показать строение китайского языка, его структуру; проанализировать способы изучения и преподавания китайского языка. Задание: рассмотреть и изучить структуру китайского языка, его историю; показать особенности китайского языка; объяснить сложность его изучения и преподавания. Результаты исследования: изучена история китайского языка; рассмотрена его структура и системность; доказан факт особенности и сложности китайского языка; выявлены наиболее эффективные методы изучения и преподавания китайского языка.

Ключевые слова: китайский язык, история, систематизація, изолированный язык, путунхуа, тон.

Buykina K.O. Peculiarities of the Chinese Language

Objectives: to explore the history of the origin and the development of Chinese; to show the structure of Chinese and its structure; to examine ways of learning and teaching the Chinese.

Tasks: to review and examine the structure of the Chinese language, its history; to show features of Chinese; to explain the complexity of its learning and teaching. Results of the study: the history of the Chinese language is studied; its structure and consistency is reviewed; the most effective methods of learning and teaching of the Chinese language is identified.

Key words: Chinese, history, systematization, isolated language, Putonghua, tone.

УДК 811.581

ВПЛИВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ НА МИСЛЕННЯ І КУЛЬТУРУ ЙОГО НОСІЇВ

Вінокурова К.Э. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Про взаємозв'язок мови з мисленням і культурою написано чимало. Дійсно, мислення народу, побутові та географічні особливості, культурні реалії, безсумнівно, відбиваються в його менталітеті і мові. Однак представляється не менш очевидним і те, що існує і зворотній вплив мови на побут, мислення і культуру народу, на його мовця. Тому, на наш погляд, досить цікавим є питання про вплив вже сформуваної мови як одного з чинників навколишнього світу на формування традицій і звичаїв, культурних явищ і навіть мислення народу. Крім звичних для нас алфавітних мов існують також природні мови, що спираються на візуальне сприйняття. Сюди можна віднести мови, які використовують ієрогліфічну писемність (такі як давньоєгипетська, китайська, японська та ін.). В чому особливість мислення носіїв ієрогліфічної культури взагалі, і чим воно відрізняється від мислення людей, що використовують алфавітну писемність?

Розглядаючи ці питання, ми будемо спиратися на дослідження мозку і способів обробки інформації його правою і лівою півкулями. Роджером Сперрі, Джозефом Боугеном і Майкл Газзанигою на початку 60-х років минулого століття було встановлено, що кожна з півкуль головного мозку по-різному обробляє інформацію і має свою спеціалізацію: ліва аналітично обробляє інформацію, репрезентовану у вербальній формі, візуальні образи сприймає по частинах; права ж, навпаки, використовує холістичну стратегію обробки інформації. Дослідники приходять до спільного висновку: візуальні образи та інтонаційні зміни мови, на відміну від текстової або словесної інформації, потрапляючи в мозок, обробляються правою півкулею. Наприклад, у такій важливій справі, як розпізнавання жестів рук і рухів пальців в абетці глухонімих, праве півкуля також працює краще, хоча ці знаки відіграють роль букв, слів і навіть речень [4, с.104].

Розглянемо тепер китайська мову і насамперед писемність як приклад мови, що спирається на візуалізацію. До цих пір у багатьох письмових знаках, наприклад, для зображення людини (人), гори (山), колодязя (井) і в особливості для різних тварин, скажімо, коня (馬), чітко простежується їх первинний ідеографічний характер, а символічні знаки вживаються як графічне вираження просторових відносин. Прикладами останнього служать: точка над або під лінією, що означає «зверху» або «знизу» (суч. - 上 і 下), розділений діаметром навпіл коло для позначення «середини» (суч. - 中) і т. п. Але незабаром запас простих знаків виявився недостатнім з'явилася потреба до того щоб, як в усному мовленні вдаватися до допомоги сполучень слів: створили графічні способи вираження для нових одиниць значення шляхом об'єднання простих знаків у групи. У таких випадках зміст складного знака звичайно впливає з комбінації окремих значень його складових частин: так, два дерева (木 mu) означають ліс (林 lin), знаки немає (不 bu) та прямий (正 zheng), поставлені один на інший, означають криво (歪 wai), поняття добре (好 hao) передавалося за допомогою поєднання знаків жінка (女 nü) і дитина (子 zi),

ієрогліф слухати (闻 wen) – являв собою поєднання знаків вухо (耳 er) і двері (门 men). Зауважимо, що в таких ієрогліфах читання всього знака не залежить від читання його складових частин.

Структура ж письмових знаків порівняно нового походження, також складова, має дещо інший характер: одна частина поєднання, є так званою главою класу, визначає категорію поняття, до якої слово належить за своїм змістом, а інша – так званий фонетичний елемент – показує (звичайно, лише приблизно) його вимову [3, с.14]. Прикладом знаків такого типу можуть служити ієрогліфи – 近 jìn – близько і – 远 yuǎn – далеко, що складаються з графем – 辶 zou – йти (зустрічаються в обох ієрогліфах і позначають поняття відстані, яку потрібно подолати для досягнення того чи іншого предмета) і – 斤 jīn – сокира в першому і – 元 yuán – у сучасному написанні назва грошової одиниці Китаю юань у другому. Ні сокира, ні юань не мають відношення до понять відстані. Ці графеми служать лише фонетиками для ієрогліфів, в які вони включені, і вказують на читання всього ієрогліфа.

Усна мова в Китаї також має свою особливість. Фонетичний склад китайської мови сильно обмежений: у різних діалектах налічується від 420 до 900 звукових комбінацій. Такої малої кількості складів не вистачає для тієї великої кількості предметів і явищ, які потребують звукового позначення. Різноманітність звуків досягається за рахунок тонування – виголошення складу тим чи іншим тоном (їх налічується від 4 до 9 в різних діалектах), який нерозривно пов'язаний зі словом як таким. Така фонетична система породжує безліч омонімів у мові. Багато слів мають не тільки однакову вимову, але й однаковий тон. Найчастіше зовсім різні поняття однаково звучать і записуються одним і тим же ієрогліфом. Випадки однакового читання абсолютно різних за значенням ієрогліфів – також не рідкість в китайській мові.

Згадаймо, що інтонації і мелодика мовлення розпізнаються правою півкулею мозку. Дослідження сприйняття китайської мови, проведені групою вчених китайського походження, що

працюють в Каліфорнійському Університеті в Ірвайні, показали, що людський мозок спочатку обробляє в правій півкулі музичну складову, тобто інтонацію слів, і тільки після цього в лівій півкулі відбувається осмислення інформації. Ясно, що людина, з дитинства звикла до інтонаційного розрізнення смислів у мові, має більше розвинену праву півкулю, ніж інші. При читанні ієрогліфів розуміння смислів, які вони репрезентують, відбувається миттєво і цілісно. Слова ж алфавітних мов розкривають свій зміст тільки після прочитання всіх букв, з яких вони складаються, по порядку їх написання. Можна сміливо говорити про те, що при читанні (і написанні) китайського тексту активно задіюється правопівкульне просторово-образне мислення з його холистичною стратегією обробки інформації: адже ієрогліф репрезентує сенс тільки як ціла картинка, його смислове значення не завжди можна вивести з аналітично розчленованої сукупності рис або графем, з яких він складається. Навпаки, при читанні, скажімо, українського тексту працює лівопівкульне логіко-вербальне мислення. Вербальна інформація обробляється «покроково», по мірі її надходження.

Завдяки такій особливості мови китайці читають свої книги набагато швидше, ніж хто-небудь інший: відсутність зв'язків між зображенням поняття та його фонетичним виразом дозволяє не промовляти про себе кожне слово, що значно прискорює процес читання. «Китайський» спосіб читання текстів використовується в інших країнах при навчанні швидкісного читання: люди тренуються сприймати слова алфавітної мови (а пізніше і речення) як цілісні образи, не вдивляючись в окремі літери і не промовляючи слова про себе.

Вплив таких явищ, як яскраво виражена інтонаційність, омонімічність і ієрогліфічність мови, на мислення носіїв китайської культури і на виникнення різних культурних явищ можна побачити неозброєним оком. Ієрогліфічне система письма настільки сильно вкоренилася у свідомості китайців, що часом при усному спілкуванні вони не розуміють один одного без ілюстративного пояснення своєї мови. Часто можна чути, як один із співрозмовників згадує в розмові, скажімо, слово *shen* в першому тоні. Ієрогліфів з таким звучанням в китайській мові не

менше десяти, і якщо з контексту не ясно, який саме з ієрогліфів має на увазі мовець, слухач може задати уточнююче питання: «Який з shen?» Перший у цьому випадку змушений або написати пальцем на своїй долоні або в повітрі той ієрогліф, який він має на увазі, або дати цей ієрогліф у звичному двоскладі, з якого слухач може сам укласти про його написанні.

У китайській культурі, як і в усіх інших, існують загадки. Але вони тут мають свою специфіку, оскільки народжуються саме завдяки омонімічності слів та багатозначності письмових знаків. На основі омонімічності народжуються також забобони за типом слово «годинник» zhong звучить так само, як слово «кінець, фініш»: zhong. Таким чином, подарунок натякає на швидку кончину людини, що приймає подарунок.

Що ж стосується переходу на алфавітне письмо, то протягом всієї першої половини XX століття робилися спроби розробки алфавіту для китайської мови. Тим не менш, у зв'язку з рядом труднощів, що виникають при переході від ієрогліфічного листи до алфавітного зробити це зараз не представляється можливим і може спричинити за собою труднощі розуміння.

Все ж та система письма, яка проіснувала в Китаї протягом кількох тисячоліть як щось сакральне і породила стільки різноманітних культурних явищ, навряд чи може бути повністю відкинута всього за кілька десятків років. Вона має потужне підкріплення в особі своїх легендарних міфічних творців, у величезному корпусі ієрогліфічних текстів і архітектурних спорудах, а також у творах самого шанованого тут філософа – Конфуція.

Література

1. Буров В.Г. Китай и китайцы глазами российского ученого / В.Г. Буров. – М., 2000. – 206 с.
2. Горелов И. Н. Основы психолингвистики: Уч. пособие. 3-е, перераб. и доп. изд./ И. Н Горелов., К. Ф. Седое. — М.: Изд-во "Лабиринт", 2001. — 304 с.
3. Грубе В. Китайский язык и письмо / В. Грубе. – М.: Цивилизации, 2001. – 640 с.
4. Демидов В. Как мы видим то, что видим / В. Демидов. – М.: Знание, 1987.
5. Захарченко И. Уроки Китайского / И. Захарченко // AustralAsiA. – 2001. – №15 (9-10).

6.Иванов В.В. Чет и нечет: Асимметрия мозга и знаковых систем / В.В. Иванов. – М. Сов. радио. 1978. – 184 с. 7.Малявин В.В. Китайская цивилизация / В.В. Малявин. – М.: «Издательство Апрель», ООО «Издательство АСТ», Издательско-продюсерский центр «Дизайн. Информация. Картография», 2000. – 632 с. 8. Рычило Б.П. Пекин. Новый русский путеводитель по достопримечательностям столицы Китая / Б.П. Рычило, М.В. Солнцев. – М.: ИД Муравей-Гайд, 2000. – 296 с. 9.Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. (Учеб. пособие) / С.Г. Тер-Минасова. — М.: Слово/Slovo, 2000. — 624 с.10. Трофимов В.Ю. Мифы письма. / В.Ю. Трофимов // Ритуальное пространство культуры (тезисы международного научного форума). – СПб.:Изд. Санкт-Петербургского философского общества, 2001. 11.Чжоу Югуан Модернизация китайского языка и письменности/ Югуан Чжоу // Новое в зарубежной лингвистике. XXII. Языкознание в Китае. – М, 1989. – С. 387. 12.Юань Кэ. Мифы Древнего Китая / Кэ Юань. – М., 1965. – 496 с.

Вінокурова К.Е. Вплив китайської мови на мислення і культуру його носіїв

Мета роботи – дослідження зв'язку системи мови з культурними особливостями носіїв, їх світорозумінням та поглядами на життя. Завданнями роботи є дослідження та аналіз матеріалів за темою та знаходження підтверджень теоретичних фактів на практиці на матеріалі китайської мови. Результатами дослідження доведена реальність гіпотези про те, що мова, світосприйняття та культура її носія щільно пов'язані.

Ключові слова: мислення, мова, ієрогліфіка, світосприйняття, психолінгвістика.

Винокурова К.Э. Влияние китайского языка на мышление и культуру его носителей

Цель работы – исследование связи системы языка с культурными особенностями носителей, их миропониманием и взглядами на жизнь. Задачами работы является исследование и анализ материалов по теме, и нахождение подтверждений

теоретических фактов на практике на материале китайского языка. Результатами исследования доказана реальность гипотезы о том, что язык, мировосприятие и культура ее носителя плотно связаны.

Ключевые слова: мышление, речь, иероглифика, мировосприятия, психолингвистика.

Vinokourova K.E. Influence of Chinese on Thinking and Culture of Its Speakers

Goal – study of the connection of language systems with the cultural characteristics of speakers, their world outlook and outlook on life. The objectives of the study are to investigate and analyze materials on the topic, and to find evidence of theoretical facts in practice on the material of the Chinese language. The results of the research proved the hypothesis about language, culture and worldview being firmly connected.

Keywords: outlook, worldview, speech, hieroglyphics, world perception, psycholinguistics.

УДК 81=58(04)(5)

ЛІЧИЛЬНІ СЛОВА ЯК ОСОБЛИВІСТЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Гордієнко А. С. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Однією з важливих особливостей китайської мови є наявність великої кількості лічильних слів. Вивчати лічильні слова важливо і необхідно не тільки іноземцями, але й самим китайцям, так як неправильне вживання в мові або письмі лічильних слів може привести до нерозуміння, а гарне їх знання дає можливість чітко, ясно і грамотно висловити свою думку. У багатьох людей поняття «лічильні слова» викликає подив або здивування. Мимоволі хочеться поставити запитання, що це? Спеціальні слова, щоб лічити? Частково так.

Єдине визначення поняття «лічильне слово» можна звести до наступного: «Лічильне слово (量词 - liàngcí) - особливе

службове слово в китайській мові, яке походить від одиниць виміру. У лінгвістичній літературі по синології лічильні слова також можуть називатися класифікаторами або нумеративами.

У багатьох дослідників своє тлумачення цього поняття. У своїх ранніх роботах Люй Шусян визначає класифікатори терміном 单位 指称 danwei zhicheng, який перекладається як «мірні вказівні слова». У наступних роботах він позначає їх як 量词 liangcí «допоміжні іменники» [1, с. 10]. Ван Лі в своїй роботі пише наступне: «При позначенні числа осіб або предметів в сучасній китайській мові між числівником та назвою предмета або особи додається іменник, що позначають одиницю рахунку (рахункове слово) 单位 名词 danwei mingcí. Радянський дослідник Горелов В.І. говорить про класифікатори наступне: «Класифікатори - особливий клас службових слів. Їх призначення - вказати, до якої смислової категорії відноситься іменник. Смислова ж категорія визначається в залежності від тієї чи іншої ознаки, властивої предмету, який позначає дане іменник»[2, с.7].

У древнекитайській мові не було лічильних слів. Існує кілька різних пояснень їх появи, зокрема, необхідність надати певну категоризацію іменникам, хоча це і не є першоосновою їх появи. Швидше за все, основні причини їх появи полягають у необхідності вираження штучності або кількості предметів і переходу інших частин мови в іменник (роль субстантивації).

Лічильні слова діляться на іменні (物 量词 wùliàngcí) і дієслівні (动 量词 dòngliàngcí) [3, с.43-44].

Іменні лічильні слова ставляться перед іменниками і вказують до якого класу належить іменник. Сам же клас визначається в залежності від ознаки предмета, який позначає дане іменник. Іменні лічильні слова використовуються тільки тоді, коли іменники вживаються з числівниками або займенниками. В цілому в китайській мові налічується понад сто іменних лічильних слів.

Іменні лічильні слова можна розділити на наступні категорії:

- мірні (напр .: 寸 cùn)
- невизначеного рахунку (напр .: 些 xiē)

• складні, що складаються з декількох простих (напр .: 架次 jiàcì)

• універсальні (напр .: 个 gè)

• метонімічні (напр .: 碗 wǎn)

• колективної множини (напр .: 对 duì)

Вибір лічильного слова не є довільним і залежити не від бажання мовця, а від того, до якої семантичної групи належить іменник, а також від конкретних ознак предмета (обсяг, форма, стан, тощо, включаючи живі і неживі предмети), позначеного конкретним іменником [4, с.58-59].

Підгрупа плоских предметів використовується з класифікатором 张 zhāng, етимологічне значення якого - лист: 三张 桌子 sānzhāng zhuōzi - три столи, 一张 戏 票 yìzhāng xìpiào - один квиток у театр.

Підгрупа подовжених предметів використовується з класифікаторами 条 tiáo - смужка, 支 zhī - гілка: 四 支 钢笔 sìzhī gāngbǐ - чотири ручки, 两条 河 liǎngtiáo hé - дві річки, 五条 鱼 wǔtiáo yú - п'ять риб.

Підгрупа іменників, що мають рукоятку або спинку, використовуються з класифікатором 把 bǎ - ручка, рукоятка: 两 把 刀 liǎngbǎ dāo - два ножі, 四 把 椅子 sìbǎ yǐzi - чотири стільці, 三 把 尺子 sānbǎ chǐzi - три лінійки.

Підгрупа іменників, що мають плетіння або палітурка, використовуються з класифікатором 本 běn - корінь: 三 本 书 sānběn shū - три книги, 两 本 杂志 liǎngběn zázhì - два журнали.

Підгрупа іменників, які не мають правильної форми, обслуговується класифікатором 块 kuài - шматок: 两块 肉 liǎngkuài ròu - два шматки м'яса, 一块 手表 yíkuài shǒubiǎo - один наручний годинник.

Перераховані класифікатори є найбільш частотними. Крім них з іменниками, які позначають предмети, використовуються багато спеціальних лічильних слів, наприклад: з іменниками зі збірним значенням - 双 shuāng - пара, 套 tào - комплект; з іменниками, що позначають тварин, - 只 zhī: 两只猫 - liǎngzhī

māo два кота, 一只 蝴蝶 yìzhī dié - одна метелик; для підрахунку худоби - 匹 pǐ - голова: 三 匹马 sānpǐ mǎ - три коня, 六 匹 骆驼 liùpǐ luòtuó - шість верблюдів; для підрахунку різних видів транспорту - 辆 liàng: 三 辆 汽车 sānliàng qìchē - три автомобілі.

Серед іменників в китайській мові є і такі, до яких числівники приєднуються безпосередньо без лічильних слів. Це в основному іменники, які позначають одиниці вимірювання (часу, ваги, обсягу, тощо).

两天 liǎng tiān - два дня, (第二天 dì'èrtiān); 一年 yì nián - один рік; 一 课 yí kè - урок; 一 页 yí yè - сторінка; 一 行 yì xíng - один ряд; 五 里 wǔ lǐ - п'ять чи (2,5 кілометра); 二 尺 èr chǐ - два сантиметри; 一 对 yí duì - пара.

У китайській мові не тільки іменники, а й дієслова, можуть мати при собі лічильні слова, які (в поєднанні з числівниками) показують, скільки разів відбувається певна дія, підкреслюють інтенсивність того чи іншого явища. Кількість спеціальних лічильних слів дієслів невелика, в основному найбільш часто вживаними є такі слова: 次 cì, 下 xià, 回 huí, 顿 dùn, 阵 zhèn, 场 cháng, 趟 tàng, 遍 biàn, 番 fān ...

Спеціальні лічильні слова зазвичай не є лише словами, які виражають дію або зміну, крім цього вони ще включають широке лексичне значення, яке визначається контекстом. Дієслівні лічильні слова ставляться після дієслів і вказують на частоту вчинення дії.

Дієслівні лічильні слова можна розділити на дві категорії:

- позначення кратності (напр .: 下 几 xià)
- метонімічні (напр .: 眼 yǎn)

Варіанти вживання рахункових слів дієслів.

次 cì - універсальне і найбільш часто вживане. Висловлює кількість повторів дії, зазвичай вживається в повторюваних діях.

下 xià висловлює частотність повторення дії, яке триває певний час. Вживається з короткочасними діями (打 dǎ «бити, стукати», 敲 qiāo «стукати в двері», 摇 yáo «трясти», 想 xiǎng «думати», 玩 wán «грати», 讨论 tāolùn «обговорювати»).

回 huí так само як і 次 cì висловлює повторюваність дії, але в порівнянні з ним має більш глибоке забарвлення: (看 kàn «дивитися», 送 sòng «проводжати») - 你的家我去过三回。Nǐde jiā wǒ qùguò sānhuái - Я ходив до тебе додому три рази.

顿 dùn використовується зі словами 吃饭 chīfàn «їсти», 斥责 chìzé «звинувачувати», 打骂 dǎmà «лаяти» і так далі: 我每天吃三顿饭。Wǒ měitiān chī sāndùn fàn - Я їм тричі (три рази) в день.

阵 zhèn висловлює певний відрізок часу, зазвичай використовується з раптовими, порівняно короткими подіями: (刮风 guāfēng «дме вітер»), 下了一阵雨。Xiàle yīzhèn yǔ - Йде дощ.

场 chǎng вказує на повторюваність дії і використовується з такими словами як 电影 diànyǐng «фільм», 歌舞 gēwǔ «виступ», 戏剧 xìjù «уявлення» і ін. (下(雨) xià(yǔ) «йде дощ», 打(球) dǎ(qiú) «грати в м'яч »): 明天在电影院演出一场电影。míngtiān zài diànyǐngyuàn yǎnchū yīchǎng diànyǐng - Завтра в кінотеатрі показуватимуть фільм.

趟 tàng вживається з дієсловами 去 qù, 来 lái - йти, прийти, і разом з числівником висловлює кількість повторення цієї дії: 去年我去欧洲一趟。Qùnián wǒ qù Ōuzhōu yītàng - Торік я одного разу (один раз) їздив в Європу .

遍 biàn висловлює дію, яке виповнюється від початку до кінця: (看 kàn «читати», 说 shuō «говорити», 写 xiě «писати», 念 niàn «читати», 听 tīng «слухати», 翻译 fānyì «перекладати»): 这个电影我看了三遍。zhège diànyǐng wǒ kànle sān biàn - Я тричі переглянув цей фільм. (Мається на увазі, що фільм був переглянутий повністю від початку до кінця).

番 fān висловлює дію, яка потребує витрати часу і сил: 他又调查了一番。tā yòu diàochále yīfān Він знову провів дослідження.

Література

1. Люй Шусян Очерк грамматики китайского языка / Шусян Люй. – М.: Наука, Главное издательство восточной литературы,

1961. – 285 с. **2.** Горелов И. Н. Основы психолингвистики: Уч. пособие. 3-е, перераб. и доп. изд./ И. Н Горелов., К. Ф. Седое. — М.: Изд-во "Лабиринт", 2001. — 304 с. **3.** Драгунов А.А. Исследования по грамматике современного китайского языка/ А.А. Драгунов. — М., Л.: Изд-во АН СССР, 1952. — 231 с. **4.** Солнцевы Н. В. и В. М. Счетные слова (классификаторы) и единицы измерения в китайском языке. Китайское языкознание: VIII Междунар. конф.: Материалы, Москва, 25-26 июня 1996 / РАН. Ин-т языкознания; Редкол.: В. М. Солнцев (отв. ред.) и др. — М., 1996. — 185 с.

Гордієнко А.С. Лічильні слова як особливість китайської мови

Тези присвячені розгляду такої особливості китайської мови, як лічильні слова, приділено увагу терміну «лічильні слова» та причинам їх появи, вивчена важливість використання лічильних слів у письмовій та усній мові, показані приклади використання лічильних слів з різними групами іменників, розглянуті види рахункових слів.

Ключові слова: лічильні слова, класифікатори, нумеративи, категорія, підгрупа.

Гордиенко А.С. Счетные слова как особенность китайского языка

Тема тезисов посвящена рассмотрению такой особенности китайского языка, как счетные слова, уделено внимание термину «счетные слова» и причинам их появления, изучена важность использования счетных слов в письменной и устной речи, показаны примеры использования счетных слов с разными группами существительных, рассмотрены виды счетных слов.

Ключевые слова: счетные слова, классификаторы, нумеративы, категория, подгруппа.

Gordienko A.S. Counting Words as a Pecularity of the Chinese Language

The paper considers such peculiarity of the Chinese language as classifiers, pays attention to the definition of the term and the reasons

of their appearance, studies the importance of the classifiers in written and spoken language, provides examples of the use of the classifiers with different groups of nouns, considers types of classifiers

Keywords: counting words, classifiers, numerativity, category, subgroup.

УДК 811.58

НЕПРЯМІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ТА ЗАПОЗИЧЕННЯ-КАЛЬКА В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Гринюк М.А (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студент)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Мова – це найунікальніше з усіх людських творінь. Із безлічі на сьогодні існуючих мов, учені нараховують приблизно 7000 [1, с. 286]. Для вивчення та дослідження будь-якої мови світу, потрібно знати історію не лише самої мови, але й поринути у дослідження традицій та культури тієї чи іншої мовної спільноти. У даній науковій праці ми коротко узагальнимо й згадаємо історію розвитку мовознавства у Китаї.

Китай – є однією з найдавніших країн світу, з надзвичайно цікавою та багатою культурою, в свою чергу, мова вважається однією з найскладніших для вільного оволодіння. Китайська мова має багатовікову історію та цілком унікальну тенденцію розвитку. Протягом віків китайська мова зазнавала змін, й тому цілком природно, що в її складі залишилися відбитки кожного періоду історії розвитку китайської мови, а саме елементи класичної китайської мови. Китайська мовна традиція нараховує понад 20 століть, тобто більше 2000 років. Великий вплив протягом багатьох років на розвиток китайської мови мали Буддизм та буддистська література, монахи повинні були володіти мовами санскриту та пані. Початок XX століття знаменується бурхливим розвитком мовознавчої традиції (синології) у Китаї. Цей процес природний та зрозумілий, адже почався бурхливий розвиток самої країни (Китаю).

Немає таких мов, які б розвивались в абсолютній ізоляції. Будь-яка мова обов'язково зазнає впливів з боку інших мов і, в

свою чергу, впливає на інші. Результатом такого впливу є запозичення або інтерференція на всіх рівнях мовної структури. Тому, термінологічне планування (як відомо, термінологічне планування як складова частина мовного планування, а саме, планування корпусу мови, включає в себе термінологічну модернізацію та термінологічну стандартизацію. Саме з метою стандартизації галузевих терміносистем випускаються в світі нормативні термінологічні словники, термінологічні одиниці з яких є обов'язковими для вживання у відповідній галузі [2, с. 51-68]) може мати як ознаки інтернаціоналізації, так і «націоналізації». Термінотворці більшості країн світу прагнуть у сучасних умовах обміну інформацією поєднати елементи як інтернаціональності терміносистем (для полегшення міжнародного спілкування), так і національної самобутності.

Вивчення запозиченої лексики будь-якої мови може відбуватися з різних сторін: по-перше, зі сторони вивчення лексичного складу мови і розподілення нових слів за різними галузями вживання. У цьому випадку, як правило, вивчаються терміни окремої галузі знання, наприклад, природно-наукова термінологія, або термінологія певної конкретної науки (хімії, фізики), публіцистично-політична термінологія і т. д. При такому підході припускають, що загальні тенденції утворення термінів певної мови, особливості їх походження і виникнення вже відомі. По-друге, вивчення запозиченої лексики може здійснюватися зі сторони вивчення загальних якостей і особливостей термінів, які належать різним галузям. При цьому потрібно звернути увагу на недостатню розвиненість термінологічної проблематики окремих мов. Така ситуація є і з китайською мовою, проблеми термінології якої вивченні недостатньо, не дивлячись на збільшення зацікавленості до цієї теми китаїстами.

Лексичний фонд китайської мови постійно змінюється, до його складу входять нові лексичні одиниці на позначення процесів і явищ об'єктивної дійсності. Безумовно, це пов'язано з посиленням міжнародних контактів Китаю в економічній, політичній, культурній та науково-технічній сферах. Широкий інтерес до проблеми дослідження мовних контактів китаїців безперервно зростає внаслідок формування глобального

інформаційного простору, суспільних та економічних процесів, спрямованих на світову інтеграцію.

Російські дослідники, які присвячували свої роботи дослідженню питань запозичення в китайській мові: І. Д. Кленін, А. Л. Семенас [3, с. 13], В. В. Іванов [4, с. 217], В. І. Горелов [5, с. 343]. Зокрема, предметом дослідження в їх роботах була синологічна практика вивчення особливостей запозичення.

Дослідженнями питання запозичень китайської мови також займалися такі китайські дослідники, як Гао Мінкай та Лю Чжентань [5], Ши Ювей [6, с. 224], Мяо Жуйцінь, Чан Мімі, а з іноземних вчених до явища запозичення мали особистий інтерес Дж. Матіра, В. Бетза, К. Хаунза та інші.

В їх роботах було розглянуто причини виникнення явища запозичення, запропоновано класифікацію запозичень, проведено статистичні дослідження стосовно кількісної присутності запозичень в сучасній китайській мові та їх функціонально–стилістичних особливостей. Широкий розмах процесу запозичення та активна участь іншомовних слів у всіх основних мовних процесах сучасної китайської мови потребують не лише загального теоретичного осмислення, але й розробки певного механізму визначення ступенів адаптації запозичених слів мовою-реципієнтом. Будь-які зміни у словниковому складі мови у вигляді проникнення іншомовних запозичень тягне за собою семантичні і стилістичні зміни в словах, які вже існують у мові. А це, у свою чергу, викликає певні труднощі при вивченні мови та перекладі. Тому, такий напрямок наукового дослідження проблеми освоєння іншомовних лексичних елементів є важливим і актуальним.

Мета цієї наукової праці полягає у визначенні видів та процесів адаптації іншомовних запозичень у сучасній китайській мові. А також, у визначенні ролі зони попередньої адаптації іншомовної лексики як складової шляху проникнення іноземних слів.

Як зазначалося вище, входячи в китайську мову, іноземні лексичні одиниці піддавалися переоформленню відповідно до внутрішніх законів її розвитку, наприклад вони змінювали звуковий склад відповідно до її фонетичної системи, якщо мали у

своєму складі звуки, не характерні для китайської фонетичної системи. Тільки в результаті такої переробки вони могли міцно закріпитися в китайській мові.

Згідно класифікації В. І. Горелова можна побачити, що іншомовні слова розподіляються відповідно певного виду адаптації. Згідно цьому, можна виділити:

- 1) фонетичну.
- 2) семантичну адаптацію іншомовних слів через поєднання фонозапису та семантично значущого лексичного елемента.

Але крім цих способів можна також виділити перехідний етап адаптації від аббревіативного запозичення до семантичного та адаптація графічної системи знаків.

Синологи, які займались вивченням питання запозичення іншомовної лексики в китайську мову, розглядаючи питання вторинних запозичень, згадували про явище так званого «непрямого» запозичення. Непряме запозичення – запозичення мовою–реципієнтом лексики через мову посередника [7, с. 172]. Прикладом процесу непрямого запозичення дослідниками виступала Японія. Для глибшого розуміння процесів запозичення ми вважаємо за необхідне ввести нове поняття в мовознавстві, поняття конкретніше за «мову–посередник» – поняття зони попередньої адаптації іншомовної лексики. Зона попередньої адаптації іншомовної лексики – це поняття на позначення певної території, населення якої експортує попередньо запозичений лексичний матеріал у мову кінцевої рецепції.

Отже, основними причинами процесу запозичення в китайській мові, як і в інших мовах, є культурні та економічні зв'язки китайців з іншими націями, інтернаціоналізація світових явищ, відсутність у мові–реципієнті еквівалентів, що найбільш точно номінують нові явища, потреба у називанні нових явищ та понять для уникнення громіздких словесних пояснень, тобто усі причини виникнення запозичень можна розділити на внутрішні та зовнішні (екстралінгвальні та лінгвальні). Канали іншомовних запозичень можуть бути як усні, так і письмові, через які у китайську мову потрапляють такі види запозичень як запозичення значень, словотвірні запозичення, екзотизми, інтернаціоналізми, варваризми та аббревіації. Ступінь адаптації

фонетичних запозичень може бути різним. При фонетичному відтворенні іншомовних слів, як правило, може змінюватися одна чи дві голосні або приголосні, також може відкидатися останній склад слова мови-джерела, але бувають випадки, коли фонетичний образ іншомовного слова у мові-реципієнті абсолютно співпадає з його звучанням у мові-джерелі. На письмі фонетичні запозичення записуються ієрогліфами, які вказують на звучання певного слова, але нерідко підбираються ієрогліфи, які крім звучання також передають певне значення, яке в деякій мірі вказує на значення іншомовного слова.

Також при запозиченні іншомовних слів може змінюватися їхня фонетична оболонка, але зберігається словотворча структура, тобто утворюються семантичні та етимологічні кальки. При створенні структурних та етимологічних кальок запозичується не тільки поняття, але також семантико-морфологічна структура іноземного слова або відтворюється його етимологія. Важливо, що в структурних кальках ідея запозичення знаходить своє матеріальне втілення більшою мірою, ніж в кальках етимологічних, тому що етимологічне значення, яке виникає при адаптації іншомовних запозичень, досить часто не відображає смислову структуру іншомовного слова. Тому, структурні та етимологічні кальки виступають як ще один спосіб адаптації іншомовних слів.

Бувають випадки, коли іншомовні запозичення можуть адаптуватися у китайській мові шляхом змішаного способу адаптації – одна частина слова є фонетичним записом іншомовного запозичення, а інша – певний семантично значущий вказівник, який розкриває смисловий зміст іншомовного слова.

З бурхливим розвитком у галузі обчислювальної техніки виникає і розвивається нова наука – комп'ютерне мовознавство, яка займається дослідженням великої кількості нової технічної термінології. Важливою особливістю віртуального спілкування є використання емотіконів, за допомогою яких люди мають можливість виразити свої емоції та почуття певними символами. Запозичивши цей вид графічних зображень, китайці дещо його видозмінили – основна увага приділяється значкам, які

демонструють вираз очей, а не рота, як у західній системі емотіконів.

Отже, виявлення та характеристика певних фонетичних, семантичних та графічних особливостей передачі та адаптації іншомовних запозичень становить основні задачі дослідження у цій науковій праці, які, на наш погляд, були успішно виконані.

Література

1. David Crystal. The Cambridge Encyclopedia of Language / Crystal David. – [2-nd edition]. – Cambridge University Press, 1997.
2. Clark Eve V. On the acquisition of final stops. In Joshua A. Fishman et al. (eds.) / Eve Clark V. // The Fergusonian impact: In honor of Charles A. Ferguson on the occasion of his 65th birthday. – Berlin: Mouton de Gruyter, 1986.
3. Реформатский, А. А. О подаче и передаче географических названий на русских картах / А. А. Реформатский // Транскрипция географических названий: труды совещ.: (28-31 янв. 1959 г.). М.: Редакционно-Издательский отдел ВТС, 1960. – С. 42-54.
4. Горелов В. И. Лексикология китайского языка / В. И. Горелов. – М.: Просвещение, 1984. – 216 с.
5. Влахов Сергей Непереводимое в переводе / Сергей Влахов, Сидер Флорин. – М.: Международные отношения, 1980. – 340 с.
6. Хаматова А. А. Словообразование современного китайского языка / А. А. Хаматова. – М.: Муравей, 2003. – 222 с.
7. Иванов В. В. Терминология и заимствования в современном китайском языке / В. В. Иванов. – М.: Наука, 1973. – 171 с.

Гринюк М.А. Непрямі запозичення та запозичення-калька в китайській мові

У статті розглядається визначення видів і процесів адаптації іншомовних запозичень в сучасній китайській мові, становлення і розвиток синології, як науки про Китай і китайську мову. Дослідження китайської мови викликало особливий інтерес Західних вчених, визначені основні зміни, які відбулися в китайській мові.

Ключові слова: запозичення, стильові та граматичні особливості, інтернаціоналізація, адаптація запозичених слів.

Гринюк Н.А. Непрямые заимствования и заимствование-калька в китайском языке

В статье рассматривается определение видов и процессов адаптации иноязычных заимствований в современном китайском языке, становление и развитие синологии, как науки о Китае и китайском языке. Исследование китайского языка вызвало особый интерес Западных ученых, определены основные изменения, которые произошли в китайском языке.

Ключевые слова: заимствования, стилевые и грамматические особенности, интернационализация, адаптация заимствованных слов.

Grinyuk N.A. Indirect Borrowings and Borrowing-Calque in the Chinese Language

The paper summarizes the definition of form and processes of adaptation of foreign-language borrowings in the modern Chinese language, Sinology as a new study about China, and Chinese language. By showing the interest in the research of the Chinese language simultaneously by Western and Chinese scholars, it evaluates what changes occurred in the Chinese language.

Keywords: borrowing, stylistic and grammatical peculiarities, internationalization, adaptation of borrowings.

УДК 811.581

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ КЛАСИФІКАЦІЇ АНГЛІЙСЬКИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Гуань С.С. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри східних мов)

Чому одні слова, що активно використовувалися, виходять з ужитку, а інші утворюються та запозичуються? Це складний багаторівневий процес, чималим фактором в якому є рівень глобалізації, що став найвищим за всю історію людства. Економічна, політична та культурна інтеграція та уніфікація країн створює новий світ, визначальними рисами якого стали міграція капіталу, людських та виробничих ресурсів, а також

зближення культур різних країн. Саме зближення культур призводить до тісного контакту різних мов.

Довгий час китайська мова зовсім не піддавалася впливам іноземних мов, а нечисельні іншомовні запозичення через фонетичну та морфологічну відмінність майже не приживалися. Проте зараз поява запозичень стала об'єктом активних досліджень з лексикології таких відомих учених як В.Г.Бурова, А.Л.Семенас, В.І.Горелов, Т.В. Проніна, Жуй-цин Мао, Карстен Менде, Фен Чживей та ін..

Запозичення – це процес, в результаті якого в мові з'являється і закріплюється певний іншомовний елемент. Запозичена лексика відображає факти етнічних контактів, соціальні, економічні та культурні зв'язки між мовними колективами. Запозичення є одним із способів поповнення лексики мови [1, с.478].

У сучасній китайській мові лексичні запозичення складають, в основному, два великих пласта. До першого можна віднести слова, що не мають аналогів, позначаючи нові речі та явища й можуть володіти яскраво вираженою експресивністю і емоційною забарвленістю. До другого відносяться слова, які мають відповідність у вигляді слова рідної мови [2, с.221].

Китайська мова має багато факторів, що ускладнюють та уповільнюють процеси запозичення. Це і ізолююча структура мови, і ієрогліфічне письмо, відмінна фонетична будова, а також історично-культурний фактор. Проте, не зважаючи на це щорічно китайська мова запозичує близько 1000 іншомовних слів [3, с.167]. Звичайно, більшість із них відносяться до термінології сфери науки, проте чимало слів проникає і в інші лексичні сфери.

Уряд КНР вже зробив деякі кроки, спрямовані на збереження і підтримання «чистоти» мови. Законом про загальноприйнятую державну мову забороняється вживання іншомовних аббревіатур в ЗМІ і на телебаченні. Замість них слід вживати відповідні китайські перейменування [4]. А управління державних радіостанцій і телебачення прийняло ряд правил, що обмежують використання іноземних слів в ефірі. Крім того, найбільшим видавництвом країни було рекомендовано позначати і пояснювати запозичені слова, які публікуються у їх виданнях.

Говорячи про причини запозичень іншомовних слів, можна виділити щонайменше дві: перша – необхідність вираження нових значень; друга – потреба в оновлені лексичної системи, заміни старих лексичних одиниць, що втратили свою виразність, на нові, більш виразні. Треба також враховувати і віяння часу, популярність і моду на іншомовні слова і вирази.

У першому випадку лексичні запозичення не мають синонімів, а у другому випадку в результаті запозичення створюються синоніми. Найбільш поширеними є випадки, коли запозичене слово виражає новий зміст, зберігаючи свої стилістичні риси [5, с.278].

Можна виділити чотири способи лексичних запозичень в китайській мові:

1. Фонетичний спосіб. Він полягає у передачі звучання іншомовного елементу. У китайській мові іншомовні запозичені елементи можуть бути як односкладними так і багатоскладними. Наприклад: 雷达 (léidá) – radar; 阿司匹林 (āsīpílin) – aspirin; 海洛因 (hǎiluòyīn) – heroin; 坦克 (tǎnkè) – tank; 巧克力 (qiǎokèlì) – chocolate; 赛璐玢 (sàilùfēn) – cellophane; 苏达 (sūdá) – soda; 批萨 (pīsa) – pizza; 维他命 (wéitāmìng) – vitamin.

Слід також відзначити і той тип фонетичних запозичень, коли ієрогліфи є не тільки, так би мовити, фонетичною транскрипцією іноземного слова, але також разом з тим зберігають і його смислове значення. Тобто семантична складова накладається на звукову форму слова. Однак в китайській мові існує порівняно невелика кількість слів даного типу. Наприклад: 绷带 (bēngdài) – bandage, (绷 bēng «затягувати», + 带 dài «смужка»). В більшості випадків китайська мова відає перевагу фонетичному способу запозичення усім іншим [5, с.279].

2. Семантичний спосіб. Семантичні запозичення, або так звані «кальки», є позначенням значень іншомовних слів китайськими ієрогліфами або, просто кажучи, є перекладом на китайську мову. Тобто вони немов копіюють значення і передають його за допомогою ієрогліфів, звідси і назва – «кальки». Вони легше входять в ужиток і функціонують у мові. Наприклад: 马力 mǎlì (马 mǎ «кінь» + 力 lì «сила») – horse power;

重水 zhòngshuǐ (重 zhòng «важкий» + 水 shuǐ «вода») – hard water; 后卫 hòuwèi (后 hòu «ззаду» + 卫 wèi «охорона») - backfield; 动产 dòngchǎn (动 dòng «рухатися» + 产 chǎn «майно») - movable property; 生产力 shèngchánlì (生产 shèngchǎn «виробляти» + 力 lì «сила») - productive force; 望远镜 wàngyuǎnjìng (望 wàng «дивитися» + 远 yuǎn «даль» + 镜 jìng «лінза») - binoculars; 拖拉机 tuōlājī (拖拉 tuōlā «тягнути» + 机 jī «машина», «агрегат») - tractor; 打字机 dǎzìjī (打 dǎ «вибивати» + 字 zì «знаки» + 机 jī «машина», «агрегат») – typewriter; 下载 (下 «вниз», 载 «завантажувати») download [1, с.354].

3. Фонетико-семантичні запозичення. Цей спосіб запозичення об'єднує в собі два попередніх. Слово складається з двох частин: одна передає звукову форму запозиченого іношомовного слова, а друга являє собою семантично значущий лексичний елемент. Приклади фонетико-семантичного запозичення: 摩托车 mótuōchē (摩托 mótuō - фонозапис + 车 chē «візок») - motorbike; 保齡球 bǎolíngqiú (保龄 bǎolíng - фонозапис + 球 qiú «грати») - bowling; 迷你裙 mínìqún (迷你 mínì - фонозапис + 裙 qún «спідниця») - miniskirt; 威士忌酒 wēishìjǐjiǔ (威士忌 wēishìjī - фонозапис + 酒 jiǔ «вино») - whiskey; 沙丁鱼 shādīngyú (沙丁 shādīng - фонозапис + 鱼 yú «риба») – sardine; 写字板 - Word Pad; 因特网 yīntèwǎng Інтернет (因特- Inter + 网 мережа – семантичний елемент), 万维网 wànwéiwǎng WorldWideWeb (всесвітня мережа) (万维 WorldWide, 网 мережа – семантичний елемент).

4. Літерні вкраплення. Як правило, це слова або назви з англійської мови або ж з китайського фонетичного письма - піньїнь. Найчастіше це аббревіатури, скорочення.

Для швидкого і зручного набору СМС-повідомлень, а також повідомлень в інтернет-чатах і соціальних мережах. Наприклад, сьогодні дуже часто можна зустріти такі скорочені варіанти англomовних виразів: BB (Bye-Bye), CU (See You), IC (I see), URQ (You are cool) та ін. Однак крім іноземних скорочень, зустрічаються також і скорочення і аббревіації китайських слів:

GG (哥哥 gēge) - «старший брат»; JJ (姐姐 jiějie) - «старша сестра». У сучасній китайській мові також існує різновид запозичених слів, що складаються з літер латинського алфавіту і китайських ієрогліфів: IC 卡 (IC kǎ) - «електронна картка»; Т 恤 (Tù) - «футболка»; IT 时代 (IT shídài) - «епоха інформаційних технологій» [6, с.14].

Англійські аббревіатури можна часто зустріти і в офіційному або діловому контекстах: WTO (world trade organization) Світова організація торгівлі; CBD (central business district) Центральний діловий район; IFM (International Monetary Fund) Міжнародний валютний фонд; NBA (National Basketball Association) Національна баскетбольна асоціація; ISO (International Standardization Organization) Міжнародна організація по стандартизації; APEC (Asia Pacific Economical Cooperation) Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво [3, с.170].

Карстен Менде виділяє також запозичення без змін. В такому випадку маються на увазі дуже популярні англійські слова, що вже стали інтернаціоналізмами та вживаються без змін. Наприклад, E-mail, T-shirt, bye-bye, тощо. В класифікації Жуйцинь Мяо називає їх графічними запозиченнями [4].

Проводячи загальний аналітичний огляд пошукового порталу 百度, ми помітили, що в новинах активно використовуються як англійські власні назви відомих компаній, так і їх китайські назви, що найчастіше утворені фонетичним способом запозичення. Проте майже завжди на фонетичне звучання накладається семантична складова, що відіграє чималу роль у формуванні образу торгівельної марки в свідомості покупців.

Ми проаналізували частотність використання назв найбільш популярних американських брендів в китайській мові. За матеріал ми обрали дані інтернет-ресурсів: ccl.pku.edu.cn – порталу, на якому представлені матеріали китайських словників, «百度新闻» - найбільш відвідуваного порталу новин в Китаї, що представляє публіцистичний стиль, а також «百度网页» - пошуковий сервіс, де ми переглядали загальну уживаність

власної назви китайською та англійськими мовами. Для наочності ми навели результати нашого аналізу у таблиці:

Китайська назва	Англійська назва	Рік виходу на ринок Китаю	Частотність вживання в словниках китайської мови за даними сайту ccl.pku.edu.cn		Частотність вживання в матеріалах новин «百度新闻»		Частотність вживання в Інтернеті на матеріалі «百度网页»	
			кит.	англ.	кит.	англ.	кит.	англ.
微软	Microsoft	1992	4343	117	768 000	122	100 000 000	1 000 000 000
苹果	Apple	2000	5851	62	1 260 000	642 000	100 000 000	83 800 000
谷歌	Google	2015	354	579	527 000	379 000	77 700 000	1 000 000 000
麦当劳	McDonald's	1990	1180	0	176 000	727	646 000 000	1 340 000
肯德基	KFC	1987	569	7	183 000	39 300	69 100 000	29 600 000
可口可乐	Coca-cola	1927	1512	0	131 000	1 320	36 000 000	3 350 000
百事可乐	Pepsi-cola	1981	347	0	33 000	237	14 900 000	1 870 000
星巴克	Starbucks	1999	87	15	149 000	5 780	48 400 000	9 120 000
福特	Ford	1995	2314	31	436 000	41 100	71 000 000	53 300 000
麦德龙	Metro	1995	190	7	36 800	32 000	7 880 000	33 600 000

Більшість власних назв американських корпорацій в китайській мові записуються через модель фонетичних запозичень з накладанням семантичних смислів через початкові смисли ієрогліфів. Так, фонетичними запозиченнями є 谷歌, 麦当劳, 可口可乐, 百事可乐, 福特, 麦当劳. Семантичними запозиченнями є 微软. Фонетично-семантичні запозичення: 肯德基, 星巴克. А 苹果 просто використовують переклад слова «яблуко».

Назви особливо цікаві ще й тому, що вони виникли не природньо в мові, а були штучно створені лінгвістами-маркетологами. Так, 谷歌 (谷 – долина, 歌 – пісня. Бачимо, що запозичення суто фонетичне і не має спільних смислів із словом-цифрою «гугл»); 麦当劳 (麦 – хліб, 当 – бути чимлсь, виступати в ролі чогось, 劳 – праця); 可口可乐 (可口 – приємний на смак, повний рот, 可乐 – радість, радісний); 百事可乐 (百事 – сто справ, 可乐 – радість, радісний); 星巴克 (星 – зірка, 巴 – фонетична морфема, що використовується в багатьох запозиченнях, 克 – перемагати) – назва починається з семантичного перекладу слова зірка, а потім йде фонетичний компонент.

Щодо власних назв найвідоміших брендів, то вони використовуються в китайській мові як у китайському, так і в англійському варіантах. Проте назви фірм, що мають відношення до наукової сфери, наприклад «微软», в розмовному стилі використовуються як Microsoft так і 微软.

Загалом проаналізувавши матеріали китайських словників, важливо відмітити майже повну відсутність в них використання англійських назв навіть таких відомих корпорацій як Кока-кола чи Макдональдс, проте наявність їх китайських назв. Аналізуючи матеріали новин, важливо відмітити, що для всіх назв американських фірм більш часто будуть вживатися китайські відповідники. В загальному мовленні ця різниця суттєво менша, проте також очевидно, що хоча використання англійських слів в китайській мові як графічних запозичень присутнє, для китайців

більш природнім є використання ієрогліфічних слів, ніж буквених.

Безумовно найбільш уживаними англійськими власними іменами компаній стали Google, Microsoft та Apple, це пов'язане з активним розвитком комп'ютерних технологій. Отже, за походженням виділяють чотири групи запозичень з англійської мови: фонетичні, семантичні, фонетико-семантичні та літерні вкраплення. Особливу групу запозичень складають власні назви, що функціонують в мові як власне англійські слова та як їх китайські фонетичні чи семантичні відповідники.

Література

1. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир– М.: Прогресс, 1993. – 656с.
2. Горелов В. И. Лексикология китайского языка / В. И. Горелов. – М.: Просвещение, 1984. – 216 с.
3. Пронина Т. В. Английские заимствования в китайском языке как результат процесса глобализации/ Т. В. Пронина // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов: Грамота, 2013. – № 6 (24): в 2-х ч. – Ч. 2. – С. 166-169.
4. China bans English abbreviations on TV [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://www.chinahush.com/2010/04/08/china-bans-english-abbreviations-on-tv/>
5. Семенас А.Л. Лексика китайского языка / А .Л. Семенас. 2-е изд., стер. М.: АСТ: Восток-Запад, 2005. – 310с.
6. Жукаускаене Т.С. Сравнительный анализ фонемы и слогоморфемы в английском и китайском языках/ Т.С. Жукаускаене // Язык и культура. Приложение. – 2012. – № 1. – С. 5–12.

Гуань С.С. Проблемні аспекти класифікації англійських запозичень в китайській мові

В тезах основна увага приділяється проблемам класифікації запозичень та моделей їх утворення. Досліджується лексичний пласт власних назв відомих торговельних брендів в китайській мові.

Ключові слова: запозичення, абревіатура, глобалізація, літерні вкраплення.

Гуань С.С. Проблемные аспекты классификации английских заимствований в китайском языке

В статье основное внимание уделяется проблемам классификации заимствований и моделей их образования. Исследуется лексический пласт имен известных торговых брендов в китайском языке.

Ключевые слова: заимствования, аббревиатура, глобализация, буквенные вкрапления.

Guan S.S. Problematic Aspects of the Classification of English Borrowings in the Chinese Language

The main attention in the article is paid to the problems of borrowing classification and to the models of their formation. We study lexical layer of the well-known trade brands' names in the Chinese language.

Keywords: borrowing, abbreviation, globalization, letter blotches.

УДК 81'1:811.581

ИСТОЧНИКИ МОДНЫХ НЕОЛОГИЗМОВ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Десятникова О.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Активное внешнеэкономическое сотрудничество, влияние Европейских стран, развитие финансового сектора, научно-технический прогресс, возникновение новых средств массовой информации, проявление глубокого интереса общества к сети Интернет вызывают замену языковой картины мира абсолютно новой. Появляется большое количество новых слов и новых значений, поскольку современный язык обладает стремлением соответствовать времени [1, с. 320]. Таким образом, китайский язык каждый год пополняют языковые единицы, именуемые модными словами (流行語 liúxíngyǔ), отражающие настоящую эпоху и отвечающие требованиям современности.

Факторы, влияющие на появление новых единиц в китайском языке, в том числе модных, можно разделить на внеязыковые (экстралингвистические) и языковые (лингвистические). К внеязыковым факторам относятся: социально-культурные факторы (социальные изменения, социально-культурное взаимодействие Китая с другими странами, а также взаимодействие центральных районов Китая с периферийными, изменение общественных взглядов) и социально-психологические факторы (психология единого коллектива, стремление к инновациям и изменениям, психология подражания, снятие психологического давления (модными неологизмами могут именоваться различные популярные развлечения и способы времяпровождения))

Под лингвистическими факторами, влияющими на появление модных неологизмов, подразумевается создание новых единиц по существующим в языке словообразовательным моделям или изменение уже существующих в языке форм. Новизна может быть выражена семантически, фонетически и структурно (применительно к китайскому языку – это образование слов с новым значением из уже имеющихся в языке отдельных морфем, а также переосмысление существующих в языке фразеологизмов) [2, с. 88-91].

На появление модных неологизмов влияет международная и внутригосударственная мода. Глобальные модные неологизмы отражают новые события и явления мирового масштаба, тенденции глобального общества. К глобальным модным неологизмам можно отнести: 地球一小时 dìqiú yīxiǎoshí _час Земли_ (англ. Earth Hour); 苹果 píngguǒ _компания «Эппл»; 江南 Style jiāngnán style _Каннам стайл_ (кор. песня южно-корейского исполнителя PSY, ставшая мировым хитом).

Локальные модные неологизмы относятся к общезначимым событиям внутри страны, представляя собой отражение собственно китайской языковой моды. Модными неологизмами локального характера являются, например, 假鸡蛋 jiǎjīdàn _искусственные яйца_ (подделки натуральных яиц), 白富美 báifùměi _белолицая, богатая и красивая_ (об идеале

девушки), 中国好声音 zhōngguó hǎo shēngyīn букв. _Китай + хороший + голос_ (китайская версия музыкальной телепередачи The Voice, 2012) [3, с. 43-44].

Взаимодействие Китая с другими странами ведет к пополнению современного китайского языка модными элементами иноязычного происхождения. Модные слова из английского языка активно заимствуются китайским с конца XX века. С того времени китайский язык дополнили некогда модные неологизмы 派对 pàiduì _вечеринка_ (party), 汉堡包 hànǎobāo _гамбургер_ (hamburger), 瑜伽 yújiā _йога_ (yoga), 黑名单 hēimíngdān _чёрный список_ (blacklist).

Изучая модные заимствования, было обнаружено, что часть из них создается для обозначения новых явлений: 谷歌 gǔgē _Гугл_ 蹦极 bèngjí _«тарзанка»_, 平板电脑 píngbǎn diànnǎo букв. _плоский + компьютер_ (планшетный компьютер), а часть для замены уже существующего в языке слова демонстративным модным синонимом англоязычного происхождения для придания свежести и новизны: 晒 shài _делиться, показывать_ (англ. share вместо 表现 biǎoxiàn), 闹太套 nàotàitào _ничего, не имеет значения_ (англ. not at all вместо кит. 没关系 méiguānxi, 没事 méishì), 切克闹 qiē kè nào _посмотри, зацени_ (англ. check it out вместо 看一看 kànyikàn, 瞧一眼 qiáo yīyǎn).

Большинство заимствований появляется в связи с научно-техническим прогрессом, таким образом, за последние годы китайский язык обогатился большим количеством терминов, которые были на пике языковой моды в годы возникновения: 智能手机 zhìnéng shǒujī букв. _интеллект + телефон_ (_смартфон_ англ. smart phone), Vista (англ. операционная система windows vista.), 气候门 qìhòumén букв. _климат + двери_ 42 Издательство «Грамота» www.gramota.net (климатические двери, англ. climate gate), 物联网 wù liánwǎng букв. _вещь + интернет_ (интернет вещей), 空天飞机 kōngtiān fēijī букв. _космическое пространство + самолет_ (трансатмо- сферные самолеты), 云电视 yún diànshì букв. _облако + телевидение_ (облачное телевидение), 3D 打印 3D dǎyìn _3D + принтер_.

Заемствования, относящиеся к изменениям в политике, экономике, спорте и культуре, можно считать модными для китайскоязычного дискурса, если явление, которое они отражают, – новое для китайского общества, например: 热钱 rèqián букв. ‘горячий + деньги’ (горячие деньги), 电子书 diànzǐshū ‘электро + книга’ (электронная книга англ.), 阿凡达 āfándá ‘Аватар’ (фильм «Аватар»).

Имена собственные могут считаться модными неологизмами, если они были неизвестны до настоящего времени, отличаются частотностью и относятся к единственному индивиду, к примеру, 斯诺登 sīnuòdēng Сноуден – является модным неологизмом 2013 года. 曼德拉 màndélā ‘Мандела Нельсон’ был известен миру и до 2013 года как бывший президент ЮАР и активный политический деятель. Всплеск актуальности данного имени собственного в 2013 году был обусловлен его уходом из жизни [4, с. 49-50].

Современный китайский язык также пополняют неологизмы из периферийных сфер языка, так называемые внутренние заимствования, к которым относят новые для общенародного узуса слова, пришедшие из диалектов, просторечия, жаргонов: например, 得瑟 dèse ‘выпендриваться’ (снижен. северо-восточный диалект, 2006), 大排挡 dàpáidàng ‘уличные закусочные’ (Гонконг, 2006), 山寨 shānzhài ‘поддельный, копия’ (кантонский диалект, 2008), 姐妹淘 jiěmèitáo ‘близкие подруги’ (Тайвань, 2009), 你妹 nǐ mèi ‘ты + младшая сестра’ (снижен. пошел ты), niubility ‘牛逼 niúbī круто + ity (снижен. ‘офигенно, крутой’) [5, с. 63].

Можно встретить модные заимствования, по структуре не соответствующие нормам китайского языка. Все чаще в языке появляются частичные или полные вкрапления: 3D 电影 3D diànyǐng (англ. 3D cinema) ‘кинотеатр / кинофильм 3D’, Out ‘отставать’ (англ.), DIY ‘сделать своими руками’ (англ. do it yourself, design it yourself) [6, с. 74].

Наибольшее количество иноязычных вкраплений встречается в сети Интернет, поскольку интернет-язык отличается вариативностью, в нем стираются нормативные

границы, происходят отклонения от языковой нормы. С каждым годом растёт количество англоязычных вкраплений, слов варианта гибридного англо- китайского языка (Chinglish). Примеры некоторых «модных» в сети вкраплений: 时髦 look shímáo look (时髦 shímáo ‘модный’ + look ‘вид, прикид’) ‘модный лук, модный при- кид’, 游戏 ing yóuxì ing (букв. ‘играть’ + англ. суффикс ing – показатель продолжительности действия) ‘сiju, играю’, hold 住 hold zhù (to hold ‘держат’ + глагольный суффикс 住 zhù ‘прочно’) ‘выдержать’, gelivable (букв. 给力 gěilì ‘клёвый’ + суффикс able, образующий прилагательное) ‘клёвый’, 最 in zuì in (букв. ‘самый’ + англ. предлог in) ‘самый модный’, англ. in fashion, 大V dà V, букв. ‘большой + очень важная персона’ (популярный интернет-пользователь, англ. VIP Very Important Person) [7, с. 216].

Литература

1. Костомаров В. Г. Языковой вкус эпохи. Из наблюдений над речевой практикой масс-медиа/ Костомаров В. Г. – СПб.: Златоуст, 1999. – 320 с.
2. Liu Wei Dangdai liuxingyu liuxingde jichu tiaojian / Wei Liu // Qujin shifan xueyuan xuebao. – 2005. – Vol. 24. – № 5. – P. 88-91
3. Guo Dawei Liuxingyude chuxian ji heli yunyong/ Dawei Guo, Shuqiu Sui // Xinwen chuanbo. – 2008. – № 9. – P. 43-44.
4. Luo Yajuan. Xin shiqi hanyu cihui bianyi guankui/ Yajuan Luo// Dalian jiaoyu xueyuan xuebao. – 2002. – Vol. 18. – № 1. – P. 49-50.
5. Yang Jianguo Liuxingyude yuyanxue yanjiu ji kexue rending/ Jianguo Yang // Yuyanxiaoxue yu yanjiu. – 2004. – № 6. – P. 63-70.
6. Жданова, Л.В. Особенности перевода неологизмов китайского языка на русский язык в контексте: выпускная квалификационная работа / Л.В. Жданова. – Томск, 2012. – 74 с.
7. Горелов В. И. Лексикология китайского языка / В. И. Горелов. – М.: Просвещение, 1984. – 216 с.

Десятникова О.О. Джерела модних неологізмів в сучасній китайській мові

У тезах було виявлено та доведено, що соціально-культурний розвиток в Китаї відображається в модних

неологізмах - лексичних інноваціях - в умовах активних контактів з англійською мовою, а також з діалектами і соціолектами самої китайської мови. Такі інновації широко представлені текстами ЗМІ та Інтернету. Так само виявлено, що частина модних неологізмів суперечить китайським словотворчим моделям. Інноваційні зміни в лексичній системі китайської мови, очевидно, мають перспективу продовження і розвитку, що потребують нових розвідок, істотних в теоретичному і практичному плані.

Ключові слова: сучасний; неологізми; мовна мода; запозичення; інтернет-мова; лексика.

Десятникова Е.А. Источники модных неологизмов в современном китайском языке

В тезисах было выявлено и доказано, что социально-культурное развитие в Китае отображается в модных неологизмах - лексических инновациях - в условиях активных контактов с английским языком, а также с диалектами и социолектов самого китайского языка. Такие инновации широко представлены текстами СМИ и Интернета. Так же выявлено, что часть модных неологизмов противоречит китайским словообразовательным моделям. Инновационные изменения в лексической системе китайского языка, очевидно, имеют перспективу продолжения и развития, требующих новых исследований, существенных в теоретическом и практическом плане.

Ключевые слова: современный; неологизмы; языковая мода; заимствования; интернет-язык; лексика.

Desyatnikova O.O. The Sources of the Modish Neologisms in Modern Chinese

It was found and proven that the socio-cultural development in China is shown in the modish neologisms - lexical innovation - in terms of active contacts with the English language, as well as dialects and sociolect of the Chinese. Such innovations are well represented in media texts and the Internet. Also was founded out that the part of the fashionable neologisms contradicts the Chinese word-formation

models. Innovative changes in the lexical system of the Chinese language, obviously, have the prospect of the continuation and development, requiring new investigations, significant theoretical and practical terms.

Thus, the goal of the work was achieved and the problem was solved.

Key words: modern; neologisms; language fashion; borrowing; Internet language; vocabulary.

УДК 811.581

ДИАЛЕКТИЗМЫ В РАЗГОВОРНОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Дзюба К. Є. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

С каждым годом китайский язык приобретает всё большую популярность, поэтому увеличивается количество заинтересованных в его изучении людей. Китайский считается одним из самых сложных языков из-за системы тонов и большого количества иероглифов, но те, кто занимается изучением более углубленно, выделяют еще одну преграду – наличие диалектов, которые даже носителям мешают общаться между собой.

Диалектные слова представляют собой лексический пласт ограниченного употребления. Их используют в своей речи отдельные группы людей, объединенные территориальной общностью. Диалектная лексика находится за пределами литературной нормы разговорной речи [1, с. 162].

Для того чтобы преодолеть политическую раздробленность и достичь единства Китая, в середине 19 века в КНР был введен официальный язык – путунхуа. Введение путунхуа в качестве официального языка способствовало распространению разновидностей путунхуа в районах, где изначально не говорили ни на одном диалекте северной группы [2, с. 1], ведь пекинский диалект, который входит в эту группу, стал основой путунхуа. Но, несмотря на распространение официального языка, жители разных провинций говорят с акцентом, то есть путунхуа китайца

одного региона может существенно отличаться от путунхуа жителя другого.

Иван Щичко и Владимир Кленин в книге «Лексикология китайского языка» перечисляют семь диалектных групп, приводя следующую классификацию диалектов:

1. Северокитайская группа диалектов (китайское название – 官话 guānhuà, в западной литературе – группа мандаринских диалектов)

2. Восточнокитайская группа диалектов (китайское название 吴 wú)

3. Центральнокитайская группа диалектов (китайское название 湘 xiāng)

4. Группа диалектов провинции Цзянси (китайское название 赣 gàn)

5. Группа диалектов хакка (китайское название 客家 kèjiā).

6. Юго-восточная группа диалектов (китайское название 闽 mǐn)

7. Южнокитайская группа диалектов (китайское название 粤 yuè) [3, с. 49-51].

Все большее количество лингвистов всего мира признают еще три группы диалектов – аньхойскую, цзинь и пинхуа. То есть, на данный момент выделяют 10 диалектных групп. В общем, названия групп в классификациях разных лингвистов не всегда совпадают, но это не меняет общей картины. Каждая из групп имеет подгруппы, которые в свою очередь имеют ответвления, ведь один диалект может иметь несколько разновидностей и вариаций.

Диалекты отличаются между собой на всех уровнях: фонетическом, лексическом, грамматическом. Каждый диалект предусматривает свою систему произношения, тонов и даже письменности. Так, например, кантонский диалект, который относят к юго-западной группе, имеет на несколько тонов больше, чем путунхуа, а также существенную разницу в лексике и свою собственную письменность, которая широко используется в публицистике, художественной литературе и интернет-общении [4].

Средствами общения в разных регионах и районах Китая выступают диалекты и национальный язык путунхуа в его устной и письменной формах. В повседневной жизни (в семье и в быту) носители этой группы диалектов общаются на говоре своей деревни или диалекте уездного центра или города, в котором они живут [5, с. 11-12]. Это является одной из причин возникновения разговорного китайского языка – смеси путунхуа и диалектизмов.

Выучить все диалекты практически невозможно, однако по употреблению определенных диалектизмов можно определить к какой территории принадлежит собеседник-китаец. Например, к северо-западной группе диалектов относят слово 肯 kěn в значении «любить, иметь склонность, охотно, легко, обычно» и фраза 红黑一齐过 hóng hēi yīqíguò со значение «без разбора кто прав, кто виноват; огулом, скопом» [6].

Из восточной группы диалектов в путунхуа проникли такие слова и словосочетания, как, например, 轧朋友 yà péngyǒu «заводить друзей», 捉盲盲 zhuō máng máng «играть в жмурки», 转念头 zhuǎn niàn tóu «изменить мнение, передумать», 直笼统 zhí lǒng tǒng «общий, без деталей» и другие [6].

Шанхайскому диалекту, который относится к восточнокитайской группе диалектов, принадлежат следующие слова и словосочетания: 包打听 bāo dǎ tīng «сыщик, детектив», 拆冷台 chāi lěng tái «разочаровывать, отбивать вкус», 拆稍 chāi shāo «шантаж, вымогательство», 露水夫妻 lù shuǐ fū qī «не состоящая в законном браке пара», 酱牌 jiàng pái «медная монета, коппер» и т.д. [6].

Не смотря на то, что основой путунхуа является пекинский диалект, однако в официальном языке встречаются слова, которые присущи лишь пекинскому диалекту. Например, такие диалектизмы, как 尖果儿 jiān guǒr «красотка, симпатяшка», 局器 jú qì «преданный и не мелочный (о друзьях)», 打奔儿 dǎ bēnr «целоваться», 滋润 zī rùn «уютный, комфортабельный (о жилье); легко, приятно, беззаботно», 砸窑 zá yáo «прятать что-либо хорошее не делаясь с другими», 苍果儿 cāng guǒr «старушка, немолодая женщина» и т. д. [6]

Центральнокитайской группе принадлежат следующие диалектизмы: 幽芥 yōujiè «мелкая река», 摇风 yáo fēng «веер», 细伢子 xìyázi «ребёнок» [6].

Северной группе диалектов характерны такие диалектизмы, как 一摆溜 yībǎiliù «район, пояс, зона; все окрестности, округа», 两情两愿 liǎng qíng liǎng yuàn «по обоюдному согласию», 一闸 yīzhá «первая скорость (передача)», 下不地 xiàbùdì «не быть в состоянии сделать, справиться», 列吧 lièbā «хлеб», 念秧 niànyāng «мошенничество, обман», 打牲 dǎshēng «охотиться, заниматься охотой», 浇裹 jiāoguǒ «ежедневные расходы, издержки на жизнь», 里牵绵 lìqiānmíán «вино», 钳子 qiánzi «серьги», 颚子 èngzi «горло, голос» [6].

Из южной группы в разговорную речь проникли такие слова, как 于悒 wūtú «тигр», 圪 yí «мост», 波波 bōbō «паровой хлебец, лепёшка», 渥浊 gǔzhuó «мутный, грязный», 灵子 língzǐ «колдун, шаман», 窝心 wōxīn «растрогаться, смягчиться» (в северной группе – «досадовать, обиженный, подавленный»), 郎中 lángzhōng «врач, лекарь», 阿段 àduàn «муж, мужчина» (из языка народности ляо), 趸铺艇 dǔnpùtǐng «лодка для прогулки; прогулочный катер», 紧 jǐn «крайне, в высшей степени, очень, весьма» и другие [6].

Кантонскому диалекту, которые относятся к южной группе диалектов, принадлежат слова 波士 bōshì «босс, начальник», 派 pài «пирог, пирожок», 膶 gùn «печень», 三鸟 sān niǎo «домашние птицы» (куры, утки и гуси), 朱古力 zhūgùlì «шоколад», 屋企 wūqǐ «дом; семья» и т. д. [6]

Выше приведены далеко не все примеры диалектизмов, которые используют в своей речи жители той или иной местности. Не стоит отрицать, что диалектизмы обогащают разговорную речь и делают ее разнообразнее и интереснее. Так, например, к диалектизмам относятся следующие словосочетания: 空心汤团 «полые клецки» (образное значение – «одна видимость, мало толку»), 接红砖 «перебрасываться кирпичами» (образное значение – «браниться, ругаться, поносить друг друга»),

有帽儿»иметь наклейку» (образное значение – «*быть сомнительным*»), 剗黄瓜»врезанный огурец» (образно – *о набитом людьми помещении*), 喃藏»бормотать тибетские каноны» (образное значение – «*молоть вздор, городить чепуху, жевать словесную жвачку*») и другие [6].

Диалектизмы в разговорной речи китайского языка могут стать преградой в общении иностранцев с жителями той или иной провинции Китая, однако постепенно можно привыкнуть к речи носителей определенного диалекта и перенять манеру речи. Для тех, кто хочет изучать чистый путунхуа, то есть «без примесей» диалектизмов, стоит посетить север страны, а именно Пекин.

Литература

1. Горелов В. И. Лексикология китайского языка / В. И. Горелов. – М.: Просвещение, 1984. – 216 с.
2. Савтырева А. А. Грамматические и фонетические особенности диалектов китайского языка / А. А. Савтырева, Л. А. Шустова // Региональная межвузовская научно-практическая конференция студентов, аспирантов и молодых ученых, 2012. – С. 6.
3. Кленин И. Д. Лексика китайского языка / И. Д. Кленин, В. Ф. Щичко. – М.: Восточная книга, 2013. – 272 с.
4. 8 фактов о кантонском диалекте [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://south-insight.com/can?language=ru>
5. Янкивер С. Б. Гуанчжоуский (кантонский) диалект китайского языка / С. Б. Янкивер. – М.: Наука, 1987. – 108 с.
6. Большой китайско-русский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bkrs.info/>

Дзюба Е.Е. Диалектизмы в разговорном китайском языке

Целью данной работы является углубить знания о Китае и китайском языке. Задание – раскрыть особенности разговорной речи жителей Китая. Объектом и предметом исследования являются китайский язык и диалектная лексика. В данной работе приводятся краткая классификация диалектов Китая и наиболее распространенные диалектизмы из различных диалектных групп.

Ключевые слова: диалект, китайский язык, диалектизм, разговорная речь, классификация.

Дзюба К. Е. Діалектизми у розмовній китайській мові

Метою даної роботи є поглиблення знань про Китай та китайську мову. Завдання – розкрити особливості розмовної мови жителів Китаю. Об'єктом і предметом дослідження стали китайська мова і діалектна лексика. У даній роботі наводяться коротка класифікація діалектів Китаю і найбільш поширені діалектизми з різних діалектних груп.

Ключові слова: діалект, китайська мова, діалектизм, розмовна мова, класифікація.

Dziuba K.Ye. Dialecticisms in Spoken Language of China

The aim of this work is to deepen the knowledge about China and Chinese. The task of it is to reveal peculiarities of spoken Chinese language. The object and subject of this work are the Chinese language and dialect vocabulary. In this paper there are presented a brief classification of Chinese dialects and the most common dialecticisms of different dialect groups.

Keywords: dialect, Chinese, dialecticism, spoken language, classification.

УДК 811.58

ОСНОВНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Железко М.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

У сучасному світі мова – це чи не єдиний спосіб спілкування і комунікації між людьми. Мова володіє характерною здатністю змінюватися і збагачуватися за рахунок додавання в свій словниковий склад нових одиниць – неологізми, сленгізми, професіоналізми та ін. Мова змінюється слідом за подіями в нашому житті, цінностями й установками, пов'язаними зі зміною культурних орієнтирів. Отже, результатом певних

подій, що відбулися в Китаї протягом останніх років, стали певні зміни в китайській мові.

Давно відомим є той факт, що китайська мова є однією з найскладніших для вивчення мов. Це підтверджується тим фактом, що китайська мова вважається найяскравішим представником ізольованих мов. Це означає, що в китайській мові майже повністю відсутнє явище словозміни. Особливість китайської мови полягає в чіткій структурі й порядку слів. Слова мають чітко визначене положення, граматичні зв'язки, на відміну від української мови. Це пов'язано з тим, що слова не змінюються морфологічно, саме це призводить до неможливості утворення будь-яких, окрім граматичних, відносин між словами. Речення будуються чітко, за певними шаблонами, кількість яких не є дуже великою і варіації їх теж незначні.

З визначенням частин мови у китайців часто виникають проблеми. Справа в тому, що за структурою китайська мова не має практично нічого спільного ні з однією західною теорією граматики, а та граматика мови, що існує, є чисто формальною, підігнаною під зразки західних теорій. Це призводить до того, що при практичному використанні, нашій людині дуже складно зрозуміти невідому структуру мови, тож доводиться вчитися знаходити невидимі нитки між китайськими словами, які не знайдеш у нашій мові.

По суті, китайська мова – це система односкладових слів, поданих певними окремими ієрогліфами. В цьому й полягає різниця з мовами, представленими літерами, в них комбінуванню підлягають звуки й знаки. В китайській мові все практично так само, однак дуже складно сказати напевно – буде це складніше чи легше. Маючи безліч ієрогліфів, існує обмежена кількість складів, а це означає, що й менше різноманітності в звучанні слів.

Голосні(фіналі) й приголосні(ініціали) китайської мови об'єднані в фіксоване число тонованих складів певного складу. Мова путунхуа нараховує 414 складів, а при врахуванні тонових варіантів, то 1332 (в путунхуа 4 тони, що відрізняють зміст, кожен склад може вимовлятися чотирма тоновими варіантами, також не варто забувати про наявність нейтрального тону).

Це також визначає складність мови, адже при звучанні смислові варіанти слова залежать лише від тону. Відразу виникає питання, як же не заплутатися в безлічі слів з однаковим звучанням, але позначених різними ієрогліфами? Це не так складно як здається. Складно все виглядає лише в теорії, а на практиці ви практично ніколи не зможете переплутати різні слова, адже їх значення визначає тон, зміст, тональність, розташування в реченні та ін.

Основною особливістю й одночасно складністю китайської мови є те, що в ній існує, напевно, нескінченна кількість діалектів. Вчені, звичайно, спробували хоч якось систематизувати їх і виділили кілька десятків видів. Найпоширенішими вважаються путунхуа й гуандонхуа.

Історія китайської мови налічує більше 30-ти століть. У китаєзнавстві добре відома періодизація історії китайської мови, яка пропонувалася А. Масперо [1, с.63-64]. Від підрозділяв історію китайської мови на три великих періоди, в яких намічав по два підперіоди: ранній і пізній. Періодизація таким чином вийшла така:

1. Давньокитайський (архаїчний) період:
  - давньокитайський (до епохи Хань, тобто до III ст. до н.е.);
  - пізній (з III ст. до н.е. до III ст. н.е.);
2. Середньокитайський період:
  - рінний (с IV ст. н.е до VIII-IX ст. н.е.);
  - пізній (до XII ст. н.е.);
3. Сучасний:
  - рінний (с XII ст. н.е. до XVII ст. н.е.);
  - пізній (с XVIII ст. н.е. до XX ст. н.е.).

В основі періодизації А. Масперо лежать фонетичні зміни в мові. Так, відмінною рисою першого періоду була система голосних давньокитайської мови. На думку Масперо, у цей період намічається тенденція пересування голосних заднього ряду в більш передню позицію. Для раннього підперіоду давньокитайської мови також були характерні начальнослогові

поєднання приголосних, такі як: kl, gl, pl, bl, що виникли в пізній підперіод.

У другий період розвитку мови, названий А. Масперо середньо китайським, відбувається перетворення монофтонга «е» у дифтонг «іе» (en>ien, em>iem). Монофтонг «а», зустрічається після медіалі «і» й переходить у монофтонг «е».

У пізньому підперіоді середньокитайського періоду мови з губно-губних приголосних відбувається виділення губно-зубних приголосних в окремий клас.

Відмінною особливістю третього періоду, на думку Анрі Масперо, було зникнення дзвінких губно-губних приголосних «m», «b» в кінці складу [2, с.2-5].

Не будучи лінгвістом, культурологом, істориком, філософом Анрі Масперо вніс значний внесок у вивчення історії китайської мови. Він зумів по-новому подивитися на проблеми розвитку приголосних і голосних середньо китайської мови. Поряд з періодизаціями, що належать Б. Карлгрену, Ван Лі і С. Е. Яхонтову, періодизація А. Масперо вважається однією з найбільш відомих. [3, с.86]

До сьогодення питання розвитку китайської мови не вивчене до кінця. Лінгвісти продовжують досліджувати питання розвитку китайської мови, при цьому відкриваючи нові особливості, властиві кожному з наведених періодів розвитку мови [4, с.231-234].

Література

1. Щичко В.Ф. Курс лекций по истории китайского языка / В.Ф. Щичко, Л.А. Радус, Л.Г. Абдрахимов. – М.: Издательство ВКН, 2015. – 192с.
2. Maspero, H. Le dialecte de Tch'ang-ngan sous les T'ang: H. Maspero. – Paris: Imprimerie d'Extreme-Orient, 1920. – 124 p.
3. Гринин Л. Е. Методологические основания периодизации истории [Текст] / Л. Е. Гринин // Философские науки. – 2006. – № 8. – С. 117 – 123 с.86
4. Солнцева Н.В. Некоторые вопросы неологизмов/ Н.В. Солнцева // Китайское языкознание. Изолирующие языки : материалы XI Междунар.конф. (Москва, 25–26 июня 2002 г.). – М. : Институт языкознания РАН, 2002. – С. 231–234.

Железко М.О. Основні періоди розвитку китайської мови

Мову можна вважати живим організмом, який змінюється в залежності від різних факторів. Зміни в китайській мові, що відбуваються ще з незапам'ятних часів, відкривають безліч нових особливостей в сучасній мові. Дане питання цікавить безліч дослідників, які, в свою чергу, намагаються відповісти на питання про природу змін у мові. В опублікованій статті розкриваються особливості розвитку та своєрідність китайської мови, починаючи з архаїчного періоду, і до сьогодення.

Ключові слова: ізолювана мова, словозміна, тональність, періодизація, тенденція.

Железко М.А. Основные периоды развития китайского языка

Язык можно считать живым организмом, который изменяется в зависимости от различных факторов. Изменения в китайском языке, происходящие еще с незапамятных времен, открывают множество новых особенностей в современном языке. Данный вопрос интересует множество исследователей, которые, в свою очередь, пытаются ответить на вопрос о природе изменений в языке. В публикуемой статье, раскрываются особенности развития китайского языка, начиная с архаического периода, и до сегодняшнего дня.

Ключевые слова: изолированный язык, словоизменение, тональность, периодизация, тенденция.

Zhelezko M.A. Basic Periods of the Chinese Language Development

Language can be considered as a living organism that changes depending on various factors. Changes in the Chinese language that have been originating from ancient times open a window of possibilities for modern language. This question is of interest to many researchers who, in their turn, try to answer the question about the nature of language change. The article represents peculiarities of the Chinese language, starting from the archaic period to the present day.

Key words: an isolated language, word-transformation, tone, periodization, tendency.

УДК 811.58

НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА КОНОТАЦІЯ ЗООНІМІВ У КИТАЙСЬКИХ ЧЕН'ЮЯХ ТА РОСІЙСЬКИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМАХ

Калтишева А.О. (ДЗ „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Фразеологізми, що містять зооніми становлять великий інтерес з точки зору філософії, історії, культурології, так як, виникаючи на основі образного уявлення про ту чи іншу тварину. Вони також найбільш яскраво й безпосередньо відображають національну самобутність мови того чи іншого народу, бо мають зовсім різну коннотаційну забарвленість, що має безпосередній вплив на фразеологічну систему російської та китайської мов в цілому. Саме з цієї причини для успішної роботи з зоонімами необхідно мати достатній обсяг культурологічних та лінгвістичних знань.

Під час даного дослідження автор спирався на роботи Р.Портер, Л.А. Самовар з міжкультурної комунікації, роботи С.І.Ожегова та А.І.Молоткова в області фразеології.

Метою даного дослідження є зіставлення фразеологізмів, що містять зооніми в китайській та російській мові, виявлення їх конотацій. Виділення зоонімів з національно-культурними конотаціями проведено на основі російської і китайської фразеології, з використанням лінгвокраїзнавського підходу.

Зоонім - власне ім'я (прізвище) тварини або ж загальне ім'я, що позначає тварину. Слід відзначити, що фразеологічні одиниці, до складу яких входять лексеми, що називають тварин, становлять численну підсистему фразеологічної системи як китайської, так і російської мов. Крім того, ця підсистема, незважаючи на загальну сему – зоонім, внутрішньо різноманітна [1, с.21-22]. Є багато схожого, але й багато відмінного в значеннях того чи іншого зооніма в російській та китайській мові.

Наприклад, лексема заєць сприймається виключно по-різному в цих мовах, у фразеологізмах і приказках. У російській мові такі порівняння, як «трусливый, как заяц», «дрожать, как заяц», «заячья душа» мають виключно негативний відтінок. В розмовній мові також вживаються таке словосполучення, як «ехать зайцем», де дана лексема також несе негативне забарвлення [2, с.48].

У китайській мові зовсім інша ситуація, що доводять такі 成语, як 兔起鹘落(tùqǐhúluò «як заєць підніметься, так впаде яструб»-у значенні швидко, блискавично робити що-небудь), 动如脱兔(dòng rú tuō tù-такий же моторний як і заєць, що тікає), 狡兔三窟jiǎotùsānkū (у кмітливого зайця три нори-цей фразеологізм вживається, коли говорять про кмітливую і ловком людину). У той же час, і в китайських, і в російських фразеологізмах заєць є істотою слабкою.

Таким чином, у російських приказках зайця насамперед асоціюють з людиною боягузливим, він символізує всі негативні якості. У китайців ж навпаки, заєць-символ спритності та кмітливості, а символом боягузтва є миша [3, с.23]. Така тварина, як дракон, є для китайців священною твариною, уособленням щастя, сили, процвітання і могутності.

У російських прислів'ях і приказках дракон не є таким поширеним зоонимом, проте нечисленні фразеологізми свідчать про те, що дракон в російській культурі-символ зла і ворожнечі. В російській мові існує такий крилатий вислів, як «посеять зубы дракона», що бере свій початок ще з давньогрецького міфу про героя Кадм. «Посеять зубы дракона» означає розпалювати ворожнечу, провокувати сварку [4, с.5].

Висновок: Беручи до уваги вищезгадані приклади трактування зоонимів в китайській і російській мові можна зробити висновок, що вони можуть бути досить великими конфліктогенами при перекладі фразеологізмів з однієї мови на іншу, оскільки культурні та національні особливості двох різних культур необоротно відображаються на відтінках значення того чи іншого зоонима. Лише невелика кількість зоонімів має ідентичну конотацію, більша ж частина може привести до збоїв у міжкультурній комунікації та конфліктам.

Література

1.Дубровін М. І. Словник фразеологізмів та ідіом. – М., 1999. 2.Алефіренко М. Ф. Фразеологія і пареміологія: Навчальний посібник для бакалаврського рівня філологічної освіти / Н. Ф. Алефіренко, Н. Н. Семененко. – М.: Флінта: Наука, 2009. – 344 с. 3.Арсентьева Е. Ф. Порівняльний аналіз фразеологічних одиниць. Казань: Видавництво Казанського університету, 1989. – 130 с. 4.Ян І Лін Порівняльний аналіз російських і китайських фразеологізмів з зоонімами: автореф. дис. на здобуття наук, ступеня магістра гуманітарних наук./ Ян І Лін. – Тайбей, 2003. –19 с.

Калтишева А.О. Національно-культурна конотація зоонімів у китайських ченьюях та російських фразеологізмах

Мета роботи полягає у виявленні семантичних особливостей фразеологізмів з зоокомпонентами в російській та китайській мовах. Результати дослідження показують, що в традиційній культурі двох націй тварини мають різноманітні символічні значення. У сфері фразеології були виявлені зооніми, які мають ідентичне, частково співпадаюче або повністю різне конотативне значення.

Ключові слова: фразеологізм, ченьюй, зоонім, символіка, конотативне значення, зіставлення, еквівалент.

Калтышева А.А. Национально-культурная коннотация зоонимов в китайских ченьюях и русских фразеологизмах

Цель работы заключается в выявлении семантических особенностей фразеологизмов с зоокомпонентами в русском и китайском языках. Результаты исследования показывают, что в традиционной культуре двух наций животные имеют разнообразные символические значения. В сфере фразеологии были выявлены зоонимы, имеющие идентичное, частично совпадающее и полностью различное коннотативное значение.

Ключевые слова: фразеологизм, чэньюй, зооним, символика, коннотативное значение, сопоставление, эквивалент.

Kaltysheva A.O. National and Connotational Meaning of Zoonims in Russian and Chinese Phraseological Units

The aim is to identify the semantic peculiarities in the phraseological units of two languages. The research results indicate that animals have various symbolic meanings in the traditional culture of two nations. Furthermore, in the sphere of phraseology; it` was identified that there are zoonims, which have full equivalents, partial equivalents and have no compliances in another language.

Key words: phraseological unit, chenjui, zoonim, symbolism, , connotational meaning, comparison, equivalent.

УДК 811.58

ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ ИЕРОГЛИФА 冬

Корольова А.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Согласно преданию, иероглифы изобрёл Цан Цзе, придворный историограф мифического императора Хуан Ди. До этого китайцы пользовались узелковым письмом. Упоминание об этом есть в «Даодэцзине» и комментарии к «И цзину».

Древнейшие китайские записи делались на черепаховых панцирях и лопатках крупного рогатого скота, и фиксировали результаты гаданий. Такие тексты получили название цзягувэнь. Первые образцы китайской письменности относятся к последнему периоду правления династии Шан (наиболее древние — к 17 веку до н. э.). Самые ранние памятники культуры, обнаруженные на территории Китая, датируются 5 – 3 тысячелетиями до н.э. и восходят к эпохе неолита, но они не относятся непосредственно к самому Китаю.

Китай прошел три этапа эволюции письменности и находится на IV этапе, который продолжается и в настоящее время.

Вот хронология этих этапов:

- первый этап - с XVI по XI век до н.э.;
- второй этап – с XI по конец III века до н.э.;

- третий этап начался с начала н.э. по IV-V века (сначала стиль «лишу», к концу IV века стиль «кайшу», с курсивом «синшу» и скорописью «цаошу»);

- четвертый этап начался в XVI веке н.э. и продолжается в настоящее время [1].

Китайский язык представляет собой совокупность весьма сильно различающихся диалектов, и потому рассматривается большинством лингвистов как самостоятельная языковая ветвь, состоящая из отдельных, хотя и родственных между собой, языковых и/или диалектных групп [2].

До середины 20-ого столетия, большинство китайцев, живущих в южном Китае не говорило на «мандарине». Однако, несмотря на смешение должностных лиц и простолюдинов, говорящих на различных китайских диалектах, наньцзинский «мандарин» стал доминирующим официально, по крайней мере, в течение маньчжуро-говорящей Империи Квин. Начиная с 17-ого столетия, Империя установила академии орфографии (zhengyin shuyuan) в попытке заставить произношение соответствовать Пекинскому стандарту (Пекин являлся столицей Квин), но эти попытки не имели успеха. В течение последних 50 лет Династии Квин, в конце 19-ого столетия, наньцзинский стандарт «мандарина» был наконец заменен в имперском суде пекинским «мандарином». Для общего населения, хотя и говорившего на многочисленных разновидностях «мандарина», не существовало его единственного стандарта. Не-мандарино говорящие жители в южном Китае также продолжали использовать их региональные диалекты для каждого аспекта жизни. Новый пекинский стандарт судебного «мандарина» был таким образом ограничен в использовании.

Эта ситуация изменилась с созданием (в КНР и в КНДР) системы образования начальной школы, где обучение «мандарину» было обязательным. В результате, на «мандарине» теперь говорит большинство людей на материковом Китае и в Тайване. В Гонконге, язык образования и формальной речи остается кантонским, но «мандарин» становится все более и более влиятельным [3].

Написание

Современный и древний вид

Зима: замерзший конец года. Древнее написание иероглифа символизировало увядание солнечной активности.

Первоначально на этом иероглифе была изображена нить шелка, завязанная на обоих концах. Он использовался для того, что бы показать, что что-либо подошло к концу(закончилось), и это как бы подразумевало сезон, который заканчивал год.

Знак , который первоначально обозначал "снег" был

добавлен к знаку . Поэтому , который позднее

превратился в иероглиф 冬 , стал обозначать зиму, как последний сезон года [4].

Литература

1. Родоначальником иероглифической письменности Китая является древняя славянская письменность [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.liveinternet.ru/users/2769528/post138537696/> 2. David Crystal The Cambridge Encyclopedia of Language/ Crystal David. – n

Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – 312 p. **3.** Доклад о китайском языке [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://stud24.ru/culture/doklad-o-kitajskom-yazyke/11791-29012-page1.html> **4.** What's new in a Chinese Character. New World Press, 2005. – 185 p.

Корольова А.О. Історія розвитку ієрогліфу 冬

Мета даної роботи – більш детальне ознайомлення із окремими ієрогліфами китайської мови. Тези конференції присвячені вивченню специфіки розвитку китайської мови на прикладі одного ієрогліфу. Особлива увага приділяється аналізу створювання ієрогліфу 冬 dōng – зима. Дослідження проводиться на матеріалі англомовної літератури, а саме – «What's new in a Chinese Character». Результат аналізу доказує, що китайська мова являє собою унікальний організм, який прогресує та змінюється на протязі всього свого існування. Вивчення розвитку китайської мови обов'язкове для кращого її розуміння.

Ключові слова: мова, ієрогліф, давнє написання, сучасне написання.

Корольова А.О. История развития иероглифа 冬

Цель данной работы - более детальное ознакомление с отдельными иероглифами китайского языка. Тезисы конференции посвящены изучению специфики развития китайского языка на примере одного иероглифа. Особое внимание уделяется анализу создания иероглифов 冬 dōng – зима. Исследование проводится на материале англоязычной литературы, а именно - «What's new in a Chinese Character». Результат анализа доказывает, что китайский язык представляет собой уникальный организм, который прогрессирует и меняется на протяжении всего своего существования. Изучение развития китайского языка обязательно для лучшего ее понимания.

Ключевые слова: язык, иероглиф, древнее написание, современное написание.

Korolova A.O. The History of Development of the Character 冬

The purpose of this work - a more detailed acquaintance with particular characters of the Chinese language. Abstracts of the conference are devoted to the study of the specifics of the Chinese language as an example of one character. Particular attention is paid to the analysis of creating character 冬 dōng - winter. Research carried out on the material of English-language literature - «What's new in a Chinese Character». The result of the analysis shows that the Chinese language is a unique organism that progresses and changes throughout its existence. The study of the Chinese language is essential for a better understanding of it.

Key words: language, character, ancient writing, contemporary writing.

УДК 81'1:811.581

«КЛЮЧІ» В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ПИСЕМНОСТІ, РОЛЬ У РОЗУМІННІ ЗМІСТУ ІЄРОГЛІФІЧНИХ ЗНАКІВ

Куца Ю. С. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Зародження писемності тієї чи іншої народності, що проживає на певній території, починається з моменту зародження самого життя. Коли древні люди отримали здатність мислити, виникла проблема відображення на письмі цих думок, закріплення в пам'яті пережитих подій і передачі набутого досвіду нащадкам. Ще не вміючи розмовляти, стародавні люди вже залишали на стінах печер деякі праобрази сучасних слів - наскальні малюнки. З плином часу ці зображення розвинулись в повноцінну писемність.

Писемність - засіб передачі людської мови за допомогою знаків, також література, сукупність писемних пам'яток певного часу, певного народу [1].

Китайська система письма є унікальним явищем в сучасному світі алфавітних текстів. Замість кілька десятків літер,

було розроблено тисячі складних знаків або "ієрогліфів", які представляють собою морфеми і слова. Навіть пов'язані системи письма, такі як японська та корейська, які використовують багато тих самих ієрогліфів, можуть повністю функціонувати як чисто фонетичні системи письма. І хоча це не єдина жива логографічна система письма в сучасному світі, китайська мова єдина в світі мова, що функціонує в якості основної системи письма для сотень мільйонів людей [2, с. 531].

Вивченням та осмисленням китайської ієрогліфічної писемності багато років займалися такі вчені, як О.Ф. Кондрашевський, В.М. Солнцев, М.В. Софронов, А. Л. Семенов та багато інших видатних науковців.

Китайська ієрогліфіка як приклад писемності ідеографічного типу є єдиним живим пам'ятником засобу передачі думки, який існував на більш ранніх етапах розвитку людства. Такий незвичайний вид писемності, звичайно ж, має декілька істотних особливостей. Найголовніша особливість китайської писемності полягає в тому, що, як зазначалося раніше, вона ґрунтувалася на піктограмах, які мали на меті передати образ мислення древніх людей. Ці малюнки не мали чіткого значення, тож в залежності від того, хто читає «текст», його зміст міг інтерпретуватися по-різному [3].

Зміст ідеограми зазвичай може бути передано за допомогою висловлювання. Об'єктом семантичного опису може бути ситуація, явище, абстрактний предмет або будь-яке поняття, яке неможливо зобразити піктограмою [2, с. 478].

Метою даного дослідження є формування комунікативної компетенції - оволодіння знаннями про основні одиниці лексики китайської мови, систему ієрогліфічних ключів та їх роль в китайській писемності.

Ключі або радикали в китайській мові - це базові ієрогліфи, деякі з них можуть вживатися самостійно, проте, примітні вони тим, що є складовими частинами більш складних ієрогліфів. У той час, як західні алфавіти використовують письмові символи для подання лише звуків, в китайській мові вони позначають як вимову, так і значення. Іншими словами, більшість символів мають очевидні зв'язки зі значенням ієрогліфа. Це унікальна

особливість китайської писемності. Кількість ключів обмежена. Найбільш поширеною є таблиця з 214 ключів [4, с. 4].

Ці 214 радикали було популяризовано ще під час правління династії Цинь, імператором Кансі, який створив те, що зараз відомо як Kangxi Zidian (ієрогліфічний словник Кансі). Вміння розпізнавати основні радикали допомагає у вивченні та розпізнаванні нових ієрогліфів. Деякі, але не всі радикали являють собою повноцінні символи, деякі радикали мають більше однієї форми.

Багато компонентів ієрогліфів (в тому числі ті, які використовуються в якості радикалів) іноді змінюють форму, аби вписатися в стрій з іншими компонентами. В такому випадку вони називаються «альтернативними версіями». Вони можуть бути звуженими, коротшими, або взагалі можуть мати різні форми. Радикали, які не змінюють свого вигляду називаються «звичайними». Хоча вони деколи змінюють свою форму, значення радикалів залишається незмінним. Наприклад, звичайна версія радикалу 心 (серце) використовується у складному ієрогліфі 思 (думати), але він також має дві альтернативні версії - 忄 та 小, які використано у складних ієрогліфах 快 (швидкий) та 慕 (думати про щось). Так само звичайний радикал 犬 (собака) у 伏 (лежати на землі) та 状 (зовнішній вигляд) має альтернативну форму 犭 у 狙 (мавпа) [4, с. 7].

Ієрогліфи фонетичної категорії складаються з двох частин: ключа (радикала) і фонетика, що вказує (іноді неточно) на його читання. Ключ (сміслова частина ієрогліфа) часто представлений спрощеною формою графеми, частіш за все розміщується в лівій частині ієрогліфа і вказує на приналежність до певного класу предметів. Наприклад, 人 «людина» (亻) – це клас людей, 木 «дерево» - клас дерев, ієрогліфи з ключем 土 - належать до землі, 水 «вода» (氵) – до класу води. Прикладами є 河 (річка), 湖 (озеро), 流 (потік), 冲 (розривна течія), 滑 (слизький). З ліва всі ці символи мають радикал трьох точок, який представляє собою спрощену піктограму «вода», що вказує на те, що символ семантично поєднаний з водою; з права в кожному випадку є фонетичний індикатор.

Знання ключів допоможе приблизно визначити сферу значення ієрогліфа. Наприклад, ієрогліф з ключем 冫 (лід) ніколи не буде означати поняття пов'язані з теплом, літом, вогнем.

На прикладі декількох базових радикалів ми можемо простежити цей зв'язок.

Схема мислення древніх китайців, які створювали перші піктограми не сильно відрізнялася від нашого сучасного мислення. Тому, дивлячись на складові компоненти ієрогліфа, часто можна додумати його значення. Так, наприклад, ієрогліф 男 має значення «чоловік», причому верхня графема 田 означає «поле», а нижня: 力 - «сила» Тобто «чоловік» - це сила, яка працює в полі. Або ієрогліф 东 «схід», який в повному написанні виглядає як 東 складається з двох графем: 日 «сонце» і 木 «дерево». Таким чином, «сонце що встає над деревами» - і є «схід».

Візьмемо для прикладу ключ 艹 (трава). Ієрогліфи, які мають цей ключ у своєму складі часто мають значення, пов'язане з рослинами. Наприклад 芦 (очерет), 芽 (паросток), 花 (квітка), 菜 (овоч), 菊 (хризантема), 芍 (півонія) [4, с. 19].

Деякі китайські вчені вважають ключ 金 (золото) фонетично-семантичним з'єднанням, тому що древнє написання цього радикалу утворено завдяки двом ієрогліфам. 今 зверху вказує на читання, а 土 знизу вказує на значення – дорогоцінний метал, який видобувається з землі. Значення ієрогліфу 金 може бути пов'язано з металом, грошима, наприклад у складних словах 现金 (готівка), 基金 (фонд), 美金 (долар США). В якості радикалу, ключ 金 частіш за все стоїть зліва. В такій позиції він змінює свій вигляд на 钅, у таких ієрогліфах, як 铁 (залізо), 铜 (мідь), 银 (срібло). Дуже часто наявність цього радикалу вказує на предмети побуту, виготовлені з металу: 铛 (пательня), 铰 (ножиці), 锅 (вок, різновид пательні), 铲 (лопата) [4, с. 29].

Доволі розповсюджені ієрогліфи, які будуються на об'єднанні однакових знаків: 女 (жінка); 姤 (плітки, скандалити);

姦 (розпуста, безлад). При додаванні початкового знаку до вже створеного двокомпонентного ієрогліфу відбувається інтенсифікація признаку. Наприклад, логограма 木, яка означає одне дерево, при редуплікації перетворюються в логограму 林 зі значенням гай, а при приєднанні ще одного елемента 木 виходить логограма 森 - ліс. На цьому простому прикладі ми бачимо, яке значення мають ключі в розумінні значення ієрогліфу [5].

Особливість китайської писемності свідчить про те, що статус письма в формуванні етномовної картини світу китайського народу принципово різниться від статусу і значимості алфавітних письмових систем. Складність структури писемності китайської мови пояснюється, ймовірно, самим фактом тривалості його формування та існування і результатом творчої взаємодії китайського народу в різні історичні періоди.

Таким чином, знання писемності китайської мови дозволяє нам проникнути в товщу історії китайської цивілізації, ближче познайомитися з китайською картиною всесвіту, одним словом, знання китайської мови значно полегшує наше знайомство з китайською культурою в цілому.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови онлайн 2. Софронов. М.В. Китайский язык и китайская письменность. Курс лекцій/ М.В. Софронов. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007. 3. Истрин В.А. Возникновение и развитие письма / В.А. Истрин. – М.: Наука, 1965. – 600 с. 4. 汉字部首教程. Learning 100 chinese radicals. Textbook by Shen Heling, Binding – 2009. 5. Проваторова О.Н. Проблема образа и семантики ранних китайских иероглифов / О. Н. Проваторова // Мир науки, культуры, образования. – 2014. – № 1 (44). – С. 213-214.

Куца Ю. С. «Ключі» в китайській мові: їх значення в писемності, роль у розумінні змісту ієрогліфічних знаків

У тезах розглянуто основні особливості китайської мови як мови ідеографічного типу. Розкрито поняття такого феномену, як "радикал", його місце та значення у вивченні китайської мови.

Розглянуто різновиди ієрогліфів в залежності від його складових та їх функцій. Освітлено залежність значення ієрогліфу від його складових компонентів на прикладі декількох основних радикалів.

Ключові слова: ієрогліф, ключ, радикал, ідеографічний, піктограма, фонетик.

Куца Ю. С. «Ключи» в китайском языке: их значение в письменности, роль в понимании содержания иероглифических знаков

В тезисах рассмотрены основные особенности китайского языка как языка идеографического типа. Раскрыто понятие такого феномена, как "радикал", его и значение в изучении китайского языка. Рассмотрены разновидности иероглифов в зависимости от его составляющих и их функций. Освещены зависимость значения иероглифа от его составляющих компонентов на примере нескольких основных радикалов.

Ключевые слова: иероглиф, ключ, радикал, идеографический, пиктограмма, фонетик.

Kutsa Y.S. "Radicals" in the Chinese Language: Their Value in Chinese Writing System, Role in Understanding the Content of Hieroglyphic Characters

The paper deals with the main features of the Chinese language as an ideographic type of language. The concept of such a phenomenon as "radical" and its value in the study of the Chinese language were disclosed. Different types of characters were considered. On the basis of a few basic radicals examples relations between the meaning of the character and the meaning of its components were highlighted.

Key words: character, radical, ideographic, pictograph, phonetic.

ФОНЕТИЧНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В КИТАЙСЬКІЙ МОВІ

Лебедєва Д. С. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Сучасні глобалізаційні процеси сприяють більш широкій взаємодії культур в різних сферах життя, будь то наука, техніка, культура, релігія або туризм. Будучи одним з найбільших центрів промисловості, Китай розширює контакти, обмінюється досвідом не лише у сфері культури, але також і у сфері промислових технологій. Саме така міжкультурна взаємодія сприяє впровадженню та адаптації слів-запозичень у китайську мову.

У зв'язку із процесами глобалізації та актуалізацією певних галузей науки і техніки, однією з характерних рис китайської мови на сучасному етапі є процес активного запозичення іншомовної лексики. Існуючі в даний час у китайській мові іншомовні слова прийшли в неї в різний час і з різних мов. При цьому запозичена лексика з одних мов являє собою поодинокі випадки, слова з інших мов утворюють більш численні групи.

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що процес поповнення лексичного складу китайської мови останнім часом значно активізувався, причому найчастіше такі лексичні одиниці вживаються у текстах офіційно-ділового стилю, зокрема економічної та юридичної тематики, але ця тема на даному етапі не є повністю дослідженою, у тому числі через постійну появу нових запозичень.

Проблема запозичень у китайському мовознавстві звичайно не є новою. Їй присвячені праці китайських та зарубіжних дослідників: К. Архипенко, В.І. Горелова, А.Л. Семенас, Л.П. Крисіна, О.Х. Тихонової, Н.В. Торчакової та інші. Проте постійна поява все більшої кількості нових запозичених лексичних одиниць дає простір для нових досліджень.

Сьогодні мовна ситуація певною мірою детермінується насамперед дією екстралінгвістичних факторів змін особливостей мовної картини світу. В.В. Роман вказує на те, що «мова є суспільним явищем, і тому всі зміни політичного, економічного,

соціального і культурного характеру, що відбуваються в суспільстві, знаходять своє відображення в мові. Вони виявляються на всіх рівнях мовної системи, але відомо, що найдинамічнішою відзначається лексична система у зв'язку з тим, що вона безперервно розвивається, вдосконалюється та поповнюється новими мовними одиницями» [1].

Н.В. Торчакова зазначає, що «слова-запозичення – це досить поширене явище в системі будь-якої мови. Розвиток мови завжди пов'язаний з розвитком суспільства, всі процеси, що відбуваються в суспільстві, відображаються, насамперед, на лексичному складі мови. При цьому саме запозичені з інших мов слова показують, наскільки дана культура схильна до впливу інших культур» [2, с.179].

Запозичена лексика обумовлена цілим комплексом причин, серед яких є мовні, психологічні, соціальні, логічні і т.д. Якщо їх розглядати з точки зору обумовленості мовних змін внутрішніми закономірностями розвитку мови і різними зовнішніми факторами, то всі ці причини, на думку Л.П. Крисіна, можна поділити на зовнішні, немовні (екстралінгвістичні) та внутрішні, власне мовні (інтралінгвістичні).

Запозичення неминуче існують в будь-якій мові. Цей факт підтверджують слова англійського лінгвіста Е. Сепіра: «Подібно культурам мови рідко бувають самодостатніми. Потреба спілкування примушує носіїв однієї мови вступати в неопосередкований або опосередкований контакт з мовцем сусідньою або ж культурно домінуючою мовою» [3, с.80].

Лексичний фонд китайської мови постійно змінюється, до його складу входять нові лексичні одиниці на позначення процесів і явищ об'єктивної дійсності, які отримали назву 外来词 (wàiláicí), тобто «слова, які прийшли ззовні». Вони є різноманітними елементами чужої мови (морфема, слово, синтаксична конструкція та ін.), які було запозичено в результаті мовних контактів.

До іншомовних запозичень відносяться всі лексичні одиниці, поява яких в одній мові пов'язана з копіюванням зовнішньої або внутрішньої структури відповідних прототипів інших мов.

Основними причинами появи запозичень в китайській мові є екстралінгвальні (історичні, суспільно-політичні, економічні, культурні, соціально-психологічні) та лінгвальні.

Поява нових слів здійснюється різними шляхами: через пряме і непряме запозичення або ж створення нових лексичних одиниць на базі ресурсів китайської мови.

Можна виділити дві головні причини появи іншомовних запозичень у китайській мові.

Перша - це необхідність вираження нових значень.

Друга - потреба в оновленні лексичної системи, заміни старих лексичних одиниць, що втратили свою виразність, на нові, виразніші.

Головна мета запозичення іноземних слів полягає в поповненні словарного складу словами, що позначають нове поняття, новий предмет. Наприклад: 维生素 вітамін; 注射器 шприц; 爱滋病 синдром набутого імунodefіциту (СНІД), який також часто пишуть як 艾滋病.

Більшість сучасних запозичень прийшли (і приходять) в китайську мову, насамперед, з англійської мови в її американському варіанті. Ці слова різноманітні за своєю семантикою і ставляться до політики, економіки, фінансів, комп'ютерної техніки, комерційної та багатьох інших областей: 写字板 - Word Pad (де 写字 - писати ієрогліфи, 板 - дошка, плита), 因特 yintewang - Інтернет (фонозапис англ. Inter + мережа), 迪斯科 disike - диско (від англ. disco), 奔腾 benteng - Пентіум (від англ. Pentium), 酷 ku - крутий (від англ. cool), 比特 bite - біт (від англ. bit), 快餐 kuaican - фаст-фуд (від англ. fast-food: швидкий + їжа), 下载 xiazai - завантажити з Інтернету (від англ. download: передає значення down - вниз, 载 load збігається у значенні «вантажити») та інш. Деякі з них були запозичені для найменування нових понять, тоді як запозичення інших слів говорить лише про гонитві за мовною модою. Серед сучасної

китайської молоді вважається престижним прикрашати свою мову англійськими словами. Так слово 拜拜 baibai (від англ. bye-bye, «до побачення») в молодіжному сленгу витісняє споконвічне 再见 zaijian.

Фонетичний спосіб запозичення полягає у відтворенні звучання іншомовного елементу, використовується зазвичай тоді, коли семантичний спосіб передачі недостатньо або ж неточно передає його значення. Це стосується і понять, лексико-семантична структура яких не виражає ознаки, які було б покладено в основу їх назви.

Наведемо приклади фонетичних запозичень: 巧克力 qiǎokèlì (англ. chocolate) шоколад; 巴士 bāshì (англ. bus) автобус; 吉普 jí pǔ (англ. jeep) джип; 沙拉 shālà (англ. salat) салат; 秀 xiù (англ. show) шоу; 卡通 kǎtōng (англ. cartoon) мультфільм; 迪斯科 dísīkē (англ. disko) дискотека; 派对 pàiduì (англ. party) вечірка; 香波 xiāngbō (англ. shampoo) шампунь, 拜拜 bàibai (з англ. bye-bye) – бай-бай.

При фонетичному запозиченні відтворюється зовнішня форма, звукова оболонка іноземного слова [4, с. 70]. Наприклад:

秀 (show) - шоу

迪斯科 (disco) - диско

啃 (kiss) - поцілунок

幽默 [yōumò] humor - гумор

吉普 [jí pǔ] Jeep – Джип

Крім суто фонетичних запозичень у китайській мові існують також змішані утворення – фонетико-семантичні запозичення, для яких характерні особливості обох описаних вище різновидів іншомовних запозичень. У цих утвореннях один з компонентів являє собою семантично значущий елемент, тоді як інший, більшою чи меншою мірою намагається передати звучання запозиченого слова [5, с. 90].

Фонетико-семантичні запозичення також називають напівкальками [5, с. 92]. Наприклад:

吉普车 jipuche – джип (англ. «jeep» + 车 che – машина, автомобіль);

沙丁鱼 shadingyu – сардина (англ. «sardine» + 鱼 – yu – риба).

Існують також фонетико-семантичні запозичення, у яких один з компонентів становить собою семантично значущий лексичний елемент, тоді як інший передає звучання запозиченого слова [3, с. 95]:

吉普车 - англ. jeep + 车»транспортний засіб»

迷你裙 - англ. mini (mini-skirt) + 裙 «спідниця»

Слово «мікрофон» існує у китайській мові у двох варіантах:

扩音器 «пристрій для посилення звуку»

麦克风 m «мікрофон» (від англ. microphone).

Таким чином можна зробити висновок, що тема запозичень стала більш актуальною у зв'язку з наростанням темпів глобалізації, яка тягне за собою не тільки соціальні зміни в житті китайського суспільства, але і лексичні зміни в мові.

Запозичення як процес є властивим для кожної мови й невід'ємним для лексичного складу німецької мови особливо, тому ця тема завжди важлива й актуальна, оскільки жива мова – це явище, яке постійно розвивається. Поповнення лексики – історично неминучий процес, необхідний для того, щоб на кожному етапі свого розвитку мова відповідала потребам суспільства в спілкуванні, розвитку та збагаченні культури народу. Запозичення лексики однієї мови іншою є закономірним наслідком мовних контактів в історії розвитку будь-якої мови.

Вплив на китайську мову був широким і складним. Він охоплював різні сфери китайської мови, але найбільш значним виявився в галузі лексики, бо лексика дуже чутлива до різних змін, які відбуваються в суспільному житті.

Для китайської мови характерне обережне відношення до іншомовної лексики, що пояснюється внутрішньоструктурними

особливостями китайської мови, а також культурою й психологією його носіїв.

В останні десятиріччі у Китаї з'явилося багато іншомовних реалій, що звичайно вимагає появи слів, що домінували б їх у китайській мові. Часто для цього використовують фонетичні запозичення, проте для запису цих слів підбирають ієрогліфи, значення яких хоча б асоціативно пов'язане з денотатом.

Наприклад, напій «кока-кола» записується ієрогліфами 可口可乐 kekoukele, що у буквальному перекладі означає «приємний смак приносить радість», а марка автомобілів BMW ієрогліфами 宝马 baoma, що в буквальному перекладі означає «коштовний кінь».

Останні десятиріччя знаменуються появою значної кількості іншомовних слів, головним чином англомовного походження; до складу запозичень входять й аббревіатури. Серед них з'явилася особлива група скорочень, які є незвичними для китайської мови. Це явище, при якому запозичується і фонетичне звучання слова, і його графічне вираження.

Також досить поширеними останнім часом стають змішані англо-китайські скорочення, які містять у своєму складі англомовну аббревіатуру та ієрогліф, що уточнює її значення.

Кожен склад на письмі позначається ієрогліфом, за кожним з яких закріплено певне значення. Внутрішня форма фонетичних запозичень неясна носіям, крім того, викликає непотрібні асоціації, ускладнюючи їх сприйняття і розуміння, тому їх відсоток в китайській мові невеликий. Фонетико-семантичні запозичення займають серединне положення. Решту ж відсоток становлять слова, запозичені іншими способами (морфемний, вторинне запозичення, аббревіація).

Література

1. Роман В.В. Функціонування лексичних запозичень у мові ЗМІ: соціолінгвістичний аспект [Електронний ресурс] / В. В. Роман // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія : Філологічні науки. – 2013. – Кн. 3. – С. 90-94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzfn_2013_3_19
2. Торчакова Н.В.

Проблемы адаптации фонетических и семантических заимствований в китайском языке: диахронический аспект / Н.В. Торчакова, А.Г. Фомин // Вестник Кемеровского государственного университета. – 2012. – № 4 (52), Т. 4. – С. 179-184. 3. Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир // переводы с англ. под ред. и с предисл. А.Е. Кибрика. – М. «Прогрес» «Универс», 1993. – 654 с. 4. Торчакова Н.В. Словообразовательные модели заимствований в современном китайском языке (на примере технической терминологии). Вестник Кемеровского государственного университета. – 2013 № 1 (53). – С.212-215 5. Скоробогатых А.А. Новый тип заимствований в современном китайском языке / А.А. Скоробогатых // Китайское языкознание: Изолирующие языки: IX международная. конференция. Материалы, Москва, 23-24 июня 1998 г. / РАН. Институт языкознания; – М., 1998. – 155 с.

Лебедева Д. С. Фонетичні запозичення в китайській мові

Метою даного дослідження є дослідження особливостей запозичень у китайській мові. Поставлена мета зумовила постановку та вирішення наступних завдань: охарактеризувати запозичення як спосіб збагачення словникового складу мови; визначити джерела, причини та головні особливості запозичень у китайській мові; з'ясувати специфіку фонетичних запозичень в китайській мові; проаналізувати особливості фонетичного освоєння запозичень у китайській мові; проаналізувати фонетико-семантичні запозичення та їх особливості у китайській мові.

Ключові слова: фонетичні запозичення, китайська мова, словниковий запас.

Лебедева В. С. Фонетические заимствования в китайском языке

Целью данной работы является исследование особенностей заимствований в китайском языке. Установленная цель послужила выявлению и решению таких проблем:

характеризовать заимствования как способ обогащения словарного состава языка, определить источники, причины и главные особенности заимствований в китайском языке, выявить специфику фонетических заимствований в китайском языке, проанализировать фонетико-семантические заимствования и их особенности в китайском языке.

Ключевые слова: фонетические заимствования, китайский язык, словарный запас.

Lebedyeva D.S. Phonetic Loanwords in the Chinese Language

The aim of this research is investigation of loanwords in the Chinese language. The established goal, has contributed to the identification and solution of such problems: to characterize loaning as a method of enrichment of dictionary structure of the language, to identify sources, causes and main characteristics of loaning in the Chinese language, to identify the peculiarities of the phonetic loanwords in the Chinese language, to analyze the phonetic and semantic loaning and their peculiarities in the Chinese language.

Key words: phonetic loanwords, the Chinese language, lexical resource.

УДК 811.581.11

СЛОГОВОЕ ПИСЬМО КАК ОСОБЕННОСТЬ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА

Рожкова А.В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Китайский язык считается одним из старейших языков в мире. А иероглифика - это наиболее древняя письменность, из используемых в наши дни. Ученые нашли образцы китайских иероглифов, нанесенные на панцири черепах еще в XIV веке до н.э. Именно этот период считается началом истории китайского языка. Что интересно, характерные черты китайской письменности за прошедшие тысячелетия так и не поддались существенным изменениям.

Китайский язык, вместе с тибетским, бирманским и языками многих племен Южной и Юго-Восточной Азии, относится к сино-тибетской языковой семье. Помимо основного словарного состава и звуков, китайский язык и большинство родственных языков имеют ряд особенностей, которые отличают их от большинства европейских языков: Они односложны и тональны. Чтобы указать на различия в значении между словами сходные по звучанию, в тоновых языках каждый слог имеет отличительную характерную высоту тона, высокую или низкую, или отличительный контур наклона, подъем или падение [1, с.226-227].

В китайском языке примерно около 70000 иероглифов и фонетических звуков. Средний китаец обязан знать около 3000 символов, чтобы уметь читать газеты. В средних школах обучают 5000 иероглифам.

В этой статье приводится краткий обзор китайского языка, языка народности Хан, основной этнической группы Китая, как в Китайской Народной Республике, так и на Тайване. В Китае более 1 млрд. жителей, или около 95 процентов говорят на китайском языке. Существуют также языки других групп, такие как тибетский, монгольский, лоло, мяо, тай и др., на которых говорят малые народы. На китайском языке также говорят общины эмигрантов в Юго-Восточной Азии, Северной и Южной Америке и на Гавайских островах. Фактически в мире, на китайском языке говорит больше людей, чем на любом другом языке. Английский язык занимает второе место по числу носителей, а испанский — третье.

Как доминирующий язык в Восточной Азии, китайский имеет большое влияние на письменность и словарный состав соседних языков, не связанных с ним по происхождению, таких как японский, корейский и вьетнамский. Было подсчитано, что до 18-го века более половины книг во всем мире было напечатано китайцами.

Китайский язык, как и все без исключения языки мира находится в постоянном развитии, и данный факт отражается в типологии современного китайского языка.

Целью данной научной работы является выявление типологических особенностей современного китайского языка.

Задачи: рассмотреть основные классификации языков мира;

- на основе классификаций определить место современного китайского языка среди других языков мира; обозначить основные особенности китайского языка; определить типологические сдвиги в законе морфологической значимости слогоделения;

Объект данной научной работы: современный китайский язык.

Предметом данной научной работы являются типологические особенности современного китайского языка.

Разговорный китайский включает в себя множество диалектов, которые можно классифицировать в семь основных групп. Хотя они и используют общую письменную форму, речь их взаимно непонятна, и по этой причине их иногда называют языками. Различия между китайскими диалектами аналогичны различиям в произношении и лексике среди романских языков. Однако, фактически большинство китайцев говорят на одном диалекте (наречии), который на Западе называют мандаринским, взятым за основу пекинский диалект, стандартом произношения. Мандаринский диалект также является основой современного письменного языка простонародья baihua (языка народа бай на юго-западе Китая), который вытеснил классический китайский язык в школе после 1917 года, и официального разговорного языка, путунхуа, который был введен для преподавания в качестве общенационального языка в школе в 1956 году. По этой причине на Западе обычно говорят об одном китайском языке.

Современные китайские диалекты (начиная с 11-го века н.э.) произошли от Древнекитайского (или Архаического китайского) языка (8-3 века до н.э.), предполагаемые звуки которого были реконструированы. Несмотря на то, что слова в Древнекитайском языке были односложными, он был изменяем. Следующим этапом развития китайского языка, который был тщательно проанализирован — Среднекитайский (или Старокитайский) язык (примерно до 11-го века нашей эры). К этому времени богатая звуковая система Древнекитайского

языка продвинулась далеко в направлении чрезмерного упрощения, которое мы наблюдаем в современных диалектах. Например, в древнекитайском языке был ряд согласных, таких как p, ph, b, bh (где h означает придыхание или трудное дыхание). В Среднекитайском языке они перешли в p, ph, bh; в современном стандартном языке остались только p и ph (в настоящее время пишется b и p).

Современный слог наречия мандарин состоит, по крайней мере, из так называемого конечного элемента (финали), а именно, гласного (a, e) или полугласного (i, u) или их комбинации (дифтонг или трифтонг), с тоном (нейтральный, повышенный, пониженный или падающий), а иногда и конечного согласного, которым, однако, может быть только n, ng, или г. В Древнекитайском, однако, помимо этого конечными согласными могли быть p, t, k, b, d, g и m. Конечному элементу может предшествовать начальный согласный, но не кластер из согласных звуков. Вероятно, в Древнекитайском языке были кластеры, как в начале слов klam и glam. С сокращением звуковых различий, например, когда конечный n поглощается конечным m, так что слоги, такие как lam и lan перешли просто в lan, количество слогов в мандаринском наречии, отличающихся друг от друга в звуке, увеличилось примерно до 1300. Существовало не меньше слов, но большая их часть были омонимами. Таким образом, слова «поэзия», «награждать», «влажный», «терять», «труп» и «вошь» произносились поразному в среднекитайском языке, в мандаринском языке все они стали одним словом «shi» с нейтральным тоном. На самом деле, появилось так много слов-омонимов, что это стало бы неприемлемым для языка, если бы одновременно с ними не развивались сложные слова. Таким образом, «поэзия», стала shi-ge: «поэзия-песня»; учитель — shi-zhang, «учитель-старший». Хотя словарь современного китайского языка содержит намного больше таких составных слов, по отношению к односложным выражениям, большинство составных слов до сих пор распадается на самостоятельно значимые слоги.

Высоко флективные языки, такие как латинский и русский характеризуются тем, что для обозначения грамматических

различий вносится изменение в составе слова. Современный китайский язык, с другой стороны, никогда не изменяется и никакие дополнительные звуки к словам не добавляются в этом плане. Потому что в нем нет склонения существительных для обозначения, например, подлежащего или дополнения, так же как нет никакого указания, что глаголы, существительные и прилагательные согласуются друг с другом в числе и падеже. Порядок слов является еще более строгим, чем в английском языке, указывая на отношения слов друг к другу в предложении. [2, с. 60-94]. В общих чертах, порядок слов в китайском языке похож на порядок слов в английском языке: субъект-глагол-объект, обстоятельство. При ближайшем рассмотрении, грамматика раскрывает большие различия между этими языками. В английском языке субъект — это всегда исполнитель действий, но в китайском языке это чаще всего просто предмет, за которым следуют какие-то комментарии. В качестве примера можно привести такое предложение: «*Nei-ke shu yezi hen da*» — что в буквальном смысле означает: «Того дерева листья очень большие», то есть, «у того дерева очень большие листья». Более того грамматические особенности китайского языка заключаются в том, что у глагола не выражено время.

Для чтения газет необходимо знание от 2000 до 3000 иероглифов. Большой китайский словарь содержит более 40000 иероглифов (расположенных по форме или звучанию). Самыми древними обнаруженными китайскими текстами являются гадательные высказывания, высеченные на черепаших панцирях и лопаточных костях крупного рогатого скота, прорицателями династии Шан, относящимися к началу 14-го века до нашей эры. Это так называемые надписи на гадательных костях. Хотя с тех пор система письма была стандартизирована и стилистически изменена, ее принципы и многие из ее иероглифов остаются принципиально неизменными. Как и другие древние письменности, китайская была создана на основе картинок. Затем она перешла к пословному представлению языка, когда люди поняли, что многие слова слишком абстрактны, и их легче выражать через определенное звучание, а не посредством передачи их смысла через картинку. Тем не менее, в отличие от

других письменностей, в китайской по-прежнему используется пиктография наряду с фонетическим словообразованием.

Фонетические заимствования — это пиктограммы конкретных слов, взятые для указания абстрактных слов с тем же или похожим звучанием. Используется принцип ребуса, или визуального каламбура. Так, например, пиктограмма для слова «совок для мусора» (jì) была заимствована для обозначения слов «этот», «его», «ее» (qí или jì). Такое двойное значение имели многие иероглифы в эпоху Чжоу (11-3 век до н.э.) [3, с.159-166]. Если в то время книжники решили бы, что только пиктограмма слова «совок» обозначала бы любой слог, произносившийся как jì, они бы обнаружили принцип фонетической слоговой азбуки, ставшей предшественником алфавита. Однако, из-за большого числа омонимов в китайском языке, книжники сохранили письменность в виде картинок. Изображение совка стали использовать исключительно для слов «его», «ее». Сегодня простые и сложные пиктограммы по-прежнему используются для некоторых основных слов: «дом», «мать», «ребенок», «рис» и «огонь». Однако, вероятно, 95 процентов слов в китайском языке написаны с помощью фонетических союзов.

В англоязычном мире, начиная с 1892 года, китайские слова (за исключением личных имен и географических названий) обычно транслитерируются в соответствии с фонетической системой правописания называемой латинизацией Уэйд Джайлза. Она была предложена сэром Томасом Уэйдом (1818-95гг.) и Гербертом Джайлзом (1845-1935гг.). Однако личные имена были латинизированы в соответствии с индивидуальными пожеланиями, а топонимы следуют правилу несистематического правописания, введенного Китайским Почтовым Управлением. С 1958 года в Китайской Народной Республике была официально введена другая система фонетической латинизации известная как пиньинь («правописание»), где она используется для телеграмм и в начальном образовании. Была предложена замена традиционных иероглифов письмом пиньинь, но вряд ли она будет полностью осуществлена в виду угрозы, которую эта замена представляет для литературы и исторических документов классического китайского языка.

Таким образом, письменность китайского народа образовалась на основе иероглифов. Отличительной особенностью такого вида письма является то, что символ-иероглиф означает не букву, а целое слово или даже словосочетание. Впоследствии северные диалекты приобрели большее распространение, чем южные. На основании этих наречий и были созданы языки: гуаньхуа - официальный язык Китайской империи, которой пользовались чиновники и приближенные к императору люди, и на которой вели всю документацию на территории Китая, и байхуа - язык простого народа.

В XVII веке байхуа стали использовать и в официальной документации империи. Движение за равноправие двух языков продолжалось до XX столетия и закончился тем, что байхуа была принята как государственная. В дальнейшем произошло слияние этих двух языков.

Существенных периодов, в течение которых менялся лексический порядок в истории китайского языка, было два. В I веке н.э. в Китае начал распространяться буддизм. Изменение религии привело и к изменениям в лексике китайского языка того времени. Вторым событием, повлиявшим на китайский язык, стало развитие отношений с европейскими государствами.

Вот уже много веков и по сегодняшние дни официальной письменной речью китайцев есть вэньянь, основой которой стал именно диалект северных китайских провинций. Современная китайская речь, конечно, отличается от древнекитайской языка, но, по сравнению с другими языками, эти различия не столь разительны. Причина этому - менталитет жителей Поднебесной.

Литература

1. Бенвенист Э. Классификация языков/ Э. Бенвенист. – М., Новое в лингвистике, 1963. 2. Гринберг Дж. Квантитативный подход к морфологической типологии языков/ Дж. Гринберг// Новое в лингвистике. – М., 1963. – С. 60-94. 3. Драгунов А.А. Исследования по грамматике современного китайского языка / А.А. Драгунов. – М., Л.: Изд-во АН СССР, 1952 — 231 с.

Рожкова А.В. Складовая писемность как особенность китайской мови

Целью данной научной работы является выявление типологических особенностей современного китайского языка. Задачами является рассмотреть основные классификации языков мира; на основе классификаций определить место современного китайского языка среди других языков мира; обозначить основные особенности китайском языка; определить типологические сдвиги в законе морфологической значимости слогаделения.

Ключевые слова: классификация языков, типологические свойства, иероглифика, фонетические заимствования, китайская письменность.

Рожкова А.В. Слоговое письмо как особенность китайского языка

Метою даної наукової роботи є виявлення типологічних особливостей сучасної китайської мови. Завданнями є розглянути основні класифікації мов світу; на основі класифікацій визначити місце сучасної китайської мови серед інших мов світу; позначити основні особливості китайському мови; визначити типологічні зрушення в законі морфологічної значущості розподілу на склади.

Ключові слова: класифікація мов, типологічні властивості, иероглифика, фонетичні запозичення, китайська писемність.

Rozhkova A.V. Syllabary as a Specific Feature of the Chinese Language

The aim of this research is to identify the typological characteristics of the modern Chinese language. The objectives is to consider the basic classification of the world's languages; on the base of classifications determine the location of the modern Chinese language among other languages of the world; to identify the main features of the Chinese language; determine the typological changes in the law morphological significance hyphenation.

Keywords: classification of languages, typological features, hieroglyphics, phonetic loans, the Chinese writing system.

СЕМАНТИКА КОЛЬОРІВ У КИТАЙСЬКІЙ ЛИНГВОКУЛЬТУРІ НА ОСНОВІ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ З КОМПОНЕНТОМ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОЛЬОРУ

Рощина І.О. (ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”, магістрантка)

Наук. керівник – викл.Чепурна І.М.

Кожен колір має свою символіку, але в кожній культурі кольори розуміються по-різному. Найбільш давніми кольорами були червоний, чорний та білий. Кількість основних кольорів у кожній культурі була різною. У Стародавньому Сході припускали наявність п'яти кольорів, в Європі фіксували три основні кольори (спочатку - червоний, жовтий, синій, потім – червоний, зелений і синій), а потім стали говорити про сім кольорів. Розглянемо фразеологізми, які включають найпопулярніші кольори.

У китайській культурі білий колір суперечливий: він називає природну сутність - холод і стихію - метал (символ занепаду від ян до інь), асоціюється одночасно і з віроломством, чистотою. Білий - це колір , пов'язаний зі старістю, осінню, зів'яненням. Тому білий колір в одязі означає траур, і підкреслює значення предметів, які пов'язані з похоронами, смертю. Також цей колір символізує рівновагу і впевненість.

У китайській мові 素车白马 sùchēbáimǎ «білі колісничі і білі коні» означає похоронні дроги, на яких покійного везуть з дому на цвинтар, а 红白喜事 hóngbáixìshì «весілля і похорон» несе сенс «великі події», і значення даного стійкого обороту може бути , як позитивним, так і негативним, в залежності від контексту. Непряме відношення до тематики «смерть» також має фразеологізм 白头到老 báitóudàolǎo «залишатися відданими одне одному до кінця своїх днів» (про подружню пару). В цілому 白头到老 báitóudàolǎo несе позитивне значення, так як вірність один одному є вираз справжньої, чистої любові, але якщо розбивати чен'юй на сегменти, то 白头 báitóu означає «посивілий, старий», що

наближає описуваних людей до відходу в «порожній» світ мертвих [1, с. 1410-1412].

У Стародавньому Китаї імператори визначили символічність різних кольорів відповідно до теорії п'яти першоелементів. Тобто кожному елементу відповідає свій колір. Так червоний - це колір літа, вогню, півдня, птиці Фенікс і планети Марс. Червоний колір символізує для китайців удачу і радість. У Китаї червоний колір - це колір нареченої, урочистості.

У китайців червоний колір асоціюється з: 1) здоров'ям, квітучим виглядом - 红潮 - рум'янець, 红光满面 - квітучий вигляд, кров з молоком, 红扑扑 - рожевий, рум'яний; 2) успіхом, популярністю - 红榜 - дошка пошани, 红角儿 - популярний артист, артист, який користується широкою популярністю, 红人 - фаворит, улюбленець, персона грата; 3) везінням - 红运 - велике (червоне) везіння; 4) радісною подією, весіллям - 红白喜事 - весілля і похорон; 5) революцією, комуністичною партією - 红色政权 - Червона (революційна) армія, 红专规划 - план підвищення політичної свідомості і кваліфікації, 戴红帽子 - «надіти червону шапочку», т. Е. Мати відношення до партії [2, с. 294-335].

Відповідно до символіки Півдня червоний колір символізує буйство життя у всіх її проявах, радість, урочисту подію, успіх, удачу, благі побажання. Тому у найбільш радісні моменти життя китайці вважали за краще одягати червоний одяг, наприклад, наречена і весільна атрибутика завжди була червоного кольору. Така життєтворча сила червоного відлякує злих духів і приносить удачу в будинок і гармонізує загальну атмосферу. Якщо на руку дитини, вважали китайці, намотати червону ниточку, вона захистить малюка від пристріту. Червоний колір як маркер радісних подій видно у новорічній атрибутиці і обрядовості. [3, с. 365-380]. Простежується і інший асоціативний ланцюжок - червоний колір входить в державну символіку. Червоний колір зближується з криваво-червоним. У Стародавньому Китаї червоний - символ імператорської влади і ранговий колір знаті, а у КНР невід'ємною частиною всієї державної атрибутики є червоний революційний (герб, прапор) [3, с. 365-380]. Таке

переосмислення червоного зародилося на початку XX століття, як символ революції, нової влади: 红旗 хонгкі червоний прапор; 红军 hongjun червона армія; 红色 政权 hongsezhengquan червона влада [4].

У Китайській культурі жовтий колір - це колір землі, символізує кінець літа, центр, землю. У Китаї є вираз «Жовтий колір породжує Інь та Ян», який підтверджує, що жовтий колір – головний серед усіх інших. Жовтий колір - це праведний колір, визначений у самий центр, тому він нейтральний. Цей колір стоїть над коричневим, він відзначається як найкрасивіший. Це засвідчує фразеологізм «黄粱一梦 huang liang yī mèng», який перекладається як райдужні мрії, солодкий сон, нездійсненна ілюзія.

Жовтий колір - символ імператорської влади і власне самого Китаю, Піднебесної імперії, стабільності, успіху і вічності, колір розкоші, душевної гармонії [2, с. 294–335]. Жовтий - це позначення елемента Земля. Всі китайці вважають себе нащадками імператора Хуанді (皇帝的字 孙 huangdi de zisun), котрі народилися на жовтій землі 黄 土地 huang tudi), з жовтим кольором шкіри (黄皮肤 huang pifu) [2, с. 294–335]. У зв'язку з цим, кольором китайської нації став жовтий.

У XX столітті жовтий колір набув нетрадиційну для Китаю негативну семантику, який вживався у переносному значенні - негідні явища суспільного життя: 黄色 刊 书 huangse kanshu жовта преса; 黄色 公会 huangse gonghui жовта профспілка, де жовтий в значенні продажний, зрадницький [5, с. 1194-1197].

Аналізуючи фразеологізми з компонентом «黄», було виявлено фразеологізм, де жовтий колір позначає молодість, неосвідченість: «黄口小儿 huang kou xiao er» (перекладається як шмаркач, жовторотий молодик).

Також, одним з основних кольорів, є золотий. Це колір пишності, достатку, щастя, символ коштовностей і багатства. Підтвердженням цього може слугувати фразеологізми: «金迷纸醉 jīn mī zhǐ zuì», що перекладається як жити в розкоші. Золотий - це колір потойбічного світу в Китаї та на Далекому Сході.

Існує багато фразеологізмів, які підтверджують, що у Китаї золотий колір розуміється як найкращий. Наприклад, фразеологізм»金碧辉煌 jīn bì huī huáng» має значення блискучий і прекрасний, а фразеологізм»金迷纸醉 jīn mī zhǐ zuì» перекладається як зовні золотий, а всередині гнилий.

І якже без одного з трьох основних кольорів – чорного. У китайській культурі чорний - це колір зими, води, півночі, змії та планети Меркурій. У Книзі Змін чорний колір вважається кольором небес. Вираз «Небеса і Земля» йде корінням в стародавнє вірування, для яких чорний колір неба був загадковим чорним кольором. Вони вірили, що Тянь Ді (Небесний імператор) перебуває на Північній зірці. Як наслідок, для древніх китайців чорний колір був царем усіх кольорів. У стародавньому Китаї зображення Тайцзи чорного і білого кольору означало єдність Ян і Інь.

У сучасній китайській мові чорний колір означає удачу і асоціюється з темрявою, мовчанням, пекла і «чорним списком». Але в деяких ситуаціях він натякає на серйозність і суворість, минаючи негативний відтінок. У китайській мові дуже багато виразів, що починаються з 黑, мають негативний відтінок: 黑人 - нелегал; 黑孩子 - байстрюк; 真黑! - Ну і свавілля !; 黑信 - анонімний лист; 黑心 - безчесний, злочинний; 黑白不分 - не відрізняється чорного від білого, образно «бути повним невігласом» [6].

Отже, аналізуючи отримані результати, можна зробити висновок, що у китайській лінгвокультурі майже кожен колір має декілька значень. При чому ці значення можуть бути діаметрально протилежними. Це слід урахувувати при перекладі та вживанні колоративів та фразеологізмів з ними. Тому що, семантика деяких кольорів у китайській мові дуже відрізняється від їх трактування в українській мові.

Література

1. Лебедева И. О. Сравнительный анализ концепта «цвет» в русском и китайском языках (на примере фразеологизмов, содержащих колоратив «белый»)/ И. О. Лебедева, У. В. Хоречко

// Молодой ученый. – 2015. – №10. – С. 1410-1412. **2.** Делюсин Л. П. Китай: традиции и современность / Л. П. Делюсин. — М.: Наука, 1976. — 294–335 с. **3.** Малявин В. В. Китайская цивилизация/ В. В. Малявин. – М., 2000. – 365 – 380 с. **4.** Большой китайско-русский словарь. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://bkrs.info/> **5.** Чубинец А. А. Проблемы перевода основных цветовых обозначений с китайского языка на русский/ А. А. Чубинец, У. В.Хоречко, Е. С. Суваноол, Л. М. Болсуновская // Молодой ученый. – 2015. – №8. – С. 1194-1197. **6.** Точка зрения китайцев: ассоциации и символы, связанные с цветами [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://chinawings.ru/krasniy-fioletoviy-cherniy-beliy-cvet-v-kitaye>

Рощина І.О. Семантика кольорів у китайській лінгвокультурі на основі фразеологізмів з компонентом на позначення кольору

Ці тези присвячені китайській мові, а саме тому, як у китайській лінгвокультурі розуміються кольори. У даній роботі були розглянуті такі кольори: білий, жовтий, золотий, червоний і чорний. Описується історія кольору: те, як його розуміли раніше і яке значення він має зараз. Також були наведені фразеологізми китайської мови, які є яскравим прикладом того, яке значення має кожен колір у китайській культурі.

Ключові слова: лінгвокультура, символіка, асоціація, колір, фразеологізм.

Рощина И.А. Семантика цветов в китайской лингвокультуре на основе фразеологизмов с компонентом на обозначение цвета

Эти тезы посвящены китайскому языку, а именно тому, как в китайской лингвокультуре понимаются цвета. В данной работе были рассмотрены такие цвета: белый, желтый, золотой, красный и черный. Описывается история цвета: то, как его понимали раньше и какое значение он имеет сейчас. Также были приведены фразеологизмы китайского языка, которые являются ярким примером того, какое значение имеет каждый цвет в китайской культуре.

Ключевые слова: лингвокультура, символика, ассоциация, цвет, фразеологизм.

Roshchina I.O. Semantics of Colors in the Chinese Linguistic Culture on the Basis of Phraseological Units with a Component of Colors

This paper is about the Chinese language, specifically, how the colors are understood in the Chinese linguistic culture. In this paper, such colors as white, yellow, green, red and black were considered: It describes the history of color: the way it was understood before, and what significance it has today. There have also been given the Chinese idioms, which are a prime example of what meaning each color has in Chinese culture.

Keywords: linguoculture, symbolism, association, color, idiom.

УДК 811.581.11

ЧЕН'ЮЇ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Сергієнко Д.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студент)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Китайська Народна Республіка, урочисто відзначила у кінці 1999 р. свої перші півстоліття існування, та продовжує успішно розвиватися і в ХХІ столітті. Її досягнення в соціально-економічній сфері та незмінно зважена позиція в міжнародних справах викликають серйозну увагу і повагу більшості країн світу. В останні десятиліття помітно підвищився всебічний інтерес як до внутрішнього життя Китаю, так і до його участі у світовій політиці та економіці. У наслідок чого все більшого поширення набуває китайська мова.

На тему необхідності вивчення китайської мови існує багато різних думок. Одним з фактів, які впливають на вибір потреби вивчення китайської мови, є думка про її поширеність, тобто про наявність великої кількості носіїв. Так само існують численні суперечки про можливість китайської мови вибороти першість на тлі інших світових мов і стати на місце англійської. Але китайська мова є основним інструментом спілкування саме в

середовищі китайців і відповідно несе особливості їхнього менталітету і культури. Мова – це свого роду кодування, на котре носій цього кодування буде відповідати тим чи іншим чином, в залежності від того, як ви до нього звернетеся.

Китайська мова входить в китайсько-тибетську мовну сім'ю і є найбільш поширеною у світі за кількістю носіїв, нею говорять понад 1,3 мільярда людей на нашій планеті. Поряд з табасаранською, ескімоською і мовами чиппева і хайда, китайська мова згадується в Книзі Рекордов Гіннеса як одна з найважчих для вивчення. Китайська є офіційною мовою КНР, однією з найдавніших мов світу, на якій зараз говорять майже четверта частина населення планети [1, с. 7]. Китайська мова служить однією з 6 офіційних і робочих мов ООН. Останнім часом з'явився великий інтерес до вивчення китайської мови. Основна причина – зростання Китаю в міжнародному співтоваристві. Це дослідження присвячено китайській мові, як цікавій, перспективній і дивно-незвичайній мові. Дослідження в даному напрямку є актуальними для тих, хто вивчає китайську мову, перекладачів, викладачів китайської мови шкіл і ВНЗ, студентів, що проходять практику. Практична цінність дослідження пов'язана з викладанням іноземних мов. Актуальність проведеного дослідження обумовлена відносно малою вивченістю особливостей китайської мови. У дослідженні зроблена спроба узагальнити основні моменти, які допомагають зрозуміти людині, чим цікава китайська мова. Об'єктом дослідження послужили праці, написані вченими, які досліджували китайську мову. Теоретичною базою дослідження послужили положення, викладені в працях зарубіжних і вітчизняних авторів. Рішення задач стало можливим завдяки відомим досягненням, представленим в роботах вітчизняних лінгвістів Алексахіна А.Н. Дьомін Н.А., Курдюмова В.А., Бурова В.Г. та інших.

У сучасній китайській мові існує десять діалектних груп, що розрізняються між собою як фонетично, так і за лексичними і граматичними нормами, проте дотримуються загальних засад, за рахунок чого носії різних діалектів можуть практично без зусиль розуміти один одного. Класична літературна мова походить з

північних діалектів, а стандартом китайської фонетики є пекінська вимова.

Китайська мова не тільки одна з найстаріших мов існуючих у наш час. Вона ще володіє найдавнішим алфавітом, а ієрогліфи китайської писемності досі використовуються у японській та корейській мовах.

Одиниця китайської мови – ієрогліф, напрочуд гарне, графічне зображення, що складається з певної кількості рис. Національна китайська мова носить назву "путунхуа". Ієрогліф складається з ключа і графеми. Його неможливо розібрати по частинах слова, як в українській мові. Завдяки знанню ключів і графем, можна визначити, до якої сфери відноситься незнайоме слово, будь воно пов'язане з їжею або тваринами і т.д. Під час запам'ятовування написання ієрогліфів корисно буде робити асоціації з якимись предметами, так скажемо ієрогліф 人 (ren - жень - людина) дійсно схожий на людину. Кожен ієрогліф має свій тон, тому на початковому етапі навчання, при знайомстві з фонетикою китайської мови, для чіткої вимови слова, необхідно виспівувати звуки, ніби на уроках музики. Існують 4 тони, які ставляться над звуком: рівний (прямий) тон - «-»; висхідний тон - «/»; тон, при якому інтонація спочатку знижується, потім піднімається, утворюючи «гірку» - «\ /»; різкий тон вниз - «\». Однакове написання ієрогліфа при різному значенні, може давати різну вимову, наприклад: 教 викладати - 1 тон, 教 релігія - 4 тон [2, с. 178]. Існує певна кількість ходових ієрогліфів, і шляхом їх складання утворюються нові слова. На сьогоднішній момент використовують сучасне написання ієрогліфів. З традиційним написанням можна зіткнутися у стародавніх китайських книгах, сучасних картинах. Кожен ієрогліф зберігає у собі багату історію народу. Людині, що починає вивчати китайську мову необхідно буде одночасно вивчати вимову, граматику, ієрогліфіку і лексику.

У останні роки розширюється тісна співпраця з Китаєм. Незважаючи на те, що викладачі свого часу пройшли непогану лінгвістичну підготовку, багато хто з них не можуть спілкуватися з носіями китайської мови, а комунікабельність, в свою чергу, є основною стратегією навчання, тому головною метою проведення уроку китайської мови буде навчити дітей

використовувати китайську мову як засіб спілкування. Якість запам'ятовування китайської мови учнями залежить від кількості годин, що мова вивчається у школі. Кожен учитель повинен мати тематичні та поурочні плани уроків.

Варто зазначити, що у китайців є свої звичаї і особливості при спілкуванні між собою. При зустрічі китайці, як і представники інших націй, кажуть один одному – “як справи?”. У просторіччі прийнято відповідати – “хай кеї” або “хай сін” – “нічого”, “нормальн”. Китаєць при зустрічі знайомої людини зазвичай запитує: “Ні чи фань ла ма?” “Ви вже їли?”. У цьому привітанні відбивається дружня турбота, сердечність і теплота, а у європейців і у американців таке звернення має інший сенс, а саме що ви хочете запросити його поїсти. Для китайців звично питати гостей: “Ні суйшу до так?” “Скільки Вам років?” Тим самим вони проявляють увагу до них. У європейців таке питання може викликати здивування, більш того, вважається навіть непристойним питати вік, особливо у жінок. Коли згадують китайські правила ввічливості, то зазвичай говорять те, що ми називаємо “китайські церемонії”. Дійсно, люди похилого віку в спілкуванні один з одним, іноземцями поведуться підкреслено чемно. Однак не слід спокушатися цим. Ввічливість на словах насправді може приховувати зовсім інше ставлення. Наприклад, коли говорять, що “Ви добре знаєте щось”, це не означає, що мовець дійсно думає так. Китайці зазвичай стримані, скупі у прояві своїх почуттів. Тому необхідно завжди дотримуватися певної дистанції, проявляти до співрозмовника повагу [3, с. 6].

У китайській мові існує безліч приказок та прислів'їв, так званих “чен'юй”, що складаються, як правило, з чотирьох ієрогліфів. А також, багато приказок у китайській мові, при перекладі, дуже схожі за змістом з українською мовою. Наприклад, приказка “проковтнути язика”, по-китайськи напишемо так: 不做声 Окремо – 不 (bu) – ні, немає, 做 (zuo) – робити, 声 (sheng) – звук. Дослівний переклад: “не робити звук”. Розберемо приказку: “У чужий монастир, зі своїм статутом не ходять”. По-китайськи напишемо так: 到什么 山上 唱 什么 歌, де 到 (dao) – прибути, 什么 (shenme) – що, 山 (shan) – гора 上 (shang) – вгору, 唱 (chang) – співати, 什么 (shenme) – що, 歌 (ge) – пісня,

дослівно - "На яку гору прийдете, таку пісню і співайте" [4, с. 155] Так можна сидіти годинами над словником і вникати у сенс прислів'їв, виразів і приказок. Китайській граматиці властива структурна простота і смислова ясність словесних форм і синтаксичних побудов [5, с. 13] У китайській мові нерідко можна спостерігати перехід дієслова в іменник. Одне і те ж слово затне у собі поєднувати функціональні ознаки декількох частин мови [5, с. 27]. Алфавіт, офіційно прийнятий в КНР у 1958 році, включає таку ж кількість букв і їх порядок, як і в англійській мові і називаються піньїнь. Ієрогліфи, як рукотворні письмові знаки не змінюються самі по собі, їх можуть удосконалювати люди, які ними користуються [6, с. 9]. У 1964 році Комітетом з реформи китайської писемності був опублікований офіційний список спрощених ієрогліфів. В даний час, люди, що володіють китайською мовою, використовують на письмі спрощене написання ієрогліфів.

У результаті вивчення був отриманий матеріал, теоретичний аналіз якого дозволив зробити висновок, що китайська мова відіграє велику роль в сучасному світі і проблема її вивчення розглядається досить глибоко. Бажаючим отримати хоч якийсь сенс від взаємодії з китайцями знання мови обов'язкове. Китайська мова займає перше місце у величезному пласті культури серед китайського співтовариства у всьому світі, тому для адекватної комунікації з ним необхідність знання китайської мови незаперечна.

Література

1. Демина Н.А. Методика преподавания практического китайского языка / Н.А. Демина. – М., Восточная литература, 2006. – 88 с.
2. Курдюмов В.А. Теоретическая грамматика китайского языка / В.А. Курдюмов. – М., Цитадель, 2006. – 576 с.
3. Буров В.Г. Китай и китайцы глазами российского ученого/ В.Г. Буров. – М., ИФРАН, 2000. – 206 с.
4. Китайско-русский словарь / Чжунъи Ся.– М.: Вече, Шанъу иньшугуань, 2008. – 1280 с.
5. Горелов В.И. Теоретическая грамматика китайского языка / В.И. Горелов. – М., Просвещение, 1989. – 318 с.
6. Алексахин А.Н. Звукобуквенная письменность китайского языка путунхуа / А.Н.

Алексахин– М.: АСТ: Восток-Запад; Владимир: ВКТ, 2008. – 96 с.

Сергієнко Д.О. Чен'юї як особливість китайської мови

Це дослідження присвячене китайській мові, як цікавій, перспективній і дивно-незвичайній мові, поняттю «ієрогліф», особливостям спілкування у народів Китаю, невеликому граматичному матеріалу, порівнянню китайської і української мов, та історії китайської мови. Дослідження у даному напрямку є актуальними як для китайського мовознавства, так і для майбутніх вчителів, учнів та студентів, які вивчають китайську мову. Практична цінність дослідження пов'язана з викладанням іноземних мов. Актуальність проведеного дослідження обумовлена відносно малою вивченістю досліджень в області китайської мови.

Ключові слова: носій, інструмент спілкування, кодування, китайсько-тибетська мовна сім'я, ієрогліф, путунхуа.

Сергиенко Д.А. Чэньюй как особенность китайского языка

Это исследование посвящено китайскому языку, как интересному, перспективному и удивительно-необычному языку, понятию «иероглиф», особенностям общения у народов Китая, небольшому грамматическому материалу, сравнению китайского и украинского языков, и истории китайского языка. Исследования в данном направлении являются актуальными как для китайского языкознания, так и для будущих учителей, учеников и студентов, изучающих китайский язык. Практическая ценность исследования связана с преподаванием иностранных языков. Актуальность проведенного исследования обусловлена относительно малой изученностью исследований в области китайского языка.

Ключевые слова: носитель, инструмент общения, кодирование, китайско-тибетская языковая семья, иероглиф, путунхуа.

Sergienko D.O. Chengyu as a Specific Feature of the Chinese Language

This paper is about an interesting, perspective and unusual Chinese, the concept of "Chinese signs", especially communication among the people of China, a small grammatical material, comparison of Chinese and Ukrainian language, and history of the Chinese language. Research in this area are relevant both for the Chinese linguistics, and for future teachers, pupils and students who are learning the Chinese language. The practical value of the study is related to the teaching of foreign languages. Poor knowledge of Chinese language made us to write more about it.

Keywords: native speaker, communication tools, coding, Sino-Tibetan language family, kanji, Mandarin.

УДК: 81-23

ОСОБЕННОСТИ ТОНОВ В КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Сіверченко К. В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Любой язык мира обладает определенными свойствами. Отличается его лексический, грамматический и фонетический строй. Китайский язык обладает еще одной отличительной чертой – тоном и относится к так называемым тональным языкам.

Тон – это мелодическое варьирование высоты звука при произнесении слогов, фонологически значимое в языке. Тон реализуется в виде повышения или понижения голоса, которое может быть либо неизменным (равновысотным) на протяжении слога, либо изменяться от одного высотного уровня к другому [1].

Слоги в китайском языке отличаются не только своим звуковым составом (согласными и гласными), но и тоном, или мелодией. Каждый слог, получающий ударение (сильное или хотя бы слабое), произносится тем или иным тоном. В китайском общенародном языке Путунхуа, базирующемся на пекинском диалекте, имеются четыре полных тона, каждый из которых характеризуется совокупностью присущих ему качеств [1].

Для различения смысла важны и тон, и звуковой состав слога; одно и то же сочетание звуков передает совершенно разные значения в зависимости от того, каким тоном оно произнесено.

Каждый из полных тонов китайского языка характеризуется совокупностью определенных признаков: 1) направлением движения основного тона (формой тона), 2) распределением интенсивности (силы звука) внутри тона, 3) частотным диапазоном (высотным интервалом между начальной и конечной точками тона), 4) высотой тона, 5) временем звучания (долготой тона) [2, с. 6].

Как известно высота тона определяется количеством колебаний в единицу времени; за единицу обычно принимается секунда. От увеличения числа колебаний тон повышается; уменьшается число колебаний, - понижается и тон.

Мелодия первого тона - высокая, ровная, долгая, с равномерной интенсивностью и лишь некоторым ослаблением ее к концу (на русского слушателя производит впечатление незаконченного высказывания).

Мелодия второго тона - краткая, быстро восходящая, с максимумом интенсивности в конце слога производит впечатление переспроса).

Третий тон - низкий, долгий, имеет нисходяще-восходящую форму, с максимумом интенсивности на низкой ноте (производит впечатление недоуменного вопроса).

Четвертый тон - краткий, резко нисходящий от высшей точки до низшей. Падение тона сопровождается резким ослаблением интенсивности (мелодия четвертого тона производит впечатление категорического приказа) [2, с. 8].

Выделяются также существенные и дополнительные признаки тонов.

Прежде всего, не все пять признаков одинаково важны для характеристики тона - есть признаки существенные (направление движения основного тона, распределение интенсивности и высотный интервал между начальной и конечной точками тона) и дополнительные (высота тона и время звучания, или долгота тона). Дополнительные признаки проявляются только в

сопоставлении тонов друг с другом и могут варьировать в ту или другую сторону при произнесении отдельно взятого слога, не влияя при этом на качественную характеристику тона.

Рассмотрим долготу тона. По этому признаку различие между тонами идет в следующем порядке: третий тон характеризуется наибольшим временем звучания; первый тон, хотя и называется долгим, но по сравнению с третьим он заметно короче; второй же тон несколько короче первого; наконец, самый короткий - четвертый тон. Если, например, время произнесения слога в третьем тоне равняется 500 мсек, то время звучания первого тона соответственно равно приблизительно 400 мсек, второго тона - 350-375 мсек, а четвертого тона - примерно 200-225 мсек. Но эти данные не являются постоянными, они могут в значительной мере изменяться в зависимости от тех или иных условий: от общего темпа речи, от ее эмоциональной окраски, от фразового ударения. А если говорить о тоне отдельно взятого слога (без сопоставления с другими тонами), то время его звучания реализуется говорящим произвольно [2, с. 10].

Такого же рода признаком является и высота тона. Высота тона отдельно взятого слога также реализуется говорящим произвольно. Первый тон, например, может быть произнесен и на высоте 200 герц, и 300 герц, и, наоборот, ниже 200 герц, - но это несколько не влияет на качественную характеристику тона. В связной речи высота тонов зависит, прежде всего, от диапазона речевого голоса говорящего, а также от фразового ударения и от эмоциональных факторов [2, с. 12].

В отличие от этих двух признаков другие три признака (существенные) присущи в неизменном виде каждому данному тону в любом случае, как при сопоставлении тонов друг с другом, так и при изолированном произнесении слога. Именно они составляют ту совокупность качеств, которая и позволяет воспринимать тон как таковой.

Признаки:

1) По направлению движения основного тона: первый тон характеризуется как ровный, второй - восходящий, третий - нисходяще-восходящий, четвертый - нисходящий. Направление движения основного тона является наиболее существенным

признаком тона. Даже небольшие изменения в движении тона могут привести к тому, что на слух будет воспринят совсем другой тон. Например, если в первом тоне ровная мелодия не будет выдержана до самого конца звучания слога и в конце слога будет снижена, то первый тон в этом случае будет похож на четвертый. Наиболее сложной по форме является мелодия третьего тона [2, с. 14].

2) По распределению интенсивности (усилению и ослаблению голоса) тоны различаются следующим образом: первый тон характеризуется равномерной интенсивностью; для второго тона характерны сравнительно слабое начало и заметный подъем интенсивности к концу слога; третий тон имеет максимум интенсивности в начале, на низкой ноте, с заметным ослаблением к концу слога; в четвертом тоне наиболее интенсивно начало слога, затем резко нисходящая мелодия сопровождается таким же резким падением интенсивности.

Таким образом, по направлению движения тона и распределению интенсивности взаимно противоположны, например второй и четвертый тоны: второй тон с восходящей мелодией и усилением интенсивности к концу слога и четвертый тон с нисходящей мелодией и ослаблением интенсивности к концу слога. Если сопоставить второй и третий тоны, то мелодия третьего тона не просто восходящая, а с ровным началом и восходящим концом. Своей восходящей частью, на которую приходится большая часть времени звучания слога, третий тон напоминает второй. При таких условиях важным становится другой фактор - распределение интенсивности: во втором тоне максимум интенсивности приходится на конец слога, а в третьем – на начало. Если же восходящая мелодия второго тона не будет сопровождаться усилением голоса к концу слога, то такой тон будет похож на третий. И наоборот, если в третьем тоне начало произносится недостаточно интенсивно и к концу слога голос не ослабевает или ослабевает недостаточно, такой тон оказывается похожим на второй. Этим же объясняется и тот факт, что второй тон, произнесенный китайцем довольно низко, или третий тон, произнесенный довольно высоко, удастся определить иногда только по месту сосредоточения интенсивности [2, с. 16].

3) И, наконец, последний признак - высотный интервал между начальной и конечной точками тона. Соблюдение интервалов между начальной и конечной точками тона обязательно, независимо от того, на какой высоте произносится тон. Однако в практике преподавания китайских тонов часто приходится наблюдать случаи, когда учащиеся не выдерживают полного диапазона четвертого тона, не доводят этот тон до необходимой нижней точки, и при быстром произнесении он оказывается похожим на первый тон [2, с. 17].

Известно, что система путунхуа содержит около 400 слогов, различающихся по звуковому составу. Наличие тонов умножает это количество. Но было бы неправильно считать, что каждый слог китайского языка может быть произнесен четырьмя тонами, давая при этом соответствующие морфемы (знаменательные или, реже, служебные). Далеко не каждый звуковой состав слога представлен во всех четырех тонах. Лишь около половины общего количества слогов (174) имеет по четыре тоновых варианта; несколько меньшее количество слогов (148) имеет по три тоновых варианта; 57 слогов представлены в двух тонах; 25 слогов существуют только в одном тоне.

Литература

- 1.Алексахин А.Н. Теоретическая фонетика китайского языка: [учебное пособие]. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2006. – 204 с.
- 2.Задоев Т.П. Основы китайского языка. Основной курс. – М.: Главная редакция научной литературы издательства «Наука», 1986. – 712с.

Сіверченко К. В. Особливості тонів у китайській мові

Мета: визначити ознаки кожного з тонів. Завдання: дослідити особливості тонів китайської мови, виявити характеристику тонів. Об'єкт дослідження: тони китайської мови. Предмет дослідження: особливості тонів китайської мови. Використані методи дослідження: описовий метод, аналіз літератури. Результати дослідження: визначені особливості кожного з чотирьох тонів

Ключові слова: наголос, звуковий склад, тони китайської мови, сила звуку, частотний діапазон.

Сиверченко Е. В. Особенности тонов в китайском языке

Цель: определить признаки каждого из тонов. *Задачи:* исследовать особенности тонов китайского языка, определить характеристики тонов. *Объект исследования:* тоны в китайском языке. *Предмет исследования:* особенности тонов в китайском языке. *Использованные методы исследования:* описательный метод, анализ литературы. *Результаты исследования:* определены особенности каждого из четырех тонов

Ключевые слова: ударение, звуковой состав, тона китайского языка, сила звука, частотный диапазон.

Siverchenko K. The Peculiarities of Tones in the Chinese Language

Purpose: to define the peculiarities of each tone. *Tasks:* to investigate the features of tones in Chinese, identify the characteristic of tones. *The object of research:* the tones in the Chinese language. *The subject of research:* characteristics of tones in Chinese. *Methods that were used in research:* the descriptive method, analysis of the literature. *Results of the study:* the characteristics of each of the four tones were defined

Keywords: stress, sound composition, tones of the Chinese language, the sound intensity, frequency range.

УДК 81'1:811.581

ЛІНГВІСТИЧНИЙ ПОРТРЕТ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Швирка Є.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Гуань С.С.

Сучасна китайська мова, що стала нині об'єктом пильної уваги багатьох дослідників, має тривалу історію формування. Під впливом тих чи інших факторів, вона отримала чимало своєрідних рис, як з точки зору граматики, так і з позиції лексики, фонетики і морфології.

Дане явище не можна назвати безпричинним, так як до певного моменту основним джерелом розвитку концепцій і методології лінгвістики як науки служили мови Європи, більшість з яких є флективними з точки зору типологічного поділу. Отже, матеріал, що одержуваний на типологічно однорідному ґрунті, не міг служити базою для складання об'єктивної картини лінгвістичного світу. Китайська ж мова вже за своєю структурою настільки відрізняється від мов флективного ладу, що для коректного опису його явищ і структур, зміна кута зору на багато питань стає не інакше як необхідністю.

Дослідження в галузі лінгвістики китайської мови змусили багатьох вчених переглянути свою думку щодо самого поняття ізолюючих мов як класу і відмовитися від принизливої оцінки їх як аморфних, тобто тих що не мають структур далекого порядку. З'явилися і нові теорії, що пояснюють логіку побудови висловлювань, так як в китайській мові, як і в багатьох інших мовах азіатського регіону, виявилися форми кодування повідомлень нехарактерні для мов Європи. Категорії, що здавалися в контексті європейських мов універсальними (наприклад, місце підмета в структурі пропозиції), перестають бути такими в світлі нових відкриттів.

Великий внесок у розвиток китайської лінгвістики внесений китайські вчені та науковці інших стан Лі Цзіньсі 黎錦熙, Ян Шуда 楊樹達, Ян Боцзюнь 楊伯峻, Хе Жун 何融, У Юйчжан 吳玉章, Ні Хайш 倪海曙, Лу Чживей 陸志韋, Ло Чанпей 羅常培, Ван Лі 王力, Люй Шусян 呂叔湘, Чжу Деси 朱德熙, Гао Мінкан 高明凱, Цень Цися 岑麒祥, Фу Цзидун 傅子東, Вень Лянь, Ху Фу, Лі Жун 李榮, Фу Маоцзи 傅懋勳, Чень Юань 陳原, В.Горелов, І. Мельников, І. Астрахан, І. Гуревич, О. Іванов, Фердинанд де Соссюр, С. Томпсона (граматика сучасної китайської мови, теорія граматики, граматика давньокитайської мови, латинізація китайської писемності, історична фонетика, фонетика, діалектологія, мови народів Китаю, соціолінгвістика) та інші.

Метою роботи є характеристика лінгвістичного портрету китайської мови.

Як відзначають китайські вчені, такі як Ху Мін, Фан Юйцин, «історія дослідження китайської граматики все ж дуже нетривала. У цьому плані китайську мову можна схарактеризувати як мову, в якій мало очевидних граматичних форм і досить багато неявних. Китайська мова не схожа на західні мови, в яких домінують ясні граматичні форми, якими легко оперувати, які легко перевірити і підтвердити. Тому в китайській граматиці залишається чимало питань, які поки що не вирішені і за якими важко досягти єдності думок» [2, с. 14].

Незважаючи на ці труднощі, китайські вчені приходять до єдиної думки, що китайська граматика має власні граматичні категорії, однак, що стосується того, які це категорії і який зміст має кожна з них, вимагає подальшого дослідження. З іншого боку, цей момент частково пояснюється феноменом самої китайської мови, який як би «вислизає» з поля зору при спробі підвести його під граматичний звід правил загального мовознавства. Саму китайську мову дуже важко вмістити в лаконічні і стислі форми загальноприйнятих правил сучасного мовознавства.

В лінгвістичній літературі (наприклад, в працях Тань Аошуан) [1] китайську мову неодноразово називають мовою «з прихованою граматиною», що аж ніяк не означає відсутності в неї системи правил граматичного ладу. Швидше за все таке визначення служить одним з показників своєрідності даної мови, маючи на увазі, що в системі її функціонування містяться елементи, роль яких не знаходить прямого морфологічного пояснення. До такого роду проявів Тань Аошуан відносить, наприклад, використання модальних часток (стверджувальних: 呢, 吧, 啊, 嘛, питальних: 吗, 呢, 吧, 啊, спонукальних: 吧, 啊, 嘛 і оклику: 啊).

Порядок слів у китайській мові є фіксованим, причому дослідники історії китайської мови відзначають, що саме її синтаксична система залишалася найбільш стабільною протягом досить тривалого проміжку часу.

В цілому побудова китайського речення проводиться за схемою SVO, тобто «підмет-присудок-додаток», а якщо точніше, то «хто + коли + де + з ким + для чого + здійснює дію + з яким

об'єктом». (我昨天就说了, 贴吧现在禁止发关于刘翔的贴 - «Як я і говорив вчора, на форумі заборонено розмішувати висловлювання, пов'язані зі згадуванням Лю Сяну»).

Схема ця не нова і зустрічається не раз в численних посібниках з вивчення китайської мови, так само як і вказівка на той факт, що підмету в китайській мові передують присудок, означення - визначається словом, а службові слова займають позицію перед групою присудка. Але це, насправді, лише поверхневий погляд.

У своїх дослідженнях Ч. Лі та С. Томпсон відносять китайську мову до тієї групи мов, для яких характерне висування топіка як сегмента висловлювання, що несе основне смислове навантаження, що становить «центр уваги». Чжао Юаньжень в своїх роботах першим дає обґрунтовану відповідь на питання про те, чому на перший погляд неходові члени речення, тобто не традиційні підмет і присудок виносяться на початкову позицію в китайському реченні. Саме в його роботах частина висловлювання, іменована тепер топіком, описується як дійсний смисловий центр в реченнях на китайській мові. Причому на відміну від підмета, топік не вступає у відносини узгодження з присудком, в реченні ця функція виконується підметом. (各种汽车标志 (топік), 你 (підмет) 都认识吗? - «Всі ці численні назви марок машин ти і правда знаєш?» 这些事情 (топік), 您 (підмет) 都知道吧. - «Про все це ви, ймовірно, знаєте»; 求一部武侠小说 (топік), 男主角 (підмет) 叫黄古隆. - «Шукаю фантастичний роман, головного героя твору звуть Хуан Гулун »).

Такі речення в статті Ч. Лі та С. Томпсона названі реченнями «з подвійним підметом», топік і підмет в них дуже легко помітні. У всіх описаних випадках в реченні можна виділити підмет, але, в порівнянні з топіком, він не грає такої важливої смислової ролі, так як логічний центр висловлювання становить саме топік. У багатьох випадках не буде помилкою побудова пропозиції без використання підмета як такого (黑起来了 - «Стемніло»; 别生气了 - «Не зліться»). Варто назвати і ще одну рису китайської мови як мови з характерним висуненням топіка: при побудові більш складних речень саме топік, а не

підмет контролює референтну тотожність (这枚 戒指 翡翠 是 假的, 你 还是 买 别的 - «Це кільце підроблене, воно не з справжнього малахіту, так що купи краще інше», тут ми бачимо, що остання частина речення логічно співвідноситься з підметом, а саме з топіком).

При вивченні закономірностей граматичної системи китайської мови слід роз'яснити, в першу чергу, питання про те, що вважати основною смисловою одиницею китайської мови? Поширена помилка полягає в тому, що під цією одиницею мається на увазі слово (використовуючи трактування даного терміна, прийняту в Європі), але по відношенню до китайської мови це не зовсім вірно, адже китайський ієрогліф фіксує скоріше не слово, а комплексне поняття і являє собою слогоморфему (один ієрогліф - одна морфема - один слог). Причому від набору слогоморфем і їх взаємного розташування в реченні буде залежати уточнення сенсу конкретно кожної з них.

Ще одна важлива особливість китайської мови полягає в тому, що тому хто його вивчає не слід займатися «словотворчістю» в тому вигляді, до якого ми звикаємо при вивченні таких іноземних мов, як англійська та французька. Слід пам'ятати про те, що дана мова належить до зовсім іншого типу граматичної будови - не флективному, а ізолюючому; також варто додати, що на відміну від тієї ж англійської мови, китайська є мовою високого контексту.

Висока контекстуальність китайської мови породжує часом досить суворі правила сполучуваності лексичних одиниць і адекватності тих чи інших конструкцій, виразів і понятійних рядів в кожному конкретному випадку. Тобто, простіше кажучи, вживаючи ті чи інші лексеми поза контекстом, той хто говорить може спровокувати створення вельми незручну ситуацію непорозуміння.

В якості висновку варто відзначити ту важливу роль, яку відіграють дослідження в області китайської мови в розвитку лінгвістики як фундаментальної науки. Китайська мова і його структурні компоненти нетипові для ока європейського дослідника, а погляд на незвичне часом дозволяє побачити надзвичайне. Опис компонентів смислової структури китайського

висловлювання справедливо вимагає розширення меж сприйняття багатьох мовних явищ і появи в інструментальному наборі лінгвістики нових термінологічних пристосувань.

Література

1. Алпатов, В.М. История лингвистических учений / В.М. Алпатов. – М.: Языки славянской культуры, 2001. – 368 с.
2. Левицкий, Ю.А. История лингвистических учений / Ю.А. Левицкий, Н.В. Боронникова. – М. : Высш. шк., 2009. – 302 с.
3. Ольховиков, Б.А. Общая теория языка. Античность – XX век / Б.А. Ольховиков. – М. : Академия, 2007. – 304 с.
4. Яхонтов С.Е. Древнекитайский язык/ С.Е. Яхонтов. – М.: Наука, 1965. – 115 с.
5. 林玉山 汉语语法学史 [Текст] / 林玉山。— 湖南教育出版社, 1983。 — 359 页。

Швирка Є. О. Лінгвістичний портрет китайської мови

У тезах розкрито особливості розвитку китайської мови, розглянута історія дослідження китайської граматики у науковій літературі, наведена сутність китайської мови, як мови «з прихованою граматиною». Схарактеризовано граматичні категорії китайської мови. Представлено погляди вчених на її граматичну структуру.

Ключові слова: лінгвістика, китайська мова, ізолююча мова.

Швырка Е.О. Лингвистический портрет китайского языка

В тезисах раскрыты особенности развития китайского языка, рассмотрена история исследования китайской грамматики в научной литературе, приведена сущность китайского языка, как языка «со скрытой грамматикой». Охарактеризованы грамматические категории китайского языка. Представлены взгляды ученых на его грамматическую структуру.

Ключевые слова: лингвистика, китайский язык, изолирующая речь.

Shvyrka Ye.O. Linguistic Portrait of the Chinese Language

Peculiarities of development of the Chinese language are revealed in theses, also the history of investigation of Chinese grammar in scientific literature is examined. It is opened the essence of the Chinese language, as the language «with hidden grammar». Grammatical categories of the Chinese language are characterized. Opinions of scientists about it's grammar structure are presented.

Key words: linguistics, the Chinese language, isolation speech.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ І МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

УДК371.215

ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ ЯК ІНОЗЕМНОЇ МОВИ: ТЕОРІЇ ТА ЗАСТОСУВАННЯ

Грабинський Б. П. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, магістрант)

Наук. керівник – доц.Федічева Н.В.

Педагогічні підходи до вивчення китайської мови в Україні відрізняються від тих, що практикуються в англomовних країнах світу. Тема вивчення китайської як іноземної мови є особливо важливою у період світової інтеграції та глобалізації. Однак, успішність вивчення мови в багатьох аспектах залежить від рівня підготовленості вчителя, тому розвиток нових навчальних теорій та їх застосування є актуальним питанням в методиці викладання іноземних мов.

Специфічність роботи полягає в тому, що педагогічні рішення будуть фокусуватись на розвитку грамотності студентів, які вивчають китайську мову. Ця тема є важливою, тому що існуючі підходи до викладання китайської мови не є досконалими. Так, потрібен новий педагогічний підхід, який дозволить полегшити вивчення китайської мови студентам різних мовних груп.

Метою дослідження є узагальнити відомі педагогічні підходи до вивчення читання, говоріння та письма китайською мовою, а також показати нові педагогічні прийоми, які сприятимуть ефективній роботі студентів.

Навчання читання є процесом, який потрібно здійснювати за допомогою інструкцій та вказівок. Однак, читання рідною мовою та іноземною абсолютно відрізняється. Тому якість викладання оцінюється саме за тим, як студент навчився читати. Так, наприклад, у США та інших країнах світу існують спеціальні програми для навчання читанню іноземною мовою. Наприклад, програма *National Security Education Program* у США розроблена

для того, щоб вивчати китайську та інші мови на вищому рівні. Варто зазначити, що викладачами є саме носії мови, які можуть навчити правильній інтонації та вимові при читанні краще, ніж викладачі, у яких китайська – друга мова. Отже, першим важливим кроком для навчання китайської мови є той факт, що вчитель повинен буди носієм мови. [1, с. 98-99].

Так як більшість студентів, які вивчають китайську, звикли до алфавітного читання, їм буде важко одразу перейти до логографічної системи. Саме тому, завданням вчителя є зрозуміти, що на освоєння того ж матеріалу студентам знадобиться втричі більше часу. Важливою частиною навчального процесу є викладання *pinyin*, або системи транскрибування китайських ієрогліфів. Хоча носії мови зазвичай не визнають цієї системи, для європейців та представників інших культур ця система є запорукою успіху у вивченні китайської мови. Якщо вчитель хоче навчити студентів розмовляти китайською швидше, ніж писати, він повинен застосовувати систему *pinyin*. [1, с. 102].

Ще одним елементом викладання китайської мови є створення ситуативних завдань для роботи студентів в групах. Але студенти часто бувають неготові працювати в групах і тому вчитель повинен стимулювати їх до такої роботи, до активної участі в дискусіях на заняттях, таким чином, розвиваючи їхню вербальну комунікацію. Тобто, учитель не повинен більшість часу приділяти поясненням та монологам, а, навпаки, повинен заохочувати студентів до спілкування. Дискусії та діалоги між викладачем та студентами є невід'ємним елементом успішного вивчення китайської як іноземної мови. [2, с. 2].

Згідно теорії робочої пам'яті Бедделя, людина може запам'ятовувати інформацію на короткий період часу, що дозволяє їй маніпулювати інформацією, виконуючи різні розумові завдання. Тобто, спочатку ми чуємо інформацію на фонологічному рівні, при чому вона зникає дуже швидко. Щоб запам'ятати інформацію, людина повторює почуте вголос або мовчки, радіуючи артикуляційний процес. За допомогою фонологічної петлі інформація відновлюється в пам'яті. Іншими словами, фонологічна (або артикуляційна) петля відповідає за

збереження звуків та слів, навіть маловідомих. Таким чином, студенти чують нові слова, зберігають їх в пам'яті за допомогою фонологічної петлі, а після того, як довготривала пам'ять скомponує всю почуту інформацію, нові слова відновлюються в пам'яті. [3, с. 132].

Ще одна запропонована теорія є теорія схеми. Наприклад, у процесі слухання, людина спочатку чує інформацію, потім розуміє її значення, а потім інтерпретує її по-своєму. Процес інтерпретації залежить від здобутих знань та власного досвіду, не пов'язаного з китайською мовою. Тобто, кожна людина інтерпретує почуте по-різному, радіючи інтерактивний процес сприйняття на рівні підсвідомості. Щоб ця теорія була ефективна, необхідно ознайомити студентів з культурою Китаю. Так, почувши слово 婚礼, європейський студент асоціативно подумав про білу весільну сукню, білі квіти, та рожеві пелюстки, якими осипають молодят. З іншого боку, носій китайської мови матиме на увазі червону сукню, червоні знаки щастя, феєрверки, та гучне свято з гістьми. Отже, візуальні презентації, вивчення культури та традицій Китаю, та застосування певних діаграм та порівняльних таблиць є важливими елементами у застосування теорії схеми. [3, с. 135].

Результатом дослідження стало вивчення нових прийомів викладання китайської мови як іноземної. Нам стало зрозумілим, що найкращим педагогічним підходом є комплексний підхід до вивчення китайської мови. Так як ця мова є логографічна, необхідно застосовувати теорію робочої пам'яті Бедделя для запам'ятовування ієрогліфів. Також ефективною буде теорія схеми разом з візуалізацією та розвитком комунікативних навичок у студентів. Важливим компонентом успіху є той факт, що викладач має бути носієм мови, який не ігнорує систему транскрибування *pinyin*.

Література

1. Everson M. E. Literacy Development in Chinese as a foreign language / Michael E. Everson // Teaching Chinese as a foreign language: theories and applications. – The University of Iowa. – 2008. – pp. 97-102.
2. Федорова С. Ю. Особенности методики

преподавания китайского языка как второго иностранного в условиях ограниченного времени / С. Ю. Федорова, Ю. А. Квакшина // Дальневосточный федеральный университет. – 2013. – С. 3. 3. Wen X. Teaching listening and speaking: an interactive approach / Xiaohong Wen.: University of Texas at Houston, 2008. – pp. 131-138.

Грабинський Б. П. Вивчення китайської як іноземної мови: теорії та застосування

Цілі роботи – покращити процес викладання китайської мови як іноземної. Завдання - дослідити теорії вивчення китайської мови та їх застосування. Об'єктом дослідження є сучасна педагогіка китайської мови, предметом – система теорій та способів викладання китайської мови. Основний метод дослідження – теоретичний. Результати дослідження: проаналізовані теорії вивчення китайської мови та їх особливості застосування.

Ключові слова: читання, логографічна система, ситуативні завдання, теорія Бедделя, теорія схеми.

Грабинский Б. П. Изучение китайского как иностранного языка: теории и употребление

Цели работы – улучшить процесс преподавания китайского языка как иностранного. Задание – исследовать теории изучения китайского языка и их употребление. Объектом исследования является современная педагогика китайского языка, предметом – система теорий и способов преподавания китайского языка. Основной метод исследования – теоретический. Результаты исследования: проанализированы теории изучения китайского языка и особенности их употребления.

Ключевые слова: чтение, логографическая система, ситуативные задания, теория Бэдделя, теория схемы.

Hrabynskiy B. P. Teaching Chinese as a Foreign Language: Theories and Applications

The aim of the paper is to improve the process of teaching Chinese as a foreign language. The task of the work is to examine the

theories of teaching Chinese and their application. The object of the paper is modern pedagogy of Chinese as a foreign language, the subject – the system of theories and methods of teaching Chinese. The main method of the research is theoretical. The results of the study: the theories of teaching Chinese and the peculiarities of their applications have been analyzed.

Keywords: reading, logographic system, situational tasks, Baddeley theory, the schema theory.

УДК 372.881.1

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ВИВЧЕННІ ІЄРОГЛІФІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Іванова А.І. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, магістрантка)

Наук. керівник – доц. Федічева Н. В.

Чи багато хто з нас сьогодні відчувають себе ніяково через нашу нездатність каліграфічного написання ієрогліфів пензлем, яке нібито найкраще ілюструє саму суть китайської писемності? І на якій підставі ми можемо стверджувати, що перо є абсолютно необхідним для написання китайських ієрогліфів, як пензлик був колись? Перо можна сміливо замінити комп'ютерними технологіями.

Вивчення китайської мови не є легким завданням, в той час як навчитися писати китайські ієрогліфи, ймовірно, є найважчим завданням для студентів, які вивчають цю мову. До сих пір не було іншого способу вирішити цю задачу, за винятком багатогодинних уроків правопису. В результаті процес вивчення китайської мови становився тривалим і повільним.

З урахуванням того факту, що написання ієрогліфів є основною проблемою при вивченні китайської мови, ми пропонуємо в цій статті досить радикальний підхід, який може принести фундаментальні зміни у викладанні китайської мови. Наша пропозиція полягає у скасуванні вимоги для написання китайських ієрогліфів вручну на початку китайського процесу вивчення мови, а також у використанні китайського програмного забезпечення, щоб допомогти студентам (1) обійти труднощі правопису і запам'ятовування ієрогліфів, (2) досягнення більш

швидкого розвитку навичок відтворення ієрогліфів, і (3) досягти поліпшення їх мовної компетенції.

Ми вважаємо, що ця пропозиція зачіпає одну з найбільш актуальних проблем у викладанні китайської мови сьогодні, і має сприяти продовженню вивчення цього інноваційного методу серед викладачів китайської мови, а також залучити загальний інтерес в галузі викладання іноземної мови.

Завданнями даної статті є розгляд (1) ступеня, в якій написання являє собою серйозну перешкоду для навчання китайської мови; (2) переваги використання китайського програмного забезпечення; (3) побічних ефектів від прийняття нових підходів і можливості їх подолання.

Існують величезна кількість традиційних методів вивчення китайських ієрогліфів: похідне прописування (пропис за спеціальним трафаретом), традиційне прописування (буквально скловання). Метод «прописування» залишається найпопулярнішим методом вивчення ієрогліфів, і полягає в багаторазовому повторення написання того чи іншого ієрогліфа. Ми можемо виділити переваги традиційних методів: практика написання, використання довільної пам'яті, точність в написанні. Однак використовуючи ці методи, існує складність в постійному використанні, фізичне навантаження, впливає індивідуальна міцність запам'ятовування, мінусом так само є величезна затрата часу [1]. С.Макгінніс працював над стратегіями засвоєння ієрогліфів і стверджував, що багато іноземних студентів вважають за краще використовувати стратегії «механічного повторення» і «вигадкування казки» для запам'ятовування ієрогліфів [2]. Jiang і Zhao повторили дослідження С.Макгінніса і отримали подібний результат. Вони наголошували на стратегії повторення ієрогліфів [3, с. 197-206].

Жоден із зазначених методів не вирішує проблему ручного написання китайських ієрогліфів. Характер написання китайської мови так далекий від розмовної, що до тих пір, поки існує вимога ручного написання китайських ієрогліфів, жоден з методів не вирішить проблеми ручного написання ієрогліфів.

Дослідження показують, що понад 44% всіх помилок, зроблених студентами, які вивчають китайську мову, мають

відношення до написання символів вручну. Так само, труднощі написання китайських ієрогліфів є основною причиною 91% студентів, які залишили вивчення мови [4].

Різні системи латинізації китайської мови, наприклад, пінйін, були створені саме щоб скоротити відстань між промовою і читанням, між читанням і письмом. Але, до сих пір, вони використовувалися тільки, щоб допомогти у вивченні китайської мови, особливо з точки зору вимови, а не як альтернативна заміна ієрогліфів і рукописного письма [5].

Очевидно, що традиційні підходи до викладання китайської мови вже вичерпали всі логічні можливості навчання та роботи з символами китайської мови. Розглянемо три підходи викладання китайської мови, які сприяють вирішенню цієї проблеми. Перший підхід, в якому ми просто уникаємо написання китайських ієрогліфів в цілому.

У другому підході, «Праймер», вивчення китайських ієрогліфів має бути вторинним, так як число китайських символів, що з'являються в кожному уроці, просто занадто великі, щоб студент коледжу протягом обмеженого періоду часу міг засвоїти. Студентам треба запам'ятати написання тільки декілька символів в день, коли основний словниковий запас засвоюється за допомогою системи латинізації. В результаті, можливість читання і запису китайських ієрогліфів майже завжди відстає від здатності говорити і сприймати мову на слух [6]. У той же час редактори китайського підручника «Праймер» абсолютно правильно вказують, що процес навчання відбувається "легко, але повільно". Знову ж таки, це не вирішує проблеми написання китайських ієрогліфів, так як студенти все ще зобов'язані писати все символи в будь-якому випадку. Крім того, студенти, які використовують програму «Праймер» часто незадоволені невірноваженим розвитком їх мовних навичок.

Проблема тут, як ми бачимо, полягає не в тому, що студенти не матимуть можливості написання ієрогліфів від руки, відповідно пропонувані методів, але в тому, що студенти не вміють писати символи за мірою необхідності.

Ми так само стаємо перед проблемою омонімії в китайській мові. Той же звук на китайській мові може мати десятки або

навіть сотні різних смислів і стільки ж символів. При підході «Пенлесс» [4], студенти повинні прийняти свідоме рішення, при виборі правильного символу на екрані комп'ютера до слів з однаковою вимовою. За допомогою нашого дослідження ми виявили, що серед всіх помилок, отриманих студентами при написанні ієрогліфів, 74% є помилки, пов'язані з омонімами. Тому не може бути ніяких сумнівів, що переважну більшість цих помилок можна було б уникнути, якщо використовувати комп'ютерне введення ієрогліфів.

«Краща методика вивчення китайських ієрогліфів це та методика, яка дозволяє домогтися гарних і швидких результатів» [6]. Ми помітили, що в останні роки в Китаї проводиться експеримент, де студенти початкової школи використовують тільки пін'їнь (латинська транскрипція вимови ієрогліфів) для перших двох років їх вивчення мови, що сприяє швидкому розвитку їх мовної компетентності [7]. Було доведено, що студенти, навчаються за цим методом, показують набагато краще загальну мовну здатність, ніж звичайні студенти, навіть з точки зору китайських ієрогліфів, коли вони в кінцевому підсумку освоюють ієрогліфіку [8]. Підхід «Penless», безумовно, може доповнити цей метод, з метою уникнути відставання в часі в процесі навчання.

Існують перспективна ідея повного виключення цієї проблеми в майбутньому. Так китайськими лінгвістами в 1926 році був розроблений китайський романізованих алфавіт для переходу від ієрогліфічним записи до алфавітного письма. Для позначення тонів і використовувалося приєднання до стилю додаткових букв. Однак на даний момент китайці ще не готові відмовитися від такої історичної та культурної особливості, як ієрогліфи.

В ході нашого дослідження поставлені завдання були досягнуті. Дана стаття являє собою досить радикальну стратегію з двох частин, які можуть допомогти студенту подолати труднощі, пов'язані з характером репродукції китайських ієрогліфів. По-перше, ми запропонували скасувати традиційні вимоги ручного написання китайських ієрогліфів на початку китайського процесу вивчення мови. По-друге, використовувати

китайське програмне забезпечення в якості інструменту, щоб допомогти студенту «писати» китайські ієрогліфи без використання пера. Студенти, які використовують програмне забезпечення, повинні використовувати звичайну розкладку латинськими літерами, що представляють звуки транскрипції китайської мови; і виділяти потрібний ієрогліф з числа невеликої групи різних символів, які мають одну і ту ж вимову. Іншими словами, вміння писати китайські ієрогліфи вручну, тепер стає непотрібним і фактично залишається лише два необхідних навичок, які відносно легше придбати: здатність говорити і здатність читати.

Література

1. Місія здійснення: методи запам'ятовування ієрогліфів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://magazeta.com/2015/03/hanzi-memorize/>
2. McDonough S. H. Learner strategies / S. H. McDonough // Language Teaching. — 1999. — 32. — P. 1–18.
3. 洪慧燕. 以圖象有效地學習漢字 / 洪慧燕 // 華語文教學研討會論文集, 2005. — 第 4 冊. — P. 197–206.
4. Sino-Platonic Papers, 102 (March 2000) Penless Chinese Character Reproduction by Theresa Jen1 and Ping Xu2
5. Hannas Wm. C. Asia's Orthographic Dilemma / Wm. Hannas C. — Honolulu: University of Hawaii Press, 1997.
6. Ch'en Chinese Primer: Lessons. Second Edition / Ch'en, Ta-tuan et al. — Princeton: Princeton University Press, 1994.
7. Moore Walton Introducing Chinese into High Schools: The Dodge Initiative. NFLC Monograph Series/ Walton, Ronald and Sarah Moore. — Washington, D.C.: National Foreign Language Center, 1992.
8. Rohsenow John The 'Z.T.' Experiment in the P.R.C./ John Rohsenow // Journal of the Chinese Language Teachers Association. — 1996. — Vol. 31 (3). — pp. 33-44.

Іванова А.І. Інноваційні методи у вивченні ієрогліфів китайської мови

У цій роботі ми пропонуємо радикальний підхід, який може принести фундаментальні зміни у викладанні китайської мови. Наша пропозиція полягає у скасуванні вимоги написання

китайських ієрогліфів вручну на початку китайського процесу навчання мови, і використання програмного забезпечення для введення символів, щоб допомогти студентам обійти труднощі, пов'язані з написанням ієрогліфів від руки, досягти швидкого розвитку здатності писати і поліпшення їх мовної компетенції.

Ключові слова: методика, написання ієрогліфів, введення ієрогліфів, вивчення мови.

Иванова А.И. Инновационные методы в изучении иероглифов китайского языка

В этой работе мы предлагаем радикальный подход, который может принести фундаментальные изменения в преподавании китайского языка. Наше предложение заключается в отмене требования написания китайских иероглифов вручную в начале китайского процесса обучения языку, и использование программного обеспечения для ввода символов, чтобы помочь студентам обойти трудности, связанные с написанием иероглифов от руки, достигнуть быстрого развития способности письма и улучшения их языковой компетенции.

Ключевые слова: методика, написание иероглифов, ввод иероглифов, обучение языку.

Ivanova A.I. Innovate Approaches of Chinese Characters Teaching

In this paper we propose a radical approach that could bring a fundamental change into Chinese language teaching. Our suggestion is abolishing the requirement for writing Chinese characters by hand at the beginning of Chinese language learning process, and utilizing software to type characters to help the students bypass the difficulties entailed by character hand-writing, achieve an early development of writing skill, and reach a comprehensive improvement of their language competence.

Key words: approach, writing characters, typing characters, teaching of a language.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ПОСЛУГ ГЛОБАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ ВИШІВ

Климчук Л.В. (ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”, магістрантка)

Наук. керівник – доц. Федічева Н.В.

Інформатизація сучасного суспільства – це важливий етап його розвитку, вклад у майбутнє. Мащенко Н. Є. наголошує, що зміни, які відбуваються у сфері виробництва і використання інформації та знань, суть цих змін полягає у тому, що «вони є головною перетворюючою силою суспільства» [1, с. 444]. Відомо, що в основі цієї ідеї лежать інформаційні технології. Вони представляють собою сукупність інтегрованих програмно-апаратних та технічних засобів, а також інформації, призначеної для публікації в мережі Інтернет, яка відображається у певній текстовій, графічній або звуковій формах.

На думку Апшай Н. І. «Особливе значення для розвитку інформаційного суспільства відіграє впровадження новітніх технологій у навчанні, забезпечення доступності до інформації, використання науково-освітніх інформаційних ресурсів» [2, с. 3]. У навчанні прийнято говорити про використання інтерактивних методів, послуг, до останніх ми відносимо і ресурси глобальної мережі. Використання інтерактивних послуг вважається сталим у навчанні іноземним мовам, проте Інтернет використовують як інформаційний ресурс та засіб навчання та покращення володіння мовою.

Вивчення іноземних мов стало принципово важливим в нашому суспільстві, а така мова як китайська вважається особливо перспективною та актуальною у зв'язку з поширенням культури та мови Піднебесної у всьому світі. Вивчення китайської мови професійно – це важливий етап розширення горизонтів у навчанні іноземних мов у вищих навчальних закладах.

Дослідженнями в області інтерактивного засобу навчання іноземним мовам займалися О. І. Пометун [3], Ф. В. Івенін [4],

А. А. Буренкова, А. В. Обсков [5], Г. Б. Сайфутдинова та інші. Але проблема використання інтерактивних послуг глобальної мережі Інтернет в методиці навчання китайської мови, на жаль, ще досліджувалася. Вважаємо, що в якості навчального може використовуватися тільки ретельно одібраний, проаналізований матеріал. Отже, метою роботи ми бачимо ідентифікацію корисних сайтів, платформ та соціальних мереж, вивчення можливостей використання інтерактивних послуг в процесі навчання студентів вишів китайської мови.

Українські студенти – це молоде покоління талановитих людей, а існуюча тенденція роботи з Інтернет-ресурсами, призводить до того, що їх навчання повинне бути пов'язане з глобальною мережею. З дидактичної точки зору ми розглядаємо поняття інтерактивне навчання. У поданій роботі ми використовуємо поняття Пометуна О. І.: «Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність» [3, с. 7-8]. У такого навчання є технологічна сторона, відома як інтерактивні технології, такі активні моделі навчання, що передбачають певний результат, окремі інтерактивні методи і прийоми. Вони стимулюють процес пізнання, а також позитивно впливають на розумові та навчальні умови.

Використання глобальної мережі Інтернет у навчанні зі сторони студентів – це вже існуюча традиція, проте робота викладача з Інтернетом, а саме інтерактивними послугами у навчанні студентів, - це новий напрям у методиці навчання іноземної мови.

Відомо, що складність китайської мови полягає в ієрогліфічному письмі та тональності мови, і тому перед викладачем постає необхідність у постійному контролі фонетики, читання, аудіювання, написання ієрогліфів та граматики. Методика викладання китайської як іноземної мови ще не зовсім досліджена й опрацьована. А ідея використання інтерактивних технологій у навчанні мови стикається з певними проблемами. Складність китайської зумовлює майже постійний

контроль викладачем змісту навчального матеріалу та використання окремих інтерактивних технологій. Його роль полягає також у відібранні та ретельному аналізі навчального матеріалу, сайтів та програм. Поряд з вивченням мови, необхідно розуміти та пізнавати культуру, літературу та історію. Інтернет – це також можливість спілкуватися з носіями китайської мови, що буде покращувати рівень володіння мовою. Спілкування з носієм - це один із шляхів вивчення мови та важливий етап руйнування мовного бар'єру.

Таким чином, використання інтерактивних послуг глобальної мережі Інтернет – важливий етап дослідження методики навчання китайської мови студентів вишів.

Література

- 1.Мащенко Н. Є. Інформаційний потенціал ВНЗ у складі інформаційного суспільства/ Н. Є. Мащенко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010, №29 – С. 444-449
2. Апшай Н. І. Інтелектуалізація навчального процесу у ВНЗ в умовах розвитку інформатизації/ Н. І. Апшай // Педагогика, психология и медико-биологические проблемы физического воспитания и спорта. – 2010. – №9 – С.3-5
3. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання / О. І. Пометун – К., 2007. – 144 с.
4. Ивенин Ф. В. Интернет как интерактивное средство обучения иностранному языку / Ф. В. Ивенин // СПО. Информационные технологии. – 2014. – №7 – С. 38-39.
5. Обсков А. В. Отношение преподавателей высшей школы к интерактивному обучению иностранному языку / А. В. Обсков // Вестник ТГПУ. – 2014. – № 1 (142) – С. 90-93

Климчук Л. В. Використання інтерактивних послуг глобальної мережі Інтернет в процесі навчання китайської мови студентів вишів

У тезах робиться аналіз можливостей використання інтерактивних послуг Інтернету в процесі навчання студентів китайської мови. Автор веде пошук сайтів, програм та сервісів для користування з метою вивчення мови, культури та

літератури. Робота має інформативний характер для студентів та викладачів китайської мови в вишах.

Ключові слова: Інтернет, китайська мова, інноваційні технології, методика навчання, студенти ВНЗ.

Климчук Л. В. Использование интерактивных услуг глобальной сети Интернет в процессе преподаваниями китайского языка студентам вузов

В представленных тезисах проводится анализ возможностей использования интерактивных услуг Интернета в процессе преподавания студентам китайского языка. Автор ведет поиск сайтов, программ и сервисов, которые будет полезно использовать с целью изучения языка, культуры и литературы. Работа имеет информативный характер для студентов и преподавателей китайского языка в вузах.

Ключевые слова: Интернет, китайский язык, инновационные технологии, методика преподавания, студенты вузов.

Klymchuk L. V. Usage of Interactive Services of the Internet in Teaching of the Chinese Language for High School's Students

Outlines represent analysis of interactive services of Internet, which could be useful in teaching process. Author is looking for sites, platform and services according to the topics, such as language-learning, culture and literature-learning. This outlines will be a good recourse of information for students and Chinese language university instructors.

Key-words: the Internet, Chinese, interactive service, teaching methodology and high school's students.

УДК 80

**ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ
НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ**

Пашутинська В.В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, магістрантка)

Наук. керівник – доц.Федічева Н.В.

Китайська мова стає все популярнішою з кожним роком. Китайська мова належить до мов ізолюючого типу і щоб зрозуміти культуру Китаю потрібно пізнати її мовні особливості. Структурні особливості китайської мови в деякій мірі перешкоджають проникненню іншомовної лексики. Китай довгий час перебував в ізоляції від зовнішнього світу і це також перешкоджало появі іноземних слів. До труднощів проникнення запозичень можна також віднести особливості китайського ієрогліфічного письма. Але, час змінюється, і Китай все більше впускає в свою культуру європейські тенденції.

Лексика будь-якої мови ніколи не може в існуючому складі вичерпно відобразити всю безмежність людського досвіду і навколишнього світу. Враховуючи це, більшість лексико-семантичних рядів і мікросистем кожної мови завжди знаходиться у відкритому стані, налаштованому на появу все нових і нових інновацій. Оскільки ж потреба в цих інноваціях може виникати з-за будь-якого акту спілкування, вона повинна задовольнятися негайно, і тому системні відношення в лексиці повинні бути дуже гнучкими та різноманітними. Відкритість лексико-семантичних підсистем є однією з найважливіших властивостей мови, так як вона забезпечує безперервність її функціонування. Завдяки їй, в будь-який момент, як тільки виникає відчуття неадекватності словника, надаються реальні можливості його поповнення і збагачення. В умовах мовних контактів одним з найпоширеніших видів лексичних інновацій є перенесення лексичного матеріалу з однієї мови в іншій - запозичення іншомовних лексем [1, с.107]. Іншими словами, запозичення - це акт, в результаті якого одна мова засвоює елемент іншої мови.

Інтерес мовознавців у дослідженні даної області базується на недостатній вивченості деяких аспектів мовного феномену «запозичення» і супутніх процесів адаптації іншомовних слів у китайській мові.

На сучасному етапі розвитку китайської мови спостерігається тенденція до збільшення іншомовних запозичень, проте їх кількість все ж не настільки велика, як у більшості

європейських мов. Для цього існують причини зовнішнього характеру, а саме ізолюваність Китаю від навколишнього світу протягом тривалого часу, що зумовило малу кількість міжмовних контактів китайської мови.

Коли китайський світ сприйняв буддизм, у мову хлинув потік нових слів, переважно з санскриту. Частина з них перейшла в розряд архаїзмів, частина жива і вживається досі, наприклад: 佛陀 futuo - Будда, 喇嘛 lama - лама, 韦驮 weiduo - Веда, 阿罗汉 aluohan - алохань, 释迦牟尼 shijia mouni - Шанья-Муні.

Інша за часом хвиля іншомовного запозичення виникла, починаючи з середини 19-го століття, в епоху «Опіумних» війн, коли Китай став об'єктом колоніального завоювання Англією і іншими державами. Ще один історичний факт, результатом якого стала поява нових іншомовних слів, це китайсько-японська війна.

Китайсько-українські відносини пройшли різні етапи в своєму розвитку - від звичайних дружніх до партнерських, орієнтованих на стратегічну взаємодію в 21 столітті. Кількість слів, запозичених китайською мовою з української на сьогоднішній день не так і багато, в основному це національні реалії - назви страв, напоїв, елементів культури, історії, наприклад: 列巴 lieba - хліб; 克瓦斯 kewasi - квас, 克非儿 kefeier - кефір, 伏特加 futejia - горілка, 布尔什维克 buershiweike - більшовик, 杜马 duma - дума та ін.

Відомий російський дослідник китайської мови В. І. Горелов пропонує класифікацію за способом запозичення на п'ять різновидів: фонетичні, семантичні, фонетико-семантичні, повторні запозичення та аббревіація [2, с.126; 3 с.67].

На планеті не існує ні однієї мови, слова якої не були б запозичені з інших мов. Ю. І. Герасименко вказує, що частка запозиченої лексики може коливатися в дуже широких межах: приблизно від 10% до 80-90% [1].

Запозичена лексика відображає факти етнічних контактів, соціальні, економічні і культурні зв'язки між мовними колективами [4, с. 257].

Так як процес запозичення є властивими для кожної мови, у тому числі і для китайської мови, ця тема завжди важлива й актуальна і вона має достатню кількість матеріалу для розгляду й дослідження. Оскільки жива мова – явище, що постійне розвивається, то в мову приходять щось нове, зникає непотрібне, зайве. Отже, для вчених, що працюють в області лексикології, залишається багато питань, які вимагають вирішення.

Що ж стосується викладання запозичень, то під керівництвом професора А.Карпова був розроблений курс, в якому він в якості одного з найбільш важливих методичних аспектів виділив зіставлення систем рідної та виучуваної мов: «Інтернаціональну лексику пропонується освоювати без словника, для цього дається пояснення фонетичних і морфологічних змін» [5, с. 14]. Найголовніше - це вміти розрізняти запозичені слова, бо вони не завжди можуть бути співзвучні з оригіналом. Викладаючи запозичення в китайській мові, потрібно не намагатися вчити їх з нуля, а постаратися підібрати еквіваленти, аналогії, відповідні реаліям їх рідної мови. Тому викладачі повинні навчати студентів новим способам мовного вираження думок, і виховувати нову мовну звичку. Це найлегший спосіб запам'ятовування нової запозиченої лексики, бо набагато простіше запам'ятати слово, якщо можна зіставити до нього аналог. У викладанні найпростішими можуть бути фонетичні запозичення, коли ієрогліфи, представляючи собою фонетичний запис іноземного слова, разом з тим передають також його смислове значення. Тут семантика як би накладається на звукову форму слова. У китайській мові існує невелика кількість слів цього типу. Наприклад: 模特儿 *mòtèr* модель (зразок + особливий + суфікс), 引得 *yǐnde* індекс (витягати + отримувати), 绷带 *bēngdài* (англ. bandage) бинт (затягувати + стрічка).

Необхідно відзначити, що динамічні процеси в опануванні іншомовної лексики нерозривно пов'язані з явищем «фонологічного сита». Безперечним і неодноразово експериментально доведеним є той факт, що при сприйнятті звуків нерідної мови людина як би «просіює» їх крізь «фонологічне сито» своєї рідної мови.

Література

1. Алемасов Д. Самозаимствования в китайском языке [Электронный ресурс] / Д. Алемасов. – Режим доступа: <http://www.daochinasite.com>. 2. Вахтин Н. Б. Смешанные языки/ Н. Б. Вахтин, Е. В. Головкин // Социолингвистика и социология языка. Учебное пособие. – СПб: Гуманитарная академия, 2004. – С. 149 – 159 3. Горелов В. И. Лексикология китайского языка: Учебное пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.». – М.: Просвещение, 1984. – 216 с. 4. Китайско-русский словарь новых слов и выражений: более 15000 слов / В. Г. Буров, А. Л. Семенов. - М. : Восточная книга, 2007. - 735 с. 5. Борисова, О. С. Классификация заимствований в современном китайском языке. Адаптация фонетических заимствований [Текст] / О. С. Борисова // Общетеоретические и типологические проблемы языкознания: материалы II-й международной научно-практической конференции (Бийск, 30 ноября – 1 декабря 2006 г.) / Бийский пед. гос. ун-т им. В.М. Шукшина. – Бийск: БПГУ им. В.М. Шукшина, 2006. – С. 19-25.

Пашутинська В.В. Іноземні запозичення і їх особливості викладання на уроках китайської мови

Останнім часом китайська мова стала дуже популярні по всьому світу. У роботі ми розглянули, що таке запозичення і звідки вони потрапили в китайський мову і за якою схемою їх можна класифікувати. Було розглянуто особливості викладання іншомовної лексики на уроках китайського мови. Об'єктом даної роботи є лексичні запозичення в китайській мові, а предметом вивчення властивостей іноземної лексики в китайській мові та способи викладання на уроці.

Ключові слова: лексико-семантична система, інновації, буддизм, національні реалії, фонологічне сито.

Пашутинская В.В. Особенности преподавания иностранных заимствований на уроках китайского языка

В последнее время китайский язык становится очень популярным по всему миру. Как и любой другой язык, он наполнен различными заимствованиями из других языков. В

работе мы рассмотрим, что такое заимствования, проанализируем пути их попадания в китайский язык и выяснили, по какой схеме их можно классифицировать. Объектом данной работы являются лексические заимствования в китайском языке, а предметом являются изучение свойств иностранной лексики в китайском языке и способы преподавания на уроке.

Ключевые слова: лексико-семантическая система, инновации, буддизм, национальные реалии, фонологическое сито.

Pashutinskaya V. V Teaching Foreign Borrowings in the Chinese Language Classroom

The Chinese language is becoming very popular around the world. Like any other language, Chinese possess many borrowings from other languages. In this paper, we look at such borrowings and analyze where they came from, and study how they can be classified. The object of this work is lexical borrowing in the Chinese language and the study of the properties of foreign vocabulary in the Chinese language.

Key words: lexica-semantic system, innovations, Buddhism, national realities, phonological sieve.

УДК 37.012

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НА УРОКАХ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

Черевата А.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, магістрантка)

Наук. керівник – доц.Федічева Н.В.

Процес навчання іноземної мови - це складний процес, який включає в себе величезну кількість компонентів. Перш ніж почати урок вчитель проводить велику підготовчу роботу - визначає мету і завдання, методи, і засоби прийоми навчання, підбирає необхідну літературу та створює власні навчальні матеріали. Вирішуючи питання використання різних засобів навчання, вчитель бере до уваги те, що при навчанні іноземної мови застосовуються різні наочності: картинки, картки,

фотографії, слайди, ілюстрації, тощо. При формуванні навичок таких видів мовленнєвої діяльності як аудіювання і говоріння викладач зверне свою увагу на такі технічні засоби навчання: радіо, телевізор і магнітофон. Плануючи навчальний процес взагалі і кожний урок окремо, вчитель також враховує соціокультурний компонент мови, який закликає учнів і вчителів знайомитися з країною мови, що вивчається, її культурою, традиціями, тощо. В нагоді будуть і сучасні інформаційні технології і використання ресурсів Інтернет.

Основною причиною використання комп'ютерних програм можна вважати те, що на уроках іноземної мови процес залучення учнів в обговорення різних тем буває важким. При роботі з використанням комп'ютерів це виключено, тому що необхідні на уроці наочності та ситуації на моніторах цілком реальні - «зображення» рухаються, розмовляють, і постійно на екрані спливають ієрогліфи і їх фонетичні відповідності. Але багато вчителів впевнені, що урок такого типу може перетворитися на розваги. Інші ж запевняють, що це не так, тому що для того щоб учневі при роботі з комп'ютером отримати гарну оцінку, йому доводиться творчо працювати. Він робить все з радістю, а ось вчителю доводиться купувати необхідні підручники, розробляти необхідні та доречні ситуації, а також робити роздруківку додаткових питань і тестів та перенесення їх на всі комп'ютери, щоб учні могли сісти за окремі комп'ютери, знайти і відкрити потрібну папку та виконати будь-який потрібний тест [1, с. 39-41].

Крім використання комп'ютерних програм в даний час багато шкіл пропонують використання ресурсів Інтернет на уроках китайської мови так як це робить процес навчання мови більш привабливим для учнів. Учні отримують необмежений доступ до цікавих країнознавчими матеріалами, які вигідно відрізняються від статичних застарілих текстів у підручнику. У першу чергу це стосується таких тем, як «Спорт», «Музика», «Мода». Завдяки електронній пошті і різних тематичних чатах учні можуть поспілкуватися з однолітками, які є носіями мови. Вони також самі можуть брати участь у підборі матеріалу для уроку і відчувають себе більш впевнено [2, с. 39].

Зараз вже всі розуміють, що Інтернет має колосальні можливості. Але в процесі навчання існують певні цілі, і Інтернет зі своїми можливостями і ресурсами може бути засобом реалізації цих цілей. Специфіка предмету «іноземна мова» полягає в тому, що провідним компонентом змісту навчання є не основи наук, а способи діяльності, навчання різним видам мовленнєвої діяльності: говорінню, аудіюванню, читанню та письму. Отже, для навчання учнів різним видам мовленнєвої діяльності необхідно надати практику кожному учневі в тому виді мовленнєвої діяльності, яким він у даний момент оволодіває. Використання Інтернет-ресурсів допомагає нам у певній мірі об'єднати оволодіння навичками і вміннями та дозволити учням у ефективно вивчати іноземну мову.

Навчальні матеріали ресурсів Інтернет є автентичними і володіють певними особливостями. У комп'ютері матеріал подається за допомогою аудіо, відео і анімації. Вправи в електронних навчальних курсах підходять для самостійної роботи учнів, так як у вигляді допомоги їм даються граматичні таблиці та лексичні структури. Комп'ютер допомагає учням виправляти помилки і вони можуть працювати в підходящому для них режимі: комп'ютер їх не підганяє, а терпляче чекає, поки вони самі впорються з вправами. Вся виконана робота потім усно обговорюється на іноземній мові в класі на уроці [3, с. 56-57].

Цікавим є досвід роботи з Інтернетом однієї з київських шкіл. Учні пропонується зробити Інтернет - проекти. Ці проекти розраховані на те, що учні отримують завдання, для виконання якого їм необхідно знайти інформацію в Інтернеті і представити потім результати свого пошуку в письмовому вигляді. Слід зауважити, що акцент робиться на навички писемного мовлення і не підходить для початкового етапу навчання китайській мові. Тема проекту може відповідати навчальній темі або бути абсолютно незалежною. Але в будь-якому випадку вона повинна бути цікавою для учнів і входити в загальний контекст навчання мови. Зразкові теми таких проектів:

- Вивчення інформації про будь-яке місто Китаю
- Складання плану подорожі по Китаю

- Пошук і знаходження інформації про можливість навчання або роботи.

Щоб організувати роботу над проектом викладач повинен сформувати групи, визначити часові рамки проекту, продумати які матеріали можуть бути використані додатково, знайти і дати їм додаткові адреси і так далі.

Презентація матеріалів відбувається в письмовій формі. Кожна група представляє свої розробки у вигляді статті, куди додаються фотографії та ілюстрації.

У процесі роботи учні отримують актуальну країнознавчу інформацію: як живуть китайці, що вони їдять, в яких будинках живуть і так далі. Але не тільки це є позитивним результатом проведення проектів. Учні знайомляться з величезною кількістю нових ієрогліфів, автентичних текстів і при цьому в учнів виникають позитивні емоції від того, що вони розуміють тексти іноземною мовою. Цей факт стає потужним стимулом для подальшого вивчення китайської мови.

Існують інші способи оволодіння письмовими навичками завдяки ресурсам Інтернет. Відомі два види письмовій комунікації в Інтернеті: синхронна (chat) і асинхронна (E-mail). Синхронна комунікація являє собою щось середнє між письмовим та усним мовленням. Її учасники обмінюються письмовими повідомленнями, але роблять це в режимі реального часу і користуються для цього мовою, прийнятого в усному спілкуванні.

Асинхронна письмова комунікація дозволяє працювати над текстом більш ретельно, ніж при спонтанній комунікації. Відзначаючи всі позитивні сторони використання комп'ютерів, хотілося б підкреслити, що ніякі самі новітні електронні технології не зможуть замінити на уроці вчителя. Пробудити емоції, заглянути в душу дитини зможе тільки вчитель. Найважливіше на уроці - живе слово вчителя. Радість творчості, радість вчити і вчитися - це зможуть дати один одному тільки вчитель і його учні. Лише вчитель своїм особистим шармом і високим професіоналізмом зможе створити на уроці психологічно комфортну обстановку [3, с. 54].

Ніхто не замінить учням вчителя за зразок для наслідування при відпрацюванні різних необхідних навичок, немає альтернативи роботі в парах і групах на уроці для навчання спілкуванню в навчально-мовних ситуаціях. Тому використання нехай самих вдалих мультимедійних підручників та програм не може замінити живе спілкування на уроці. Таким чином, головною і провідною фігурою на уроці залишається вчитель, а застосування комп'ютерних технологій слід розглядати як один з ефективних способів організації навчального процесу.

Література

1. Макаревич І.Г. Використання Інтернету на уроці німецької мови/ І.Г. Макаревич// Журнал «Іноземні мови в школі». – 2001. – № 5. – С. 40-43. **2.** Владимірова Л.М. Інтернет на уроках іноземної мови/ Л.М. Владимірова // Журнал «Іноземні мови в школі». – 2002. – № 3. – С. 39-41. **3.** Мішина Г.С. З досвіду роботи з міжнародними e-mail проектами/ Г.С. Мішина // Журнал «Іноземні мови в школі». – 2000. – № 4 С. 54-57.

Черевата А.О. Інформаційні технології на уроках китайської мови

В роботі розглянуті інформаційні технології, а також, ресурси Інтернет у навчанні китайської мови. Узагальнюється досвід викладачів, що використовують інформаційні технології на уроках іноземної мови, зокрема застосування ресурсів Інтернет. Вивчити особливості використання інформаційних технологій на уроках іноземної мови; проаналізувати досвід викладачів, що використовують інформаційні технології на уроках китайської мови. Об'єктом даної роботи є інформаційні технології, а предметом – особливості використання Інтернету і комп'ютера на уроках китайської мови в старших класах.

Ключові слова: комп'ютер, Інтернет, учень, школа, вчитель, навички.

Череватая А.А. Информационные технологии на уроках китайского языка

В работе рассмотрены информационные технологии, а также, как Интернет-ресурсы помогают в учебе. Был обобщен опыт преподавателей, использующих информационные технологии на уроках иностранного языка, в том числе и применение Интернет-ресурсов. Изучить особенности использования информационных технологий на уроках иностранного языка; применить опыт преподавателей, использующих информационные технологии, на уроках китайского языка. Объектом данной работы являются информационные технологии, а предметом - особенности использования Интернета и компьютера на уроках китайского языка в старших классах.

Ключевые слова: компьютер, Интернет, иероглиф, ученик, школа, учитель, навыки.

Cherevata A.O. Information Technologies for Chinese Lessons

The paper deals with the information technologies, as well as the Internet resources in teaching Chinese as a foreign language. The experience of teachers who use information technologies and Internet resources has been analyzed. Explore the features of the use of information technologies in foreign language lessons; analyze the experience of teachers, who are using information technologies for the lessons of the Chinese language. The object of this work is information technologies, and the subject –features of the Internet and the computer in the process of teaching Chinese language in high school.

Keywords: computer, Internet, character, student, school, teacher skills.

ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ СИНОЛОГІЇ

УДК 821.581:82-3

СПЕЦИФИКА ОБРАЗНОГО СТРОЯ СОВРЕМЕННОЙ КИТАЙСКОЙ ГОРОДСКОЙ ПРОЗЫ

Білашка А.С. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Плотнікова А.А.

Небывалый интерес к творчеству современных китайских писателей, таких как Фэн Мэнлун и Лин Мэнчу, Сюй Кунь, Лу Вэньфу, Лян Сяошэн, а также недостаточная изученность их творчества обуславливает актуальность данной работы. Город в их творчестве рассматривается в качестве условного фона. Цель работы изучить специфику образного строя современной китайской городской прозы, на примере писателей этого времени. Возникшая из устного сказа городская повесть появилась в Китае примерно в X веке. Ее расцвет пришелся на конец XVI – первую половину XVII века, когда издатели Фэн Мэнлун и Лин Мэнчу выпустили несколько сборников повестей – «хуабэнь». Каждая открывалась стихами, за которыми следовал небольшой рассказ, не связанный с основным сюжетом. Далее повествование делилось на отрывки, разграниченные стихами. В конце в стихах же давалось резюме всей повести. Местом действия чаще всего был город, а героями – его обитатели. Нравоописательные повести – «хуабэнь» пользовались большой популярностью и предназначались для развлекательного чтения.

Лао Шэ (1898-1966) был мастером городской прозы. Роман "Записки о кошачьем городе" (1933), кошачий город — столица государства, который славился своей древней историей, поэзией и культурой, однако он пришел в упадок вследствие выращивания «дурманных» деревьев и растления правящей элиты. В результате в кошачьем государстве, наступила всеобщая грамотность, войска не защищают народ, но грабят, сдерживаемые лишь страхом пред иностранцами-сторожами. Он показывает вывернутое наизнанку, общество.

Не будет преувеличением утверждение, что городская литература на протяжении веков вызывала в Китае интерес. Но новую жизнь и новую форму городская проза обрела во второй половине XX века.

Само название «городская проза» – понятие вне жанровое. К ней можно отнести и роман, и повесть, и рассказ, и очерк, и эссе. Главное, что должно их объединять – это содержание, в основе которого лежит мирообраз города с его характерными чертами и символами. Конфликты в городской прозе строятся на бытовых, житейских ситуациях, а ее целостность проявляется в четкой структуре мотивов. Особый хронотоп, ведущая роль художественной детали, своеобразное построение системы образов отличает городскую прозу от других разновидностей малой прозы, например, деревенской, исторической, философской и т.д.

Специфику «городской прозы» прежде всего определяет пространство. Его ограниченность ощущается почти физически. Масштабы ограничения могут варьироваться. Максимальный – город в целом. Наглядная иллюстрация – рассказ Сюй Кунь «Доброе утро, Пекин» [1, с.115-174]. К состоятельному менеджеру одной из пекинских компаний приезжают дальние родственники из деревни. Он устраивает гостям экскурсию по Пекину, и понимает, что город стал для него родным и близким, а он сам – неотъемлемая частица этого города.

Чаще встречается ограничение масштаба до части города – улица, переулок, центр города. Действие рассказа Мянью Мянью «Покажи мне дорогу к следующему виски-бару» [2, с. 206-218] происходит в Шанхае, упоминаются реально существующие улицы, бары, закусочные. Герои в основном ходят по улице Маоминлу, точнее, всё время сюда возвращаются, словно двигаются по кругу, из которого не могут вырваться.

Минимальное пространство – дом, квартира, офис. Такое пространство дает возможность рассказать и чисто бытовую, и детективную историю. Героиня повести Лу Вэньфу «Учеба закончилась» [3, с.150-195] в основном сидит дома и перебирает старые вещи, чтобы выбросить ненужное. Но оказывается, что за каждой вещью стоит целая эпоха – кусок ее жизни, от чего нельзя

избавиться. Так в ограниченном пространстве детали быта раздвигают временные границы. В рассказе Лян Сяошэна «Зверское убийство» [4, с.151-180] события в основном разворачиваются в офисе и квартире одного из героев. Директор компании пытается уговорить главного бухгалтера пойти на финансовую махинацию и предлагает ему взятку, а у бухгалтера не хватает смелости сказать, что он не согласен. Директор воспринимает его действия как неудовлетворенность суммой взятки и убивает его. Детективная составляющая рассказа несущественна, главное – показать, как разное восприятие одного и того же явления ведет к трагедии.

Не зависимо от масштабов пространства, время основного события в городской прозе приближается ко времени рассказывания. Панораму расширяют вставные эпизоды, которые с точки зрения времени существуют сами по себе. В них время сжато, а пространство раздвинуто, чаще даже происходит перемещение в другое пространство, а в одном эпизоде может поместиться целый кусок жизни. Большую роль здесь играют воспоминания. Это не идеализация прошлого, а мотив «другой жизни». Игра со временем характерна для повести Лу Вэньфу «Колодец» [3, с.86-149]. Первая глава выглядит как экспозиция, где обозначается место действия и представляются основные герои. Далее действие развивается поступательно до пятой главы, в которой время переносится на 23 года вперед. Повесть выглядит как драма в двух действиях.

Еще одна характерная черта «городской прозы» – значительная роль детали. Мастером художественной детали можно по праву назвать Лу Вэньфу. В его повести «Колодец» – сюжетообразующая деталь вынесена в название произведения. Колодец в маленьком переулке – это и «центр информации», куда стекаются все неофициальные сведения, и самое удобное «место для зрителей», наблюдающих за жизнью главной героини. Здесь же и трагически кончается ее жизнь.

Специфическая организация системы образов – еще одна особенность «городской прозы». Количество главных персонажей здесь ограничено, но зато много проходных, эпизодических героев. Главные герои формируются через

реплики, замечания, впечатления и отношение к ним героев второстепенных. Герой «городской прозы» – горожанин, в котором читатель может узнать себя. Иногда это успешный провинциал, прижившийся в городе, но чаще аутсайдер, который хотел бы что-то изменить, но не в состоянии. Автор занимает в основном две позиции: рассказчик – герой повествования или сторонний наблюдатель, не вмешивающийся в происходящее, наблюдающий за всем со стороны, но постоянно находящийся рядом со своими героями. Его присутствие и позиция передается через язык и стиль, для которого характерен юмор и скрытая ирония. Своеобразное действующее лицо «городской прозы» – сам город, воспринимаемый героями как нечто одушевленное, как партнер и союзник. Мотив воздействия города на человека выражен имплицитно, замечен в основном в теме «провинциал в городе».

Как показывает анализ современной китайской «городской прозы», она в основном строится по тем же принципам, что и русская, и европейская проза мегаполиса, поэтому легче всего вписывается в мировой литературный процесс. Такая проза представляет интерес как для китайского, так и иностранного читателя. Первые узнают здесь себя, вторые могут получить достоверные сведения о жизни и быте горожан в Китае.

Литература

1. Сюй Кунь. Доброе утро, Пекин (Цзаоань, Бэйцзин) / Сюй Кунь // Graded Chinese Reader. – Beijing, 2007. – 120 с. **2.** Мянью Мянью Покажи мне дорогу к следующему виски-бару (Гаосу во тунсян ся игэ вэйшици цзюбадэ лу) / Мянью Мянью // Чжунго юсю дуаньпянь сяошо. – Пекин, 2008. – 213 с. **3.** Лу Вэньфу Собрание сочинений / Лу Вэньфу. – Фучжоу, 1986. – 190 с. **4.** Лян Сяошэн Зверское убийство (Эчжа)/ Сяошэн Лян // Graded Chinese Reader. – Beijing, 2007. – 124 с.

Білашка А.С. Специфіка образного строя сучасної китайської міської прози

У тезах розглядаються базові елементи міської прози, які відрізняють її від інших різновидів малої прози. Специфічний

хронотоп, визначальна роль художньої деталі , своєрідне побудова системи образів - характерні риси сучасної міської прози , в тому числі і китайської .

Ключові слова : сучасна міська проза , образ міста , простір і час, художня деталь .

Билашка А.С. Специфика образного строя современной китайской городской прозы.

В тезисах рассматриваются базовые элементы городской прозы, которые отличают ее от других разновидностей малой прозы. Специфический хронотоп, определяющая роль художественной детали, своеобразное построение системы образов – характерные черты современной городской прозы, в том числе и китайской.

Ключевые слова: современная городская проза, образ города, пространство и время, художественная деталь.

Bilashka A.S. The Specific Elements of Modern Chinese Urban Prose

This paper discusses the basic elements of urban prose that distinguish it from other varieties of short prose. The specific role of defining chronotope artistic details, original image system-salient features of modern urban prose, including Chinese.

Keywords: modern urban prose, the image of the city, space and time, an art piece.

УДК: 7.046:2-162.6

БОГИНЯ В ДРЕВНЕКИТАЙСКОЙ И ДРЕВНЕСЛАВЯНСКОЙ КАРТИНЕ МИРА

Волкова Н. В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Плотнікова А.А.

В современном мире значительно возрос интерес ученых к более глубокому познанию истоков того или иного народа, его национальных идей и мотивов. Это привело к исследованию мифов и к связанным с ним понятиям «архетип» и «мифологема»,

которые развиваются не только в литературоведении, но и в культурологии, социологии, религиоведении и т.п., поэтому актуальность выбранной темы обусловлена необходимостью обобщения и актуализации знаний в данной области. Целью работы является анализ мифологемы «богиня» в древнекитайской и древнеславянской картинах мира. Задачи определяются потребностью более детально изучить проблему понимания мифологемы и ее интерпретации в мифологиях.

В области древнекитайской мифологии с конца XIX века трудились такие ученые, как С. Георгиевский, Э. Вернер и другие. В труде «Мифические воззрения и мифы китайцев» Георгиевский дал краткий очерк религиозных воззрений древних китайцев. Э. Вернер в «Словаре китайской мифологии» смешал древние мифы с позднейшими авторскими обработками, а также с буддийскими и даосскими сказаниями.

Развитие древнеславянской мифологии связано с В. Ивановым и В. Топоровым, которые работали над проблемой определения славянской мифологии, а также с А. Афанасьевым, О. Миллером и А. Котляревским – в центре их внимания была проблема происхождения мифа в самом процессе его создания.

Начиная с К. Юнга, а затем и учений Л. Леви-Брюля, К. Леви-Стросса, А. Веселовского, В. Проппа, широко изучалась проблема анализа и систематизации понятий «архетип» и «мифологема».

Например, «в ходе анализа психики во всей ее полноте Юнг обосновал понятие «архетипа». Архетип – это находящиеся априори в основе индивидуальной психики инстинктивные формы, которые обнаруживаются тогда, когда входят в сознание и проступают в нем как образы, картины, фантазии, достаточно трудно определяемые» [1, с. 31]. «Архетипы, заложенные в психике, реализуются и обнажают себя в различных формах духовной деятельности, но более всего дают о себе знать в ритуале и в мифе» [1, с. 32]. Если архетип – это формирование в сознании человека различного рода описаний вокруг определенного первообраза, то «мифологема» - и есть этот первообраз. Исходя из этого, в данной работе понятие «богиня»

рассматривается как мифологема, первообраз в восприятии, а ее формы, содержание и образ – как «архетип» в сознании.

Понятие «архетип» проходит красной нитью сквозь мифологии разных стран и народов. Рассматривая его как модель мировосприятия, можно обнаружить существование граничащего понятия «мифологема», которое создает мифический образ. Джеймс Холлис делает утверждение, что «мифологема – это мифическая идея или мотив. Несколько мифологем, соединенных в единое повествование, создают миф» [2, с. 10]. Следовательно, существование различного рода мифологем позволяет читателю воспроизводить в сознании и ассоциировать героя мифа с уже встречающимся ранее персонажем, и получить перечень новых характеристик, которые дополняют данный образ. Так можно говорить о наличии в мифологии мифологемы «первочеловека», «женщины-судьбы» или «Богини-матери».

Одной из широко используемых является мифологема «богиня» и ее интерпретация в различных мифологиях. По своей природе она имеет широкую символику. В мифах фигурируют богини луны (Артемида, Диана, Чан Э), плодородия (Деметра, Церера, Макошь), брака (Юнона, Гера, Ньюва). Из этого следует, что у различных народов существуют богини, имеющие сходные символические черты, но различные имена и образы.

По словам Джеймса Холлиса, образ – «структура, обладающая способностью наполняться энергией, а будучи энергетически заряженной, она может вызывать отклик внутри нас» [2, с. 18]. Однако, «художественный образ – феномен сложный. В нем как в целостности интегрированы индивидуальное и общее, существенное (характерное, типическое), равно как и средства их воплощения» [1, с. 219]. Если мифологема – это общая идея, являющаяся общекультурным элементом, то образ же – принадлежность определенного сознания.

Рассмотреть мифологему «богиня», а вместе с этим и ее образ, можно сравнив древнекитайскую богиню Ньюву с древнеславянскими богинями Берегиней и Дидилией.

Первоначально, следует отметить тот факт, что гендерный аспект двух наций (европейской и восточной) ярко отразился не

только на культуре и быте, но и на уровне мифологии. Примером может служить количество женских образов в этих двух мифологиях: в древнекитайском пантеоне богинь намного меньше, чем в древнеславянском. «Объяснить это можно различием в представлении о мире в целом. В антропоморфной модели Вселенной женщина приравнивалась к Бездне, которая по представлениям язычников, тем не менее, считалась первоисточником всего живого в мироздании. С другой стороны, женщина – символ нижнего мира, греховности, зла, всего земного, тленного» [3, с. 121]. Именно в этом проявляется тот факт, что значение женщины, как оппозиционного мужчине существа, различно в древнекитайской и древнеславянской культуре. Из этого следует, что характеристика нескольких древнеславянских богинь может быть эквивалентна одной в древнекитайской мифологии.

Рассматривая мифологему «богиня» на конкретных примерах (Нюйва и Берегиня, Дидилия), можно выделить последующие общие черты.

Во-первых, Нюйва – богиня, спасительница людей от Воды и Огня. В мифе «Нюйва спасает мир от гибели» говорится так: «Видя, как страдают ее создания, Нюйва принялась за работу. Она собрала множество разноцветных камней и, расплавив их на огне, заделала полученной массой небесные дыры. Нюйва поймала и убила гигантскую черепаху, отрубила у нее четыре ноги и поставила их в четырех частях света в качестве подпорок, державших небосвод» [4, с. 47]. По данной характеристике Нюйву можно сопоставить с Берегиней, которая тоже спасла людей от бедствия: «И когда угрожающе приблизились ящеры и должны были вот-вот раздавить первую на Земле хижину, из нее вышла Берегиня. Вся в ярко-белом одеянии, с красными, вышитыми на белом полотне «стрелами Перуна» и «соколами». Богиня подняла руки вверх и... черное войско вдруг остановилось, будто замороженный белой красотой» [5, с. 17]. То есть спасение людей является эквивалентным предназначением у этих двух богинь.

Во-вторых, Нюйва – богиня, которая даровала людям детей: «Те, у кого не было сыновей, приходили к храму просить

мужское потомство. Так Нюйва стала не только богиней бракосочетания, но и богиней, дарующей детей» [4, с. 46]. В древнеславянской мифологии такими свойствами обладала Дидилия: «Дидилия – богиня женщин. Она всячески помогала им в их нелегкой женской доле. Самое большое несчастье женщины – бесплодие, и Дидилия старалась избавить от него как можно больше женщин. Бесплодные женщины ей усердно поклонялись» [6, с. 16]. Исходя из вышесказанного, можно сопоставить роль двух богинь: они обе выступают, как богини-помощницы человечеству.

Однако существуют и явные различия в характеристиках богинь. Главной заслугой Нюйвы, по древнекитайским убеждениям, было создание всего человечества. В мифе «Богиня Нюйва лепит людей из глины» этот процесс описывается следующим образом: «Нюйва подползла к пруду, набрала горсть желтой глины и, глядя на колеблющееся в воде изображение верхней части своего тела, вылепила небольшую фигурку, а потом вылепила ей ножки. Как только богиня закончила работу, фигурка ожила и весело запрыгала» [4, с. 45]. Опираясь на данный аргумент, Нюйву можно назвать матерью человечества. У Берегини и Дидилии такого назначения не было, они лишь помогали людям и оберегали их от напастей.

Таким образом, рассмотрев мифологему «богиня» в древнекитайской и древнеславянской картинах мира, во-первых, можно убедиться в том, что мифологема является неотъемлемой частью мифа в целом, а также что это воспроизводимый в сознании человека элемент, который в разных мифологиях, например в древнекитайской и древнеславянской, может изменяться или наделяться новой характеристикой. Во-вторых, нельзя не отметить факт влияния национального мировоззрения и гендерных аспектов на культуру народа, его традиции и в частности на мифологию.

Литература

1. Чернец Л. В. Введение в литературоведение. Литературное произведение: Основные понятия и термины: Учеб. Пособие / Л. В. Чернец, В. Е. Хализев, С. Н. Бройтман и др. / Под

ред. Л. В. Чернец. – М.: Высш. шк.; Издательский центр «Академия», 1999. – 556 с. **2.**Холлис Дж. Мифологемы: Воплощения невидимого мира / Джеймс Холлис; [пер. с англ. В. Мершавки]. – М.: Независимая фирма «Класс», 2010. – 184 с. **3.**Маслова В. Лингвокультурология: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Валентина Авраамовна Маслова. – М.: Издательский центр «Академия», 2001. – 208 с. **4.**Ежов В. Мифы древнего Китая / Вячеслав Владимирович Ежов; [Предисл. и коммент. И.О. Родина]. – М.: ООО «Издательство Астрель»: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 496 с. **5.**Коваленко Л. Українська література: підруч. Для 5 класу загальноосвіт. навч. закладів / Людмила Тарасівна Коваленко. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 288 с. **6.**Мудрова И. Словарь славянской мифологии/ Ирина Анатольевна Мудрова. – М.: Центрполиграф, 2010. – 240с.

Волкова Н.В. Богиня в древнекитайской и древнеславянской картинах мира.

В данной работе рассмотрена мифологема «богиня» и ее образ в мифологии. Цель работы определяется анализом мифологемы «богиня» в древнекитайской и древнеславянской картине мира. Задачи обуславливаются потребностью более детально изучить проблему понимания мифологемы и ее интерпретации в мифологиях.

Ключевые слова: архетип, мифологема, образ, художественный образ, мифологема «богиня».

Волкова Н.В. Богиня у давньокитайській і давньослов'янській картинах світу

У даній роботі розглянута мифологема «богиня» та її образ в мифології. Мета роботи визначається аналізом мифологемы «богиня» в давньокитайській і давньослов'янській картині світу. Завдання обумовлюються потребою більш детально вивчити проблему розуміння мифологемы та її інтерпретації в мифологіях.

Ключові слова: архетип, мифологема, образ, художній образ, мифологема «богиня».

Volkova N.V. Goddess in the Ancient Chinese and Ancient Slavic Worldviews

This scientific paper deals with the notion of the mythologem «goddess» in mythology. The aim of this work determines analysis of the mythology «goddess» in the ancient Chinese and ancient Slavic worldview. Those problems cause the need to study details of the issue of understanding mythologem and its interpretation in the mythologies.

Key words: archetype, mythologem, image, artistic image, mythologem «goddess».

УДК 82-3 (100)

ТЕМА ЛЮБВИ В РОМАНЕ ШАНЬ СА «ИГРАЮЩАЯ В ГО» И РАССКАЗЕ СОМЕРСЕТА МОЭМА «НЕПОКОРЕННАЯ»

Плотнікова А.А. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри російського мовознавства та світової літератури)

Творчество Шань Са привлекает читателей и ученых своей многогранностью. Современные исследователи С.К. Криворучко, С.О. Супреннова, Н. Лендьел, В. Урусов, Юэ Цзинь и другие обращаются к феномену современной китайской женской прозы, и, в частности, к творческому наследию писательницы, рассматривая его различные аспекты. Художественные особенности и стиль рассказов С. Моэма так же неоднократно исследовались учеными, особое внимание привлекают работы Пивоваровой Е.В., Туркиной Т.А., Кашириной Н.А. Однако на данном этапе нам видится интересным рассмотреть именно мотив любви между представителями воюющих сторон, продемонстрированный в романе Шань Са «Играющая в Го» и рассказе Сомерсета Моэма «Непокоренная». Любовь находится вне времени и обстоятельств и, даже в условиях войны, она может вспыхнуть как знак надежды. Пример нашей действительности, когда мир раздирают войны и конфликты, феномен любви между враждующими кажется нам особенно интересным. Именно это обуславливает актуальность данной

работы, целью которой является попытка проанализировать мотив любви в романе Шань Са и рассказе Сомерсета Моэма.

Говоря о проблеме любви в представленных произведениях, мы соглашаемся с С.К.Криворучко в том, что обращать внимание нужно не на популярный нынче диалог культур, а на конфликт цивилизаций, выраженный в них [1]. Данный конфликт становится основой романа китайской писательницы, ведь повествование ведется попеременно от имени китайской девушки и японского солдата. Первый тип наррации обеспечивает восприятие читателем душевных переживаний героев, их мировидения, понимания любви в целом и в частности: любви к родителям, к Родине, к мужчине или женщине. Что касается рассказа Моэма – в нем представлен третий тип наррации – отстраненный автор не дает оценки происходящему, констатирует свершившийся факт, позволяя читателю делать собственные предположения и выводы. Понимание любви Хансом (германский солдат) представлено в его размышлениях, но Аннет (француженка) является носителем противоположных идей.

Очень важным для понимания становится аспект любви, который авторы раскрывают по-разному. В романе Шань Са герои – открытые враги, между ними не было ничего общего, ни отношений, ни близости, ни свиданий, они даже не были знакомы. Возвышенна духовная любовь – вот на что направлен вектор писательницы, духовно герои понимают друг друга, становятся близки. Финальный эпизод – убийство любимой женщины возлюбленным. Герой спасает ее от того, что ожидало в японском плену: изнасилование, надругательство и жестокая смерть. Он освобождает ее от земных терзаний, подтверждая мысль о величии освободительной смерти – смерть есть действие, смерть есть любовь – абсолютные истины японского мировидения. Японский солдат – интеллигент, восхищающийся Бусидо, культурой и философией жестокости. Понимая молодость японской цивилизации в сравнении с китайской, он неизменно подчеркивает ее превосходство. Ночная Песня – юная, интеллигентная, в чем-то романтическая девушка, могла стать отличной парой герою. Она противостоит сложившимся законам

и традициям, бунтует против них (желание стать женщиной, выбор любовника, беременность).

Ганс – один из тысячи простых немецких солдат, он не испытывает моральных трудностей, изнасиловав девушку, называя виновной ее, вино и обстоятельства. Мечтая о «мести» – он хотел бы влюбить ее в себя – герой не интересуется, сможет ли она полюбить его. Новость о будущем ребенке заставляет его задуматься о женитьбе, о будущем после войны и мирной жизни на ферме (ведь он сам фермер и знает, как обращаться с землей), но не о том, что чувствует героиня.

У С. Моэма мотив любви затрагивает аспект моральности, долга и верности Родине и своим убеждениям. Ганс, как представитель нации победителей, не испытывает нежных чувств по отношению к изнасилованной им девушке. Самоуверенность и жажда «влюбить в себя» непокорную девушку, доказать свою «гуманность» и арийское превосходство побуждают его вернуться на ферму. Однако, узнав о беременности Аннет, он осознает всю глубину собственного чувства, понимает, что вот уже несколько месяцев приходит в дом из любви к девушке. Но она ненавидит своего обидчика, ни капли любви нет в ее глазах, она ненавидит все, что связано с ее позором: его, себя и неродившегося ребенка.

Символом новой жизни и любви является образ ребенка. В рассказе Моэма Аннет считает его позором, ненавидит и презирает Ганса, и то обстоятельство, что герой завоевывает всеми доступными ему способами поддержку ее родителей, еще больше вызывает конформизм героини. То, что для Ганса было честью, счастьем – вырастить ребенка, как и подобает отцу, для Аннет было вечным символом ее позора. Ребенок пробудил в немце человеческие чувства, а Аннет вынудил стать детоубийцей. Ее месть стала страшной – она утопила собственного малыша. Автор оставляет открытым вопрос: что есть любовь? Кто больший зверь – солдат, опозоривший девушку, или мать, убившая из ненависти собственное дитя?

В романе Шань Са Ночная песня так же ждет ребенка, она вынуждена обратиться за помощью к герою. Но, долг и политика невмешательства не позволили ему спасти любимую женщину.

Полюбив беременную китайскую женщину, он не смог сделать свой выбор, не смог переступить через долг во имя любви. Изначально любовь китайки и японца обречена на провал – об этом предупреждает капитан Накамура, рассказавший историю своей былой любви. Писательница полярно разводит любовь духовную (неприкосновенную, запретную, невозможную) и физическую (сексуальные отношения героя с проститутками, эпизод с юной гейшей, сексуальные отношения Ночной Песни с Минь). Эти два вектора не пересекаются, выводя отношения между японцем и китайкой на межкультурный, возвышенный, недостижимый уровень.

Если в романе «Играющая в Го» в любви героев примиряются воюющие китайская и японская цивилизации, то в рассказе «Непокоренная» любовь разобщает культуры победителя-немца и непокоренную им француженку.

Итогом наших размышлений становится понимание того, что тема любви в романе Шань Са раскрывается в единстве со смертью: любовь, возникшая между врагами в реальном жестоком мире противоречий невозможна, только смерть дарует влюбленным единение их культур. В рассказе Сомерсета Моэма «Непокоренная» любовь раскрывает вопросы морали, долга, человечности в самой ее сущности. Данная тема требует от читателя глубокого переосмысления, переоценки собственных ценностей. В этом видится заслуга обоих авторов. В перспективе нам видится возможным проследить эволюцию главных героев в процессе осознания феномена любви.

Литература

1.Криворучко С.К. Специфіка конфлікту у романі Шань Са «Та, що грає в го» / С.К. Криворучко // Наукові записки ХНПУ ім. Г.С. Сковороди. – 2014. – С. 86 – 95.

Плотнікова А.А. Тема кохання в романі Шань Са «Та, що грає в го» і розповіді Сомерсета Моэма «Нескорена»

Автор досліджує проблему репрезентації мотиву любові в романі Шань Са «Та, що грає в го» і розповіді С. Моэма

«Нескорена». Метою роботи є спроба проаналізувати мотив любові в романі Шань Са і оповіданні Сомерсета Моєма і форми його репрезентації. Провівши аргументацію, автор робить висновок про об'єднуючу роль любові в романі Шань Са і про неможливість любові між ворогами в оповіданні СМоєма.

Ключові слова: конфлікт, мотив любові, образ, символ, Шань Са, С. Моєм, еволюція.

Плотникова А.А. Тема любви в романе Шань Са «Играющая в го» и рассказе Сомерсета Моэма «Непокоренная»

Автор исследует проблему репрезентации мотива любви в романе Шань Са «Играющая в го» и рассказа С. Моэма «Непокоренная». Целью работы является попытка проанализировать мотив любви в романе Шань Са и рассказе Сомерсета Моэма и формы его репрезентации. Проведя аргументацию, автор делает вывод об объединяющей роли любви в романе Шань Са и о невозможности любви между врагами в рассказе СМоэма.

Ключевые слова: конфликт, мотив любви, образ, символ, Шань Са, С. Моэм, эволюция.

Plotnikova A.A. The Theme of Love in the Novel Shan Sa "Playing Go" and the Story of Somerset Maugham "Unconquered"

The author examines the problem of the representation of the motive of love in the novel by Shan Sa "Playing Go," and the story by Maugham "Unconquered". The aim is an attempt to analyze the motive of love in the novel Shan Sa and story by Somerset Maugham and forms of its representation. After argument, the author concludes that the unifying role of love in the novel Shan Sa and about the impossibility of love between enemies in S. Maugham story.

Keywords: conflict, the motive of love, image, symbol, Shan Sa, S. Maugham, evolution.

ТЕМАТИЧЕСКОЕ СВОЕОБРАЗИЕ КИТАЙСКОЙ
МИФОЛОГИИ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АСПЕКТ
(НА МАТЕРИАЛЕ МИФОВ КИТАЯ И СТРАН ЕВРОПЫ)

Сухаревска Є.В. (ДЗ „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Плотнікова А.А.

Активное исследование китайского мифа в синологии наметилось уже к 60-70-м годам XX века. Одним из первых проблему тематического своеобразия мифологии Древнего Китая рассмотрел советский филолог-востоковед Федоренко Н. Т. в своей статье «Тематическое своеобразие китайской мифологии» (1967). Данная проблема изучалась многими учеными и филологами. Однако в аспекте сравнительного анализа проблема была изучена не до конца, потому данная статья не лишена актуальности. Целью статьи является рассмотрение тематического своеобразия мифов Китая и Европы, поиск схожих и различных особенностей данных мифологических систем.

Мифы Древнего Китая в тематическом отношении имеют разделение на такие группы: мифы о разнообразных явлениях в окружающей природе, божествах и злых духах и на мифы, повествующие о великих подвигах фантастических существ, которые, согласно преданиям обитали в глубокой древности в Китае и обладали волшебными способностями, не присущими обычному человеку. В свою очередь античные мифы также четкоразделяются на категории, такие как: этиологические, которые поясняют происхождение каких-либо названий или же возникновение тех или иных обрядов, обычаев, и героические, которые повествуют о фантастических подвигах, иногда такие подвиги скрывают реальные исторические события. Также к этиологическим относятся космогонические мифы, объясняющие появление человеческого общества и окружающего мира [1].

Еще одной отличительной особенностью мифологии Древнего Китая от мифологии Древнего Рима или Древней Греции является то, что она, к сожалению, сохранилась фрагментарно, т.е. до нас дошли лишь отдельные предания,

легенды, которые не были сложены в мифологические циклы, или отрывки преданий, которые были изложены в различных древнекитайских письменных памятниках. Нужно также иметь виду, что за многие века мифы Древнего Китая подверглись значительным изменениям. Характерной особенностью, которая была последствием таких изменений, является эвгемеризация мифологических героев. «Основные герои начали превращаться в императоров, а второстепенные — в сановников, чиновников. Эвгемеризация послужила причиной процесса антропоморфизации героев, который продолжался в поздней народной мифологии» [2, с. 118]. Считается, что основной причиной такой трансформации мифов является деятельность конфуцианцев по обработке преданий по образцам древних исторических хроник, учитывая свои собственные социально-исторические задачи, а также этико-моральные воззрения. В свою очередь, в античной мифологии также ясно просматривается антропоморфический характер, который можно объяснить специфическим культурным развитием с учетом национальных особенностей. Даже, если исходить из количественного соотношения, «человекоподобные боги и герои в мифах Древней Греции имеют бесспорное первенство над божествами абстрактного значения (которые, в свою очередь, получают антропоморфические черты)» [2, с. 237].

В мифологии Древнего Китая преобладающей является тема о происхождении Вселенной и жизни на земле. Разные мифы имеют отличные взгляды на происхождение мира и зарождение жизни человека. Отметим, что мифологические версии создания Вселенной продолжали быть популярными среди людей даже после появления натурфилософского объяснения создания мира, которое было широко распространено, а также было упомянуто в разнообразных литературных памятниках древних времен. Если взять за основу один из наиболее распространенных древнекитайских мифов о происхождении Вселенной, мир был создан отнюдь не в результате взаимодействия космических сил — инь и янь, как утверждает натурфилософское толкование, а первым человеком, которого звали Паньгу. Это герой является одним из самых

выдающихся в космогонии Китая. В «Хронологических записях о трех и пяти правителях» («Сань у ли цзи») Сюй Чжэна (3 век н.э.) повествуется о том, как Паньгу смог разделить черный хаос от «неба и земли» и таким образом стал первым правителем «Поднебесной». Изображение Паньгу отличается в мифах разных периодов, особенно это касается поздней даосской интерпретации. Он может выступать в образе карлика, с двумя рогами на голове; в правой руке у Паньгу молоток, а в левой – резец или зубило. Эти предметы отражают характер деятельности создателя всего мира. Когда Паньгу закончил свое великое дело, он бесследно исчез – растворился в космосе. В другом предании, восходящем к III в. до н. э., говорится, что изначально мир являл собой черный хаос, и выглядел как гигантское куриное яйцо. В этом яйце зародился творец Вселенной Паньгу. Когда однажды он открыл глаза и увидел, что его окружала лишь тьма, он схватил топор, который лежал рядом с ним и расколол скорлупу. Яйцо треснуло, и все, что было в нем, устремилось наружу [2]. Так образовались земля и небо.

Согласно китайской мифологии, возникновение жизни на земле связано с героиней Нюйвой. Она обладала телом змеи и головой человека. Нюйва была способна совершать многочисленные превращения. В мифах говорится, что Нюйва ощутила одиночество на земле, ведь ее окружали лишь горы, реки, животные и насекомые. Однажды, она вылепила глиняную фигурку, которая внезапно ожила. Нюйве очень понравился человек, потому она решила вылепить еще немного фигурок, которые точно также ожили и бросились врассыпную [3]. Чтобы человеческий род сохранился, для мужчин Нюйва создала женщин.

В древнегреческой мифологии космогоническая тематика не занимает такое значительное место, как в Древнем Китае. Однако можно ее найти в литературной обработке Геосида (VIII-VII вв. до н.э.). Представление древнегреческой мифологии о создании мира и происхождении богов изложено в поэме Геосида «Теогония». Как и в древнекитайской мифологии, изначально царил безграничный Хаос. Хаос породил мир и бессмертных богов. Первой из Хаоса произошла богиня Земля – Гея. Она

также породила Небо – Урана, высокие Горы и вечно шумящее Море. Гей дала жизнь всему, что живет и растет на ней. Под Землей родился Тартар – пучина вечной тьмы. Происхождение человека в греческой мифологии берет начало от Прометея, сына одного из титанов, и одной из морских богинь – океанид. Прометей взял глину из тела Земли, смешал ее с водой из реки и вылепил людей, наподобие богов [4]. Общим для людей, титанов и богов была Мать-Земля – все они имели земное происхождение.

Не менее значимое место в мифологии Древнего Китая играет тема героев и их подвигов. В основном герои обладают как земными, так и фантастическими чертами. Они являют собой обычных людей или же реальных властителей. Но часто они могут изображаться не как земные существа, а как божества, которые обладают фантастическими силами. Нередко герои мифов, являя собой воплощение неземных сил, предстают перед нами в образе дракона с лошадиной головой [3]. Подвиги героев заключались в спасении народа от грозных сил стихии: страшная засуха (рассказ о стрелке Хоу И), потоп (предание о легендарном императоре Юе) и др. В античных мифах олимпийского периода также присутствует тема победы смертного человека над природой.

Труд человека также получил своё отображение в мифологии Древней Греции. Это подтверждает миф о богине Деметре, которая обучала смертных всем законам земледелия [5]. Аналогичный образ Деметры можно встретить и в китайских мифах о Хоу Цзи, который научил древних китайцев хлебопашеству и земледелию. В мифологии Древнего Китая очень часто встречаются мотивы, которые прославляют труд и воспевают тех, кто помог человеку в его противостоянии стихиям. Характерные мотивы присущи мифам о Нюйве. Однажды во время легендарного побоища титан Канхуэй разрушил гору Бучжоу, Нюйва с помощью расплавленного камня закрыла треснувший небосвод, и предотвратила бедствие, которое грозило смертным людям.

Особенно колоритным и одним из самых известных героев мифологии Древнего Рима и Древней Греции является Геракл (Геркулес). Согласно мифу, Геракл – полубог, сын Зевса и

смертной женщины, будучи на службе у микенского царя Эврисфея, совершил 12 фантастических подвигов – от удушения Немейского льва до укрощения пса Цербера [6]. В китайской мифологии есть свой Геракл – стрелок из лука Хоу И. В трактате «Мо-цзы» (V в. до н. э.), летописи «Люйши чуньцю», «Цзочжуани» и других древних источниках говорится о том, что Хоу И был изобретателем лука и стрел. Согласно легенде, Хоу И избавил людей от многих опасностей, сразил большое количество чудовищ и прославился легендарными подвигами.

Еще одним сходством между мифами Древней Греции и Древнего Китая является то, что каждый мифологический образ имеет определенные функциональные рудименты. Например, в древнегреческой мифологии: лук и стрелы Аполлона, трезубец Посейдона, крылатые сандалии Гермеса и др. В древнекитайской мифологии можно отметить Паньгу со своим молотом или зубилом, громовника Лэйгуна со связкой барабанов и деревянным молотком, Юйди с нефритовой дощечкой и др.

Общими чертами мифологических систем Древнего Китая и Древней Европы можно назвать антропоморфический характер мифологических образов, большое количество мифов о героических подвигах, предания на тему труда, схожее смысловое наполнение мифологических образов и др. Отличительными чертами древнекитайской мифологии является преобладание мифов на космогоническую тематику, особое место мифов связанных со стихиями, отсутствие мифологических циклов и др. Причиной различия и схожести мифологических систем являются географическое положение, социально-экономические условия, уровень развития культуры и другие немаловажные факторы.

Литература

1. Мифы народов мира. Энциклопедия: в 2-х т. / гл. ред. С.А. Токарев. – М.: НИ Большая Российская энциклопедия, 1997. – 720 с. 2. Ежов В.В. Мифы Древнего Китая / В.В. Ежов. – Москва: Астрель, 2004. – 496 с. 3. Юан Кэ Мифы Древнего Китая / Кэ Юань. – Москва: Наука, 1965. – 528 с. 4. Тахо-Годи А.А. Греческая мифология / А.А. Тахо-Годи. – Москва: Искусство,

1989. – 304 с. **5.** Кун Н.А. Легенды и мифы Древней Греции / Н.А. Кун. – Минск: Нар. асвета, 1989. – 462 с. **6.** Лосев А.Ф. Античная литература: учебник для высшей школы / А.Ф. Лосев [и др.]; под ред. А.А. Тахо-Гди. – 4-е изд. – М.: Просвещение, 1986. – 541 с.

Сухаревська Є.В. Тематична своєрідність китайської міфології: порівняльний аспект (на матеріалі міфів Китаю та країн Європи)

Автор досліджує проблему характерних особливостей тематики китайської міфології. Метою роботи є розгляд тематичної своєрідності міфів Китаю та Європи, пошук схожих і відмінних особливостей даних міфологічних систем. Провівши аргументацію, автор робить висновок про подібність і відмінність тематичного наповнення заявлених міфологічних систем, а також про причини такого явища.

Ключові слова: міф, міфологічна система, тематика, Китай, Європа.

Сухаревская Е.В. Тематическое своеобразие китайской мифологии: сравнительный аспект (на материале мифов Китая и стран Европы)

Автор исследует проблему характерных особенностей тематики китайской мифологии. Целью работы является рассмотрение тематического своеобразия мифов Китая и Европы, поиск схожих и различных особенностей данных мифологических систем. Проведя аргументацию, автор делает вывод схожести и различий тематического наполнения заявленных мифологических систем, а также о причинах такого явления.

Ключевые слова: мифы, мифологическая система, тематика, Китай, Европа.

Sukharevskaya E.V. Thematic Uniqueness of Chinese Mythology: Comparative Aspect (on the Material of the Myths of China and Europe)

The author examines the characteristic features of the thematics of Chinese mythology. The aim is the examination of thematic originality of the myths of China and Europe, finding similar and different features of these mythological systems. After considering facts, the author makes a conclusion about the similarities and differences between the thematic content of stated mythological systems, and also the reasons of this phenomenon.

Keywords: myth, mythological system, theme, China, Europe.

论俄罗斯文学经典人物形象在《地下人，或当代英雄》中的重现

Чжао Сюехуа (Ланьчжоуский політехнічний університет, викладач інституту іноземних мов, провінція Ганьсу, м. Ланьчжоу, Китай)

赵雪华

(兰州理工大学 外国语学院，中国 甘肃省 兰州市 730050)

【内容摘要】当代俄罗斯文学学界注意到，20世纪末的俄罗斯文学创作一方面依赖俄罗斯经典作品文本；另一方面创建自己的艺术模式以超越经典作品。马卡宁借用互文手法在长篇小说《地下人，或当代英雄》构建了与19世纪俄罗斯经典文学形象的镜像映照和关联体系，体现了对俄罗斯文学传统的继承与发展。

【关键词】 地下人，同貌人，互文性

文学的发展存于此消彼长的思潮更迭，20世纪末俄罗斯文学创作再次进入多元化时期，传统现实主义和后现实主义、现代主义和后现代主义等等流派纷呈。当代后现实主义作家马卡宁的长篇小说《地下人，或当代英雄》（以下简称《地下人》）引起了学界广泛关注，俄罗斯批评家马尔琴科(Марченко А.М., 1932-)认为理解这部小说创作的一个重要因素就是注意主人公和传统文学形象之间的镜像映照和关联体系。互文是《地下人》的主要创

作手法之一，涅姆泽尔(Немзер A.C.,1957-)认为,《地下人》除了复杂的文本结构和地下人体系,小说中还充满了“旁征博引”[4, c.233]。马卡宁借用后现代主义的互文手法在长篇小说《地下人》重塑了19世纪俄罗斯经典文学的地下人、小人物和多余人典型人物形象,体现了对俄罗斯文学传统的继承与发展。

一、与俄罗斯经典人物形象的互文

(一) 新地下人形象

马卡宁的新地下人彼得罗维奇是一名地下作家,筒子楼看守,居无定所。精英界的作家身份和社会底层的生活状况悖论性地集于彼得罗维奇一身,其原因是多层面的,一些批评家敏锐地发现了马卡宁着意关注的道德层面,如坦菲利耶夫认为“马卡宁的创作是一种‘良心体悟’”[6, c.142]。《高加索的痕迹》一章不仅使读者联想到陀思妥耶夫斯基的《罪与罚》,而且也联想到圣经的道德训诫:不可杀人。彼得罗维奇当然记得“不可杀人”的戒条,但是时代迥异,彼得罗维奇生活在20世纪,新地下人在新时代有新的道德原则。他把“不可杀人”更看做是社会禁忌,而不是宗教戒条。按照他的看法,现代人早就不再遵守神的旨意,人就是一切。“当然,我们这个受骗世纪的文学不会指点出这种两分的意义,只有受害人……仅仅是从那里才吹来了真正的道德的微风。他的关于因杀人而自我毁灭的思想留下来成为了一种机会是绝对的思想。古典。准则。”[7, c.219]。

杀人,而内心毫无忏悔之意,为什么?彼得罗维奇的言论令人震惊,“在我们的不可杀人的戒条中没有任何高度道德的内涵,就连一般道德的内涵也没有”[7, c.218]。在小说中我们更能感受一份比陀思妥耶夫斯基小说更可悲的气氛。在第二次杀人后,彼得罗维奇并不纠结于坦白和躲避之间,而是由于没有遇到一个能够倾听他忏悔的人而内心备受折磨。除了忏悔,彼得罗维奇体验到拉斯科尔尼科夫杀了高利贷老

太婆之后的另一种感受——

和人们的分离。两位作家没有指出什么是真正的道德，他们警告读者注意真正的道德，他们希望人们能认识到建立道德的必要性。

彼得罗维奇和拉斯科尔尼科夫在个性上有异也有同，他们的相似之处在于他们信奉共同的生存哲学——

打击哲学(философия

удара)，即，关于犯罪权力的哲学。这个哲学是反抗压制个性的当局、出版社和精神病院的一种自我保护手段。著名评论家谢梅金娜(Семькина

Р.

С-

И.)指出，“这个哲学思想不具有攻击性和危险性，这只是对遮蔽人的个性的“思想制度”之网的突破。它是一种精神上的激励，促使人们摆脱一切教条的束缚以获得自由”[5，

c.89]。打击哲学更像伊万·卡拉玛佐夫的哲学：“一切都是允许的”的信条是指摒弃陈腐的传统和信仰的原则生活。

(二) 小人物形象

《小人物捷捷林》一章里马卡宁的捷捷林与果戈理《外套》的主人公阿卡基·阿卡基耶维奇·巴施马奇金隔空对照。马卡宁小说中的时代要比果戈理小说中再现的时代更为残酷：可怜人的死几乎不能引起人们的同情和怜悯。对捷捷林的态度在很多方面体现了彼得罗维奇对经典文学的态度，“阿卡基这个典型对于我们只是个雏形，19世纪古典作家们过早地给小人物打上了句号，没能预见到他的模仿者的发展动态——

没能看到（隔着彼得堡的浓雾）如此快熟的虚荣的变态。在历史的出口处，愿望的渺小编程的了心灵的渺小。他们对小人物的观察不尽周密。”[7，

c.166]，天才的作家们对人性都有着深刻的洞察力，马卡宁也拥有这样一份天赋：“能够洞悉并把深藏在表面可怜的人物的内心的恶揭露出来”[2，

c.184]。彼得罗维奇可怜小人物，他明白文学不会让他们懂得自立自强，所以小人物引起“当代英雄”彼得罗维奇的怜悯是厌恶的怜悯以及鄙视。“我没有受到感动，我属于另一路人”[7，

c.153]。具有主体意识和反抗意识，有知识有文化有思想，生活态度积极乐观是彼得罗维奇和巴施马奇金、捷捷林的主要区别。

（三）当代多余人形象

在比较马卡宁的《地下人》和莱蒙托夫的《当代英雄》时也可见到复杂的互文映照，《当代英雄》的名称、主题和主人公类型直接和《地下人，当代英雄》遥相呼应。马卡宁在自己的小说中使用了莱蒙托夫小说的一个片段：“当代英雄确实是一副肖像，但不是某一个人的肖像：这是一幅由我们这整整一代人身上充分滋生开来的种种毛病所构成的肖像。”[7，

c.2），这段引文将两部小说联系在一起。马卡宁希望大家明白，对他来说，重要的是指出“当代英雄”是某个概括的人物形象，这个形象拥有某一特定时代的人的典型特征。读者面前的毕巧林身上也有善的品格，他追求真挚的爱情。而毕巧林内心进行着激烈的善恶之战，正如他自己承认的那样，他渐渐地“记仇”、“嫉妒”、“学会了恨”、“开始欺骗”，走向恶。人类的劣根性是很正常的特征，在莱蒙托夫的《当代英雄》里可以这样认为。在马卡宁的《地下人》里作为当代多余人地下作家彼得罗维奇身上有着贵族知识分子的特征，但是在新时代，彼得罗维奇没有像19世纪的多余人那样自暴自弃，自甘堕落。在当局高压的境况下当代多余人的思想和理想并没有幻灭，他们既不屈服于权威，又不随波逐流，而是坚定地维护着自我。

二、对地下人形象的反思

彼得罗维奇究竟是什么形象：杀人犯、地下人、小人物还是当代英雄？对主人公的评议经常转向犯罪的层面，在这种情况下，我们的道德感使我们对他进行严厉批判。彼得罗维奇两次杀人事件的真正用意何在？如陀思妥耶夫斯基一样，马卡宁关注人性的悖论两极：一方面努力爱人如爱己，为他人牺牲自己；另一方面又幻想为所欲为，与上帝抗衡，两极以同样的力量和同样的欲望吞噬着人。

我们再看一下小说中另一位作家济科夫，他选择从“地下”“地面”，名利双收，飞黄腾达。为什么彼得罗维奇不效法呢？区别于功成名就的济科夫，彼得罗维奇留在“地下”的一个主要因素是对个性的维护。彼得罗维奇认为自由、个性的自我肯定、追求保护自己的“我”、为了这个“我”不惜任何牺牲是人的最高价值。他有自己的生活原则：不生活在社会制度——极权的社会主义和野蛮的资本主义的压迫下，不向当局认输，保持一份精神自由。对他来讲，最重要的是维护自己的个性，自己的内心世界。涅姆泽尔提出，“《地下人》的基础是悲剧性的悖论：社会生活无情地消灭和吞噬、同化着个体，不给它留任何机会，而个体（当然不是所有的）在某个临界点处依然保持着自由”[3, 209]。彼得罗维奇把自己同那些顺应社会制度的“老同事”和“新同事”区别开，他引以为傲的是他没有被时代所改变。济科夫、斯莫里科夫、洛维尼亚科夫和韦尼亚实质上是彼得罗维奇的不同侧面，也可以说是彼得罗维奇思想与性格的复杂性和多面性的反映。他们所走的路也是彼得罗维奇可以选择的生存之路，突出表现了彼得罗维奇维护自我的强烈特征，也揭示了个体存在的意义和价值。

结 语

俄罗斯语言学家阿尔诺里德(Арнольд И.В., 1908-2010)为互文性理论的发展做出了重要贡献，她在《对话、互文性和诠释学问题研究》(Проблемы диалогизма, интертекстуальности и герменевтики, 2010)一文中总结并拓展了互文性概念，“互文性是指一个文本中包含另一个言语主体不同的完整文本，或者标识出或未标识出，改动或未改动的文本片段，在当前文本中充当引文、借用或典故”[1, c.346]。马卡宁在《地下人》里不仅在题材和主题继承了俄罗斯文学传统，而且大胆借用了后现代主义的互文手法重塑了一系列

经典人物形象：**地下人形象、小人物形象和多余人形象**。然而，**百余年**的岁月历练，时至今日主客观环境已是今非昔比，当代人在世界观、人生观和价值观上自是有别于前人。**无论**世事如何变换，对真善美的追求依然是俄罗斯人的终极思想。**正如**托尔斯泰娅(Толстая Т.Н.,1951-)对马卡宁评价的那样，马卡宁的特点在于他喜爱、怜悯、理解任何人：**荒诞**的人、不幸的人、没大脑的人，他喜爱，因为他从没有感到绝望，**在这个意义上**，马卡宁称得上是一位纯正的俄罗斯作家，有着深刻的传统的作家。他的凝聚的目光、讽刺、嘲笑、“**地下真理**”并不妨碍对主要情感、主要价值——爱的追寻。

参考文献

1. Арнольд И. Семантика. Стилистика. Интертекстуальность / Арнольд И. – М.: «ЛИБРОКОМ», 2010г. – 612 с.
2. Иванова Н. Сомнительное удовольствие / Иванова Н. // Знамя. – 2004. – №1. – С. 24 – 31.
3. Немзер А. Замечательное десятилетие / Немзер А. // Новый мир. – 2000. – №1. – С. 71 – 86.
4. Немзер А. Замечательное десятилетие русской литературы / Немзер А. – М.: Флинта, 2003. – 416 с.
5. Семькина Р.С. Локусы подполья в романе В. Маканина / Семькина Р.С. // Проблемы филологии, культурологии и искусствоведения. – 2008. – №4. – С. 91 – 104.
6. Танфильев М. Испытание совестью / Танфильев М. // Звезда. – 1982г. – №44.
7. 马卡宁. 地下人, 或当代英雄[M]. 田大畏译. 北京: 外国文学出版社, 2002年.

Чжао Сюехуа 论俄罗斯文学经典人物形象在《地下人, 或当代英雄》中的重现

В кінці ХХ століття сучасні письменники, з одного боку, спиралися на традиції класичної літератури, з іншого – активно застосовували сучасні методи, наприклад, інтертекстуальність. У романі «Андеграунд, або Герой нашого часу» (1998) постреалістичного письменника Маканіна відзначається опора на класичні зразки в російській літературі ХІХ століття. І це

відображає тісний зв'язок між постреалізмом і традиційним реалізмом.

Ключові слова: андеграунд, двійник, інтертекстуальність.

Чжао Сюехуа 论俄罗斯文学经典人物形象在《地下人，或当代英雄》中的重现

В конце XX века современные писатели, с одной стороны, опирались на традиции классической литературы, с другой стороны, активно применяли современные методы, например, интертекстуальность. В романе «Андеграунд, или Герой нашего времени» (1998) постреалистического писателя Маканина отмечается опора на классические образцы в русской литературе XIX века. И это отражает тесную связь между постреализмом и традиционным реализмом.

Ключевые слова: андеграунд, двойник, интертекстуальность.

ZhaoXuehua 论俄罗斯文学经典人物形象在《地下人，或当代英雄》中的重现

At the end of the XX century modern writers, we have relied on the tradition of classical literature on the one hand and actively use modern methods such as intertekctualism. In the novel "Underground or the Hero of Our Time" (1998) of postrealistic writer Makanin it was marked the reliance on the classic examples in Russian literature of the XIX century. And it reflects the close relationship between postrealism and traditional realism.

Keywords: underground, double image, intertekctualism.

ПАТРІОТИЧНЕ, ГРОМАДЯНСЬКЕ І МОРАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В КИТАЇ ТА УКРАЇНІ

УДК: 37.013

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ ТА КИТАЇ

Домащенко Ю.А. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Чепурна І.М.

Актуальність вивчення проблеми патріотичного виховання в Україні та Китаї обумовлена унікальними модернізаційними процесами, що протікають в цих країнах в останні роки.

Сьогодні намітилися значні зміни в національній самосвідомості цих націй. Підйом і розвиток виробничого сектора в Китаї, вихід його продукції і фахівців на світову арену, також як і в Україні, стимулювали зростання почуттів гордості за свою країну і народ.

Виховання патріота і громадянина України , є одним з провідних завдань національної освіти. Враховуючи суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні, усе більшої актуальності набуває виховання в молодого покоління почуття патріотизму, відданості загальнодержавній справі зміцнення країни, активної громадянської позиції тощо.

Головною тенденцією патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до Батьківщини, народу, держави.

Нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості [1].

Метою національно-патріотичного виховання є формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, пошани до видатних вітчизняних історичних діячів, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків.

Головною складовою патріотичного виховання молоді двох країн є формування у молоді любові до рідної країни, що

здійснюється в першу чергу сім'єю, безпосереднім соціальним оточенням через передавання певних культурних традицій, звичаїв, обрядів, вірувань. Саме патріотизм, громадянськість повинні об'єднувати українців, зберегти те, що протягом століть було нашою метою, – незалежну державу. На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денационалізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей [2].

Демографічна політика, що проводиться в Китайській Народній Республіці з кінця ХХ ст. (1 сім'я - дитина), привела до послаблення зв'язків між родинами, відходу від традиційних загальнолюдських цінностей і базових основ виховання дітей.

В Китаї, який знаходяться сьогодні на стадії інноваційного розвитку, патріотизм визначається як одна з форм органічної єдності особистого і соціального, творчий союз особистості і суспільства, запорука подальшого процвітання країни і народу. Саме тому в наших країнах ідеологія державної політики орієнтована на виховання громадянина-патріота, а ведучими соціальними інститутами, які здійснюють цей процес, визнаються сім'я і школа.

Патріотичне виховання в Китаї базується на сучасних засадах економічної системи, запитах держави з урахуванням глобалізації світової економіки та інтересів авторитетних представників країни.

Завдання патріотичного виховання спрямовані на зміцнення колективного духу; формування масової свідомості нації; сприяння раціональному, відкритому, спокійному, впевненому авторитету влади; усвідомлення важливості колективної роботи у впровадженні інновацій; підвищення обізнаності вітчизняних підприємств про соціальну відповідальність.

Патріотизм в Китаї тісно пов'язаний з поняттям Батьківщина, яка представляє собою народ, країну і свою родину.

Кожна родина має також свою культуру, пов'язану з державою і нацією, і кожен етнос має свою культуру.

Любити Батьківщину - це не тільки знати національну мову і звичаї, одяг, продукти харчування. Більш важливо знати традиційні цінності нації, способи мислення і правила поведінки.

У сучасному Китаї патріотична освіта орієнтує людей глибоко задуматися про такі цінностях як: возз'єднання Батьківщини і єднання всього народу; гармонійне співвідношення з світом, зміцнення національної єдності.

Очевидним є той факт, що перші уроки патріотизму дитина отримує в сім'ї.

У Китаї, як і в Україні в патріотичному виховному просторі традиційним є взаємодія трьох поколінь, коли дитина включена в інтерактивне спілкування з батьками, бабусями і дідусями [3].

У Китаї патріотизм є основою і передумовою для нормального розвитку дитини.

Патріотичне виховання - найважливіша ідея всієї китайської педагогіки. Воно, в найбільшій мірі, ґрунтується на понятті «китаєцентризм». У 1982 р генеральний секретар ЦК КПК Ху Яобан наголосив на необхідності рішуче покінути з захопленням художньою практикою Заходу, з випадками захоплення іноземним, а якщо ці дії мають серйозний характер, вони повинні переслідуватися законом. Цей період (початок 80-х рр. ГГ ст.) Характеризується підвищеною увагою до проблем патріотичного виховання, яка передбачала виховання китайського духу, дотримання китайських традицій [3].

З 2001 р в Китаї третя субота вересня оголошено всенародним днем патріотичного і оборонного виховання. У програмах початкових і середніх шкіл Китаю, а також в коледжах і університетах з'явився обов'язковий теоретичний предмет «Національна оборона», завданням якого є розвиток в учнів національного, патріотичного й оборонного мислення

Дітям з дитинства прищеплюється ідея, що вони є дітьми Китаю і те, що вони залишилися без батьків, не є дуже великим горем - у них є Китайська держава, яке дбатиме про них, тому що вони є його дітьми.

Любов до власного народу і Китаю виховується на яскравих історичних прикладах: діти-сироти, які були виховані трудовими колективами і військовими підрозділами під час опору японської окупації (XX ст.) [4].

Особливістю патріотичного виховання в сучасній КНР є його зрощений зміст з вихованням національним. Незаперечним є той факт, що сучасна КНР проводить досить зважену державну політику по відношенню до представників національних меншин, реалізуючи при цьому їх права на національне самовираження в повному обсязі.

Основна ідея виховання патріотизму у Китаї та Україні полягає у мотивації громадської активності молодого покоління. Це стане запорукою небайдужості як сьогодишнього, так і прийдешніх поколінь громадян. Найкращою мотивацією до безкорисної суспільної праці є почуття гордості за свою державу, співпереживання за минуле, співпричетність до творення її сьогодення та майбутнього [5].

Саме тому патріотичне виховання молоді є одним з найголовніших пріоритетів молодіжної політики в Україні та Китаї. Патріотичне виховання є складовою частиною загального виховного процесу, являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій з формування у громадян високої патріотичної свідомості, почуття любові до своєї країни, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Патріотичне виховання включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, володіє високим рівнем комплексності, тобто охоплює своїм впливом усі покоління і пронизує усі сторони життя: соціальну-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, спирається на освіту, культуру, історію, державу, право [6].

Література

1. Богуславський М.В. Сучасна стратегія модернізації російської освіти: історико-педагогічний контекст/ М.В. Богуславський // Известия Волгогр. держ. пед. ун-ту. – 2014. – №6 (91). – С.43-48. 2. Маллаєв Д.М. Виховання дітей в сім'ї в дусі патріотизму і дружби народів / Маллаєв Д.М., Омарова П.О.,

Гасанова З.З. – М. : Смуров «Academa», 2008. **3.** Чжан Ч. Напрями досліджень сімейного виховання в сучасному/ Ч. Чжан. – с 25-30 **4.** Щербань П. Проблеми сучасної освіти/ П. Щербань //Літературна Україна". – 13 липня 2006. **5.** Юхновський, І. Про ідеологію і політику Українського інституту національної пам'яті/ І. Юхновський // Дзеркало тижня. – 2007. – №40. – С. 16-18. **6.** Афанасьєв, А. Педагогічні основи військово-патріотичного виховання України/ А.Афанасьєв. – К., 2005. — 266 с.

Домащенко Ю.А. Виховання патріота і громадянина, є одним з провідних завдань національної освіти України та Китаю

Патріотичне виховання в Китаї базується на сучасних засадах економічної системи, запитах держави. Результати дослідження показали що, патріотичне виховання китайської молоді базується на сучасних засадах економічної системи, у спокійному та впевненому авторитету влади, в усвідомленні важливості колективної роботи. Перші уроки патріотизму дитина отримує у сім'ї, також слід зазначити що в патріотичному виховному просторі традиційним є взаємодія трьох поколінь, коли дитина включена в інтерактивне спілкування з батьками, бабусями і дідусями. Патріотичне виховання є складовою частиною виховного процесу, почуття любові до своєї країни, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків.

Ключові слова : сім'я, Батьківщина , патріотизм , цінності, єднання.

Домащенко Ю.А. Воспитание патриота и гражданина, является одним из ведущих задач национального образования Украины и Китая

Патриотическое воспитание в Китае базируется на современных принципах экономической системы, запросах государства. Результаты исследования показали, что, патриотическое воспитание китайской молодежи базируется на современных принципах экономической системы, в спокойном и уверенном авторитета власти, в осознании важности

коллективной работы. Первые уроки патриотизма ребенок получает в семье, также следует отметить, что в патриотическом воспитательном пространстве традиционным является взаимодействие трех поколений, когда ребенок включен в интерактивное общение с родителями, бабушками и дедушками. Патриотическое воспитание является составной частью воспитательного процесса, чувства любви к своей стране, готовности к выполнению гражданских и конституционных обязанностей.

Ключевые слова: семья, Родина, патриотизм, ценности, единение.

Domashchenko Yu.A. Education of Patriot and Citizen, Is One of the Major Tasks of the National Education for Ukraine and China

Patriotic education in China based on modern principles of the economic system, the state requests. The study results showed that the patriotic education of the Chinese youth is based on modern principles of the economic system, in a calm and confident authority of the government, in awareness of the importance of collective work. The first lessons of patriotism child receives in the family should also be mentioned that in the patriotic educational space is the interaction of the traditional three generations, when the child is included in the interactive communication with parents and grandparents. Patriotic education is an integral part of the educational process, the feelings of love for your country readiness to perform civil and constitutional duties.

Keywords: family, Motherland, patriotism, values, unity.

УДК 37

ГОСУДАРСТВЕННАЯ ПОЛИТИКА КНР В ОБЛАСТИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИИ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В НАЧАЛЕ 21 ВЕКА

Кириченко В.Ю. (ДЗ „Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка”, магістрант)

Наук. керівник – викл.Чепурна І.М.

В двадцать первом веке высшее образование стало частью диалогической игры, в которой диалог является руководствующим средством в позиции Китайской Народной Республики.

Русскоязычные толковые словари указывают ограниченное определение понятия «диалог» - «разговор между двумя лицами или двумя группами лиц; дипломатические переговоры между правительствами двух стран или группировок (блоков) стран в целях достижения соглашения, мирного урегулирования отношений между ними» [1] как и китайские соответственно. В английском же языке «диалог – это общение двух и более людей...», в то время как «дуолог» (duologue) ограничивается только двумя собеседниками, но стоит отметить, что часто соотносят это понятие к сценическим репликам между двумя героями [1].

Определение понятия позволяет понять суть диалогической игры, где соперничество оперируется ставками на козырь, что спрятан за «улыбками» контрагентов.

Молодое поколение – это будущее любой страны, и каким будет будущее определяет политика, направленная на его формирование.

Из числа «козырей», которыми Китайская Народная Республика может открыто довольствоваться – это сеть международных культурно-образовательных центров, создаваемых Государственной канцелярией по распространению китайского языка за рубежом Министерства образования КНР совместно с зарубежными синологическими центрами [2]. По итогам 10 конференции от 12 декабря 2015 года число филиалов достигло 500 по всему миру, среди них более 20 в России и более 5 в Украине. Всеобщая численность студентов достигает почти 2 миллиона, в то время как планкой было привлечь 1.5 миллиона студентов [3]. Такие результаты являются плановыми в соответствии с Проектом по развитию Институтов Конфуция (2012-2020).

Институты Конфуция живут в стенах ведущих университетов по всему миру, что является «высокоскоростной дорогой» обмена учащихся. Поддерживая авторитет, КНР

снабжает заграничные учреждения материалами. Так, уже более 700 000 книг было спонсировано более чем в 120 странах, а также в более чем 30 странах, включая Россию, Китай предоставил права на публикации в местных издательствах. Умножая возможности, Институт Конфуция Онлайн предоставляет как дистанционное обучение, так и использование дополнительных учебных материалов онлайн.

Конференция или «Давосский форум» (в образовательном смысле) включает в себе культурный взаимный диалог цивилизаций.

Институты не спроста названы в честь Конфуция (5-6 вв.). Ведь конфуцианская философия является фундаментальной основой не только как философское течение, но ее отражение можно проследить и в политике. Например, еще во времена Ден Сяопина, когда в 1979 году, будучи на конференции с японскими представителями, ведущий лидер говорил о политике «сяокан» и «датун», которые построены на традициях конфуцианства, таких как «общество малого достатка» и «единое общество».

Имея корни глубоко в истории, конфуцианство стало одной из тем диалога на уровне глобализации. Философская традиция все также остается жизненным справочником, которым люди должны руководствоваться для взаимопонимания, для понимания правительства, лидеров и для понимания будущего воспитания [4].

Ду Веймин (1940-), американский ведущий специалист китайского происхождения по философии и неоконфуцианству, утверждает, что на современном этапе люди зависят друг от друга, таки образом, сформировалось глобальное сознание и восприятие. И, так как люди социальны, чтобы усовершенствовать общество, с которым ты ведешь «диалог», стремишься к идеальному себе [4].

Вышеупомянутые факты служат предпосылками для понимания, каким же является высшее образование в преддверии интернационализации в КНР и какова позиция правительства страны.

Опирируя статистиками, прогресс подготовки кадров выпускников очевиден: в 1978 году это всего 9 выпускников, а

уже к нашему времени количество достигло 535 863 человека (2014) [5]. Реформы Ден Сяопина (1978) открыли Китаю мир. Утверждая образовательные реформы, студентам постепенно начали открывать «варварский» мир из-за нехватки специалистов разного рода, ученых и инженеров для осуществления модернизации страны [6, с. 25]. Приоритетными направлениями было и есть инженерные направления (184 647) [7]. Но как и в любой положительной ситуации, есть и свои последствия: в 1978 году 860 студентов уехало получать образование за границу и только 248 из них вернулись. К нашему же времени из 459 800 уехавших только 364 800 вернулось, где США и Европа – доминанты, принимающие граждан КНР на обучение [8] - где свобода и открытость к новым идеям привлекают [9].

Нуждаясь в квалифицированных специалистах, получивших западные знания, КНР осуществило пятилетнюю программу по спонсированию студентов за рубежом в 2006 году, которая базируется на Проекте 985. Целью служит поощрение не только выезда за пределы страны, но возвращения обратно [10]. Главным критерием является то, что только 5 000 студентов могут получить квоту, но по окончании обучения должны вернуться на родину [10].

Таким образом, правительство Китая не только делает попытки предотвратить «утечку мозгов», но и привлечь иностранные умы к сотрудничеству в своей стране, предоставляя улучшенные условия, высокие заработные платы, а также выделяя квотные места детям в ведущих ВУЗах страны [11].

Китай не только идет на малые «уступки» Западу, например, обучение в ВУЗах предметам как математика, физика, английский; система оценивания характерна западной 100-бальной системе, где оценивается участие в семинарах, классные и домашние работы [12], но и наоборот, с целью большей продуктивности обмена иностранных студентов экзаменационная система КНР gaokao осуществляется во Франции, Италии, Испании, Сингапуре, Австралии (2009) и США [13].

В «новой Большой игре» постоянно идет черед стран-доминант между Россией, КНР и США, а обсуждаемые по всему миру события дают понять ведущую позицию и новые

партнерские отношения, в том числе и в сфере высшего образования. Так, отношения между Россией и Китаем переросли в партнерские и дружеские вместо союзнических. В целях привлечения иностранных граждан на обучение в российские образовательные учреждения Правительством Российской Федерации установлена квота на образование иностранных граждан, где 15 тысяч иностранцев имели возможность получить высшее образование в более 500 российских вузах [14]. В соответствии с планом приема Китая в 2014-2015 учебном году было выделено количество квотных мест в размере 804 человека, но фактический прием составил 1056 человек [15]. Сейчас около 25 тысяч китайских студентов получают образование в России и до 15 тысяч возросло число русских студентов в КНР [16]. С таким учетом в Поднебесной возрастает культурный и языковой интерес к России, который был слабым ранее. Стратегическим приоритетом Российской Федерации, утвержденного 14 мая 2015 года, является укрепление позиций русского языка [17]. Программа «Русский язык» на 2016-2020, которая будет осуществляться в два этапа 2016-2018 и 2019-2020, направлена на совершенствование условий для продвижения русского языка, русской культуры и образования на русском языке в иностранных государствах [18]. На сегодняшний момент в Китае существует 11 Русских центров и Кабинета Русского мира в Китае [15]. Как известно, 2014-2015 год знаменит открытием Проекта «Год дружественных молодежных обменов между Россией и Китаем» [19]. В данной программе, которая основывалась на обмене студентами, также проводилось повышение квалификации педагогов-русистов Китая, которое было осуществимо и в дистанционной форме на интернет-портале «Образование на русском» [15]. По словам Си Цзиньпина, председателя КНР, в ходе визита в марте 2013 года, в процессе обсуждения о сотрудничестве в сфере образования, планируется довести взаимный обмен студентами и аспирантами до 100 тысяч человек к 2020 году и был разработан план реализации данной инициативы [19].

Известно, что 70-80 процентов китайских иностранных граждан обучаются на лингвистических факультетах, но по

словам Лю Лимин, первый заместитель министра образования КНР, нужно направить больше молодых студентов для изучения наук и технологий в университеты России, которые славятся исследовательской разработкой [19]. Поэтому в 2014 году в ходе заседания Российско-Китайской комиссии по гуманитарному сотрудничеству, где с китайской стороны был поднят вопрос о создании ассоциаций филологических, авиационных и сельскохозяйственных университетов [15].

В 2014 году Проект 5-100 стал участником в международной образовательной выставке China Education Expo (CEE) в Пекине, где была возможность университетов-участников Проекта познакомить посетителей выставки с достижениями российского высшего образования для иностранных граждан [15].

Полагаясь на большое количество межправительственных Проектов и соглашений, Китай стремительно развивает свою политику по отношению интернационализации высшего образования молодежи, где череда неприятных событий сплотила отношения между Россией в диалогической игре. Ранее родители боялись отпускать своих детей именно в российский край из-за нехватки знаний о культуре, незнания языка и традиций. Сейчас вековой лист перевернулся и общество обеспокоено о будущем поколении: это и стоимость обучения в иностранных вузах и социальное окружение, с которым студенты окажутся наедине. Безусловно, США давно изведена представителями китайских студентов, но и Россия за последних несколько лет не упустила возможности засыпать прошловековую пропасть.

Интернационализация это не только продвижение и выход на новый мировой уровень, это также адаптация общества новшеству, это ранее небывалые трудности, с которыми нужно справляться и на местном уровне. КНР стремится изменить позицию, уйти от «Сделано в Китае» и достичь «Разработано в Китае» посредством новых международных сотрудничеств. Следуя китайской логики «хорошие отношения – это продуктивность, и если ты можешь решить конфликт – ты хороший» [4].

Проблемы регионального неравноправия и возможности получить опыт заграницей, большая конкурентоспособность и шанс реализовать мечты с надеждами родителей, столкнуться с трудностями трудоустройства и получить все «на блюде» - можно только через мотивацию самого себя, ведь остальные условия на сегодняшний день широки, пусть и с недочетами общественного негодования. Несмотря на очевидность противоречий и кризисов, все равно, завтра будет лучше чем вчера.

Литература

1. Новый словарь русского языка. Толково-словообразовательный / Т. Ф. Ефремова. – М.: Русский язык, 2000 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.efremova.info/word/dialog.html#.Vt2yZscVcdU>
2. Институт Конфуция, 2016 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://ru.wikipedia.org/wiki/Институт_Конфуция
3. The 10th Confucius Institute Conference to be held in Shanghai soon [Electronic resource]. – Mode of access: http://english.hanban.org/article/2015-12/04/content_626193.htm
4. A World of Ideas with Bill Moyers. Tu Wei-ming A Confucian Life in America part 1 of 3 Harvard [Electronic resource]. – Mode of access: <http://www.youtube.com/watch?v=xxBJUc4wVms>.
5. Статистический ежегодник Китая. China Statistical Yearbook 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2015/indexeh.htm>.
6. Анохина Е. С. «Новая» китайская миграция и политика КНР по ее регулированию / Е. С. Анохина. – Томск : Томский государственный университет, 2012. – 125 с.
7. Статистический ежегодник Китая (China Statistical Yearbook, 2015) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.stats.gov.cn/tjsj/ndsj/2015/indexeh.htm>
8. Ларин А. Г. Китайская образовательная миграция в России: невеселая картина [Электронный ресурс] / А. Г. Ларин. – Режим доступа: http://www.synologia.ru/a/Китайская_образовательная_миграция_в_России
9. Китай: утечка амозгов? 2009. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.globalvoices.org/2009/12/02/384/>.

- 10.** Студенты едут за границу, но хотят возвращаться. Students to Go Abroad but Encouraged to Return, 2006 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.china.org.cn/english/education>.
- 11.** Исследование утечки мозгов в Китае/Study on Chinese Brain Drain, CASS, 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.aca-secretariat.be/index.php?id=29&tx_smfacanewsletter_pi1%5Bnl_uid%5D=31&tx_smfacanewsletter_pi1%5Buid%5D=1085&tx_smfacanewsletter_pi1%5BbackPid%5D=50&cHash=dc928d050d01dc380217a2f78b8d8661.
- 12.** Академическое оценивание в Китае/Academic Grading in China, 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://en.wikipedia.org/wiki/Academic_grading_in_China.
- 13.** ZhaoXinying Гаокао дает больше возможностей уехать за границу [Электронный ресурс] / Xinying Zhao, Wangshu Luo, Gaokaogivesstudentsmoreoverseasopportunities(ChinaDaily), 2015. – Режим доступа: http://english.gov.cn/news/top_news/2015/06/08/content_281475123091453.htm.
- 14.** Прием иностранных граждан в рамках квоты. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://минобрнауки.рф/проекты/прием-иностранных-граждан>.
- 15.** Сотрудничество России и Китая в области образования, 2015 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://минобрнауки.рф/новости/5691>.
- 16.** Количество обменов между РФ и Китаем в области науки возросло за последние годы вдвое, 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://минобрнауки.рф/пресс-центр/3722>.
- 17.** Федеральная целевая программа «Русский язык» на 2016-2020 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://минобрнауки.рф/проекты/фцп-русский-язык>.
- 18.** Продолжается разработка Плана мероприятий российско-китайских молодежных обменов, 2014 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://минобрнауки.рф/новости/4056>.
- 19.** Сотрудничество России и Китая в сфере высшего образования [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://yueda.ru/ru/a/kitay+rossiya/sotrudnichestvo+obrazovaniye.html>.
- 20.** Проект 5-100 примет участие в международной образовательной выставке China Education Expo в Китае, 2014

Кириченко В.Ю. Державна політика КНР в області інтернаціоналізації вищої освіти на початку 21 сторячча

Данні тези присвячені аналізу державної політики КНР у сфері інтернаціоналізації вищої освіти на початку 21 століття та інтеграції в позиції між владою та суспільством. Судячи з цього, у статті детально розглядаються позиції, завдання та цілі Китаю стосовно навчання китайських студентів закордоном. Окрім цього у статті розглядаються конкретні проекти співробітництва між КНР та країнами як США та Росія. Окрема увага приділяється проектам, що вже мають плоди співробітництва у сфері обміну студентів на міжнародному рівні, та проектам, що плануються бути реалізованими. Не менш важливим є акцентування уваги на позиції суспільства та сприйняття суспільством тих змін, що принесла інтернаціоналізація та її вплив на вищу освіту в КНР. Автор також пропонує аналіз та прогноз співробітництва КНР з країнами США та Росії.

Ключові слова: Китай, США, Росія, вища освіта, інтернаціоналізація, партнерське співробітництво.

Кириченко В.Ю. Государственная политика КНР в области интернационализации высшего образования в начале 21 века

Данные тезы посвящены анализу государственной политике КНР в области интернационализации высшего образования в начале 21 века и интеграции в позиции между правительством и обществом. Исходя из этого, в данной статье подробно рассматривается позиция, задачи и цели Китая по отношению обучения китайских студентов за рубежом. Помимо этого в статье рассматриваются конкретные проекты и направления сотрудничества между КНР и государствами как США и Россия. Основное внимание уделяется проектам, которые уже имеют результаты сотрудничества в области обменов студентов на международном уровне, так и проектам, которые только планируются быть реализованными. Не менее важным

является и акцентирование внимания на позиции общества и восприятие обществом изменений, что повлекла интернационализация и ее влияние на высшее образование в КНР. Автор также предлагает анализ и прогноз сотрудничества КНР со странами США и России.

Ключевые слова: Китай, США, Россия, высшее образование, интернационализация, партнерское сотрудничество.

Kirichenko V. Y. China's State Internationalization of Higher Education Policy in the Early 21st Century

The paper addresses China's state policy towards internationalization of higher education in the 21st century and integration between the government and society. Therefore, the article provides the profound analysis of PRC students studying abroad, namely its goals, position and objectives, and mechanisms. The article also examines the key areas of cooperation between China and the US, and Russia, as well as the major joint educational projects. Moreover, the article takes a close look at social position and perception of influence of higher education internationalization in China. The author also analyses the problems as well as further perspectives of cooperation between China and the US, and Russia.

Key words: China, the US, Russia, higher education, internationalization, partnership cooperation.

УДК 37.0(075.8)

СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ АСПЕКТ ОБУЧЕНИЯ ИНОЯЗЫЧНОМУ ОБЩЕНИЮ

Стрельцова В. Ю. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри східних мов)

Одной из главных предпосылок успешной социокультурной коммуникации является лингвистическая общность коммуниаторов, т.е. наличие единого для обоих языка общения. Сегодня статус “объединяющего” языка, помимо английского получил китайский язык. Именно этим объясняется

повышенное внимание к этому восточному языку на всех уровнях образовательной парадигмы.

С развитием и распространением социокультурного подхода к обучению языкам значительно больше внимания стало уделяться использованию языка в определенных социальных и культурных ситуациях. Объясняется это тем, что в современных условиях невозможно подготовить студентов к спонтанному общению на изучаемом языке, фокусируясь лишь на отдельно взятой фразе. В реальной жизни существуют социальные и культурные правила, без овладения которыми знания заученных предложений будет бессмысленным.

Социокультурные аспекты обучения иноязычному общению студентов рассматриваются в работах таких исследователей, как В.П.Фурманова, О.А.Бондаренко, И.Я.Лупаг, Г.В.Елизарова.

В современной методике В.В.Сафоновой разработаны основы социокультурного подхода, который привносит в учебный план значительные изменения. Стержнем обучения различным аспектам языка становится культуроведение. В содержательном плане учебной программы значительное время уделяется изучению культурного разнообразия страны изучаемого языка. Китайский язык в рамках данного подхода рассматривается в качестве инструмента билингвистического и поликультурного развития личности обучаемых, способствующего осознанию себя как культурно-исторического субъекта [1, с.20]. При социокультурном подходе ведущее положение приобретает социально-педагогическая ориентация на обучение иностранному языку в контексте диалога культур. В качестве основного положения социокультурного подхода к обучению иностранным языкам необходимо отметить многоаспектное социокультурное образование, а также тот факт, что в процессе изучения иностранных языков происходит обогащение знаний студентов о социокультурном портрете изучаемого языка.

Соизучение языка и культуры можно успешно реализовывать при обучении китайскому языку в рамках компетентностного подхода, который в свою очередь

обуславливает успех формирования социокультурной компетенции.

Так, В.В. Сафонова считает, что именно социокультурная компетенция помогает человеку ориентироваться в социокультурных характеристиках людей, с которыми он сталкивается, прогнозировать возможные социокультурные препятствия в условиях межкультурной коммуникации и способы их преодоления, адаптироваться к иноязычной среде, уважительно относиться к традициям, ритуалам и стилю жизни представителей иноязычного товарищества [1, с.17]. Основной целью межкультурной коммуникации является «расшифровка» чужих культурных концептов. Справедливым является мнение Е. Холла, который считал, что поскольку культуре обучаются, то ее можно и преподавать [2]. Формирование социокультурной компетенции эффективнее всего может осуществляться в рамках компетентностного подхода к обучению, основная идея которого – усвоение не готового, кем-то предложенного знания, а создание знаний на основе анализа, обработки условий его происхождения. При компетентностном подходе сам студент приобретает компетентность, самостоятельно развиваясь, самоорганизуясь. В комплексе компетенций поликультурной языковой личности входит социокультурная компетенция, в свою очередь, входящая в состав иноязычной коммуникативной компетенции.

Сформированность социокультурной компетенции следует рассматривать как одну из ступенек на пути формирования поликультурной компетенции, что и есть целью изучения языка и культуры в современных условиях. Многие исследователи правомерно считают, что несформированность социокультурной компетенции негативно влияет на процесс коммуникации, следствием чего являются ошибки в передаче и приёме информации, а иногда и нарушение процесса общения в целом [3, с.6]. Как показывает практика общения с носителями языка, различия в социокультурном восприятии партнёра могут вызвать полное нежелание общаться. Поэтому формированию социокультурной компетенции следует уделять должное внимание. Резюмируя, отметим, что полноценное взаимодействие во время межкультурного общения невозможно без

сформированной социокультурной компетенции, которая, в свою очередь, и формируется в процессе такого общения.

Литература

1.Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2001. – №3. – С.17-23. 2.Рот Ю. Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг: учебно-методическое пособие / Ю.Рот, Г.Коптельцева.-М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 223 с. 3. Грачева С.Г. Понимание контекста иноязычной культуры в обучении иностранным языкам: Автореферат дис.канд. пед наук / С.Г.Грачева. – М., 2002. – 16с.

Стрельцова В. Ю. Соціокультурний аспект навчання іншомовному спілкуванню

В процесі оволодіння іноземною мовою особливу увагу слід приділяти практичному аспекту володіння мовою з урахуванням сучасних тенденцій у розвитку мови. Якщо у повному масштабі реалізується соціокультурний компонент оволодіння іншомовним матеріалом, це є стимулом для підвищення інтересу студентів до предмета і для більш усвідомленого оволодіння мовою.

Ключові слова: міжкультурне спілкування, комунікативні навички, соціальна взаємодія.

Стрельцова В.Ю. Социокультурный аспект обучения иноязычному общению

В процессе овладения иностранным языком особое внимание следует уделять практическому аспекту владения языком с учетом современных тенденций в развитии языка. Если в полном масштабе реализуется социокультурный компонент овладения иноязычным материалом, это является стимулом для повышения интереса студентов к предмету и для более осознанного овладения языком.

Ключевые слова: межкультурное общение, коммуникативные навыки, социальное взаимодействие.

Streltsova V. Yu. Sociocultural Aspect of Education Connected with Foreign Communication

During foreign language acquisition the special attention should be given to practical aspect of mastering a language taken into consideration modern lines in development of the language. If a sociocultural component of mastering a foreign language material is realized in a full scale. This is a stimulus for increasing student's interest to a subject and for more realized mastering of the language.

Key words: intercultural communication, communication skills, social interaction.

УДК: 37.025

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Федічева Н. В. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри східних мов)

Сьогодення вимагає від вищої школи підготовки вчителів з високим рівнем інтелектуального й духовного розвитку, національно свідомих громадян-патріотів, носіїв загальнолюдських цінностей. Майбутній вчитель має бути носієм високих духовних цінностей, в основі яких є пріоритетність гуманізму і моральності [1,2,3,4]. З огляду на останні події, які відбуваються в нашій країні, вважаємо, що загальнолюдські та гуманістичні цінності повинні зайняти дуже вагоме місце у навчанні та вихованні сучасної молоді, мають служити їм духовними векторами життя, бо саме в їх руках знаходиться майбутнє країни.

Свій відомий вклад у справу навчання цінностям може зробити навчальна дисципліна «Іноземна мова». Комунікативна складова предмету, його спрямованість на вивчення та порівняння побуту, звичаїв, традицій, цінностей свого та іншого народу надає викладачу широкі можливості у вихованні громадянської позиції, патріотизму і високих моральних якостей молодій людині. Потенціал мови настільки потужний, що немає

жодних сумнівів щодо можливостей її впливу на розвиток загальнолюдських цінностей особистості.

Метою статті є обґрунтувати потенціал мови на розвиток загальнолюдських цінностей особистості та визначити прийоми, форми й методи роботи, які забезпечують формування цих цінностей у студентів вишів. Своєрідність іноземної мови полягає в тому, що в ході її вивчення студенти здобувають не лише знання, а, насамперед, вміння й навички користуватися мовою як засобом спілкування та одержання нової корисної інформації. У сучасній методиці під впливом низки лінгвістичних і соціокультурних факторів, поняття "навчання мови" поступово витісняється поняттям "навчання мови й культури". Це зрозуміло, бо вивчення мови та культури тісно взаємопов'язане. В той же час, ознайомлення з іншими культурами означає проникнення в систему цінностей, що властива народам, мова, яких вивчається. Тому, на нашу думку, "навчання мови" має бути на увазі також і навчання цінностям. Вважаємо, що потенціал мови щодо надання можливості студентам замислюватися над загальнолюдськими цінностями та навчати їм, не використовується в достатній мірі.

Звісно, знання моральних норм і загальнолюдських цінностей не забезпечують моральної поведінки людини. Але ніхто не стане заперечувати, що ці знання дуже необхідні, бо для того щоб дотримуватися, наприклад, Заповідей Божих, людина щонайменше повинна їх знати [5,6,7]. Навчання цінностей на заняттях з іноземних мов має бути наперед зумисно продуманим, організованим і складати певну систему. Навчання забезпечується підбором навчального автентичного матеріалу (текстів, ситуацій, ілюстрацій, тощо). Навчати треба вічним цінностям, таким як Батьківщина, життя, сім'я, істина, праця, мир, добро, милосердя. Саме на них завжди орієнтувалася і повинна орієнтуватися виховна система.

Методичними прийомами навчання можуть бути наступні: читання текстів та їх наступне обговорення; перегляд фільмів та їх наступне обговорення; дискусії; двосторонні діалогі-розпитування; діалоги-обговорення (дискусії); діалоги на основі капсул культури; рольові гри; ситуації; написання есе;

обговорення прислів'я та критичних інцидентів; обговорення мотивуючих цитат, крилатих виразів та афоризмів.

Переваги використання дискусій в мовних класах численні. Серед них такі: дискусії розвивають критичне мислення, вони забезпечують більш тісну взаємодію між викладачем і студентами, студенти відчують себе більш комфортно та з бажанням задають запитання і відповідають на них.

Дискусії на іноземній мові використовуються вже тривалий час і тому існує багато публікацій з конкретними рекомендаціями того, як їх вести. Не використовуються в певній мірі, на нашу думку, такі форми роботи як обговорення критичних інцидентів, прислів'їв, цитат, крилатих виразів та афоризмів.

Обґрунтуванням для використання прислів'їв і цитат є те, що вони кореняться в культурі народу та його мудрості, яка була випробувана багатьма поколіннями. В них відбиваються особливості історії, культури, побуту даного народу. Вони мудрі та вагомі по лексичному значенні, їх легко знайти в Інтернеті. Прислів'я і цитати дають підґрунтя для того, щоб замислитися над цінностями. Вони є незамінним елементом побудови креативного уроку бо можуть бути інтерпретовані по-різному і мають потенціал для різних завдань.

Обґрунтуванням для використання критичних інцидентів є те, що вони змушують людину замислитися над власними цінностями життя і, крім того, є дієвим засобом активізації пізнавальної та творчої діяльності студентів. Критичний інцидент – це випадок, який змусив людину підняти питання щодо його переконання, цінностей, або поведінки. Критичний інцидент включає, як правило, історію про певну міжкультурну розбіжність з послідовним рядом питань. Звісно, для того, щоб підібрати прислів'я, цитати, критичні інциденти та інтегрувати їх у процес уроку, необхідна ретельна підготовка.

Використання запропонованих нами методичних прийомів можуть позитивно впливати на розвиток загальнолюдських цінностей студентів. Означені прийоми, форми й методи роботи також надають студентам можливості для самовираження та самореалізації засобами іноземної мови, дозволяють

переорієнтувати навчально-виховний процесу з авторитарного на партнерський. Взаємодія викладача та студента, спілкування один з одним, групові та парні форми роботи породжують у студентів такі якості, як моральність, толерантність, самостійність, дисциплінованість, активність, гуманізм.

Література

1. Гончаренко С. Гуманізація освіти - запорука виховання творчої та духовно багатой особистості / С. Гончаренко // Дидактика професійної школи: Зб. наук.праць: Випуск 3. – Хмельницький:ХНУ, 2005. – С. 19-23. 2. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: Монографія / Н.В. Гузій. – К.: НПУ ім.М.П. Драгоманова, 2004. – 243 с. 3. Карпенко И.М. Катарсис как методологическая основа формирования духовной культуры / И.М. Карпенко // Вісн. Луган. держ. пед. ун-ту. – 2001. – №9: Пед. науки.– С. 85–91. 4. Сухомлинский, В. А. Рождение гражданина [Текст] / В. А. Сухомлинский. – М.: Молодая гвардия, 1971. – 336 с. 5. Вишневський О. І. На тернистому шляху до себе / О. І. Вишневський // Рідна школа. – 1995. – № 5. – С.12. 6. Романюк Л. Розвиток ціннісних орієнтацій студентів у навчальному процесі /Л. Романюк // Дидактика професійної школи: Зб. наук.праць: Випуск 3. – Хмельницький:ХНУ. – 2005. – С.48-52. 7. Шеминог Н. Проблема ціннісних орієнтацій у професійній підготовці майбутніх вчителів / Н. Шеминог // Дидактика професійної школи: Зб. наук.праць: Випуск 3. – Хмельницький:ХНУ. – 2005. – С. 45-48.

Федічева Н.В. Формування загальнолюдських цінностей студентів у процесі навчання іноземної мови

В тезах обґрунтовується потенціал іноземної мови на розвиток загальнолюдських цінностей особистості та визначаються прийоми, форми й методи роботи, які можуть позитивно впливати на розвиток гуманістичних цінностей студентів і на вдосконалення їх іншомовних умінь.

Ключові слова: гуманістичні цінності, загальнолюдські цінності, потенціал мови, навчання цінностям, методичні прийоми.

Федичева Н. В. Формирование общечеловеческих ценностей студентов в процессе изучения иностранного языка

В тезисах обосновывается потенциал иностранного языка в формировании общечеловеческих ценностей личности, и определяются приемы, формы и методы работы, которые могут положительно влиять на развитие гуманистических ценностей студентов и совершенствование их иноязычных умений.

Ключевые слова: гуманистические ценности, общечеловеческие ценности, потенциал языка, обучение ценностям, методические приемы.

Fedicheva N. V. Formation of Students' Human Values in the Classroom

The paper deals with the potential of foreign languages in the development of humanistic values, and determines techniques, forms and methods of work that can positively influence the development of students' humanistic values and improve their foreign language skills.

Keywords: humanistic values, the potential of language, teaching values, instructional techniques.

УДК: 37.013

**СУТНІСТЬ ТА МЕТА ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ У
СУЧАСНИХ ШКОЛАХ КИТАЮ**

Чепурна І.М. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри східних мов)

У сучасній системі освіти Китаю словосполучення «громадянська освіта» є порівняно новим поняттям. Однак в останні роки концепція часто використовується саме на материковому Китаї. На 17-му з'їзді КПК, голова КНР Ху Цзіньтао сказав: «Ми повинні активізувати громадянське

виховання і створити соціалістичну концепцію демократії, верховенство закону, свободи, рівності, рівноправності та справедливості» [1]. Приведена цитата показує, що зараз громадянська освіта в КНР привертає особливу увагу лідерів держави.

Енциклопедичний словник Цзихай подає таке визначення поняттю «громадянин»: людина певної національності, яка користується правами і приймає на себе обов'язки відповідно до положень Конституції та законів країни [2]. У тій же версії словника, «громадянська освіта» визначається як «політичне та ідеологічне виховання, що здійснюється у капіталістичних країнах з метою підготовки громадян задовольняти політичні потреби буржуазії» [2]. Як ми розуміємо, ще на початковому періоді реформування і становлення політики гласності в КНР, поняття класу глибоко закарбувалося у свідомості людей. Незважаючи на існування у суспільстві старої ідеї «класової боротьби», слід сказати, що громадянську освіту почали розуміти як освіту, мета якої в навчанні громадян пристосовуватися до потреб політичного та правового характеру.

На Заході, в силу історичних та культурних причин, поняття «громадянин» і «громадянська освіта» мають більш широке розповсюдження. «Громадянську освіту можна визначити як отримання громадянином знань, навичок, і постанов, які необхідні для існування в демократичному суспільстві» [3].

З різних визначень «громадянської освіти», ми можемо зрозуміти її сутність на характеристиці кількох пунктів. Насамперед, громадянська освіта, як і інші види освіти, є процесом соціалізації індивідів. По-друге, метою громадянської освіти є підготовка громадян згідно з потребами суспільства. По-третє, зміст громадянської освіти, визначений її метою, відрізняється від змісту всіх інших видів освіти. Зміст громадянської освіти включає в себе цивільні знання, навички і постанови, а якщо точніше, аспекти членства, ідентичність, громадянські цінності та звичаї. З точки зору історичного аспекту так звана громадянська освіта в Китаї ототожнюється з такими поняттями як революційна боротьба, політична ідеологія,

національне законодавство, культура і моральність. Отже, зміст громадянської освіти має змінюватися в залежності від культурних цінностей даного суспільства, але в цілому суть її направлена на при звичаєння громадян до політичного і громадського життя в країні.

Протягом багатьох років в Китаї існувала концепція «ідейно-політичного виховання». Ідейно-політичне виховання за своїм змістом дещо схоже на громадянську освіту, але насправді, між цими двома поняттями є важлива відмінність. Лі Пінь і Чжун Мінхуа зазначають: «Громадянська освіта - це історичне перетворення нашого традиційного морального виховання». Вони вважають, що громадянська освіта має підпорядковуватися трьом основним умовам [4]:

- 1) становлення незалежної особи громадянина;
- 2) забезпечення єдності прав і обов'язків;
- 3) визнання законності влади.

Таким чином, сутність громадянської освіти має бути побудована на єдності прав і обов'язків.

Громадянська освіта являє собою безперервний процес соціального виховання. У процесі громадянської освіти в школах та університетах мета її може змінюватися залежно від якості знань і пізнавальної активності учнів на різних стадіях навчання.

Моральне виховання в Китаї здійснюється поступово, і його основною метою є надання учням можливості зрозуміти сутність громадянського знання, виховувати певну ступінь громадянського потенціалу та надати можливість сформуванню власної системи цінностей. Учні повинні дізнатися про основні права і обов'язки громадян щоб зрозуміти політику уряду і держави, щоб познайомитися з традиційними звичаями та культурою, щоб дізнатися про власні фізичні функції, щоб ознайомитися із середовищем проживання, щоб розуміти і дотримуватися кодексів задля мирного та щасливого життя.

Водночас, учні також повинні навчитися бути незалежними, мати добрі стосунки з іншими, піклуватися про них, раціонально поводитися у стресових ситуаціях, сміливо сприймати невдачі, брати на себе зобов'язання і виховувати позитивне ставлення до життя. Таким чином, учням необхідно:

дізнатися про свої права та обов'язки, систему правління, історію та культуру народу, його життя і здоров'я, екологічне середовище і кодекси поведінки. Вони також повинні розвивати здатність спілкуватися і формувати позитивні погляди на життя та систему цінностей.

Отже, підсумовуючи усе сказане вище, ми хотіли б зазначити, що головне завдання громадянської освіти у школах Китаю – створення умов для розуміння школярами соціальних норм, виховання правильної моделі поведінки в існуючому суспільстві, інтереси котрого становлять складну систему. Мета громадянської освіти в школах Китаю – розвивати в школярах патріотизм, здатність приймати політичні та громадські зміни у країні на основі власного вибору.

Література

1. Hu Jintao Full text of Hu Jintao's report at 17th Party Congress (6) [Electronic resource] / Jintao Hu. – Mode of access: <http://english.people.com.cn/90001/90776/90785/6290143.html>.
2. Cihai Shanghai Lexicographic Publishing House/ Cihai. – Shanghai, 1980. – 1205 p.
3. Citizenship Education, In Eugene F. Provenzo Jr. (Eds.). / Kathleen Knight-Abowitz // Encyclopedia of the social and cultural foundations of education. – CA: SAGE Publications, Inc., 2009. – pp.128-129.
4. Aims to Build A Country with Rich Human Resources/China's New National Education Plan // Ministry of Education of the People's Republic of China [Electronic resource]. – Mode of access: http://www.moe.edu.cn/publicfiles/business/htmlfiles/moe/moe_2862/201010/109031.html

Чепурна І.М. Сутність та мета громадянського виховання у сучасних школах Китаю

Впродовж історичного розвитку педагогічної думки громадянське виховання знаходилося у фокусі уваги учених і практиків. Введення підростаючого покоління в систему цінностей демократичного (громадянського) суспільства передбачає формування у нього основ громадянської культури. Громадянська освіта являє собою безперервний процес

соціального виховання. У процесі громадянської освіти в школах та університетах мета її може змінюватися залежно від якості знань і пізнавальної активності учнів на різних стадіях навчання. Головне завдання громадянської освіти у школах Китаю – створення умов для розуміння школярами соціальних норм, виховання правильної моделі поведінки в існуючому суспільстві, інтереси котрого становлять складну систему. Мета громадянської освіти в школах Китаю – розвивати в школярах патріотизм, здатність приймати політичні та громадські зміни у країні на основі власного вибору.

Ключові слова: громадянське виховання, освіта, моральне виховання.

Чепурная И.Н. Сущность и цель гражданского воспитания в современных школах Китая

В течение исторического развития педагогической мысли гражданское воспитание находится в фокусе внимания ученых и практиков. Введение подрастающего поколения в систему ценностей демократического (гражданского) общества предусматривает формирование у него основ гражданской культуры. Гражданское образование представляет собой непрерывный процесс социального воспитания. В процессе гражданского образования в школах и университетах цель ее может меняться в зависимости от знаний и познавательной активности учащихся на разных стадиях обучения. Главная задача гражданского образования в школах Китая - создание условий для понимания школьниками социальных норм, воспитание правильной модели поведения в существующем обществе, интересы которого составляют сложную систему. Цель гражданского образования в школах Китая - развивать в школьниках патриотизм, способность принимать политические и общественные изменения в стране на основе собственного выбора.

Ключевые слова: гражданское воспитание, образование, нравственное воспитание.

Chepurna I.M. The Essence and Purpose of Civic Education in Modern Chinese Schools

During the historical development of pedagogical thought civic education is in the focus of attention of scientists and practitioners. Introduction of the younger generation in the democratic values of (civil) society provides for the formation of a civic culture foundations. Civic education is a continuous process of social education. In the process of civic education in schools and universities, the purpose of it may vary depending on the knowledge and cognitive activity of pupils at various stages of training. The main task of civic education in Chinese schools - to create conditions for understanding schoolboys of social norms and raise the right behaviors in the existing society, whose interests constitute a complex system. The purpose of civic education in Chinese schools - Pupils develop patriotism and ability to take the political and social changes in the country on the basis of their own choice.

Keywords: civic education, education, moral education.

ЛІНГВІСТИЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СХІДНИХ МОВ (ТУРЕЦЬКА, ЯПОНСЬКА, АРАБСЬКА, ІВРИТ)

УДК 811.512.161

АНГЛО-АМЕРИКАНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У СИСТЕМІ СУЧАСНОЇ ТУРЕЦЬКОЇ МОВИ

Бриль А.Ю. (ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Горошкін І.О.

Запозичення – це елементи чужої мови (слова, словотворчі афікси, синтаксичні конструкції та ін.), перенесені з однієї мови в іншу в результаті мовних контактів. Найчастіше запозичуються слова, рідше – фразеологізми і синтаксичні конструкції. Часто вони настільки засвоюються, що іншомовне походження їх виявляється тільки з допомогою етимологічного аналізу. Значна частина запозичень зберігає ознаки свого іншомовного походження у вигляді звукових, морфологічних і семантичних особливостей [1].

Частіше для визначення таких слів використовують різні терміни: запозичення, іноземні слова, варваризми, інтернаціоналізми, тощо. Найпоширенішим є термін запозичення. В основному ним визначають сам процес запозичення та його результат. На даному етапі розвитку турецької мови спостерігається явний надлишок запозичених слів, при цьому процес їх входження в турецьку мову не слабшає. Це сприяє появі надлишкової синонімії в мові.

На сьогоднішній день процес переходу слів з однієї мови до іншої являється наслідком контакту між її носіями. Це становить проблему для сучасних лінгвістів. Причиною запозичень є різні види відносин між людьми.

Проблемою запозичень займалися велика кількість дослідників: М. К. Брагіна, Н. Г. Вишня, Н. П. Гуляшова, С. А. Гутман, Г. А. Зограф, Ю. С. Жлуктенко, А. С. Мазинов, М. С. Модебадзе, М. З. Ордан, С. В. Семчинський, К. М. Тищенко, Г. І. Халимоненко, М. П. Якобсон та інші.

Більшість нових слів у сьогодишній Туреччині були введені в ході реформ мови в 1930-х роках. Вони замінили кілька тисяч слів, які виникли від перської й арабської мов з сучасними турецькими словами.

У дослідженнях запозичень турецької мови можна помітити, що причиною проникнення багатьох арабських і перських слів є ісламська релігія. В останні роки вплив східних мов, таких як арабська та перський, ослабла, але західні мови, такі як британський англійська та американська англійська мови зайняли більше місця. У процесі запозичення слів мова, що «приймає» нові слова, регулює запозичення в своїй власній фонетичній структурі шляхом використання афіксації. Іншими словами, запозичення адаптовані до «приймаючої» мови " згідно правилам. Холден пояснює термін "адаптація" як процес, в якому мова-одержувач змінює фонологічні (а часом і морфологічними) складові запозичень.

У своїй роботі Т.К. Веренич зазначає, що за даними на 1997 рік англійська мова була рідною для 375 мільйонів чоловік, і ще близько 375 мільйонів використовували її як другу мову. Близько 750 мільйонів людей у світі володіють в тій чи іншій мірі англійською мовою як іноземною [2].

Для запозичення іншомовних слів важливим фактором можна назвати наявність контакту між взаємодіючими мовами. Причини подібного впливу однієї мови на іншу можуть бути як екстралінгвістичні (престижність, комунікативна актуальність, прагнення показати свою обізнаність), так і лінгвістичні (номінація нового поняття, спеціалізація нового поняття, економія мовних зусиль) [3].

Провідну роль в процесі освоєння запозичень відіграє їх вживаність в мові. Допомогу в вирішенні зазначеної проблеми можуть надати спостереження, зроблені на матеріалі преси. *İstanbul Maslak'taki milyarlık inşaatı mühürlenene Hattat Holding, Büyükşehir'e 18 arsa verip sorunu 'çözdü'*. [4, с.1] Англійське слово "holding" залишається незмінним в турецькій мові.

Panama Belegelerin'de adı geçen İngiltere Başbakanı David Cameron sosyal medyada ilginç bir yöntemle protesto edildi. [4 с.1] Турецький є фонетичним мову. Тому при запозичуванні звуки,

яких турецька мова не має, замінюються своїми звуками. Правилком турецькою мови є сингармонізм, який має важливе значення для процесу епентези, що служить чинником у визначенні того, які голосні вставлені в запозичених словах. Ці пристосування розкривають аспекти турецької фонології, такі як сингармонізм, а також їх вплив на запозиченнях. Саме слово *sosyal* “social” для більш легкої вимови було змінено відповідно до вимови. Голосний звук [o] використовували замість [ə] між ‘S’ і ‘C’. Приголосний ‘S’ згідно за фонетичними правилами замінили на ‘C’. Заміщення це процес адаптації, що мова використовує шляхом заміни однієї фонем (звук мови) з іншим більш звичною фонем. Однак, так як [ʃ] не існує в турецькій фонології, то незнайомий [ʃ] замінили на більш знайомим [s]. Таким чином, замість проголошення “social” як [ˈsəʊʃ(ə)l], в турецькій мові воно вимовляється як [sɔsiəl].

Як зазначає Н.В. Новікова в своїй статті «Звонкое иноязычие» (журнал «Русская речь», квітень 1992 р.), «сейчас трудно быть уверенным в том, что агрессивное вторжение англицизмов в другие языки в ближайшие годы прекратится или хотя бы пойдет на убыль и что другие языки начнут вносить свой вклад в интернациональную языковую копилку»[5].

Вживання запозичень з англійської мови багато в чому залежить від сфери стилю, мови і того, хто говорить, його віку, освіти, сфери спілкування. Лексикон турків, діяльність яких пов'язана з політикою, наукою, економікою, бізнесом, сферою послуг, спортом постійно поповнюється запозиченими словами.

Доречність використання англійських запозичень у ЗМІ багато в чому залежить від описуваного в статті предмета, від теми публікації в цілому. Запозичення іншомовних слів є природним процесом, але їх велика кількість може призводити до ускладнення розуміння інформації.

Турецьке лінгвістичне суспільство приділяє велику увагу проблемі слів, запозичених із західноєвропейських мов, зокрема з англійської мови, пропонуючи їм тюркські аналоги. Пропаганда даного напрямку діяльності відбувається через журнал, де щомісяця публікуються списки слів – еквівалентів запозичень.

Вивчення лексичних запозичень з англійської мови в сучасній турецькій мові дає можливість побачити тенденції розвитку мови в цілому, показати взаємозв'язок внутрішньомовних і екстралінгвістичних причин запозичень в даний час.

Література

1. Українська мова: Словник-довідник/ уклад. Загнітко А. П. та ін. – 1998. 2. Веренич Т.К. Деэкзотизация современных заимствований в русском научно-литературном и бытовом языковом сознании: На материале англицизмов: дисс. . канд. филол. наук: 10.02.01 / Т.К. Веренич. – Красноярск, 2004. – 233 с. 3. Садик А.Х. Лексические заимствования как средство обогащения и развития русского литературного языка в социолингвистическом освещении: дисс. канд. филол. наук: 10.02.01 / А.Х. Садик. – Липецк, 2005. – 289 с. 4. Газета Cumhuriyet, Cumartesi 4 Nisan, 2016. 5. Новикова Н.В. Звонкое иноязычие/ Н.В. Новикова // Русская речь. – 1992. – № 3-4.

Бриль А.Ю. Англо-американські запозичення у системі сучасної турецької мови

У тезах розкрито поняття "запозичення". Розглянуто процес запозичення як один із шляхів збагачення фонду сучасної турецької мови. На основі декількох запозичень було визначено структурно-семантичні та функційні особливості англо-американських запозичень у сучасній турецькій мові.

Ключові слова: запозичення, фонетична мова, епентеза, сингармонізм, заміщення, афіксація.

Брыль А.Ю. Англо-американские заимствования в системе современного турецкого языка

В тезисах раскрыто понятие "заимствования". Рассмотрен процесс заимствования как один из путей обогащения фонда современного турецкого языка. На основе нескольких заимствований были определены структурно-семантические и функциональные особенности англо-американских заимствований в современном турецком языке.

Ключевые слова: заимствования, фонетическая речь, эпентезы, сингармонизм, замещения, аффиксация.

Bryl A.Yu. The Loanwords from the English Language in Contemporary Turkish Language System

In the paper the concept of such a phenomenon as “loanword” was disclosed. The borrowing process as a way to enrich the fund of the modern Turkish language was considered. On the basis of a few loanwords the structural-semantic and functional features of the English loanwords were highlighted in modern Turkish language.

Key words: loanwords (borrowings), phonetic language, epenthesis, vowel harmony, deletion, affixation.

УДК: 811.512.161

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ТОПОНІМІВ УКРАЇНСЬКОЇ ТА ТУРЕЦЬКОЇ МОВ

Воробйов Є. А. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студент)

Наук. керівник – викл. Горошкін І.О.

До сьогодні, як турецькі, так і українські географічні назви, незважаючи на численні наукові пошуки, достатньо не вивчені. У дослідженнях лінгвісти з’ясовували походження певних назв, вивчали словотвірну будову окремих топонімів, брали до уваги кількість слів, із яких складались ці географічні назви, тощо. Питання функціонування топонімів порушували в наукових доробках такі науковці, як: А.В. Суперанська, В.А. Ніконов, Е.М. Мурзаєв, К.К. Цілуйко, Махмуд Кашгарлі та інші.

Топоніміка – це розділ ономастики, що вивчає назви географічних об’єктів [1, с. 1462]. Утім, назви населених пунктів – єдина категорія назв, яка добре систематизована в мовознавчій площині, саме тому існує багато різних класифікацій топонімів. Так, О.Т. Молчанова пропонує розподіляти географічні назви відповідно до об’єктів номінації:

1) омоніми – імена елементів рельєфу, його форм: гір, пагорбів, вершин, бугрів, рівнин, плато, долин та ін. [2, с.118];

2) гідроніми – назви річок, струмків, джерел, озер, морів, океанів, водосховищ, каналів тощо [2, с. 96];

3) назви рослинних угруповань – лісів, парків, луків, степів;

4) ойконіми – назви населених місць: міст, сіл, різних станцій, селищ, хуторів, колгоспів, радгоспів та ін. Ойконіми виконують адресну функцію, розрізняючи поселення й указуючи на місцезнаходження [3, с.109];

5) спелеоніми – назви підземних об'єктів [2, с. 136].

Усі географічні назви можна згрупувати у певні лексико-семантичні розряди, що мають різне походження, а саме: антропонімічні, етнімічні й назви, що походять від географічного середовища або вказують на характер господарства та різні види людської діяльності.

Географічні назви України характеризуються складним шляхом розвитку й утворення. Значна їх частина успадкувала топонімічну систему цілої низки епох, починаючи від доісторичної (дописемної) й завершуючи сучасним періодом. Упродовж тривалого історичного часу вони розвивалися в тісному зв'язку з топонімією багатьох племен і народів Євразії, залишаючись у своїй основі слов'янськими. Багато з них дійшли до нас із сивої давнини – з періоду індоєвропейської мовної спільності.

Окрему групу становлять антропонімічні назви, що походять від імен, прізвищ (м. Хмельницький, м. Івано-Франківськ); етнімічні – від найменування народів, родів, племен (с. Дуліби, с. Поляни, с. Ятвяги, с. Деревляни, смт. Печеніги, м. Ківерці, смт. Торчин, с. Серби та ін.) [2, с.120]. Із минулого дійшла до нас група топонімів, які відображають соціальну нерівність – назви, пов'язані з іменами царів, поміщиків та такі, що відображали злиденне життя простого населення (с. Паничі, с. Голятино, смт. Печихвости), а також назви виробничого характеру (с. Бортники, м. Бровари); збереглися топоніми культового походження, пов'язані з релігійними святами, храмами, церквами, мечетями (м. Біла Церква, с. Божа Воля).

Основу географічних назв Туреччини становлять топоніми тюркського походження. Географічні назви, які не належать до тюркських мов, тобто які з'явилися до прибуття турків, інколи трапляються в турецьких топонімах та мають зазвичай підпорядкований характер.

Серед географічних назв Туреччини є численні топоніми, які пов'язані з кольором (зелений, чорний, сірий, жовтий та інші), такі, як Akdere (Біла Долина), Karadağ (Чорна Гора), Kızıltepe (Червоний Пагорб), Sarıgöl (Жовте Озеро). Велике місце займають фітотопоніми: Yapraklı (Листоподібний), Soğanlı (Цибульний). Зооніми: Bozkurt (Сірий Вовк), Kuşadası (Пташиний Острів); гідроніми: Kızılırmak (Червона Ріка), Akçay (Біла Ріка); омоніми: Bingöl (Тисяча Озер), Dumanlı (Туманний) [4, с.132]. Форми рельєфу гір, їх зовнішній вигляд зумовили утворення географічних назв Taşucu (кінчик загостреного каменя), Gaya gibi (підніжжя скелі), Çukur (впадина) та інші [4, с.78].

Є назви, які пов'язані з професією: Taşdelen (Каменотес), Demirci (Жерстяник), Devem (Верблюжий) [4, с.69].

Кожна географічна назва має свою, притаманну їй форму або модель, побудовану за допомогою граматичних засобів і закономірностей. Якщо, скажімо, в тюркській топонімії перевага належить основоскладанню, де кінцевим елементом виступає географічний термін, то словотворення українських топонімів відбувається переважно шляхом афіксації (афікс – частина слова, що має граматичне значення і впливає на зміну твірної основи топоніма, якою може бути географічний термін, апелятив, антонім, ентонім). По відношенню до кореня слова афіксом частіше бувають суфікс і префікс.

В українській мові більшість моделей утворена за допомогою суфіксації (Рокитн-а), певна частина топонімів утворена з допомогою префіксації (За-броди) або ж префіксації разом з суфіксацією (За-дуна-ївка, За-болот-ів). Деякі становлять словосполучення (Нове Село, Перша Рудка, Асканія-Нова), інші – складні двоосновні слова (Звенигород, Ужгород) або утворені за допомогою інших граматичних засобів: флексій (закінчення) числа (Близнюки), відмінка (Федотова Коса), роду (Солоне – озеро) [2, с.318].

У номінації географічних об'єктів у тюркських топонімічних системах виділяються такі ознаки: колір, розмір, конфігурація, що зіставляється з частинами тіла, видавані звуки, розміщення у просторі.

Найбільш характерні риси турецьких топонімів:

1. Багатоваріантність. Наприклад, топоніми Voğası відомий у формах Bağası, Boğаса.

2. Часте повторення однаково звучних топонімів. Так, відомий Karasan, пов'язувався з перським Norasan.

3. Наявність великої кількості двокомпонентних та багато-компонентних назв як відображення різних структурних перетворень родоплемінних підрозділів. Наприклад.: Kara Kırçak, Donuzlav Kırçak, Tav Kırçak, Yani Kırçak, Sarı Kırçak та інші [5, с. 73].

Наведемо ще кілька прикладів топонімів, з яких творяться географічні назви Туреччини Ak – Akdeniz (Біле море), Ada – Adana (на острів), Kara – Karabük (велика земля), Emir – Emirdağ (скеля, яка поглинає), Balık – Balıkesir (зловлена риба), Eski – Eskişehir (стає місто) [6, с.86]:.

За ознаками, що лежать в основі найменувань, топоніми поділяються на лексико-семантичні групи, що подають доволі повну картину минулого, духовної культури, історичних подій, етнічного розміщення населення, приналежності людей до різних семантичних груп, побутових умов, типів житла , будівель і споруд, одягу, зброї тощо.

Також з'ясовано етимологію походження географічних назв у турецькій та українській мовах. Усі географічні назви можна згрупувати у певні лексико-семантичні розряди, що мають різне походження, а саме: анторопонімічні, етнімічні назви, які походять від географічного середовища або вказують на характер господарства та різні види людської діяльності [1, с. 43].

Отже, кожна географічна назва має своє значення. Вона безпосередньо пов'язане з національністю. Коли людина надає назву якійсь місцевості, вона мимоволі починає прираховувати себе до її історії та характеру. Назви потрібні нам для того, щоб відокремлювати один об'єкт від іншого, правильно вказувати на

його місцезнаходження та інше. Неможливо уявити собі сучасний світ без географічних назв.

Література

1.Бусел Т. В. Великий тлумачний словник / Т. В. Бусел. – К.: Ірпень, 2005. – 1728 с. **2.**Молчанова О.Т. Структурные типы тюркских топонимов горного Алтая / О. Т. Молчанова. – Саратов.: Издательство Саратовского университета, 1982. – 130 с. **3.**Махниров В.У. Древнетюркская ономастика (имена собственные в «Дивану лугатит турк» Махмуда Кашгарского) / В. У. Манхиров. – Алма-Ата., Гылым, 1990. – 215 с. **4.**Цілуйко К.К. Українські географічні найменування / К. К. Цілуйко. – К.: Вітчизна, 1963. – 456 с. **5.**Erk Yurtsever Tamga Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı / Yurtsever Erk Tamga. – İstanbul 1993. – 212 p. **6.**Hayri Başbuğ Doğu Anadolu Aşitleri Türk/ Başbuğ Hayri // Dünyası Araştırmaları, Ağustos, 1985. – 160 s.

Воробйов Є. А. Порівняльний аналіз топонімів української та турецької мов

В тезах визначена необхідність детального аналізу походження географічних назв у турецькій та українській мовах, а також дослідження семантики топонімів. Мета дослідження – виявити та дослідити закономірності формування топонімічної системи української й турецької мов, показати особливості утворення географічних назв України та Туреччини. Об'єктом дослідження є топоніми української та турецької мов. Предмет дослідження становлять географічні назви в турецькій та українській мові в контексті їх історичного розвитку.

Ключові слова: топоніміка, гідроніми, ойконіми, спелеоніми, омоніми, етніміка, антропоніміка.

Воробьёв Е. А. Сравнительный анализ топонимов украинского и турецкого языков

В тезисах обусловлена необходимость подробного анализа происхождения географических названий в турецком и украинском языках, а также исследования семантики топонимов. Цель исследования – определить и изучить закономерности

формирования топонимической системы украинского и турецкого языков, показать особенности образования географических названий Украины и Турции. Объектом исследования являются топонимы украинского и турецкого языков. Предметом исследования являются географические названия в турецком и украинском языках в контексте их исторического развития.

Ключевые слова: топонимия, гидронимы, ойконимы, спелеонимы, омонимы, этнонимия, антропонимия.

Vorobiov E. A. Comparative Analysis of the Toponymical Systems of the Ukrainian and Turkish Languages

In the paper a detailed research of the names of a geographic origin in Turkish and Ukrainian languages are conditioned by the need in their semantic discourse. The goal of the research is to determine and examine the patterns of the formation of the toponymical systems of Ukrainian and Turkish, to show the typical peculiarities of formation of the Ukrainian and Turkish names of geographic origin. The object of the research are toponyms of Ukrainian and Turkish. The subject of the research are the geographic placenames in Turkish and Ukrainian in the context of their historical development.

Key words: toponymy, hydronyms, oikononyms, speleonimy, homonyms, ethnonyms, anthroponymy.

УДК 811.521:81`1

СЛЕНГ КАК КОМПОНЕНТ РАЗГОВОРНОЙ РЕЧИ МОЛОДЕЖИ ЯПОНИИ

Голованова О. Ю. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Горбуньова С.О.

«Наш язык можно рассматривать как старинный город: лабиринт маленьких улочек и площадей, старых и новых домов, домов с пристройками разных эпох; и все это окружено множеством новых районов с прямыми улицами регулярной планировки и стандартными домами» Людвиг Витгенштейн.

Молодежный сленг - особая форма языка, которая является интереснейшим лингвистическим феноменом.

Проблема изучения сленга японского языка остаётся актуальной в силу своей значимости в гуманитарном образовании и культуре, так как сленг – одно из составляющих процесса развития языка, его пополнения, его многообразия.

Культуры обладают языками, посредством которых они выражают себя, свою самость. Однако, будучи живым развивающимся образованием, изменяясь, культура модифицирует и собственные языки [1, с. 168].

В результате языки конкретных культурно-исторических эпох оказываются настолько различными и непонятными для потомков, что они более походят на иностранные, нежели на языки собственной культуры [1, с. 170]. Подобное явление обуславливает необходимость изучение сленга как компонента разговорной речи молодежи.

В общем виде разговорная речь понимается нами как разновидность, или подсистема, современного японского языка, обслуживающая повседневное неофициальное общение [2, с. 28]

Разговорной речи непосредственно сопутствует разговорный стиль; разговорный стиль - один из двух основных стилей японского языка, используемый в неофициальном общении, прежде всего в повседневной личной жизни. Разговорной речи непосредственно сопутствует разговорный стиль.

Разговорный стиль неоднороден в функциональном отношении. В зависимости от сферы общения и коммуникативных установок участников в нем можно, на наш взгляд, выделить два подстиля, условно называемые нами собственно разговорным (непринужденный) и фамильярным.

Слой разговорной лексики, отражающий грубовато-фамильярное, иногда юмористическое отношение к предмету речи и не совпадающий с нормой литературного языка - это сленг.

Сленг можно определить как неофициальную форму речи, обслуживающую неформальное общение той части японского общества, которой принадлежит будущее.

Молодежный сленг в системе современного японского языка - это явление, именуемое "вакамоного". Это язык, используемый молодёжью в возрасте от 12-13 до 25-30 лет .

Сленг не остается постоянным. Со сменой одного модного явления другим, старые слова забываются, приходят другие. Этот процесс проходит очень стремительно. Если в любом другом сленге слово может существовать на протяжении десятков лет, то в молодежном сленге лишь за прошедшее десятилетие бурного мирового прогресса появилось и ушло в историю невероятное количество слов [3, с. 218].

Лингвистические факторы, обуславливающие возникновение молодёжного сленга: наличие в языке молодёжи не только своеобразных означающих, но и особых означаемых понятий, не свойственных общенациональному языку; недостаток уже имеющихся в стандартном языке средств сравнения и т.д.

Психологические факторы, обуславливающие возникновение молодёжного сленга: желание молодых людей ограничиться, дистанцироваться, закрыться от окружающего мира; желание создать нечто новое, свое, личное; желание молодежи выговориться, произвести так называемую эмоциональную «разрядку» во время агрессий или стрессовых ситуаций [4, 248с.].

Одним из основных источников возникновения сленга в Японии является японская анимация. Представители субкультуры аниме выработали свой язык – сленг, использующий в простой речи японские слова. Так, например, часто употребляются слова: «охайо» (приветствие), «сугой» (восхищение), «кавай» (мило) и другие.

Различные японские слова и выражения используются как в непосредственном общении между представителями субкультуры, так и в общении в сети Интернет. Результаты анкетирования показали, что некоторые слова и выражения попадают в молодежную среду и закрепляются в ней. Из 140 опрошенных так или иначе используют слова из сленга аниме 70 человек (50%) [5, с. 301].

Основной целью создания новых единиц в молодёжном жаргоне является стремление сделать речь более экспрессивной и оригинальной. "Молодёжное словообразование", с одной стороны, осуществляется в рамках языковой системы и отражает процессы, с другой - обнаруживает черты, не свойственные стандартному японскому языку, и поэтому в некотором смысле представляет собой "живой эксперимент".

Основные коммуникативные функции сленга молодежи - создание образа, развлекательная, "стимулирования беседы", объединительная, снятия стресса и смягчения высказывания, иносказательная [6, с. 210].

Рассмотрим несколько примеров, демонстрирующих грамматические особенности молодежного сленга в Японии:

■ Сокращение конструкции "かも しれ ない" до "かも". Для того, чтобы упростить высказывание, как правило, подставляют части слова звуками, которые лучше вписываются в окружающие его звуки или действуют путем слияния двух, возможно и нескольких звуков вместе. Например, тот же "かも しれ ない" может произноситься как "かも しん ない", поскольку "しん" требуется меньше движений рта, чем "しれ".

■ сокращение 「じゃない」 до 「じゃん」. "じゃん" это сленговое выражение от "じゃ ない", отрицательная форма для существительных и прилагательных на-. Например:

まあ、いいじゃない。 Ну, это, вероятно, хорошо (вам так не кажется?)

ほら、やっぱりレポートを書かないとだめじゃん。

Смотри, как я и думал, вы должны написать отчет.

Пример диалога:

A : たかし君は、ここにいる？

A : Такахаси здесь?

B : 知らない。

B : Не знаю.

A : あっ！やっぱ、いるじゃん。

A : О, смотри, он здесь!

■ Глагол 「いう」 - выполняет гораздо больше функций, чем эквивалент глагола на русском языке «сказать». Так как этот глагол в разговорной речи используется довольно часто, не удивительно, что разработали множества вариаций. Например, глагол 「いう」 молодежь заменяют на 「つ」. Такая замена создана молодежью скорее с целью звучать грубее, нежели сократить и упростить высказывание как это обычно бывает. Молодежь использует 「つ」 в ситуациях раздражения, злости. Например:

つか、なんでお前がここにいのよ。Ну, все же, почему вы здесь?

だから、違うんだつの。Как я уже сказал, ты не прав!

■ Другим способом выражения недовольства и раздражения является другой вид сокращения: 「という」 - 「ってば」、「ったら」. Например:

もう行くってば! Я сказал тебе, что я собираюсь уже!

あなたったら、いつも忘れるんだから。Ты всегда забываешь.

■ Для выражения ненависти и презрения к действиям другого человека используют глагольный суффикс 「やがる」. В отличие от остальных сленговых явлений языка, этот глагольный суффикс является ругательством и не употребляется в обычных, повседневных разговорах.

やる気か? だったらさっさと来やが。Вы хотите побороться? Если так, то поторопитесь и вперед [Электронный ресурс].

Рассмотрим несколько примеров лексических особенностей сленга молодежи Японии на тему «Люди»:

ギャル Архетип человека, пользующийся дурной славой. Загорелые блондинки, одетые, как правило, довольно ярко.

ヤンキ Принадлежит к мужской версии **ギャル**. Подобно гяру они малообразованные, склоняются к длинным светлым волосам и навязчивому загару.

オタク Это ребята, который проводят все свое время за компьютером, играя в « World of Warcraft», просматривая аниме и мангу с фанатизмом.

ビーボーイ Это японский «виггер». Сленговый термин для обозначения белого человека, который в повседневной жизни и быту имитирует манеры, сленг, и одежду, стереотипно ассоциирующуюся с афроамериканской культурой [7, с. 35-40].

Таким образом, в ходе исследований было выяснено, что сленг является одним из важнейших компонентов разговорной речи молодежи Японии, выполняющий, прежде всего, коммуникативные функции. Сленг служит для самовыражения и самоутверждения молодежи, попытки выделиться и противопоставить себя старшему поколению. Показано, что одним из основных источников возникновения сленга в Японии является анимация. Проанализированы примеры лексических и грамматических особенностей сленга, методы образования сленга, ситуации употребления.

Литература

1. Левикова С. И. Молодежный сленг как своеобразный способ вербализации бытия/ С. И. Левикова // Бытие и язык. – Новосибирск: Новосибирское книжное издательство, 2004. – С. 167-173. 2. Головин И. В. Введение в синтаксис современного японского языка / Головин И. В.- М., 1979.- 376с. 3. Гальперин И. Р. Стилистика английского языка / И. Р.Гальперин. – М.: Высшая школа, 1981.- 459 с. 4. П.Тумаркин Лексика, фразеология, жест в японской разговорной речи / Тумаркин П. – М.: Восток- Запад, 2004. – 248с. 5. Иванов Б.А. Введение в японскую анимацию/ Борис Андреевич Иванов; [2-е издание]. – М., 2001. – 782 с. 6.Благовещенская О.В. Язык Язык молодёжи в Японии: дис. кандидата филологических наук: 10.02.22/ Ольга Вячеславовна Благовещенская. – М., 2007. – 210 с. 7. Matt Fargo Dirty Japanese. Everyday slang from “What’s up?” to “F*%#Off!” / изд-во Ulysses press, 2007. – 156 с.

Голованова О.Ю. Сленг як компонент розмовної мови молоді Японії

Тезиси присвячені дослідженню особливостей сленгу як компонента розмовної мови молоді Японії. Визначено характеристики та функції сленгу, лінгвістичні і психологічні чинники, що зумовлюють його виникнення. Також, проаналізовано причини вживання сленгових виразів молодим поколінням, представлені приклади. Особлива увага звертається на новітні явища сучасної мови молоді Японії.

Ключові слова: розмовний стиль, молодіжний сленг, метод «скорочення слів», метод «спрощення вислову шляхом злиття звуків».

Голованова О.Ю. Сленг как компонент разговорной речи молодежи Японии

Тезисы посвящены исследованию особенностей сленга как компонента разговорной речи молодежи Японии. Определены характеристики и функции сленга, лингвистические и психологические факторы, обуславливающие его возникновение. Также, проанализированы причины употребления сленговых выражений молодым поколением, представлены примеры. Особое внимание обращается на новейшие явления современного языка молодежи Японии.

Ключевые слова: разговорная речь, разговорный стиль, молодежный сленг, метод «сокращения слов», метод «упрощения высказывания путем слияния звуков».

Holovanova O.Yu. The Features of Slang as a Component of Conversational Speech of Japanese Youth

The paper is devoted to study the features of slang as a component of conversational speech of Japanese youth. We identified the characteristics and functions of slang, linguistic and psychological factors that contribute to its occurrence. Also, we have analyzed the reasons of using slang by younger generation and the examples were represented by us. Particular attention is drawn to the latest phenomenon of the modern language of young people in Japan.

Keywords: colloquial speech, colloquial style, method of " making things shorter ", method of " slurring the sounds together ".

УДК 821.521:81`2

ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ЗВУКОНАСЛІДУВАЛЬНОЇ ЛЕКСИКИ ЯПОНСЬКОЇ МОВИ

Горбуньова С.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри східних мов)

Вивчення будь-якої мови починається з вивчення культури її носіїв. А вивчення японської мови, у цьому плані, неймовірно цікаве, бо культура країни Сонця Що Сходить в багатьох аспектах дуже відрізняється від європейської. Одним із яскравих показників незвичайності є наявність дуже широкого та значущого пласту лексики – звуконаслідувальних слів. Звуконаслідувальна лексика японської мови – тема, яку всебічно вивчає не тільки власне японське мовознавство, але й світове.

Ономатопея (з грецької *ὀνοματοποιία* від *ὄνομα* «ім'я» + *ποιέω* «роблю, творю») — слово, що є результатом звуконаслідування, а також процес творення таких слів. Ономатопоетика – це багатий матеріал, який дуже добре ілюструє виразність та глибину японської мови в цілому, широкий спектр різноманітних художніх засобів. Наприклад, 「ムクムク」 «мукумуку» - «копошіння」、ガラガラ «gagara» - «таракшіння». Згідно із лінгвістичним енциклопедичним словником, звуконаслідування – це закономірний, не випадковий, фонетично мотивований зв'язок між фонемами слова та покладеним в основу номінації звуковою (акустичною) ознакою денотата (мотивом); умовна імітація звучання навколишньої дійсності фонетичними засобами даної мови. Відповідно, ми можемо визначити звуконаслідувальну лексику як лексику, в звучанні якої відображені звукові характеристики відтворюваних ним об'єктів. Обов'язкова характеристика звуконаслідувальних слів – якомога точніше відобразити той чи інший звук, для того щоб людина отримала можливість передати звуки природи за допомогою письмових знаків та відтворити їх в мовленні [1, с. 9].

Згідно із японською термінологічною традицією, для визначення оноματοпоетичної лексики використовуються, загалом, такі терміни: 擬音語 (гіонго), 擬態語 (гітайго), 擬声語 (гісейго), а також деяка кількість додаткових: オノマトペ (ономатопе) – «звуконаслідування» або «ономатопея», 音画 (онга) – «зображення звука», 音模倣 (оммохо:) – «слова, що відображують картину світу», 音声の象徴 (онсей-но сьо:тьо:) – «символи звука», 音象徴 (онсьо:тьо:) – «звуківий символізм», 意味の象徴 (імі-но сьо:тьо:) – «символи смислу» та ін. [2, с.104].

Як можна відмітити, оноματοпоетична лексика дуже розповсюджена в японській мові. Але, було би помилкою вважати, що вживання такої лексики характерно дітям або тим, хто хоче додати деяку експресію та веселість в своє мовлення. Лексику гіонго та гітайго можна зустріти практично на усіх рівнях спілкування, в усному та письмовому мовленні: в повсякденних побутових розмовах, в газетах та в рекламі, в сучасних японських коміксах манга або класичній японській літературі. Оноματοпоетична лексика – чудовий інструмент в створенні глибоких образів: більш глибокі відтінки емоцій та почуттів, мотивації та внутрішніх переживань, описи звуків та шумів, характерних для тих чи інших предметів або живих істот.

Тому не дивно, що звуконаслідування можна знайти як в поезії Мацуо Басьо (згідно дослідженням, він був одним з перших поетів, хто використовував в творчості звуконаслідування), творах Акутагава Рюносукі, Кавабата Ясунарі, так і в літературі відомого на весь світ Харукі Муракамі або творах письменниці Йосімото Банана. Як класики, так і сучасні письменники використовують оноματοпоетичну лексику для досягнення необхідної емоційності [1, с. 25]

При перекладі текстів з японської мови на будь-яку іншу, українську, російську, англійську тощо, перекладач зустрічається із рядом проблем, які викликані необхідністю передати лексико-семантичні, граматичні, лексичні прийоми та особливості із мови оригіналу на мову перекладу. При тому, що передача цих

прийомів повинна бути адекватною, повною, але не порушувати правила та норми мови перекладу [3, с.125].

У випадку з звуконаслідувальною лексикою, існує проблема пошуку та правильного використання відповідників для слів гіонго, гісейго та гітайго в мовах перекладу, оскільки найчастіше такі слова не мають повних відповідників і потребують затрати зусиль та власного досвіду перекладача. Переклад можна вважати рівноцінним, якщо слово мовою перекладу володіє тим же асоціативним полем, що і слово мовою оригіналу, оскільки це викликає у читача перекладу ту ж активність думки і уяви, що й у читача оригіналу.

Для прикладу розглянемо твір Акутагави Рюноске «Святий»[4, с.6-12].

なん よどやたつごろう まつ ゆきげしき なが
1) 何でも淀屋辰五郎は、この松の雪景色を眺
よんかか あま たいぼく にわ ひ
めるために、四抱えにも余る大木をわざわざ庭へ引
かせたそうです。

*Нандемо Йодоя Тацугороу ва, коно мацу но юкигесікі о
нагамерутаме ні, йонкакаені мо амару тайбоку о вадзавадза ніва
е хікасетасоу десу.*

Говорят, что сам Тацугоро Едоя велел специально пересадить это огромное, в четыре обхвата, дерево в свой сад, чтобы любоваться им, когда оно покрыто снегом.

Для того, щоб дивитися на засніжену сосну, Тацугоро Йодоя повелів спеціально пересадити в свій садок це велике, в чотири обхвати, дерево.

Це речення є прикладом використання прямого відповідника в українській та російській мовах «спеціально», для гітайго 「わざわざ」, яке перекладається як «спеціально». Це приклад перекладу з використанням прислівника.

ごんすけ ていねい おじぎ しず
2) 権助は丁寧に御時宜をすると、静かに
あおぞら ぶ たか くも なか のぼ い
青空を踏みながら、だんだん高い雲の中へ昇って行
ってしまいました。

「*Гонсукє ва теінеі ні одзігі о суруто, сідзука ні оодзора о бумінагара, дандан такаікумо но нака є ноботтеітмесімаімасіта.*»

Произнеся с вежливым поклоном эти слова, Гонскэ спокойно зашагал по синему небу и, удаляясь все дальше и дальше, скрылся, наконец, в высоких облаках...

Гонске був ввічливим, та спокійно пішов у блакитне небо, поступово зникаючи у великій хмарі.

Цей приклад показує нам, як перекладач використав прийом експліцитного синонімічного перекладу, переклавши японське слово 「だんだん」 дієприслівниковим словосполученням «віддаляючись все далі і далі».

3) ^{гонсукє} ^く ^{にようぼう} ^い
権 助 はほくほく喜びながら、女 房 の言

^ま
いつけを待っていました。

「*Гонсукє ва хокухоку кубінагара, ньоубоу но ііцуке о маттеімасіта*»

Гонскэ, радуясь всей душой, ждал, что прикажет ему сделать хозяйка.

Гонске був у нестями від радощів та чекав, що скаже йому дружина (лікаря).

Цей приклад показує використання стійкого виразу «радіти всією душею» при перекладі японського слова-гітайго 「ほくほく」, чийм значенням є «бадьоро, весело, жваво, радіючи, на вершині блаженства».

Роблячи висновок із аналізу тексту та перекладу повісті Рюносукє Акутагави «Святий», можна відзначити, що перекладач Л. Лобачов дуже вправно використовував прийоми перекладу оноματοпоетичної лексики в своїй праці. В перекладі більш розповсюдженим є прийом використання прислівників, оскільки лексика гітайго в мові перекладу найбільше схожа на прислівники або дієприслівникові звороти.

Отже, підсумовуючи усе сказане вище, зазначимо, що оноματοпоепічна лексика – невід’ємна частина японської мови, що доповнює її, наповнює додатковим змістом, експресивно забарвлює та поглиблює. Можна сказати, що в задачу

перекладача входить необхідність відтворити колорит справжнього тексту, передавши, в міру можливості, якомога точніше лексичне значення одиниць. При цьому дуже важливо враховувати емоційно-експресивне забарвлення тексту. Також можна зазначити, що існує дві проблеми, які непрямим шляхом створюють перешкоди в роботі перекладача. Перша – це дуже мала кількість словників, які присвячені власне звуконаслідувальній лексиці. До того ж, в цих словниках представлені далеко не всі значення та відтінки смислу ономатопоетичної лексики. Інша проблема – неідеальна програма викладання японської мови в сучасних навчальних закладах, котра не передбачує виділення окремого часу на вивчення звуконаслідувальної лексики.

Література

1. Подшибякина А.А. Ономатопозтческая лексика в японском языке. / А.А. Подшибякина. – М.: Муравей, 2003. – 64 с. 2. Большой японско-русский словарь: в 2-х т / под ред. Н. Конрада. – М., 1970. 3. Гривнин В. Пособие по переводу японского языка на русский. Лексические вопросы перевода / В. Гривнин, под ред. И. Головина. – М., 1966. 4. Хорхе Л.Б. Антология фантастической литературы / Л.Б. Хорхе, Б.К. Адольфо, О. Сильвина. – Спб.: «Амфора», 2001. – 367с.

Горбуньова С.О. Проблеми перекладу звуконаслідувальної лексики японської мови

Аналізується пласт ономатопоетичної лексики в японській мові та проблеми її перекладу. Виділяються функції такої лексики, галузі вживання та невід'ємність її для японської культури. Об'єктом дослідження є власне звуконаслідувальна лексика японської мови, аспекти її розвитку та різноманітні напрямки її дослідження. Предметом дослідження є проблеми, пов'язані із перекладацькою діяльністю, направленою на адекватний та повноцінний переклад звуконаслідувальної лексики на українську мову.

Ключові слова: ономатопоетика, гіонго, гітайго, гісейго, наслідування голосу, наслідування звуку, наслідування поведінки, проблеми перекладу.

Горбунёва С.О. Проблемы перевода звукоподражательной лексики японского языка

Анализируется пласт ономатопозитической лексики японского языка и проблемы его перевода. Выделяются функции такой лексики, отрасли употребления и ее неотделимость от японской культуры. Объектом исследования является собственно ономатопозитическая лексика японского языка, аспекты ее развития и различные направления ее исследования. Предметом исследования являются проблемы, связанные с переводческой деятельностью, направленной на адекватный и полноценный перевод звукоподражательной лексики на украинский язык.

Ключевые слова: ономатопоетика, гионго, гитайго, гисейго, подражания голосу, подражание звуку, подражание поведению, проблемы перевода.

Horbuniova S.O. Problems of Translation of Japanese Onomatopoeia

The paper analyzes the formation onomatopoeia in the Japanese language and problems of its translation. We stand out features such words, usage of it and its inseparability from the Japanese culture. The object of the research is actually onomatopoeic Japanese words, aspects of its development and the various areas of its research. The subject of research are the problems associated with the translation activities aimed at adequate and complete translation of onomatopoeic vocabulary into Ukrainian language.

Keywords: onomatopoeia, giongo, gitaygo, giseygo, voice imitation, imitation of the sound, the imitation of behavior, problems of translation.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОНОМАТОПОЕТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ (НА ПРИКЛАДІ ЯПОНСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Підниколенко Ю.М. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Горбуньова С.О.

Ономатопея – звуконаслідування, утворення слів, які умовно відтворюють природні звуки, крики тварин і т. д., а також створення слів шляхом звуконаслідування [1, с. 179].

Залежно від якості звуків Мацумура Акіра ділить ономатопеичні слова японської мови на наступні дві групи: гісейго – чисто звуконаслідувальні слова, які імітують крики тварин, або відтворюють різні природні шуми, і гітайго – слова, що викликають те чи інше образне уявлення у слухача, тому їх часто називають образно-наслідувальними словами [2].

В українській мові звуконаслідувальні слова належать як до самостійних частин мови, так і до службових. Ономатопеї, які передають умовне відтворення криків тварин, звуків природи та ін., відносяться до вигука, службової частини мови. У свою чергу слова, звукові оболонки яких в тій чи іншій мірі нагадують предмети, що позначаються [3, с. 84] (такі як нявкання, цвірінькаті), відносяться до самостійних частин мови (іменник, дієслово).

В японській мові ономатопеичні слова не належать до самостійних частин мови і не являють собою єдиної граматичної категорії, а входять до різних частини мови (іменник, прикметник, дієслово, прислівник) [2].

В японській мові ономатопеї, які репрезентують природні явища, більш поширені, ніж в українській. При цьому в українській мові звуконаслідування, пов'язані з явищами природи не несуть смислового навантаження. На відміну від української мови, в японській багато ономатопей даної категорії передають певну інформацію про те чи інший явище (див. Додаток 1).

Здебільшого ономатопеї японської і української мов характеризують одні й ті ж явища з різних сторін. При цьому в японській мові ономатопеичні слова дають більш детальну та

вузько спрямовану характеристику, ніж в українській. Це пов'язано з різницею в світосприйнятті носіїв даних мов, з різницею між культурами.

В японській та українській мовах можна виділити не тільки ономатопеї, що характеризують природні явища, а й ономатопеї, що представляють собою крики тварин. Порівнюючи дані ономатопоеитичні слова, ми помітили, що деякі з них мають певні подібності. Відомо, що японці з давніх часів насолоджувалися спогляданням природи. Не буде великим перебільшенням сказати, що роль релігії у них багато в чому заміняє культ краси, породжений обожнюванням природи [4, с.26]. На відміну від японців, українці ставляться до природи більш байдуже і прагматично. Можливо, саме через це в японській мові ономатопей, пов'язаних з явищами природи, більше, ніж в українській. У той же час саме відмінності мов допомагають людям сприймати світ по-різному. Спираючись на теорію лінгвістичної відносності Сепіра-Уорфа, ми можемо сказати, що в деякій мірі саме мовні особливості нації формують її світорозуміння.

В українській мові ономатопоеитичні слова, що зображують звуки, що видаються тваринами, набагато більш різноманітні, ніж в японській мові. Ми припускаємо, що це пов'язано з гнучкістю та варіативністю української мови, зі збільшенням значимості акустичних особливостей ономатопеї. Також слід зазначити, що, не дивлячись на схожість деяких ономатопоеитичних слів, в більшості своїй звуковий склад ономатопей у досліджуваних мовах відрізняється. Але при цьому дані ономатопоеитичні слова є еквівалентними. Описане вище явище пов'язане з тим, що японська і українська мови мають відмінні одна від одної фонематичні системи (див. Додаток 2).

Додаток 1

	Японська мова	Українська мова
Вода	<p>1. ぽたん (と) (ぽたっ) + おちる 水が一てきおちる音</p> <p>2. ぽたぽた + おちる、出る 水がつづけておちる音</p>	<p>1. Фшшшш – звук морських хвиль</p> <p>2. Дзюрчить, дзичить Дзюрить, дзичить, дзюрчить, дзюрчить вода, Мелодії грає на кам'яній флейті. Б.-І. Антонич</p>
Вітер	<p>1. そよそよ やさしい風</p> <p>2. びゅうびゅう 強い風</p>	<p>1. Вууу – звук сильного вітру ; вітер вис Віють вітри, віють буйні, Аж дерева гнуться, Ой як болить моє серце, А сльози не ллються. Маруся Чурай</p>
Дощ	<p>1. ぽつんぽつん + 〔と〕 降る 降り始めの雨</p> <p>2. ざあざあ 強い雨の音</p> <p>3. しとしと 静かでこまかい雨 〔春の雨〕</p> <p>4. たらたら = кап-кап</p>	<p>1. Кап-кап Дощик кап-кап-кап – Капотить. Яра Горбець</p> <p>2. Бам-бам – звук дощу, який б'є по дахах</p>
Грім	<p>ごろごろ</p>	<p>1. Гримить Се так, як от інколи схопиться заверюха — громом гримить, вітром бурхає... Пантелеймон Куліш «Чорна рада»</p>

Сонце	1.かんかん+てる ひさしが強くてとても暑い、雨が降らない 2.ぎらぎら+てる ひさしが強くてとてもまぶしい	Ономатопеї не існують
-------	---	-----------------------

Додаток 2

Тварина	Звуки, які видає тварина, українською мовою	Дієслова, які створенні на основі ономатопей	Звуки, які видає тварина, японською мовою
Жаба	Ква-ква-ква; кум-кум-кум; крумк-кумк;	Квакає; кумкає	ケロケロ ゲロゲロ
Ворона	Кров-кров; кря-кря; кар-кар; крумк-кумк; кра-кра (для передачі більш близького каркання)	Крякає, крюкає, крумкає	カーカー
Вівця	Ме-ке-ке	Мекає; бекає; бляє	メーメー
Вовк	У-у-у; ва-у-у-у; воу-воу	Виє	ワオーン
Куриця	коркодак, куда-к, коткодак, котодак, куркудак, куткудак, тю-ун	Кудкудакає, кокотить, кудкудакає, кіркає	コケコッコ
Кіт	Няв-няв	Нявкає	ニャーオ, ニャン ニャア, ミャア ミャア

Коза	Ме-е	Мекає	メエメエ
Корова	Му-у; рику-рику	Мукає, реве, бухає, мекає	モーモー

Література

1. Розенталь Д. Э. Словарь-справочник лингвистических терминов: Пособие для учителя.— 3-е изд., испр. и доп. / Д. Э. Розенталь, М. А. Теленкова. — М: Про-свещение, 1985. — 399 с.
 2. Фролова О. А. Ономатопоэтические слова японского языка в функции экспрессивной характеристики человека и их системные связи [Электронный ресурс] / О. А. Фролова // Системные отношения на разных уровнях языка. — Новосибирск, 1988. — С. 65-70. — Режим доступа к статье: <http://www.philology.ru/linguistics4/frolova-88.htm>.
 3. Галич Д. І. Словник лінгвістичних термінів / Д. І. Галич, І. С. Олійник. — К. : Вища школа, 1985. — 360 с.
 4. Овчинников В. В. Сакура и дуб : Впечатления и размышления о японцах и ан-гличанах / В. Овчинников. — Минск : Народна асвета, 1987. — 428 с.

Підниколенко Ю.М. Порівняльний аналіз ономатопоетичної лексики (на прикладі японської та української мов)

Дані тези присвячені вивченню ономатопоетичної лексики української та японської мов. Також подано загальну інформацію про досліджувану лексику. Зроблено порівняльний аналіз звуконаслідувань, які імітують крики тварин та відтворюють різні природні явища у досліджуваних мовах. Було виділено спільні риси ономатопоетичної лексики української та японської мов. В окремій таблиці представлений порівняльний аналіз звуконаслідувань, котрі імітують крики тварин. На основі досліджень було зроблено висновки щодо розповсюдженості ономатопоетичної лексики та виявлено характерні особливості її вживання в українській та японській мовах.

Ключові слова: ономатопея, порівняльний аналіз, українська мова, японська мова, гісейго.

**Подниколенко Ю.М. Сравнительный анализ
ономатопэтической лексики (на примере японского и
украинского языков)**

Данные тезисы посвящены изучению ономатопэтической лексики украинского и японского языков. Также дана общая информация об исследуемой лексике. Сделан сравнительный анализ звукоподражаний, имитирующих крики животных и воспроизводящих различные природные явления в исследуемых языках. Были выделены общие черты ономатопэтической лексики украинского и японского языков. В отдельной таблице представлен сравнительный анализ звукоподражаний, имитирующих крики животных. На основе исследований были сделаны выводы о распространенности ономатопэтической лексики и выявлены характерные особенности ее употребления в украинском и японском языках.

Ключевые слова: ономатопея, сравнительный анализ, украинский язык, японский язык, гисэйго.

**Pidnykolenko Y.M. Comparative Analysis of Onomatopoeic
Vocabulary (on Example of the Japanese and Ukrainian
Languages)**

These theses are devoted to the study of onomatopoeic vocabulary of Ukrainian and Japanese. It also contains general information about the studied vocabulary. The research contains comparative analysis of onomatopoeic vocabulary that mimics the voices of animals and reproduces various natural phenomena in the studied languages. The similarities of onomatopoeic vocabulary of Ukrainian and Japanese were highlighted here. There is a comparative analysis of onomatopoeic vocabulary that mimics voices of animals in a separate table. Based on our research we made findings on prevalence onomatopoeic vocabulary and identified the characteristics of its use in Ukrainian and Japanese languages.

Key words: onomatopoeia, comparative analysis, the Ukrainian language, Japanese language, giseigo.

ОСНОВНЫЕ ОСОБЕННОСТИ ЯЗЫКА ИВРИТ

Садовнікова Я. О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Пімус Є.О.

Иврит является одним из самых древнейших языков в мире. Первые рукописи еврейского алфавита датируются 12-13 в. до н.э. Иврит берет свое начало от финикийского, который в свою очередь дал начало греческому алфавиту, а в дальнейшем римскому и кириллице.

Некоторое время иврит являлся мертвым языком, а в 1890 г. был даже основан специальный комитет по восстановлению забытых слов и грамматических правил. В наши дни иврит иврит является официальным языком государства Израиль [1].

Основные особенности языка

1. На иврите пишут справа налево (кроме числительных). Иврит отличается от привычных нам европейских языков (английского, немецкого, французского) в первую очередь тем, что пишут на нем справа налево (как и на арабском, например). Поэтому все книги, газеты и журналы на иврите открываются тоже справа налево.

2. Все буквы примерно одинаковы по величине. Только несколько из них выступают над строчкой или опускаются ниже строчки. Есть печатный и рукописный шрифты. В иврите нет «заглавных» или «больших» букв. Независимо от того, является ли буква первой буквой имени собственного, стоит ли она в начале первого слова в предложении, ее величина и графика не отличаются от того, как если бы она стояла на втором месте. Ни в печатном, ни в рукописном шрифтах буквы не соединяют друг с другом. Иногда при беглом написании возможно соединение. Как правило, соединяют две-три буквы.

3. Алфавит языка иврит состоит из 22 букв. Все они согласные! В иврите нет согласных звуков «щ», «ж», «ч», а также знаков «ъ» и «ь». В современном иврите есть специальные обозначения для звуков «ч» (буква «цади» с апострофом) и «дж» (буква «заин» с апострофом; может обозначать и «ж») - для слов

инострannого происхождения. При транскрипции можно использовать твёрдый знак в качестве апострофа (для обозначения паузы при произношении слова), а мягкий — для смягчения буквы «ламед».

Четыре буквы иврита («бэт/вэт», «каф/хаф», «пэй/фэй», «шин/син») могут передавать по два чередующихся звука каждая — «б»/«в», «к»/«х», «п»/«ф» и «ш»/«с» соответственно. При этом для «бэт/вэт», «каф/хаф» и «пэй/фэй» характерно то, что в начале слова они читаются только как «б», «к» и «п» соответственно, в конце — как «в», «х» и «ф», а в середине слова применимы оба варианта произношения.

4. Конечные буквы

Пять букв имеют два разных начертания — одно в начале и середине слова, другое — в конце:

В начале и середине слова

Каф   כ

Мем   מ

Нун   נ

Пей   פ

Цади   צ

В конце слова

Каф-софит   ך

Мем-софит   ם

Нун-софит   ן

Пей-софит   ף

Цади-софит   ץ

Одна из версий появления конечных букв — поскольку в древности слова писались слитно, то конечные буквы были необходимы для разделения слов. Возможно, особая форма написания была у всех букв, но до нас дошли лишь эти пять. В родственном арабском языке сохраняется различное написание начальных, срединных и конечных букв.

Другая версия — конечная форма является исторически более древней, а неконечная возникла при скорописи: хвостик, шедший вниз, стал загигаться в сторону следующей буквы, и только в конце слова при остановке пишущей руки оставался хвостик, направленный вниз.

5. Одинаковые по звучанию буквы.

Несколько букв алфавита также могут обозначать иногда один звук:

- куф כ и каф с дагешем כּ читаются к
- вав ו и бет без дагеша ב читаются в
- хет ח и каф без дагеша כ читаются х

- тет ם и тав ן читаются т
- самех ם и син ם читаются с
- аин ם и алеф ם — обе не читаются. Сама по себе буква «алеф» и «аин» не имеют звука, поэтому они принимают звук стоящей под ней огласовки.

6. Гласных букв в иврите нет. Есть гласные звуки. Для обозначения гласных звуков применяются определенные знаки: черточки и точки, которые называются «огласовками» и в обычных газетных и книжных текстах не ставятся. Тем не менее, человек, владеющий ивритом, безошибочно читает такие тексты, мысленно подставляя нужные огласовки. Данными знаками снабжаются только библейские тексты, учебники для начинающих, стихотворения и детские книги.

7. Огласовки ставятся лишь в:

- религиозных текстах,
- песнях и стихах,
- словарях,
- учебниках для школ и ульпанов,
- книжках для детей,
- иногда — в иностранных словах и словах, которые могут читаться по-разному
- и некоторых других текстах.

Для облегчения чтения текста без огласовок, применяется «полное письмо» (ивр. כתיב מלא), когда часть звуков у, о обозначается дополнительным написанием буквы вав, часть звуков и, э обозначается дополнительным написанием буквы йуд, а в словах иностранного происхождения небольшая часть звуков а, э обозначается дополнительным написанием буквы алеф.

Вот этот момент довольно сложно осознать, т.к. это что-то совершенно непривычное, то, чего нет ни в русском, ни в английском языке. Если слово уже знакомо, то его можно легко прочесть и без гласных! Но для детей и для начинающих учить иврит огласовки, конечно, ставят. И тогда, даже если вы видите какое-то слово первый раз, вы сможете его прочесть.

8. Гласного звука «ы» в иврите нет.

9. Два рода местоимений. В иврите есть мужской и женский род как в единственном, так и во множественном числе. При обращении к женскому коллективу (они/вы) применяются местоимения женского рода, но если среди них есть хотя бы один мужчина, то при обращении употребляют мужской род.

10. В иврите нет среднего рода. Русские слова среднего рода, в иврите обладают женским или мужским родом.

11. Род числительных. В иврите все числа могут иметь как мужской, так и женский род. Род числительного зависит от рода существительного, в связке с которым оно употребляется.

12. Предлоги пишутся слитно. Некоторые предлоги в еврейском языке пишутся слитно с следующими после них словами.

13. В языке иврит очень важно умение работать с корнем. Корень существительного может состоять из двух, трех или четырех согласных. Корень глагола состоит из трех или четырех согласных. Глагол – это душа языка иврит! Подавляющее число ивритских глаголов имеют трехсогласный корень. По определенным законам, формулам или трафаретам от этого корня можно образовать любую форму данного глагола в любом времени, образовать причастие, два или три существительных. В этом смысле иврит – весьма логичный язык. Для каждого грамматического образования – своя форма. Зная связь между формами, можно по какому-нибудь элементу вычислить всю цепочку. Например, по форме какого-либо лица будущего времени глагола можно определить все формы настоящего и прошедшего времени. Или по форме существительного определить, от какого глагола оно произошло, проспрягать этот глагол во всех временах. Причем сделать это можно, даже не зная перевода, а зная связь между разными формами. Действительно, иврит даже называют «корневым языком», логичным языком. Если знаешь значение какого-то корня (набор из 3-4 согласных букв), то уже автоматически знаешь значение всевозможных образованных от него слов – и существительных, и прилагательных, и конечно глаголов.

14. Словообразование. В русском языке большая часть слов образована с помощью суффиксов и приставок. В иврите

основной способ словообразования – изменение гласных внутри корня.

15. Ударение в предложениях. В каждом языке, ударение (смысловой акцент) задает тон всему предложению. В русском языке такое ударение падает на первую часть предложений, а в иврите на последнюю [2].

16. Спряжение существительных. В еврейском языке существует такое понятие как «смихут» (сопряженное сочетание двух существительных [3]).

Например:

Бейт-сэфер (בית-ספר) — «школа», от баит (בית = дом) + сэфер (ספר = книга)

Шем-мишпахá (שם משפחה) — «фамилия», от шем (שם = имя) + мишпахá (משפחה = семья)

16. Заимствование иностранных слов

Примеры: телефон (טלפון), универси́та (אוניברסיטה), авто́бус (אוטובוס), я́нуар (ינואר) и т. п.

Иврит удивительный и уникальный язык.

Это невероятно красивый язык, к тому же очень полезный при изучении истории человечества, религий. Поначалу иврит кажется суперсложным, но чем дальше — тем легче. Язык — очень логичный! Особенно если изучать его «изнутри», вдаваясь в подробности древнего языка.

Все спрашивают, почему евреи такие умные. Говорят, что одна из причин этому — язык иврит! Ведь каждый раз при чтении ваш мозг должен не просто сложить все буквы в слово и прочесть, а нужно решить целый ребус, догадаться (по памяти или исходя из некоторых правил), что это за слово перед ним! Вот вам и еще одна причина учить иврит [1].

Литература

1. Берлин И. Язык еврейский / И. Берлин // Еврейская энциклопедия Брокгауза и Ефрона. — СПб., 1908—1913.
2. Еврейские языки: иврит, идиш - учебники, самоучители, словари, грамматика.
3. Онлайн-словарь иврита [Электронный ресурс]. — Режим доступа: www.slovar.co.il/translate.php.

Садовнікова Я.О. Основні особливості мови іврит

В тезах розглянуто основні особливості мови іврит, правопис мови, використання алфавіту, граматики, лексики, числівників, займенників, іменників і правила відмінювання дієслів.

Ключові слова: алфавіт, іменник, числівник, займенник і дієслово.

Садовникова Я.О. Основные особенности языка иврит

В тезисах рассмотрены основные особенности языка иврит, правописание языка, использование алфавита, грамматики, лексики, числительных, местоимений, пару существительных и правила спряжения глаголов.

Ключевые слова: алфавит, существительное, числительное, местоимение и глагол.

Sadovnikova Ya. O. The Main Peculiarities of the Hebrew Language

The thesis describes the main features of the Hebrew language, the spelling of the language, the use of the alphabet, grammar, vocabulary, numerals, pronouns, nouns and a few rules of verb conjugations.

Key words: alphabet, noun, numeral, pronoun and verb.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

УДК: 811.512.1

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ИЗУЧЕНИЯ ТУРЕЦКОГО ЯЗЫКА В УКРАИНСКОЙ АУДИТОРИИ

Алхасов Я. К. (Бакинский славянский университет, доцент,
Баку, Азербайджан)

В новых общественно-политических условиях, когда миграционные процессы стали более активными, а научно-образовательные связи расширяются на основе заключённых договоров непосредственно между странами, особое значение приобретает знание иностранных языков. В последнее время изучение турецкого языка как иностранного, наряду с английским, китайским, французским и др. языками в европейских странах, в частности в Украине имеет важное значение. Добрососедские отношения, развитие торгово-экономических и расширение культурно-образовательных связей, а также возможности трудовой миграции сделали вопрос изучения турецкого языка в Украине более актуальным.

Турецкий язык как официальный язык Турции относится к огузской подгруппе тюркских языков. Наиболее близкими к турецкому в лексическом, фонетическом и синтаксическом отношениях являются гагаузский, крымско-татарский, азербайджанский и туркменский языки. А украинский язык, будучи одним из восточнославянских языков, содержит в своём лексическом составе большое количество тюркизмов (*отаман, базар, борсук, богатырь, бугай, буран, бурун, ватага, диван, осаул, кабан, камыш, караул, карга, сазан, саман, сарай, табун, товар, торба, туман* и др.) [1].

Историко-этимологические комментарии некоторых слов в обоих языках могут служить эффективным лингводидактическим приёмом. Обратимся к примерам. Украинское слово *борг* (долг) в родном языке турка (крымского татарина, азербайджанца, туркмена) тоже имеется: *borc*. Словообразовательная цепочка

заборгованный, заборгованность и т.д. или выражение *в боргу* (в долгу), используемые при разъяснении того или иного экономического явления, представляют собой важный аспект изучения тюркизмов в украинском языке.

Слово податок (налог) («установленный государством (местной властью) для граждан и юридических лиц обязательный платёж в казну государства или местной власти»), в украинском языке происходит от глагола дать по следующей словообразовательной модели: *po-* + *-dam-* + *-ok* (ср. дань в русском языке). Слово *податок* возникло на базе весьма продуктивной тюркской словообразовательной модели *vergi* (*vergi* = *ver(mek)-* + *-gi*), что в турецком языке означает «то, что даётся; дань». Подтверждением продуктивности указанной модели могут служить примеры отглагольных существительных *bilgi, sevgi, hörgü, bölgi, ilgi, sergi; burğu, durğu, duyğu, vurğu, sorğu, sayğı, solğu, döngü (döngə), dolğu, yangı, sarğı, çalğı, alğı, pusku, baskı, cızğı (cizgi), yüzgü, coşku, katkı, katkı; itki, yetki, sepgi, seçki* и др., образованных от соответствующих глаголов. Экскурс в происхождение данного термина свидетельствует о появлении его в домонгольский период тюркско-славянских контактов [2].

Историко-этимологический комментарий при обучении турецкому языку как иностранному следует рассмотреть как весьма удачный методический приём (ср. *летак* – *uçak*, *куля* – *gülle*; *шановний* – *şanlı*, *чепга* – *cerge*, *жарм* – *zarafat (şaka)*, *тлумач* – *dilmac*).

Известно, что язык – это не просто система лексических единиц, опосредованная грамматическими правилами, но система координат, в которой воспитывается и растёт человек, где за каждым словом стоит непосредственная реальность, отображающая условия жизни конкретного народа, его жизненный уклад, порядок культурных детерминант, иными словами, язык является аккумулятором и проводником культуры. Следовательно, понять природу языка и объяснить его можно лишь исходя из понимания человека и его мира. Учитывая вышесказанное, можно констатировать, что каждая нация существует за счёт системы устойчивых внутренних связей, регулируемых традициями и нормами, принятыми в данной

среде, которые выступают фундаментом образования этнической картины мира, закреплённой посредством национального языка. Так, например, слово *dost* (*arkadaş*) во всех тюркских языках означает *друг*. Этимологический анализ данного слова показал, что *друг* образовано от украинского порядкового числительного *другий* безаффиксным способом, т.е. путём отбрасывания окончания *-ий*. Мотивирующе-прозводящей базой слова *друг* послужила следующая паремиологическая единица в латинском языке: *qui est amicus?* – *alter ego* (кто есть друг? – второй я), т.е. «себе подобный», «второй я», «другой я». Почти по такой же словообразовательной модели появилось тюркское слово *dost* персидского происхождения. В последнем *dust* (*dost*) образовано по аналогичной схеме: *du* (два) + *hest* (есть) = *dust*, дословно «есть второй», т.е. «второй я» [3, с.30].

Таким образом, слово *друг*, образованное по одной и той же модели, во всех языках имеет значение: «реальная альтернативная личность человека».

В турецкий язык проникло множество слов арабского языка, образованных от корневых согласных. Известно, что в самом арабском языке первичная грамматическая форма опирается в большинстве случаев на корень из трёх, реже – из четырёх согласных. От корня путём внутренней флексии, т.е. «вклинивания» гласных между согласными образуются новые (родственные) слова, имеющие различные значения. Например: *hkm* – *hökm*, *hakim*, *ehkam*, *mahkum*, *mahkeme*, *muhakime*, *mahkumiyet* и т.д. Эти слова образуют целую цепь родственных, близких по значению слов, что в значительной степени облегчает толкование слов, следующих друг за другом. Перечисленные слова заимствованы и турецким языком. В словарях они фиксированы таким образом: *mahkeme* (суд), *hakim* (судья), *mahkum* (осуждённый), *mahkumiyet* (осуждение), *hükümet* (правительство), *hikmet* (мудрость) и т.д.. Этот ряд слов далеко не полный список турецких слов, образованных от арабских корневых согласных *hkm*. В самом арабском языке одним из способов образования формы множественного числа слов является прибавление гласного э(*a*) к началу слова: *şey* (вещь) – *eşya* (вещи), *taraf* (сторона) – *etraf* (стороны, окружение), *mülk*

(собственность) – *emlak* (имущество, собственности), *sinif* (класс) – *esnaf* (классы, ремесленники), *isim* (имя) – *esma* (имена), *libas* (одежда) – *elbise* (одежда), *cüz* (частичка) – *ecza* (частички), *felek* (рок, судьба) – *eflak* (судьбы), *ferd* (индивид) – *efrad* (индивиды), *halk* (народ; то, что создано) – *ahlak* (созданные, мораль), *yovm* (день) – *eyam* (времена), *velet* (дитя) – *evlat* (дети) и т.д. Обе формы арабского слова (единственного и множественного числа) были заимствованы турецким языком. Эти слова в турецком языке употребляются как синонимы. И при образовании формы множественного числа в турецком языке суффиксы *-lar*, *-ler* могут быть присоединены к обеим формам одного и того же слова. Например, слово вещи в турецком языке будет: *seyler* и *eşyalar*. Или же другой пример. В турецком языке очень много производных слов с формантом *-hane* (в персидском языке означает «дом», «комната», «место»): *dershane* (место, где проводят уроки; школа, класс), *hastahane* (больница), *aşhane* (столовая), *çayhane* (дом чая, чайхана), *ecz(ah)ane* (аптека) и т.д. Для активного усвоения этих слов преподаватель разъясняет, что они образованы путём слияния самостоятельного слова и служебного (*hane*): *ders* (урок) + *hane* или *hasta* (больной) + *hane*. Однако при слове *kütüphane* (библиотека), образованном на базе турецкого языка по имеющейся продуктивной словообразовательной модели, украинский студент встречается с другой картиной. С первых уроков турецкого языка студент знает, что слово *kitap* (книга) имеет форму множественного числа *kitaplar* (книги) и слово библиотека должно быть: *kitaphane*. У студента возникает резонный вопрос: откуда появилась форма *kütüp*? После комментария преподавателя о том, что *kütüp* является формой множественного числа в арабском языке, всё становится на своё место. По мнению выдающегося тюрколога академика Б. В. Чобанзаде, «арабские слова, которые забыли сами арабы, являются источником для изучения турецкого языка» [4, с.191].

Нам представляется, что в систематизации арабских слов в турецком языке и в усвоении носителями языка точных значений арабизмов, овладении правилами орфографии, орфоэпии данной лексики надёжным подспорьем может служить составление

словаря родственных слов арабского происхождения. В подобном словаре заимствованные из арабского языка слова могут быть сгруппированы по словообразовательно-гнездовому принципу и представлены с толкованием на турецком языке. Нет необходимости доказывать роль и значение такого лексикографического пособия в развитии речи украинских студентов изучающих турецкий язык как иностранный, ибо если носитель языка будет знать, что слово *muhbir* (корреспондент, передающий) образовано от слова *haber* (информация; то, что передаётся), то ему на основе второго производящего слова *haber* намного легче понять значение первого [5]. Всё это свидетельствует о важности разработки и внедрения устойчивых языковых норм, призванных оптимизировать процессы языковой коммуникации на турецком языке. Подобные этимологические вкрапления не только занимательный дидактический (лексико-грамматический) материал на уроке, но и, безусловно, интересная языковая информация.

Таким образом, фрагментарный лингводидактический анализ условий овладения чужой речью студентами-иностранцами показал, подобный ракурс семантизации турецких слов служит одним из эффективных путей овладения турецкой речью.

Литература

1.Зубков Н.Г. Универсальный справочник. Украинский язык. – 5-е изд., перераб. / Н.Г. Зубков. – М.: ООО Спивак В. Л., 2009. – 340 с. 2.Тимонина Л.Г. Тюркские заимствования в енисейских языках в сравнительно-историческом освещении: автореф. дисс. кандидат филологических наук / Л.Г. Тимонина. – Ростов-на-Дону, 1984. – 24 с. 3.Алхасов Я.К. Историко-этимологический комментарий в обучении русскому языку как иностранному / Я.К. Алхасов // Русский язык и литература в Азербайджане, № 1. – Баку, 2008. – С. 29-31. 4. Чобанзаде Б. О системе научной терминологии/ Б. Чобанзаде // Первый всесоюзный тюркологический съезд (26 февраля – 5 марта 1926г.): Стенографический отчёт. – Баку, 1926. – С. 190-193.

5. Alxasov Y., Məzəmli F. Azərbaycanca-rusca ərəb mənşəli eyniköklü sözlər lüğəti. – Bakı: Mütərcim, 2011. – 256 s.

Алхасов Я. К. Деякі особливості вивчення турецької мови в українській аудиторії

При вивченні турецької мови в аудиторії необхідно врахувати особливості мови, яка вивчається. Ефективним шляхом активізації турецьких слів може служити історико-етимологічний коментар викладача. Оскільки в турецькій мові дуже багато арабізмів, потрібно пояснити студентам деякі правила арабської мови.

Ключові слова: турецька мова, арабізми, історико-етимологічний коментар.

Алхасов Я. К. Некоторые особенности изучения турецкого языка в украинской аудитории

При изучении турецкого языка в аудитории необходимо учесть особенности изучаемого языка. Эффективным путем активизации турецких слов может служить историко-этимологический комментарий преподавателя. Поскольку в турецком языке очень много арабизмов, нужно объяснить студентам некоторые правила арабского языка.

Ключевые слова: турецкий язык, арабизмы, историко-этимологический комментарий.

Alkhasov Yashar. Some Features of Teaching the Turkish Language in the Ukrainian Audience

During the teaching of the Turkish language in the classroom it is necessary to take into account the peculiarities of the language that is being studied. An effective way to activate Turkish words may be a historical and etymological commentary of the teacher. Since the Turkish language uses lots of arabisms, Several rules of the Arabic language must be explained to the students.

Keywords: Turkish language, arabisms, historical and etymological comment.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МЕТОДИК ВИВЧЕННЯ ТА ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ КАНДЗІ

Бикова Д. А. (ДЗ „Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл.Горбуньова С.О.

Японське ієрогліфічне письмо – кандзі, абсолютно нехарактерний феномен для української мови, тому вивчення і запам'ятовування кандзі потребує особливих методик, призначених для студентів, які не стикалися з таким видом писемності раніше.

Не існує чіткої інформації стосовно того, скільки кандзі необхідно знати. Згідно з дослідженнями Відділу японської мови Агентства у справах культури для абсолютного розуміння художньої літератури необхідно вивчити більше 8000 знаків. Але для комфортного повсякденного життя достатньо знати близько 2500 кандзі, цього вистачить щоб без проблем читати пресу .

Необхідно враховувати, що пам'ять — психічний процес, який полягає в закріпленні, збереженні та наступному відтворенні минулого досвіду, дає можливість його повторного застосування. У психології пам'яттю позначають комплекс пізнавальних здібностей і вищих психічних функцій по накопиченню, збереженню та відтворення знань і навичок, тому навчальна методика повинна відповідати цим вимогам [1, с. 15] .

Оскільки кандзі становлять специфічний вид інформації, для їхнього вивчення і запам'ятовування необхідно обирати методику, яка буде задовольняти психологічним потребам студента, що дозволить створити слід пам'яті, який переводить інформацію в стійкий стан.

При виборі методики необхідно враховувати основний канал сприйняття інформації. Фізіологи і нейролінгвістичні програмісти розділяють їх на візуальну, аудіальну та кінестетичну системи [2, с. 33]. Для визначення основного каналу сприйняття інформації необхідно проводити тест запропонований С. Єфремцевою [1, с. 27] .

Зоровий канал сприйняття - це когнітивна здатність сприймати нову інформацію переважно за допомогою зору. Знаки нової інформації, на які реагує носій цього стилю в процесі сприйняття й обробки, - яскравість, розмір, колір, його насиченість, сила і чистота, контрастність, фактура, форма і симетрія [3, с. 48] . Тому методика для таких учнів повинна бути насичена яскравим візуальним матеріалом.

Студенти, що сприймають на слух (аудіали), у придбанні й обробці нової інформації реагують переважно на висоту тону або звуку, темп, голосність, ритм, тембр і резонанс [3, с. 52]. Для ефективного засвоєння інформації такими студентами необхідно доповнювати методику вивчення аудіо матеріалами.

Оскільки особливістю студентів-кінестетиків є сприйняття інформації через емоції та почуття тіла[3, с. 55], необхідністю для них є повторювання індивідуальної механічної дії при вивченні.

Для студентів дігіталів найважливішим при запам'ятовуванні є наявність логічної суті речей, тому для них підійде асоціативний спосіб запам'ятовування та робота не тільки з цілісними кандзі, але й із окремими ключами[3, с. 58]. Можливо має сенс вивчати кандзі блоками, щоб студенти мали змогу бачити використання одного ключа в різних кандзі.

Методика, представлена в книзі «Basic Kanji Book» (автори: Chieko Kano, Yuri Shimizu, Hiroko Takenaka, and Eriko Ishii) розрахована для студентів початкового рівня навчання [4]. Методика найкраще підходить для студентів візуалів та дігіталів – наявні візуальні пояснення виникнення ієрогліфів. Для студентів аудіалів методика має використовуватися у комплексі з аудіо вправами.

Навчальний посібник «Kanji N5-N4 - 280» схожий за структурою на «Basic Kanji Book», але має спеціалізацію для використання студентами під час підготовки до міжнародного екзамену з японської мови(日本語能力試験), цим обумовлений список кандзі, представлений у посібнику.

У книзі «"Шлях безхвості пташки" або Ієрогліфіка за методом Шерлока Холмса» Аділь Талишханова представлений більш творчий підхід для вивчення японських ієрогліфів, у основу покладено мнемонічні прийоми, що полегшують

запам'ятовування і збільшують обсяг пам'яті шляхом утворення штучних асоціацій [5]. Ця методика не може бути основною для вивчення у вищій школі, але може використовуватися за бажанням студентів для розширення знань.

Книга «Кандзієві есе» Александра Вурдова розрахована для ознайомлення студентів не тільки з кандзі, але й з основами японської культури [6]. Ця методика не може бути основною, оскільки в ній повністю відсутні практичні завдання, але вона може використовуватися у комплексі для закріплення знань, набутих під час роботи з іншої методикою.

Ідеальної методики, яка б повністю відповідала усім індивідуальним вимогам студентів не існує, адже більшість людей має первинний і вторинний канали сприйняття. Невелика кількість людей не має переваг, і для них усі канали сприйняття або навчання однаково гарні. Труднощі в навчанні виникають у студентів з яскраво вираженим каналом сприйняття, якщо він не відповідає способам і стилю викладання.

Література

1. Розет К. К. Что надо знать о памяти. 3-е издание, доп / К. К. Розет. – Минск, 1982. – 149 с. 2. Соколов Е. Е. Механизмы памяти. Опыт экспериментального исследования/ Соколов Е. Е. – М., 1969. – 217 с. 3. Роговин М. С. Проблемы теории памяти / М. С. Роговин. – М., 1977. – 287 с. 4. Chieko Kano Basic Kanji Book/ Chieko Kano, Yuri Shimizu, Hiroko Takenaka, and Eriko Ishii. – Vol 1 & 2 基本漢字500 5. Талышханов А. Путь бесхвостой птички, или эффективный метод запоминания знаков японской письменности/ А. Талышханов. – Филоматис, 2003. – 132 с. 6. Вурдов А. М. В 88 Японский для души. Кавдзявые эссе/ А. М. Вурдов. – Сыктывкар, 2006. – 528 с.

Бикова Д. А. Порівняльний аналіз сучасних методик вивчення та запам'ятовування кандзі

Об'єкт дослідження: різноманітні методики вивчення кандзі. Предмет дослідження: прийнятність застосування тієї чи іншої методики для студентів вищої школи. Гіпотеза дослідження полягає в тому, що оскільки у студентів

відрізняється домінуючий тип пам'яті, то цей факт потрібно враховувати при виборі методики вивчення та запам'ятовування кандзі для успішного оволодіння японською писемністю. Ціль ті гіпотеза спонукали до постановки таких задач дослідження:

Ключові слова: порівняльний аналіз, педагогічна методика, кандзі.

Быкова Д. А. Сравнительный анализ современных методик изучения и запоминания кандзи

Объект исследования: разнообразные методики изучения японских иероглифов. Предмет исследования: целесообразность использования разных методик для студентов университетов. Гипотеза исследования заключается в том, что поскольку у студентов различается доминирующий тип памяти, этот факт необходимо учитывать при выборе методики для более успешного изучения японской письменности.

Ключевые слова: сравнительный анализ, педагогическая методика, кандзи.

Bykova D. A. Comparative Analysis of Modern Methods of Learning and Memorizing Kanji

The object of research: the study of a variety of methods of Japanese kanji. Subject of study: the feasibility of using different methods for learning by university students. The hypothesis of the research consists the fact that students has different dominant memory type. This fact must be considered for selecting a method to better study of Japanese writing.

Keywords: comparative analysis, pedagogical methodology, kanji.

МІЖКУЛЬТУРНА ВЗАЄМОДІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ УКРАЇНИ

Гришак С. М., (Херсонський державний університет,
докторант)

В останні роки в українських вищих навчальних закладах різко зросла кількість студентів-іноземців. Це зумовлено стрімко зростаючим експортом українських освітніх послуг, інтернаціоналізацією освіти, що здійснюється в рамках європейських освітніх програм, двосторонніх угод між державами про співробітництво в галузі освіти, науки і культури, міжуніверситетських домовленостей про академічний обмін. У зв'язку з цим виникла проблема адаптації іноземних студентів до навчання в українських вузах. Адаптивним проблемам іноземних студентів, розробці спеціальних програм, націлених на надання їм допомоги у прийнятті нової культури, соціуму, навчально-виховного середовища вишів приділяється значна увага вітчизняних і зарубіжних соціологів, соціальних психологів та педагогів.

Загальні проблеми педагогічного забезпечення адаптаційного процесу розглянуто в працях Г. Балла, О. Георгієвського, М. Лукашевича, М. Махмутова, А. Сейтешева, Р. Шакурова. Адаптивним проблемам іноземних студентів значна увага приділялась у дослідженнях зарубіжних дослідників (Г. Триандіс, К. Оберг, М. Вебер, А. Корміліцин, С. Бокнер).

Адаптація іноземних студентів до навчання у ВНЗ України – складний та багатоплановий, досить гострий та складний процес. Це не лише адаптація особистості до соціальної ролі та соціального стану «іноземного студента», але й оволодіння нею новим соціокультурним, соціокомунікативним середовищем, життєвим простором. Тому адаптацію іноземних студентів до навчання у вишах України розуміємо як процес активного пристосування студентів до умов життя в іншій країні, її традицій, норм суспільної поведінки, нового соціального оточення, навчально-виховного середовища, що включає нове ставлення до майбутньої професії, навчальних норм, оцінок,

способів та прийомів самостійної роботи, навчального колективу, його звичаїв та традицій, нових побутових умов у студентському гуртожитку, нових зразків студентської культури, форм використання вільного часу, засвоєння та визнання особистістю цінностей, комунікативних норм та вимог нового соціального середовища.

Мова як специфічно людський засіб комунікації, належить одночасно суспільству й індивідууму. Соціальний характер мови – це перш за все, єдність мови та культури, мови та суспільства. Зрозуміло, що для іноземних студентів розумове освоєння іншої культури неможливе без вивчення її мови й урахування мовних особливостей. Знання мови дозволяє краще зрозуміти психологію і поведінку її носіїв.

Іноземні студенти через звужене коло спілкування досить болісно відчують ставлення до себе з боку оточуючих. Крім того, всі соціальні інститути нового для іноземних студентів соціального середовища представлені саме через людей, тому іноземним студентам властива персоніфікація певних сфер української дійсності через представників відповідних соціальних груп.

У процесі комунікації з різноманітними представниками нового соціуму іноземні студенти нерідко стикаються з феноменом «культурного шоку», який пов'язаний, насамперед, із тим, що вони або зовсім не розуміють «чужу» мову, жести, міміку, поведінку, або їм доводиться користуватися для них іноземною мовою, рівень володіння якою може обмежувати їх дієздатність і не дозволяти їм повною мірою висловити свою думку, наміри, почуття тощо, розуміти партнера по спілкуванню. Крім того, під час мовлення іноземні студенти, зазвичай, не можуть дотримуватися звичної для своєї культури системи ціннісних орієнтирів та поведінки і не завжди розуміють наміри та цінності представників іншої культури. Ось чому макросфера «мова» є базовим блоком у формуванні адаптивних здатностей студентів – іноземців у процесі входження в чуже середовище.

Науковцями (М. Гохлернер, В. Величко, Д. Карпієвич, Е. Карпієвич, Л. Кирилюк, Р. Казакова, А. Тряпичина, О. Леонтьєв, Ю. Пассов та ін.) напрацьовано рекомендації щодо

організації навчальної діяльності, які, на нашу думку, відіграють вагому роль у соціокомунікативній адаптації іноземних студентів: постійне порівняння рідної й іншомовної культур з метою визначення й усвідомлення студентами їх відмінностей; пізнання й урахування в комунікативній діяльності культурних універсалій; усвідомлене управління власним психологічним станом (емоціями, реакціями, ставленням тощо) щодо культурних розбіжностей; усвідомлене управління процесом засвоєння знань як із боку викладача, так і з боку студентів, цілеспрямований відбір змісту, відповідних засобів і методів навчання.

З метою поліпшення умов, які сприятимуть розв'язанню проблем адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України треба віднести наступні заходи:

- аудиторна та позааудиторна робота педагогічного персоналу ВНЗ з іноземними студентами, метою якої є формування позитивного настрою іноземних студентів до адаптаційного процесу в новому соціокультурному середовищі;

- удосконалення та розробка курсів із мовної підготовки та краєзнавства з урахуванням національних, культурних, мовних, релігійних особливостей іноземних студентів. Академічні групи по вивченню української мови треба формувати з урахуванням мовних особливостей рідної мови студента. Заняття з краєзнавства дозволяють сформувати позитивне ставлення до домінуючого суспільства, розкрити соціокультурні особливості певного регіону для іноземного громадянина;

- формування на базі ВНЗ центрів, клубів підтримки та розвитку культур іноземних студентів. Завданням таких центрів є вирішення нагальних питань іноземних студентів, пов'язаних із побутом, акліматизацією, труднощами адаптації та зміни місця проживання.

Підтримка та допомога з боку «своїх», тобто студентів тієї ж країни, але старших курсів, формує у свідомості індивіда почуття не самотності в чужому суспільстві;

- враховувати адміністрацією ВНЗ релігійних та народних свят студентів кожної держави. Деякі релігії передбачають молитви у робочий час, а релігійні та національні свята вимагають додаткових вихідних днів;

- ефективним методом адаптації іноземних студентів є залучення до цього процесу українських студентів.

Навчання іноземних студентів в окремих групах не дає можливості для активного спілкування з українськими студентами. Проведення сумісних вечорів або тематичних занять із метою обміну культурними традиціями, залучення іноземних студентів до участі в культурних заходах, волонтерських загонах дозволить змінити роль іноземних студентів з поглиначів нової інформації на носіїв та інформаторів нової культури, традицій [1, с. 233-234].

Підсумовуючи, зазначимо, що адаптація іноземних студентів, що навчаються в українських вузах є складним організованим, багатоаспектним процесом, спрямованим на збереження культурної ідентифікації особистості іноземного студента, який є необхідною умовою для інтеграції іноземних студентів в нове соціокультурне середовище.

Література

1. Буракова К. В. Виявлення педагогічних умов, що сприяють процесу адаптації іноземних студентів в умовах збереження їхньої культурної ідентифікації / К. В. Буракова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка : збірник статей. – Луганськ, 2012. – Ч. I. – № 7 (242). – 526 с.

Гришак С. М. Міжкультурна взаємодія та адаптація іноземних студентів до навчання у ВНЗ України

Тези присвячені проблемі адаптації іноземних студентів до навчання у вишах України, яку ми розуміємо як процес активного пристосування студентів до умов життя в іншій країні, що включає нове ставлення до майбутньої професії, навчальних норм, навчального колективу, його звичаїв та традицій, нових побутових умов у студентському гуртожитку, нових зразків студентської культури, форм використання вільного часу, засвоєння та визнання особистістю цінностей, комунікативних норм та вимог нового соціального середовища. Для розв'язання проблеми соціокомунікативної адаптації іноземних студентів доцільно застосовувати наступні заходи: аудиторна та

позааудиторна робота педагогічного персоналу ВНЗ з іноземними студентами, удосконалення та розробка курсів із мовної підготовки та краєзнавства з урахуванням національних, культурних, мовних, релігійних особливостей іноземних студентів, формування на базі ВНЗ центрів, клубів підтримки та розвитку культур іноземних студентів, залучення до цього процесу як студентів старших курсів тієї ж країни, так і українських студентів.

Ключові слова: соціокомунікативна адаптація, іноземні студенти, культурна ідентифікація, комунікативні та культурні норми, соціальне середовище.

Гришак С. М. Межкультурное взаимодействие и адаптация иностранных студентов к обучению в ВУЗАХ Украины

Тезисы посвящены проблеме адаптации иностранных студентов к обучению в вузах Украины, которую мы понимаем как процесс активного приспособления студентов к условиям жизни в другой стране, что включает в себя новое отношение к будущей профессии, учебным нормам, учебному коллективу, его обычаям и традициям, новым бытовым условиям в студенческом общежитии, новым образцам студенческой культуры, формам использования свободного времени, усвоения и признания личностью ценностей, коммуникативных норм и требований новой социальной среды. Для решения проблемы социокоммуникативной адаптации иностранных студентов целесообразно применять следующие меры: аудиторная и внеаудиторная работа педагогического персонала вуза с иностранными студентами, совершенствование и разработка курсов по языковой подготовке и краеведению с учетом национальных, культурных, языковых, религиозных особенностей иностранных студентов, формирование на базе вузов центров, клубов поддержки и развития культур иностранных студентов, привлечение к этому процессу как студентов старших курсов той же страны, так и украинских студентов.

Ключевые слова: социокоммуникативная адаптация, иностранные студенты, культурная идентификация, коммуникативные и культурные нормы, социальная среда.

Hryshak S. M. Intercultural Interaction and Adaptation of Foreign Students to Study in Ukrainian UNIVERSITIES

The thesis is devoted to the problem of adaptation of foreign students to study in Ukrainian universities, which we understand as the process of active adaptation of students to the conditions of life in another country that includes a new attitude to the future profession, training standards, training team, its customs and traditions, the new living conditions in a student dormitory, new samples of student culture, forms of use of free time, acquiring personality values, and communication norms and requirements of the new social environment. To solve social-communicative adaptation of foreign students it is expedient to apply the following measures: classroom and extracurricular work of the teaching staff of the University with foreign students, the improvement and development of courses in language training and area studies taking into account national, cultural, linguistic, and religious features of foreign students, formation of universities of the centres, clubs for the support and development of cultures of foreign students, the involvement of both senior students of the same country, and Ukrainian students.

Keywords: social-communicative adaptation, foreign students, cultural identification, communication and cultural norms, social environment.

УДК 378.016:811.111

TEACHING CROSS-CULTURAL COMMUNICATION IN A FOREIGN LANGUAGE TO STUDENTS OF DIFFERENT SPECIALITIES

Стрельцова В.Ю. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри східних мов)

In this new and unique millennium where the world is struggling to interconnect mainly under globalization, a wide variety of changes are taking place. In this sense, our first concern as individuals in that large-scale context is not only to outline the impacts of this process upon the world political, economic and commercial systems, but also to go beyond to mark out its immediate effects on the countries which are seeking change, essentially, for a better future. In this line of thought, Ukraine, the nation which is looking for an internal recovery and international comeback has and still is endeavouring to reform all its systems including the educational one.

Radical changes in our society have changed opinions about the nature of the language and the way of teaching it. The problem is that traditional ways do not consider enough the specific of the language as the system of reflecting the cultural values which is the basic for certain behavior patterns of the communicators. Nowadays the point is not only the possession of foreign terminology on a certain speciality but in a cross-cultural interaction, the possibility to interpret properly and accept socio-cultural variety of communication partners. Accordingly it is necessary to reorient the targets of education on the process of formation the cross-cultural competence in daily and professional life with the orientation on the result of this way of communication with representatives of diverse culture. That is the formation of such kind of personality which will need a foreign language for "daily life" to make the communication in usual situations [1, p.22] and being able to implement reasonable communication with the representatives of foreign cultures. The frame of reference of effective communication appears to be its productivity and development of cross-cultural competence. In this way cross-cultural communication between different representatives will respond to the needs of developing society.

Recently series of research aimed to solve this problem have been held. Many questions have been discussed. In particular, the questions dedicated to the problem of cross-cultural communication (R. Porter, M. Agar, G. Hofstede, M. Bennet, etc.); the correlation of language and culture (A. Vezhbitskaya, T. Givon, etc.); the content of

education in an cross-cultural aspect (V. Safonova, M. Bayram, P. Gurvich, etc.).

It is obvious that effective contacts with representatives of an external society are impossible without certain cross-cultural communication skills. To form them it is necessary to develop cultural susceptibility based on knowledge of communicators' realities, which are the foundation of verbal communication. There is a belief that cultural dimension must be added to methods of foreign languages' teaching. Furthermore, there are no doubts that adopting the forms of different languages without considering a content aspect leads to the actions of reflecting one's own cultural positions which conflicts with actions of other native speakers

It is necessary for a productive cross-cultural communication to relay on linguistic, psychological features of communicators, to count the features of the cultural phenomenon, to develop person's ability to come out beyond one's own culture and at the same time not to lose their cultural identity. It is needed to consider the culturally conditioned meanings to have the successful teaching. When speaking a common language with foreign cultures' representatives the component of word meaning is defined by native culture and exists on the subconscious level, Its integrations may cause the difference in the interpretation of events and facts and lead to disruption of communication, as an effective dialogue is based on creating a common culturally conditioned word meanings. It may occur during a mutual activity with a dominant verbal part. It must be known in which way and what meanings are represented in the language using to acquire the ability of creating a common cultural word meaning while communicating with different culture representatives. The same thing concerns any dialogs in a foreign language. [2, p. 256].

The attribution of the event values, mechanisms, behavior and adding the cultural meaning of the component to implement accordingly to the system of native word meanings occurs to cross-cultural communication [3, p.76], and that feature should be taking into account in the process of foreign language teaching.

Besides, to perform proper communication with communicators from different cultural societies it is necessary to have general cultural knowledge for "decoding" a foreign speaking culture. The basic

knowledge consists of the information that is known to one or another external society. The background vocabulary is words or phrases which have the additional meaning and related semantic or stylistic nuances. They are imposed on the main meaning familiar to the communicators of a certain language group [4]. The lexical background is the knowledge of social reality and represents an important component of communicative competence. Ignorance of it leads to the numerous violations of linguistic standards.

The ability to recognize the foreign language verbal behavior of other cultures' representatives is extremely important. Learning the strategies of communicational behavior, linguistic and cultural features of different cultural representatives contributes to familiarizing "non-native speakers" to the conceptual system, values of native speakers. Adaptation to the business culture of foreign people, socio-cultural content of interaction and implementation will help to develop the most appropriate strategy of professional cooperation in a foreign language [4].

The communication behavior can be characterized from the perspective of certain norms, that provides a communicative way of thinking. In that way, we may say about some communicative rules to follow in a certain linguistic culture: the space-time communication organization, the specific of social interpersonal interaction, the emotional values' side of the communication, levels of context, etc. That is why, it is important to pay more attention to the awareness of social communicative rules, considering cultural and social linguistic features of verbal communication behavior of foreign partners.

Thus, in practice, learning the strategies of foreign cultures' representatives' communicative behavior, learning of background knowledge, objective methods of selection of cultural component of meanings are important tasks in teaching a foreign language, as including the linguistic cultural and social values into the process of teaching allows to deeper insight of the language's developing dynamic and studying the language.

In our opinion, researching the possibilities of various learning activities to the formation of cross-cultural communication skills of students of non-linguistic specialities is a promising task.

References

1. Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования / В.В. Сафонова // Иностранные языки в школе. – 2001. – № 3. –С. 17-23. 2. Елизарова Г.В. Включение культурного компонента лингвистического значения в современные методики обучения иностранным языкам / Г.В. Елизарова // Журнал Российской академии естественных наук. – 2001. – Т.5. – №3. – С.252-266. 3. Wierzbicka A. English: Meaning and culture / A. Wierzbicka, 2006. 4. Языковой мир. – Пермь, Пермский гос. ун-т, ноябрь, 2000.

Стрельцова В.Ю. Навчання студентів немовних спеціальностей особливостям міжкультурного спілкування іноземною мовою

У даній роботі розглядається проблема формування навичок міжкультурної комунікації в процесі навчання іноземної мови у студентів немовних спеціальностей. Автором акцентується увага на необхідності переорієнтації цілеспрямованості навчання на процес формування міжкультурної комунікативної компетенції нової мовної особистості, яка буде в змозі здійснювати ефективне спілкування з представниками різних інокультур. Підкреслюється необхідність включення культурного і соціального виміру у парадигму навчання іноземної мови. Автор вказує на необхідність опанування фоновими знаннями, ознайомлення студентів з стратегіями комунікативної поведінки представників іншомовних культур, засобами виділення культурного компонента значення слова, що являє собою важливим завданням навчального процесу.

Ключові слова: міжкультурне спілкування, іншомовна поведінкова стратегія, фонові знання, культурний компонент значення слова.

Стрельцова В.Ю. Обучение студентов неязыковых специальностей особенностям межкультурного общения на иностранном языке

В данной работе рассматривается проблема формирования навыков межкультурной компетенции в процессе обучения иностранному языку у студентов неязыковых специальностей. Автором акцентируется внимание на необходимости переориентации целенаправленности обучения на процесс формирования межкультурной коммуникативной компетенции новой языковой личности, которая будет в состоянии осуществлять эффективное общение с представителями различных инокультур. Подчеркивается необходимость включения культурного и социального измерения в парадигму обучения иностранному языку. Автор указывает на необходимость усвоения фоновых знаний, ознакомления студентов со стратегиями коммуникативного поведения представителей инокультур, способами выделения культурного компонента значения слова, что является важной задачей учебного процесса.

Ключевые слова: межкультурное общение, иноязычная речеповеденческая стратегия, фоновые знания, культурный компонент значения слова.

Streltsova V. Yu. Teaching Cross-Cultural Communication in a Foreign Language to Students of Different Specialities

The paper deals with the problem of teaching cross-cultural communication in a foreign language to students of non-linguistic specialities. The necessity of reorienting the targets of education students of foreign language on the process of formation the cross-cultural competence in daily and professional life with the orientation on the result of this way of communication with representatives of diverse cultures is considered. The frame of reference of effective communication appears to be its productivity and development of cross-cultural competence. To form cross-cultural communication skills it is necessary to develop cultural susceptibility based on knowledge of communicators' realities, which are the foundation of verbal communication. The author views the patterns of

implementation of cross-cultural communication as the unique cultural phenomenon. The modern technology as a combination of considerable means for achieving of creative target: optimization of communicative patterns of students who participate in cross-cultural interaction is examined. Special attention is paid to developing of the ability to recognize the strategies of communicational behavior, linguistic and cultural features of different cultural representatives, learning of background knowledge in specific professional context, objective methods of selection of cultural component of a word meaning

Keywords: cross-cultural communication, cultural meaning of the word, background knowledge, verbal behavior.

УДК 378.14

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ В КИТАЇ

Щаблева А.М. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри східних мов)

Гостра необхідність вивчення англійської мови в Китаї з’явилася через бажання приєднатися до світової організації торгівлі (WTO). До цього Китай повністю уникав будь-яких контактів з Заходом через страх до «культурного забруднення»[1]. Згодом, Китай почав налічувати найбільшу кількість людей, які вивчають англійську мову.

Аналіз літератури свідчить про те, що теоретичні засади процесу вивчення англійської мови на нелінгвістичних спеціальностей в Китаї розробляються такими науковцями як В.Луо, Т.Хатчінсон та А. Ватерсон, Ш.Янг, Ж. Жіанчанг, Х.Хао та Ж.Ін, А. Дудлей-Еванс, Т.Джон, Р.Джордан, А. Ванг, Х. Вей та ін.

Викладання англійської мови на немовних спеціальностях у ВНЗ Китаю почалось з 1970-х роках та має назву коледж англійська (*College English*). Сьогодні вона викладається чотири-п’ять годин на тиждень протягом двох - восьми семестрів в

залежності від університету, та орієнтується на такі базові навички як читання, письмо, аудіювання та говоріння [2]. Викладання коледж англійської зазнало реформування впродовж чотирьох десятиліть починаючи з 1976 року, кожен з яких представляв окремий етап. У нашій доповіді ми узагальнимо останні зміни в організації процесу вивчення англійської мови на немовних спеціальностей Китаю.

Четвертий етап реформування почався з 2004 року, коли Міністерство освіти Китаю розробило вимоги до навчального курсу коледж англійської мови (*College English Curriculum Requirement* - CECR). CECR – це документ, який пропонує зміни з лінгвістичної політики англійської мови для китайських університетів [3, с.48].

У CECR говориться, що враховуючи велику територію Китаю та різні умови як в регіонах, так і в коледжах і університетах, три рівня вимог були впроваджені в подальшому, а саме «загальні вимоги», «середні вимоги» та «продвинуті вимоги», кожен з яких має різні стандарти з аудіювання, говоріння, читання, письма та перекладу. Всі студенти повинні засвоїти хоча б загальні вимоги, тим часом ті, які мають кращу мовну підготовку, повинні засвоїти «середні» або «продвинуті» [4, с.80].

В 2007 були розроблені нові вимоги, які поглибили реформу коледж англійської. Ці вимоги засновувались на вимогах 2004 року, але в деяких аспектах мали зміни. А саме, у вимогах до навчання, вони висували вищі стандарти: в загальних вимогах, швидкість аудіювання була підвищена з 130 слів до 150 слів за хвилину, швидкість читання – від 70 слів до 90 слів за хвилину, швидкість перекладу з 300 до 350 слів за хвилину з англійської на китайську та з 250 до 300 слів за хвилину з китайської на англійську. Щодо підходу до навчання існує зміна з мультимедійного комп'ютерного навчання в 2004 на комп'ютерне або веб-навчання англійської за допомогою різних навчальних комп'ютерних програм. Але, такі аспекти навчання залишились без змін: робиться особливий наголос на аудіюванні та говорінні, також на здібності до автономного навчання студентів та використання мови; різні типи підручників з різними

цілями в залежності від рівня володіння англійською, часто з додаванням онлайн, веб або наочних матеріалів; в оцінюванні існує як поточний так і підсумковий контроль [Там само, с.79].

В останні роки існують інші показники реформи, які керуються змістом та характеризуються Англійською мовою за професійним спрямуванням (АМПС), який в Китаї має назву English for Specific Purposes. З розвитком економічної глобалізації, статус викладання АМПС в університетах та коледжах стає все більш значним. Викладання АМПС досі є у центрі реформи вищої освіти в Китаї з об'єктивних та суб'єктивних Richards [5], соціальних та індивідуальних потреб Su [6].

Як визначає Хатчінсон та Ватерсон «Англійська мова за професійним спрямуванням – це підхід чи метод до викладання мови, при якому всі рішення щодо змісту та методу базуються на причинах вивчаючого, які спонукають його до опанування мовою» [7].

Всі етапи реформування до 21 століття характеризувалися навчанням більш загальної англійської мови (GE). Це було пов'язано з тим, що студентам часто бракувало мовних навичок з англійської мови незважаючи на те, що більшість студентів починали вивчати англійську ще в початковій школи. Але неприпустимо тільки повторювати шкільну програму. Саме тому англійська мова була включена до списку обов'язкових вступних іспитів до ВНЗ Китаю.

Англійська мова за професійним спрямуванням може бути поділена на Англійську за академічним спрямуванням (EAP) та Англійську за професійним спрямуванням (EOP). Х.Хао та Ж.Ін стверджують, що «АМПС повинна існувати відповідно до потреб суспільства, зокрема до потреб окремого вивчаючого» [8, с.82]. Саме тому, Англійська за індивідуальними особливими потребами (ESIP) вони розглядають як підходящу. Англійська за індивідуальними особливими потребами – це комплекс курсів до яких входять Загальна англійська (GE), Англійська за загальним академічним спрямуванням (EGAP), Англійська за спеціальним академічним спрямуванням (ESAP), Англійська за професійним спрямуванням (EOP), Англійська за гуманітарною освітою

(English for Liberal Education-ELE). В своєму *A Tentative Design of College English Courses* вони пропонують вивчати в першому семестрі першого року навчання Загальну англійську або Англійську за загальним академічним спрямуванням. Вибір курсу залежить від рівня володіння англійською мовою. При цьому Загальна англійська буде націлена на покращення всіх чотирьох мовних навичок. Студентам з кращим рівнем володіння буде запропоновано вивчення Англійської за загальним академічним спрямуванням, до якої входить дві головні складові: Англійська з природничих і прикладних наук (*English for Science and Technology*) та Англійська з гуманітарних наук (*English for Liberal Arts*). В другому семестрі першого року Англійська за загальним академічним спрямуванням вивчається студентами усіх рівнів, адже припускається, що за два семестри ті студенти, що мали недостатній рівень – підтягнули його. Головна ідея Англійської за загальним академічним спрямуванням полягає в допомозі студентам впоратися з загальними лінгвістичними ознаками (*features*) такими як лексика, граматики, письмові стилі та ін. Однак, Англійська за спеціальним академічним спрямуванням в третьому семестрі повинна бути більш вузькоспрямованою. Останній семестр обов'язкового вивчення іноземної мови для студентів немовних спеціальностей відповідає вивченню Англійської за професійним спрямуванням (EOP), яка робить крок вперед в подальшу спеціалізовану область та може служити як прямий перехід до двомовного навчання або викладання всіх навчальних дисциплін англійською мовою на третьому та четвертому роках навчання.

Англійська за гуманітарною освітою була запропонована до включення на третьому та четвертому роках навчання для того, щоб втримати інтерес студентів до вивчення англійської мови, пропонуючи курси про історію, географію, людей, літературу, поезію, фільми англійськомовних країн та ін. З одного боку, головна ідея цього курсу полягає в встановленні рівноваги між Англійською за професійним спрямуванням та Англійською за загальним спрямуванням. З іншого боку – цей курс може задовольнити потреби в покращенні студентської якості в

гуманітарних науках та літератури, обумовлені пропозиціями освіти, які зорієнтовані на якість [8, с.82-83].

Поточний етап (п'ятий) реформування Англійської мови за професійним спрямуванням зорієнтований на навчання. Цей підхід заснований на переконанні, що навчання проходить у певному середовищі. Наголошується на тому, що з одного боку, студенти виступають об'єктами навчання, а з іншого боку, те, що навчальне середовище є також важливим. Разом з внутрішньою та зовнішньою причинами, велике значення повинне бути приділене до вимог суспільства до студентів та їх потреб як і до навчання самого по собі [2, с. 146].

Узагальнюючи вищесказане можна прийти до висновку, що організація процесу вивчення англійської мови за професійним спрямуванням в Китаї зазнала значних змін з моменту включення її до розкладу. Ці зміни мають помітний ефект, який говорить про покращення рівня викладання та як наслідок впливають на ефективність іншомовної підготовки студентів немовних спеціальностей для забезпечення їх соціальної та професійної мобільності. Серед особливостей організації процесу вивчення АМПС в Китаї ми можемо назвати такі: 1) обов'язковий вступний іспит з англійської мови до вступу в виш; 2) багаторівнева програма іншомовної підготовки студента; 3) достатня кількість аудиторних годин.

Перспективними напрямками подальших досліджень ми вважаємо вивчення проблем іншомовної підготовки фахівців нелінгвістичного профілю в Китаї та Україні: порівняльний аналіз.

Література

1. Joseph Boyle A Brief History of English Language Teaching in China [Електронний ресурс] / Boyle Joseph. — Режим доступу :<http://202.194.48.102/englishonline/jxyj/xslw/E-Zine/Tqr9hTEFLhistory.asp?> 2. Jianchang Zh. Collaborative Instructors and Mixed Learners: An English for Specific Purposes Teaching Model in China [Electronic resource] / Zhang Jianchang // Canadian Social Science. – 2011. – Mode of access:

http://www.cscanada.net/index.php/css/article/view/j.css.1923669720110705.254

3. Gao L. College English Curriculum Requirements In China: Expectations And Responses [Electronic resource] / Lianli Gao // Problems of education in the 21st century. – 2013. – Mode of access: http://www.scientiasocialis.lt/pec/files/pdf/vol51/47-62.Gao_Vol.51.pdf

4. Li Huiyin On Guidelines for College English Teaching and Challenges for College English Teachers [Electronic resource] / Huiyin Li // English Language Teaching. – Published by Canadian Center of Science and Education. – 2016. – 9(1). – С. 77-87. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v9n1p77>

5. Richards J. Language curriculum development [Electronic resource] / J. Richards // RELC Journal, 1984. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.1177/003368828401500101>

6. Su D. Foreign Language Teaching Reform: Issues and Countermeasure/ D. Su // Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press, 2004.

7. Hutchinson, T. A. English for Specific Purposes: A Learning-centered Approach [Electronic resource] / T. Hutchinson, A. Waters. – Cambridge: Cambridge University Press, 1987. – Mode of access: http://www.cambridge.org/download_file/631812/0/

8. Hao Xingyue College english teaching reform in china: an orientation toward ESP [Electronic resource] / Xingyue Hao, Zhiping Yin // International Journal of English Language Teaching. – 2015. – № 2(Vol. 2). – С. 77 – 86. – Mode of access: <http://dx.doi.org/10.5430/ijelt.v2n2p77>

Щаблева А.М. Особливості організації процесу вивчення англійської мови за професійним спрямуванням в Китаї

У тезах доповіді узагальнені останні зміни в організації процесу вивчення англійської мови за професійним спрямуванням в Китаї. Проаналізовані теоретичні засади вивчення англійської мови на нелінгвістичних спеціальностей в Китаї. Ці зміни стосуються підходу до викладання та вивчення, вимог до оволодіння мовними навичками з аудіювання, читання, письма, говоріння та перекладу, змісту навчальних матеріалів та оцінювання. Розглядається орієнтована структура навчального курсу АМПС. Була окреслена подальша перспектива дослідження

вивчення проблем іншомовної підготовки фахівців нелінгвістичного профілю в Китаї та Україні: порівняльний аналіз.

Ключові слова: процес вивчення, іншомовна підготовка, англійська мова за професійним спрямуванням, студенти немовних спеціальностей.

Щаблева А.Н. Особенности организации процесса изучения английского языка по профессиональному направлению в Китае

В тезисах доклада обобщены последние изменения в организации процесса изучения английского языка по профессиональному направлению в Китае. Проанализированы теоретические принципы изучения английского языка на нелингвистических специальностях в Китае. Эти изменения касаются подхода к преподаванию и изучению, требований к освоению языковых навыков по аудированию, чтению, письму, говорению и переводу, содержания учебных материалов и оценивания. Рассматривается ориентировочная структура учебного курса АЯПН. Была обозначена дальнейшая перспектива исследования проблем иноязычной подготовки специалистов нелингвистического профиля в Китае и Украине: сравнительный анализ.

Ключевые слова: процесс изучения, иноязычная подготовка, английский язык по профессиональному направлению, студенты неязыковых специальностей.

Shchableva A.M. Peculiarities of Organization Process of English for Specific Purposes in China

In the paper latest changes in organization process of English for Specific Purposes in China are generalized. Theoretical principles of learning the English language at non-major specialties in China are analyzed. These changes are concerned with the teaching and learning approach, requirements to mastering listening, writing, speaking and translation skills, content of teaching materials of ESP. Further research perspective of problems of foreign language preparation of non-English majors was denoted.

Key words: learning process, foreign language training, English for Specific Purposes, non-English majors.

УДК 37.046.14:81'243

ЕЛЕКТРОННЕ ПОРТФОЛІО ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У КОНТЕКСТІ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ

Шехавцова С.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, доцент кафедри романо-германської філології)

Загальноприйнятої моделі педагогічного портфоліо не існує, адже портфоліо майбутнього вчителя підпорядковане обраній меті, і саме вона визначає його тип, відбиває індивідуальність автора, рівень його професійної майстерності, намічені ним шляхи до самовдосконалення. Значну роль у формуванні портфоліо відіграє специфіка навчальної дисципліни, у межах якої воно створюється. Робота над створенням портфоліо вимагає від майбутнього вчителя регулярного самомоніторингу, націленості на самовдосконалення.

Різні проблеми, присвячені забезпеченню якості освіти технологією портфоліо, було висвітлено у працях вітчизняних науковців О. Кучерук, О. Локшиної, С. Ніколаєвої, Т. Полонської, І. Соколянської та ін.

Окремі аспекти дистанційного навчання були представлені в роботах І. Дичківської, М. Кадемія, Є. Машбица, О. Сисоєвої, Є. Полат.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні інноваційної технології електронного портфоліо в контексті дистанційної освіти й у визначенні переваг і недоліків щодо зазначеної технології.

До основних переваг портфоліо як сучасної технології слід віднести такі: по-перше, портфоліо дозволяє охопити й спланувати самостійну рефлексивну діяльність; по-друге, забезпечує учням можливість визначення власного рівня процесів фахової підготовки; по-третє, сприяє навчанню впродовж усього життя; по-четверте, допомагає плануванню процесу власного

навчання і самоконтролю; по-п'яте, надає можливість викладачу виступати в ролі координатора, а не ініціатора навчального процесу; по-шосте, індивідуалізує навчання, що дозволяє тісніше співпрацювати з кожним учнем; по-сьоме, заохочує майбутніх учителів до творчості, відповідальності, ініціативності, самостійності.

Портфоліо є альтернативним засобом оцінювання відносно традиційних форм (тест, іспит), що дозволяє йому вирішувати основні завдання: 1) відстежити індивідуальний прогрес людини, якого вона досягла в навчанні за відсутності безпосереднього співставлення із досягненнями інших однолітків; 2) оцінити освітні досягнення особи та доповнити (замінити) результати тестування або інших традиційних форм контролю [1, с. 3]. Портфоліо є сучасною ефективною формою оцінювання, яка допомагає вирішувати важливі педагогічні завдання: підтримувати та стимулювати навчальну мотивацію учнів; підтримувати їхню активність і самостійність, розширювати можливості навчання та самонавчання [2, с. 4 – 5].

Електронне портфоліо – це збірка робіт майбутніх учителів, за допомогою якої можна підвищити ефективність навчання шляхом надання їм можливості організувати, архівувати та демонструвати свої відповіді, завдання та інші види роботи. Електронний формат дозволяє викладачам оцінювати портфель виконаних завдань студента через Інтернет, CD-ROM чи DVD. Електронні портфоліо стали популярною альтернативою паперовим портфоліо, тому що вони надають можливість переглядати, спілкуватись та надавати зворотній зв'язок у асинхронному режимі. Крім цього, майбутні учителі можуть переглядати свої роботи пізніше (маючи більший досвід), що надає більше змісту практиці створення е-портфоліо. Е-портфоліо майбутнього учителя можна представити потенційним працедавцям, або може використовуватись для запису результатів програми чи результатів навчання.

Мета комплексних дистанційних інтерактивних технологій полягає у формуванні у майбутніх учителів суб'єктності, що вимагає від майбутнього вчителя взяти на себе відповідальність за власне навчання і може бути досягнута, якщо розробка курсу

допомагає майбутнім учителям чітко зрозуміти, по-перше, які навички потрібні для успішного навчання в е-середовищі; по-друге, усвідомлення попереднього отриманого досвіду в процесі навчання, тобто з якого рівня майбутній учитель починає опановувати ту чи іншу дисципліну в процесі фахової підготовки і „відстань” від кінцевої мети курсу; і, по-третє, ефективність власних постійних зусиль з напрацювання цільових компетенцій у встановленому ступені майстерності.

В контексті суб'єктно-діяльнісного підходу веб-середовище є ідеальним місцем для надання майбутнім учителям відповідного багатства інформації з певної проблеми. Карта структури курсу, яка чітко визначає компетенції сформовані у перебігу курсу, самооцінка, яка демонструє досвід попереднього навчання, і формувальне оцінювання пов'язане з цільовими компетенціями, мотивує майбутніх учителів брати на себе відповідальність за своє навчання.

В ситуації електронного навчання, майбутні учителі схильні до почування зневіри через відсутність у них необхідних технічних навичок та ізоляції. Очевидно, це відбувається через нестачу досвіду в онлайн середовищі та нестачу додаткових рекомендацій щодо роботи в онлайн просторі. Розчарування користувача може бути зведене до мінімуму за рахунок реалізації функцій підтримки та зворотного зв'язку, таких як: чати, активні посилання, і шляхом реалізації системи управління часом.

Он-лайн класна кімната є гнучким середовищем, яке комбінує різні стилі навчання. Ефективне навчання відбувається, коли студенти витрачають мінімум часу і зусиль, щоб придбати компетентність, яку вони можуть продемонструвати. Навчання є ефективним, коли розроблена навчальна вправа, спрямована на заохочення навчання, доповнює студентський домінуючий вимір інтелекту бажаним темпом, і бажаним ступенем впорядкованості або методом.

Література

1. Полонська Т. К. Мовне портфоліо як інноваційний компонент навчально-методичних комплексів з іноземної мови для старших класів [Електронний ресурс] / Т. К. Полонська. –

Режим

доступу:

http://undip.org.ua/news/problemny_suchasnogo_pydruchnyka.php

2. Портфоліо педагога / Укладач І. Т. Соколянська. – Х. : Вид. група „Основа”, 2013. – 224 с.

Шехавцова С. О. Електронне портфоліо як інноваційна технологія навчання іноземних мов у контексті дистанційної освіти

У тезах автор теоретично обґрунтовує інноваційну технологію електронного портфоліо в контексті дистанційної освіти та визначає переваги й недоліки щодо зазначеної технології. Доведено, що еб-середовище є ідеальним місцем для надання майбутнім учителям відповідного багатства інформації з певної проблеми, однак в ситуації електронного навчання майбутні учителі схильні до почування зневіри через відсутність у них необхідних технічних навичок та ізоляції.

Ключові слова: електронне портфоліо, дистанційна освіта, веб-середовище.

Шехавцова С. А. Электронное портфолио как инновационная технология обучения иностранным языкам в контексте дистанционного образования

В тезисах автор теоретически обосновывает инновационную технологию портфолио в контексте дистанционного образования и определяет преимущества и недостатки касательно данной технологии. Доказано, что веб-простор является идеальным местом для предоставления будущим учителям соответственного объема информации по определенной проблеме, однако в ситуации электронного обучения будущие учителя склонны к чувству одиночества из-за отсутствия у них необходимых технических навыков и изоляции.

Ключевые слова: электронное портфолио, дистанционное образование, веб-простор.

Shekhavtsova S. O. E-portfolio as an Innovative Technology of Teaching Foreign Languages in the Context of Distance Education

In the article the author theoretically substantiates the innovative technology portfolio in the context of distance education and identifies the advantages and disadvantages regarding the technology. It has been proved that the web-space is the perfect place to provide future teachers an appropriate amount of information on a specific issue, although e-learning of future teachers makes them feel the loneliness and isolation.

Key-words: e-portfolio, distant education, web-space.

САМОБУТНІСТЬ СХІДНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЛІТЕРАТУРА КРАЇН СХОДУ

УДК 82-5

СТАМБУЛ ОЧИМА ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ

Горошкін І.О. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, викладач кафедри східних мов)

“Якщо б у всьому світі була лише одна держава, Стамбул був би її столицею”, - так писав Наполеон.

Столиця імператорів... Місто, що володарює над материками... Колиска цивілізації... Місце зустрічі культур і цивілізацій... Місто контрастів... Це лише деякі з тисяч думок про Стамбул, бо це місто нікого не залишає байдужим.

Флобер, який відвідав Стамбул у 1850 році, під враженням від його багатолюдності й різноманіття написав в одному зі своїх листів, що він упевнений: через сто років Константинополю бути столицею світу. Проте Османська імперія занепадала, зникла, і пророцтво Флобера збулося “з точністю до навпаки”.

Стамбул є улюбленим містом турецьких письменників. Класик світової літератури Решад Нурі Гюнтекін у романі “Корольок - пташка співоча” показує цікаві події на тлі Стамбула, адже головна героїня Феріде десять років життя проводить у Стамбулі в “школі сестер”. Зі сторінок роману ми вперше бачимо Стамбул очима дев'ятирічної героїні Феріде. Він постає для дівчинки великим самотнім східним містом: “Якось вранці він (батько) узяв мене за руку, і ми вийшли з дому, дісталися пристані, сіли на пароплав і приїхали до Стамбула. Біля Галатського мосту ми сіли в фаєтон, який довго возив нас якимись пагорбами, повз багаточисельних базарчиків. Нарешті ми опинилися біля дверей великої кам'яної будівлі” [1, с. 20].

Особливий інтерес становлять книги турецького письменника, лауреата Нобелівської премії Орхана Памука, життя якого нерозривно пов'язане зі Стамбулом. Памук писав: “Є письменники, такі, як Конрад, Набоков, Найпол, які, змінивши мову й культуру, покинувши народ, батьківщину, континент і

навіть влившись в іншу цивілізацію, з успіхом продовжують писати. І я знаю, що їхні творчі сили лише міцніли від вигнання й блукань, то я як письменник сформувався саме завдяки цьому нерозривному зв'язку зі своїм будинком, вулицею, містом, видом з мого вікна. Така прив'язаність до Стамбула накладає на характер людини відбиток долі цього міста [1; 3].

Рідне місто, безперечно, вплинуло на розвиток особистості й письменницької індивідуальності Орхана Памука. Він неодноразово говорить про свою прив'язаність до цього міста, де розвиваються події більшості його творів: “Я знаю, що моє місто на берегах Босфора, Зототого рогу, Мармурового моря, які формують Стамбул” [1, с. 90].

У книзі “Стамбул. Місто спогадів” знайомимося з долею самого автора і долею міста. Особливу увагу автор приділяє зображенню власного будинку: Будинок родини Памуків знаходився в районі Нішанташі, на краю великої земельної ділянки, де колись розташовувався сад, прилеглий до особняка одного високопоставленого паші. Ця місцевість отримала свою назву завдяки каменям, встановленим на цих пагорбах наприкінці XVIII - початку XIX століття, під час правління Селіма III та Махмуда II - султанів-реформаторів, прихильників європеїзації. Камені служили для позначення місця, де встановлювалися порожні глеки, по котрим султани заради розваги стріляли з луків, а іноді й з гармат; на каменях були вибиті кілька віршованих рядків, що пояснюють, навіщо вони тут стоять. Коли султани, побажавши європейського комфорту й взагалі змін у дусі європеїзації, а також побоюючись сухот, перебралися з палацу Топкапи в побудовані за їх велінням палаци Долмабахче та Йилдиз, на розташованому неподалік пагорбі Нішанташі стали будуватися великі дерев'яні особняки міністрів, великих візирів і родичів султана.

Тільки людина, закохана у своє місто, може приділити стільки уваги деталям:

“Я любив цей трамвай, який ходив по нашій вулиці з 1914 року й з'єднував райони Мачка і Нішанташі з площею Таксим, Тунелем, Галатским мостом, з бідними й занепалими історичними районами Стамбула, які тоді представлялися мені

якоюсь іншою країною. Любив його звук-стогін, схожий на сумну музику, що долинав до мене вечорами, коли я рано лягав спати; салон, оброблений деревом; скло кольору індиго в закритих дверцятах, що відокремлюють кабінку водія від місць пасажирів; водія, який на кінцевій зупинці, поки ми з мамою чекали відправлення, дозволяв мені пограти з рукоятками важелів...”

Отже, Стамбул Памука міцно доповнив письменницьку географію поряд із Петербургом Достоевського, Києвом Булгакова. Цікавим є бачення міста автором, який розуміє, що щоб ми не сказали про місто, його характер, дух і атмосферу – усе це більшою мірою стосуватиметься нас самих, нашого життя й нашого душевного стану. У міста немає іншого центру, крім нас самих.

Багато європейських мандрівників писали про Стамбул. Орхан Памук присвячує окремі розділи своєї книги тим з них, хто особливо вплинув на його бачення рідного міста: це Жерар де Нерваль і Теофіль Готье. Ще одним таким іноземцем був Гюстав Флобер, який у жовтні 1850 року в компанії свого друга, художника Максима дю Кампа, прибув до Стамбула. Це була заключна частина його подорожі на Схід, під час якої він побував у Єгипті, Лівані та Сирії. Про враження Флобера відомо з його листів матері і поету і драматургу Луї Буйє.

Ернест Хемінгуей прибув до Туреччини в двадцятитрирічному віці в якості журналіста, який повинен був висвітлювати хід національно-визвольної війни для читачів газети “Торонто Стар”. Ось що писав у своїх кореспонденціях Хемінгуей: “Стамбул - це не таємниче й заплутане місто, яким ми його уявляємо з фільмів. Не схожий він і на зображення на картинах та фотографіях. Стамбул був немов окремим світом, що розкинувся на просторій місцевості. З усіх боків це місто омивається морем. Я спостерігав за діточками, що купалися в морі. Прямо за блакитними водами Стамбула починалася Азія. Стамбул складався з величних споруд, прихованих за високими стінами, і дерев'яних абияк побудованих будівель. З вікна потяга, на якому ми наближалися до міста, разом зі мною спостерігав один француз. Місто це не було схожим на загадковий Стамбул,

знайомий всім нам з фільмів. Стамбул був схожий на картину одного знаменитого американського художника. У небо підносилися тонкі й стійкі мінарети, нагадуючи кольорові свічки, що зростали прямо з землі”.

Стамбул здалеку дуже сучасний. Мінарети на відстані здаються телевежами - і ці вістря протикають час, зводячи сьогоднішній Стамбул з доісламським Константинополем і ще більш давнім Візантієм. Головний храм християнського світу - Айя-Софія - став взірцем не тільки для церков, особливо православних (згадаймо Софії - київську, новгородську, вологодську), але й для мечетей. Встановлені у чотирьох кутах константинопольської церкви мінарети перетворили її на мусульманський храм, і почалося клонування - мечеть Сулеймана, мечеть Султана Ахмета, мечеть Баязида... Деякі гарніше, майже всі граціозніше Софії, але біля витоків - вона, і всі на неї схожі. Стає зрозуміло, яким вражаючим був і безмінаретний Стамбул. Нинішній пасажир егейського круїзу відчуває, входячи в Босфор, ті ж відчуття, що хрестоносець Жоффруа де Віллардуен вісім століть тому: “Багато з тих, хто дивилися на Константинополь навіть подумати не могли, що може бути в світі настільки багате місто, й ось побачили вони ці високі стіни й багаті вежі, що огородили місто, високі церкви, та було їх усіх стільки, що неможливо повірити, коли б не розкидалися вони перед очима... Не знайшлося настільки безстрашної людини, хто не затремтів би при цьому видовищі...”

Отже, Стамбул уже багато століть не залишає нікого байдужим.

Література

1.Орхан Памук Стамбул. Місто спогадів [Електронний ресурс] / Памук Орхан. — Режим доступу: <http://etextlib.ru/Book/Details/40737> 2.Решад Нури Гюнтекин Королек, птичка певчая / Нури Решад Гюнтекин. – М.: ООО ТД «Издательство Мир книги», 2011. – 400 с. 3.Фахри Йилдырым Стамбул/ Йилдырым Фахри. – Анкара: Başak Matbaacılık ve Tanıtım Hiz. Şti. 2011. – 136 с.

Горошкін І.О. Стамбул очима видатних людей

У тезах висвітлено ставлення видатних людей до давнього турецького міста Стамбул, що завжди відігравав значну історичну роль. Особливу увагу приділено аналізу книги "Стамбул. Місто спогадів" турецького письменника, лауреата Нобелівської премії Орхана Памука.

Ключові слова: місто Стамбул, письменники, письменницька географія.

Горошкин И.А. Стамбул глазами выдающихся людей

В тезисах освещено отношение выдающихся людей к древнему турецкому городу Стамбул, который всегда играл значительную историческую роль. Особое внимание уделено анализу книги "Стамбул. Город воспоминаний" турецкого писателя, лауреата Нобелевской премии Орхана Памука.

Ключевые слова: город Стамбул, писатели, писательская география.

Horoshkin I. O. Istanbul in the Vision of Famous People

The theses elucidate an attitude of the prominent people to the ancient Turkish city of Istanbul, which has always played a significant historical role. Particular attention is paid to the analysis of the book "Istanbul. City of Memories" by Turkish writer and Nobel Prize winner Orhan Pamuk.

Key words: Istanbul, writers, literary geography.

УДК 821.512.1

КОНЕЦ 19 – НАЧАЛО 20 СТОЛЕТИЯ В ТУРЕЦКОЙ ЛИТЕРАТУРЕ

Катренко А.Н. (ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”, студентка)

Наук. керівник – викл. Горошкін І.О.

В национальной периодизации истории Турции, последние десятилетия XIX — начало XX столетия — это, так называемая, эпоха «зулума», она длилась тридцать лет. Началось все в 70-х годах: разгон султаном первого турецкого парламента, крах

первой конституции и последующие репрессии против прогрессивно мыслящих политических деятелей, писателей, журналистов. С этого времени в историю страны вошло понятие «абдулхамидовский режим» как синоним тирании, жесточайшей политической реакции («зулум») [1, с. 663].

Политика запретов распространилась на все сферы культурной жизни Турции.

Писатели 90-х годов начинают писать уже в условиях жесточайшей политической реакции. Новая турецкая литература (касается прозы) восприимчива к быстрой смене эпох — эпоха просветительства и эпоха реакции («зулум») и в дальнейшем — первая буржуазная революция (1908) и эпоха младотурецкого правления и т. д. Поэтому литературное развитие Турции имеет не ступенчатое развитие, а скорее зигзагообразное. Зигзаги, зависящие от социально-политической атмосферы в стране и соответствующие им смены историко-культурных ситуаций [1, с. 663-664].

Как и в украинской литературе 90-е годы в истории турецкой литературы — это новая литературная эпоха. Основная тенденция в развитии этой литературы — сближение с жизнью. Условно ее можно обозначить как движение литературы от романтизма к реализму, потому что именно романтизм составил эстетическую доминанту просветительской литературы Турции. В украинской же литературе основными творческими методами этого периода были просветительский реализм и романтизм; основными жанрами — баллада, басня, сентиментальная повесть. Литературная эпоха 90-х, известная как эпоха «Сервети фюнун», которая начинается с движения вспять. Литературное развитие будто прерывается, литература словно бы делает шаг назад. Она тяготеет к идеальным, «неземным» героям, идеальной любви. Однако ускоренному литературному развитию присущи, видимо, большие внутренние импульсы. После движения вспять литература «Сервети фюнун» возвращается к реалистическому освоению мира и снова повторяет путь от романтизма к реализму [2].

Что касается писателей-прозаиков конца 19 века в турецкой литературе, можно назвать такие имена как: Халид Зия, Мехмед

Рауф, поэты Дженаб Шахабеддин, Али Экрем, Фаик Али, Сулейман Назыф и др. [1, с. 666].

Еще с эпохи Танзимата (период экономических реформ в Турции), писатели обращаются к западной литературе, в частности к французской. У западных писателей, философов, ученых они ищут ответа на волнующие вопросы об историческом прогрессе, смысле жизни.

В каждой национальной литературе есть имена, которые олицетворяют собой целые эпохи. Для турецкой эпохи «Сервети фюнун» такими именами были: прозаик Халид Зия (1869—1945) и поэт Тевфик Фикрет (1867—1915). Первый роман Халида Зии «Отверженная», написанный им в семнадцатилетнем возрасте. Цензура отвергла этот роман по причине «несоответствия религиозной морали». Роман Халида Зии «Запретная любовь» — это уже явление реализма «Сервети фюнун» [1, с. 667].

В турецкой литературе конца 19 века процесс становления реализма был еще в начальной стадии, имела место «боязнь» социальной проблематики. В то же время в литературе «Сервети фюнун» пробивается и другая тенденция. Ее главные приметы: активное отношение к действительности, интерес к национальному быту и его социальным аспектам.

Особое место в литературе «Сервети фюнун» принадлежит поэту Тевфику Фикрету. В эпоху Абдул Хамида на протяжении почти двух десятилетий он один возвышается на турецком парнасе как олицетворение протеста, ненависти к деспотизму и надежды на светлое будущее [1, с. 668].

В начале XX в. уже довольно разветвленная сеть хорошо законспирированных кружков и отдельных групп приобретает характер оппозиционного, так называемого младотурецкого движения. Идеология младотурецкого движения вобрала в себя идейные течения, наметившиеся еще в предшествующую эпоху: османизм, исламизм, туркизм. В то время как на рубеже XIX—XX вв. позитивизм в Европе переживает кризис, турецкая интеллигенция живет еще в атмосфере воздействия раннего позитивизма.

В конце XIX в. и особенно в начале XX в. литература Турции, как и все литературы Востока, все активнее втягивается

в мировой литературный процесс, в систему его закономерностей. На диалектику ускоренного литературного развития накладывают свою печать эпоха империализма и деспотический режим. Вновь так влияние французской литературы на турецкую вступает в новую фазу. Если в период своего зарождения новая литература Турции занимает у западных литератур главным образом их прошлый опыт (литература Просвещения, романтизм, реализм), то с конца XIX в. взаимодействие литератур во многом развивается уже в плоскости современности, как взаимодействие современных литератур. Благодаря этому сдвигу выравнивается уровень литературного развития Запада и Востока в XX в.

Картина литературной жизни Турции 10-х годов XX в. сложна, противоречива, запутанна. Причем в значительной мере это относится к поэзии. Проза более однородна. В турецкой поэзии послереволюционных лет царит полный разброд: различные группы и группировки, разнообразные поиски, неустоявшиеся идеи, образы, представления. Значительную роль в этом смысле играют многочисленные литературные объединения и общества, клубы, которые в 10-е годы приобретают откровенно националистический характер (общества «Турецкое собрание», «Турецкий очаг», клуб «Турецкая родина» и др.), а также многочисленные журналы, и в частности журнал «Генч калемлер» («Молодые перья»). Среди сотрудников журнала - Омер Сейфеддин, Али Джаниб. Особое место в журнале занимает Зия Гёк Алп (1875—1924). Литература, поэзия — это для Зия Гёк Алпа средство разработки и пропаганды на доступном народу материале националистических, пантюркистских идей. Сам он говорит об этом так: «Я не поэт. Я пишу стихи для того, чтобы сделать понятными мои мысли о нации» [1, с.672].

Своеобразной закономерностью развития новой прозы становится смена ведущих жанров при частой смене историко-культурных и литературных эпох. В эпоху «Сервети фюнун» ведущим жанром был роман. А литературная эпоха 10-х годов — это становление жанра социальной новеллы и выдвижение новеллы на передний план литературной жизни. Наиболее полно

новеллистику 10-х годов представляет творчество писателей-реалистов Омера Сейфеддина, Рефика Халида, Хусейна Рахми.

Литература

- 1.История всемирной литературы: В 8 томах / АН СССР; Ин-т мировой лит. им. А. М. Горького. — М.: Наука, 1983-1994.
- 2.Українська література кінця 19 – початку 20 ст. [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ukr.sovfarfor.com/literatura/352-ukrainska-literatura-kincja-19-pochatku-20-st.html>

Катренко А. Н. Конец 19 – начало 20 столетия в турецкой литературе

В тезисах рассмотрены особенности турецкой литературы конца 19 – начала 20 века, литературные жанры и некоторые выдающиеся писатели того времени. Также в тезисах проведена параллель между украинской литературой и литературой Турции указанного периода.

Ключевые слова: «зулум», Танзимат, «Сервети фюнун».

Катренко А. М. Кінець 19 – початок 20 століття в турецькій літературі

В тезисах розглянуті особливості турецької літератури кінця 19 – початку 20 століття, літературні жанри й декотрі видатні письменники того часу. Також в тезисах проведена параллель між українською літературою й літературою Турції вказаного періоду.

Ключові слова: «зулум», Танзімат, «Серветі фюнун».

Katrenko A.M. The End of the 19th – the Beginning of the 20th Century In Turkish Literature

The paper deals with the specifics of Turkish literature of the end of the 19th – the beginning of the 20th century, literary genres and some outstanding writers of that time. Also the parallel between Ukrainian literature and literature of Turkey was drawn in the paper.

Key words: “zulum”, Tanzymat, “Servety phyunun”.

DARK TOURISM IN JAPAN (COMPARISON OF IDE AKIRA
AND RICHARD SHARPLEY WORKS)

Накаяма Ю. (Національний університет Вакаями, Японія,
студент)

I just want to summarize bit about these books at begging and then I talk about how I thought it after read off it. Initially I will assure about what is black tourism. Basically there are sort of heritage tourism, but essentially in there have sorrow story as well as a lot of people was dead in there. And it is what difference is between dark tourism and volunteer tourism that just to observe some history in dark tourism. It is very important for how to make that kind of dark tourist site to be impressive. Because in the way of management to such kind of dark site is relatively very intentional. I mean only tourist can get experiences in there by some exhibition options or story about those places that why those kind options definitely will stand on someone's favoritism and have a strong consistent intention. Some time it is investor, and also in other time it is politician in wherever. But whiter it owed some one's favoritism, most important thing is how that place have a consistent motto and there is very systematic and also that place have quite impressive badly story.

According to as Sharply said, Dark tourism can be one of the interactive communication places between death and seculars. Contemporary world is very ontological as Sharply said in his book. And thus it made people more insensitive about any kind of death. That reason of why is religion world secularized more than more and then we deduced some senses which to detect such kind of ultimate spiritual things as well as god cause we believe more existence and visible profits. So that why Sharpley said dark tourism might be really good chance to touch with death very cloth in contemporary world. Any way it was sort of basic ideas of dark tourism, and then I just want to look for some dark tourism conditions in Japan.

Provably in my country "Atomic doom" is most famous cite of dark tourism. But in Dark tourism in Japan was written that all of tourist cite have sort of dark tourism aspect even now we don't

identify it is dark tourism cites. I just want to show example from that book's instance. First one is Hokkaido's story about road maintenance by a lot of laborers. That reason of why is simply it was quite inhuman work for them who worked in there. Until making up new transportation way a lot of labors was dead and although they were dead, but they wasn't mourned by human way. Plus even someone wasn't dead but their life was really bad, for example they couldn't sleep enough to keep their minimum life conditions, and also this work of process was quite harsh. They were like slaves. So thus we can recognize it is also one of the quite black heritage site. Something like that case of dark history is contained on any places even it is not tourism places. And then especially making of great architecture's process was really terrible dominator occupations representative things, and it is really black history. Any way in the other side there is about Japanese "KANKOU" is quite different to original tourism ideas. Japanese tourism I mean KANKOU to be just one of the only joyful experiences, but in contrast European tourism idea is not only for joyful, but also for education. Tourism originally was observation of others. It is for other culture, and also for their external differences as eyes or skin color something like that. And possibly it is about all of aspect whiter it is black or white. So as Dr. Ide said Japanese couldn't accept new dark tourism style not like Europe tourism they did. Any way as I say after read two articles it was consistently stood on side dark tourism have a big possibility.

Common two books said still dark tourism is quite un-mature new ideas. So then as I conclude to comment about what I think after read it. I was quite to agree their ideas except one thing.

Obviously dark tourism have quite big possibilities but also it have quite big risks, it mean as I think some time dark tourism just will be enlightening people to be more patriotic, and then sometime it is going to be reason of one country to devote quite strong nationalism. Thus I just want to expect and also caution Dark tourism is one of the really good and creative tourism style, but it is quite risky that why there need quite careful and equal control by nice leader. So in finally I just hope any country to convince about dark tourism potential and risk, and then to begin more active support for that kind of area as well as atomic boom by multiple ways.

References

1. Akira Ide Dark Tourism and ICT, OtomonGakuin University [Electronic resource] / Ide Akira. – Online access <http://ci.nii.ac.jp/naid/110009781868>
2. Akira Ide. The situation of Dark Tourism in Japan and Fukushima Daiichi Nuclear Power Station [Electronic resource] / Ide Akira. – Online access: <http://icehm.org/upload/8031ED0114025.pdf>
3. Richard Sharpley and Philip R. Stone. The Darker Side of Travel: The Theory and Practice of Dark Tourism. Channel View Publications, 2009.

Накаяма Ю. Темний туризм в Японії (порівняння творів Іде Акіри та Річарда Шарплі)

Ці тези розкривають проблему темного туризму, яка існує в Японії. Автор провів порівняльний аналіз цієї проблеми в роботах творів Іде Акіри та Річарда Шарплі. Висновок статті: Темний туризм як один з творчих стилів туризму широко поширений в Японії.

Ключові слова: Моральність, відмінність японців від представників інших країн, екологічна етика.

Накаяма Ю. Темный туризм в Японии (сравнение произведений Иде Акиры и Ричарда Шарпли)

Эти тезы раскрывают проблему темного туризма, которая существует в Японии. Автор провел сравнительный анализ этой проблемы в работах произведений Иде Акиры и Ричарда Шарпли. Вывод статьи: Темный туризм как один из творческих стилей туризма широко распространен в Японии.

Ключевые слова: Нравственность, отличие японцев от представителей других стран, экологическая этика.

Nakayama Y. Dark Tourism in Japan (Comparison of Ide Akira and Richard Sharpley Works)

This paper is about a problem of dark tourism, which has its place in Japan. Author made a comparative analysis of this question in works of Ide Akira and Richard Sharpley. Conclusion of the article: Dark tourism as one of creative tourism style widespread in Japan.

Key words: Morality, Difference between Japanese to other country, environment ethics.

Наукове видання

Збірник матеріалів

VI Міжнародної науково-практичної конференції „Україна-Китай: діалог культур” та Міжнародної науково-практичної конференції „Сучасні тенденції сходознавства”

Редакційна колегія:

Савченко С.В., д-р пед. наук, професор, ректор (голова);
Чепурна І.М., викладач (відпов. редактор);
Щаблева А.М., викладач (відпов. секретар);
Федічева Н.В., канд. пед. наук, доцент;
Стрельцова В.Ю., канд. пед. наук, доцент;
Гришак С.М., канд. пед. наук, доцент;
Перова С.В., канд. пед. наук, доцент,
Недайнова І.В., канд. філол. наук, доцент,
Кокнова Т.А., канд. пед. наук, доцент.

За заг. ред. викладача І.М. Чепурної
Коректор – А.М. Щаблева
Комп’ютерне макетування – А.М. Щаблева

Відповідальні за випуск:

Чепурна І.М. – викладач (відпов. редактор);
Щаблева А.М. – викладач (відпов. секретар).

Здано до склад. 21.03.2016 р. Підп. до друку 24.04.2016 р.
Формат 60х84 1/16. Папір офсет. Гарнітура Times New Roman.
Друк ризографічний. Ум. друк. арк. 15,92. Наклад 56 прим.
Зам. № 67.

Видавець і виготовлювач

Видавництво Державного закладу
„Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”
пл. Гоголя, 1, м. Старобільськ, 92703. Тел./факс: (06461) 2-16-02.
e-mail: mail@luguniv.edu.ua
Свідоцтво суб’єкта видавничої справи ДК № 3459 від 09.04.2009 р

